

Omwandelingen

Spiegelingen in de stroom **Filosofische Reflectie op het** **wateroppervlak**

2026
Govert Westerveld

Omwandelingen

Spiegelingen in de stroom

**Filosofische Reflectie op het
wateroppervlak**

2025

Govert Westerveld

Omwandelingen

Spiegelingen in de stroom **Filosofische Reflectie op het** **wateroppervlak**

2025
Govert Westerveld

bScCxQhoseWfefPQ

January 16, 2026 at 5:46 AM

Cronista Oficial de Blanca (2002-1919)**Historiador Oficial de la Federación Mundial del Juego de Damas (FMJD)**

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or distributed in any form or by any means, or stored in a database or retrieval system, in Spanish or any other language, without the prior written consent of the authors, except in the case of brief quotations embodied in critical articles or reviews.

eBook: without ISBN

Esta edición digital se ofrece gratuitamente a través de plataformas académicas y culturales como:

Archive.org

Academia.edu

Researchgate.net,

con el propósito de facilitar el acceso al conocimiento y la reflexión, especialmente para quienes carecen de medios económicos. El autor conserva todos los derechos de autor. Esta edición no tiene ISBN y no forma parte de ningún canal de distribución comercial. Las ediciones impresas o comerciales (cuando existan) pueden estar disponibles a través de Lulu.com u otros distribuidores autorizados.

This digital edition is offered free of charge through academic and cultural platforms such as: Archive.org

Academia.edu

Researchgate.net

with the aim of promoting access to knowledge and reflection, especially for those with limited economic resources. The author retains all copyright. This edition has no ISBN and is not part of any commercial distribution channel. Printed or commercial editions (when available) may be distributed via Lulu.com or other authorized distributors.

Toewijding

**Ik draag dit werk op aan de
Liefhebbers van geschiedenis**

Dedicatoria

**Dedico esta obra a los
amantes de la historia**

Voorwoord

In mijn jeugd raakte ik intensief betrokken bij het damspel, een passie die me vijf jaar lang volledig in haar greep hield. Ik droomde ervan beroepsdammer te worden, maar ondanks mijn inzet en talent werd die weg afgesloten door de opkomst van twee uitzonderlijke wonderkinderen. Mijn mentor, Ed Holstvoogd, behaalde in 1961 een indrukwekkende tweede plaats op het Nederlandse kampioenschap voor senioren, direct achter Wim de Jong. Zelf eindigde ik op het persoonlijk provinciale kampioenschap van Noord-Holland in 1965 als derde, vóór zowel Wim de Jong – van wie ik in een rechtstreeks duel had gewonnen – en vóór mijn mentor Ed Holstvoogd, op basis van het Sonneborn-Berger-systeem. Die prestaties rechtvaardigden met terugwerkende kracht mijn plaats onder de beste dammers van Nederland in die periode.

Toch was het duidelijk dat spelers als Ton Sijbrands en Harm Wiersma in een eigen veel hogere klasse speelden. In 1965 nam ik dan ook op tijd afscheid van de topsport om me volledig te wijden aan mijn agrarische studie – een beslissing die door sommigen niet werd begrepen, maar die ik zelf nooit heb betreurd. Integendeel, de cognitieve vaardigheden die ik door het dammen ontwikkelde, kwamen me uitstekend van pas in mijn latere loopbaan als boekhouder, zakenman en productmanager.

Prólogo

En mi juventud me involucré intensamente en el juego de damas, una pasión que durante cinco años me tuvo completamente cautivado. Soñaba con convertirme en jugador profesional, pero pese a mi dedicación y talento ese camino se vio cerrado por la irrupción de dos prodigios excepcionales. Mi mentor, Ed Holstvoogd, obtuvo en 1961 un impresionante segundo puesto en el Campeonato de los Países Bajos de categoría sénior, justo detrás de Wim de Jong. Yo mismo terminé tercero en el campeonato provincial individual de Holanda Septentrional en 1965, por delante tanto de Wim de Jong —a quien había vencido en un duelo directo— como de mi mentor Ed Holstvoogd, según el sistema Sonneborn-Berger. Aquellos resultados justificaron retrospectivamente mi lugar entre los mejores jugadores de damas de los Países Bajos de aquella época.

No obstante, era evidente que jugadores como Ton Sijbrands y Harm Wiersma competían en una clase propia, muy superior. Por ello, en 1965 me despedí a tiempo del deporte de élite para dedicarme por completo a mis estudios agrarios, una decisión que algunos no comprendieron, pero de la que yo nunca me he arrepentido. Al contrario: las habilidades cognitivas que desarrollé gracias a las damas me resultaron de gran utilidad en mi posterior trayectoria como contable, empresario y director de producto.

De liefde voor het damspel bleef echter, en die vond in Spanje een nieuwe voedingsbodem. De Spaanse damliteratuur en de rijke geschiedenis van het spel waren voor mij aanleiding om uitgebreid over de Spaanse damgeschiedenis te schrijven. De onderzoeken van daar brachten mij op het spoor van iets groters: de geschiedenis van het dorp Blanca. In 1997 was daar nog nauwelijks iets over gepubliceerd. José Molina Sánchez had in 1991 weliswaar enkele waardevolle werkjes geschreven – waaronder *Privilegio de Villazgo a Blanca* over de dorpsrechten verleend in 1591 door Filips II, en *Blanqueños de ayer*, een charmante verzameling karikaturen en notities van bekende dorpsfiguren – maar verder ontbrak een omvattende geschiedschrijving.

Die leemte begon zich te vullen toen ik samen met professor Ángel Ríos Martínez dezelfde droom bleek te koesteren. In 1997 verschenen onze eerste boeken, gevolgd door vele andere. In 2002 werden we samen officieel benoemd tot kroniekschrijvers van Blanca, een eervolle titel die gepaard ging met de aanspreekvorm *Weledelzeergeleerde Heer*. Volgens de statuten betekende dit ook dat we als eregemeenteraadsleden werden beschouwd, maar in de praktijk beperkten wij ons tot het geven van historisch advies aan de burgemeester – altijd in goede verstandhouding met de lokale autoriteiten.

Vanaf dat moment zetten wij ons toegewijd in voor het optekenen van Blanca's verleden. Vandaag de dag beschikt het dorp over een rijke verzameling geschiedenisboeken van ons die getuigen van zijn oorsprong, ontwikkeling en bijzondere momenten.

El amor por el juego de damas, sin embargo, permaneció, y en España encontró un nuevo terreno fértil. La literatura española sobre las damas y la rica historia del juego me llevaron a escribir extensamente sobre la historia de las damas en España. Esas investigaciones me condujeron a algo mayor: la historia del pueblo de Blanca. En 1997 apenas se había publicado nada al respecto. José Molina Sánchez había escrito en 1991 algunos valiosos trabajos —entre ellos Privilegio de Villazgo a Blanca, sobre los derechos de villa concedidos en 1591 por Felipe II, y Blanqueños de ayer, una encantadora recopilación de caricaturas y notas sobre figuras conocidas del pueblo—, pero faltaba aún una historia global y sistemática.

Ese vacío empezó a llenarse cuando descubrí que compartía el mismo sueño con el profesor Ángel Ríos Martínez. En 1997 aparecieron nuestros primeros libros, seguidos de muchos otros. En 2002 fuimos nombrados oficialmente cronistas de Blanca, un título honorífico que llevaba aparejada la forma de tratamiento de Muy Ilustre Señor. Según los estatutos, ello implicaba también que éramos considerados concejales honorarios, aunque en la práctica nos limitamos a asesorar históricamente al alcalde, siempre en buena armonía con las autoridades locales.

Desde ese momento nos dedicamos con entrega a registrar el pasado de Blanca. Hoy el pueblo dispone de una rica colección de libros históricos de nuestra autoría que dan testimonio de su origen, su desarrollo y sus momentos singulares.

Wat ooit begon als een damcarrière die niet het verwachte pad volgde, leidde uiteindelijk tot een levenslange bijdrage aan de geschiedschrijving van een gemeenschap die me dierbaar is geworden.

In mijn jeugd verdiepte ik mij in mijn vrije tijd nauwgezet in de psychologie — een studie die mij tijdens het damspel goed van pas kwam. Ook las ik werken van Karl Marx en filosofen als Kant, al bleef het daarbij. De laatste jaren echter is mijn belangstelling voor filosofie én poëzie opnieuw opgelaaid. Niet iedereen is in staat om historische gedichten te schrijven. Veel dichters richten zich terecht op esthetiek en taal, maar verliezen daarbij vaak het historische of sociale perspectief uit het oog.

Murcia is geen naam die velen direct zal aanspreken, tenzij men belangstelling heeft voor Spaanse geschiedenis of geografie. Maar wie spreekt over Al-Andalus, spreekt over een wereld die ooit bloeide en waarvan de echo's nog steeds nagalmen. In de tijd van de islamitische beschaving op het Iberisch schiereiland vormde Murcia een grensgebied tussen steden als Córdoba en Cartagena. Het was een regio van landbouw, waterbeheer, kunst en cultuur. De rivieren die er stroomden, brachten leven — en met dat leven kwam ook poëzie.

Voor dit boek heb ik me rijkelijk gevoed met Arabische bronnen, in het bijzonder om de stijl van Ibn Zaydun te doorgronden. Zijn werk, dat in het Nederlands amper vertaald is, heb ik zelf vertaald — een unieke bijdrage binnen de Nederlandstalige poëzie. De dammer in mij blijft nu eenmaal competitief ingesteld.

Lo que comenzó como una carrera en las damas que no siguió el camino esperado acabó convirtiéndose en una contribución de por vida a la historiografía de una comunidad que me ha llegado a ser muy querida.

En mi juventud me adentré con detenimiento, en mi tiempo libre, en la psicología, un estudio que me fue muy útil durante el juego de damas. También leí obras de Karl Marx y de filósofos como Kant, aunque sin profundizar más allá. En los últimos años, sin embargo, mi interés por la filosofía y la poesía ha resurgido con fuerza. No todo el mundo es capaz de escribir poesía histórica. Muchos poetas se centran, con razón, en la estética y el lenguaje, pero a menudo pierden de vista la perspectiva histórica o social.

Murcia no es un nombre que despierte de inmediato el interés general, salvo entre quienes sienten afinidad por la historia o la geografía de España. Pero quien habla de Al-Ándalus habla de un mundo que en otro tiempo floreció y cuyos ecos siguen resonando. Durante la época de la civilización islámica en la península ibérica, Murcia fue una zona fronteriza entre ciudades como Córdoba y Cartagena. Era una región de agricultura, gestión del agua, arte y cultura. Los ríos que la atravesaban traían vida, y con esa vida llegaba también la poesía.

Para este libro me he nutrido ampliamente de fuentes árabes, en particular para comprender el estilo de Ibn Zaydun. Su obra, apenas traducida al neerlandés, la he traducido yo mismo, una aportación única dentro de la poesía en lengua neerlandesa. El jugador de damas que hay en mí sigue siendo, al fin y al cabo, competitivo.

De tuinen van Blanca en de Ricote-vallei in de provincie Murcia, met hun weelderige schoonheid en meditatieve kracht, vormen volgens mij het perfecte decor voor een hernieuwde lezing van deze klassieke poëzie. Ze doen in niets onder voor de landschappen van het oude Al-Andalus, en de echo daarvan leeft voort in Blanca en haar bewoners.

Dit boek laat zich niet reduceren tot een verzameling gedichten die louter esthetisch gelezen willen worden. Hoewel poëzie het dragende medium vormt, reikt de opzet verder dan een klassieke bloemlezing. Elk gedicht wordt gevolgd door een slotopmerking, tot stand gekomen in dialoog met een kenner, waarin context, historische resonanties en mogelijke interpretatielijnen voorzichtig worden aangereikt. Deze toelichtingen zijn niet bedoeld als sluitende verklaringen, maar als openingen: vensters waardoor de lezer het gedicht vanuit een ander perspectief kan benaderen.

Daarnaast klinkt in het boek een analytische stem die zich bewust is van haar voorlopige karakter. Deze stem tracht niet te reconstrueren wat de auteur heeft willen uitdrukken, noch pretendeert zij het laatste woord te voeren over de betekenis van de tekst. Integendeel, zij richt zich op wat de gedichten zouden kunnen zeggen wanneer zij worden geplaatst binnen bredere filosofische, culturele of historische kaders. Het gaat om het blootleggen van mogelijke onderstromen: denkbeelden die meeklinken, tradities die op de achtergrond aanwezig zijn, en echo's van denkers die zich niet expliciet aandienen maar wel herkenbaar resoneren.

Los jardines de Blanca y el valle de Ricote, en la provincia de Murcia, con su belleza exuberante y su fuerza meditativa, constituyen a mi juicio el escenario perfecto para una nueva lectura de esta poesía clásica. No desmerecen en absoluto de los paisajes del antiguo Al-Ándalus, y su eco pervive en Blanca y en sus habitantes. Este libro no puede reducirse a una simple colección de poemas destinados a una lectura meramente estética. Aunque la poesía es el medio portador, el planteamiento va más allá de una antología clásica. Cada poema va seguido de una nota final, elaborada en diálogo con un especialista, en la que se sugieren con cautela contextos, resonancias históricas y posibles líneas de interpretación. Estas explicaciones no pretenden ser conclusivas, sino aperturas: ventanas a través de las cuales el lector puede acercarse al poema desde otra perspectiva.

Además, en el libro resuena una voz analítica consciente de su carácter provisional. Esta voz no intenta reconstruir lo que el autor quiso expresar, ni pretende tener la última palabra sobre el significado del texto. Por el contrario, se centra en lo que los poemas podrían decir cuando se sitúan dentro de marcos filosóficos, culturales o históricos más amplios. Se trata de sacar a la luz posibles corrientes subterráneas: ideas que resuenan, tradiciones presentes en segundo plano y ecos de pensadores que no se manifiestan de forma explícita, pero que resultan reconocibles.

Op deze wijze wordt poëzie benaderd als een open veld van betekenis, waarin interpretatie geen afsluiting vormt maar een voortzetting van het denken. De gedichten functioneren niet als antwoorden, maar als aanzetten tot reflectie. Zij nodigen uit tot een gesprek met thema's die de individuele tekst overstijgen en die fundamenteel zijn voor het menselijk bestaan: identiteit en zelfbegrip, de ervaring van tijd en vergankelijkheid, verlangen en gemis, leven en sterfelijkheid.

Door poëzie te verbinden met filosofische beschouwing en historische gevoeligheid ontstaat een ruimte waarin taal niet vastlegt, maar bevraagt. Het boek beoogt daarmee geen definitieve lezing, maar een meervoudige: een uitnodiging om poëzie te lezen als een denkbeweging, waarin betekenis niet wordt opgelegd, maar zich gaandeweg ontvouwt in het samenspel tussen tekst, traditie en lezer.

De gedichten volgen een strakke vorm: het klassieke abab-rijmschema met telkens slechts zeven lettergrepen per regel. Dat is in het Nederlands bijzonder moeilijk. Precies daarom blijf ik die structuur trouw: ze dwingt me tot het uiterste in precisie, taalgevoel en betekenis. Wij dammers zijn het gewend om diep en geconcentreerd te denken — hetzelfde geldt voor het ontwikkelen van nieuwe producten of concepten. Waar het Spaans soms tien woorden heeft om iets uit te drukken, en het Nederlands er slechts één, begrijpt men dat ik als dichter soms tot het uiterste moet gaan.

De este modo, la poesía se concibe como un campo abierto de significado, en el que la interpretación no constituye un cierre, sino una continuación del pensamiento. Los poemas no funcionan como respuestas, sino como invitaciones a la reflexión. Invitan al diálogo con temas que trascienden el texto individual y que son fundamentales para la existencia humana: la identidad y el autoconocimiento, la experiencia del tiempo y la fugacidad, el deseo y la ausencia, la vida y la mortalidad.

Al vincular la poesía con la reflexión filosófica y la sensibilidad histórica se crea un espacio en el que el lenguaje no fija, sino que interroga. El libro no aspira así a una lectura definitiva, sino múltiple: una invitación a leer la poesía como un movimiento del pensamiento, en el que el significado no se impone, sino que se despliega gradualmente en la interacción entre texto, tradición y lector.

Los poemas siguen una forma estricta: el esquema de rima clásico abab, con solo siete sílabas por verso. En neerlandés esto resulta especialmente difícil. Precisamente por eso permanezco fiel a esta estructura: me obliga a llevar la precisión, el sentido del lenguaje y el significado hasta el extremo. Los jugadores de damas estamos acostumbrados a pensar de manera profunda y concentrada; lo mismo ocurre al desarrollar nuevos productos o conceptos. Cuando el español dispone a veces de diez palabras para expresar algo y el neerlandés solo de una, se comprende que como poeta deba llevarme a mí mismo al límite.

“Omwandelingen. Spiegelingen in de stroom. Filosofische Reflectie op het wateroppervlak” is een titel die bewust is gekozen en die richting geeft aan de aard van dit boek. De rivier vormt daarin geen toevallig decor, maar een dragend motief. Eeuwenlang was zij de stille ordenaar van het dorpsleven: een ruimte waar arbeid, rust en ontmoeting vanzelf samenkwamen. Aan haar oevers speelde zich het ritme van het dagelijks bestaan af. Kinderen zochten er spel en verwondering, vrouwen verrichtten er hun noodzakelijke werkzaamheden, mannen leidden het water verder het land in om groei mogelijk te maken. De rivier was geen achtergrond, maar een samenbindende kracht waarin mens, landschap en tijd elkaar raakten.

In die omgeving heeft deze poëzie haar oorsprong gevonden. Niet als iets dat boven het leven uitstijgt of zich eraan onttrekt, maar als iets dat eruit voortkomt. De gedichten zijn niet bedoeld als sierobjecten of intellectuele raadsels, maar als teksten die wortelen in ervaring, herinnering en waarneming. Zij willen deel uitmaken van het leven zelf: voelbaar, herkenbaar en verbonden met zowel het verleden als het heden.

De gedichten in dit boek bewegen zich daarom niet in een abstracte ruimte. Zij zijn lichamelijk aanwezig, geworteld in zintuiglijke ervaring. Ze dragen de geur van water en aarde, kennen de aanraking van steen en riet, en spreken vanuit een menselijke nabijheid. In totaal omvat de bundel vijftien gedichten, elk met een eigen klankkleur, oorsprong en innerlijke spanning.

“Andanzas. Espejos en la corriente. Reflexión filosófica sobre la superficie del agua” es un título elegido conscientemente, que orienta la naturaleza de este libro. El río no es un decorado casual, sino un motivo estructural. Durante siglos fue el silencioso organizador de la vida del pueblo: un espacio donde trabajo, descanso y encuentro se unían de forma natural. En sus orillas se desarrollaba el ritmo de la vida cotidiana. Los niños encontraban allí juego y asombro, las mujeres realizaban sus tareas necesarias, los hombres conducían el agua hacia los campos para hacer posible el crecimiento. El río no era un fondo, sino una fuerza cohesionadora en la que ser humano, paisaje y tiempo se encontraban.

En ese entorno ha encontrado su origen esta poesía. No como algo que se eleva por encima de la vida o se sustrae a ella, sino como algo que brota de la propia vida. Los poemas no están pensados como objetos ornamentales ni como enigmas intelectuales, sino como textos arraigados en la experiencia, la memoria y la observación. Quieren formar parte de la vida misma: ser tangibles, reconocibles y estar vinculados tanto al pasado como al presente.

Por ello, los poemas de este libro no se mueven en un espacio abstracto. Están corporalmente presentes, enraizados en la experiencia sensorial. Llevan el aroma del agua y de la tierra, conocen el tacto de la piedra y del carrizo, y hablan desde una cercanía humana. En total, el volumen comprende quince poemas, cada uno con su propio color sonoro, origen y tensión interior.

Sommige zijn ontstaan uit concrete herinneringen die zich opnieuw aandienden tijdens omzwervingen langs de rivier. Andere putten uit ontmoetingen, verhalen of figuren die zich in de loop der tijd hebben vastgezet in het geheugen. Weer andere danken hun bestaan aan een verbeelding die niet losstaat van de werkelijkheid, maar er zorgvuldig mee in gesprek is gebracht. Deze poëzie zoekt geen vluchtweg uit het bestaan, maar een verdieping ervan. Zij tracht het leven niet te ontkennen of te verfraaien, maar het te benaderen in zijn eenvoud, complexiteit en kwetsbaarheid. Door de combinatie van gedicht, slotopmerking en filosofische beschouwing krijgt elke tekst een eigen gelaagdheid en wordt zij benaderd vanuit meerdere invalshoeken. Elk gedicht vormt zo een kleine, zelfstandige verkenning.

Bij het schrijven van veel van deze gedichten moest ik mij geestelijk terugplaatsen in de Ricotevallei van de elfde en twaalfde eeuw. Dat was geen eenvoudige opgave, al had ik het bijzondere voorrecht Blanca al een halve eeuw geleden te leren kennen. Wie die lange tijdspanne overziet, begrijpt dat de ingrijpende veranderingen die het dorp in de afgelopen vijftig jaar heeft doorgemaakt, vroeger vele eeuwen nodig hadden om zich te voltrekken. Toen ik mij verplaatste naar de jaren zeventig van de vorige eeuw, was Blanca nog nauwelijks veranderd: het dorpsleven werd gedragen door de boomgaarden, de relatie tussen mens en landschap was nog intact, en de tijd leek er trager te stromen. Vanuit dat referentiepunt werd het paradoxaal genoeg eenvoudiger om nog verder terug te keren in de geschiedenis, naar eeuwen waarin de ritmes van het leven nauwelijks doorbroken werden.

Algunos nacieron de recuerdos concretos que reaparecieron durante deambulares junto al río. Otros se nutren de encuentros, relatos o figuras que con el tiempo quedaron fijados en la memoria. Otros más deben su existencia a una imaginación que no se separa de la realidad, sino que dialoga cuidadosamente con ella. Esta poesía no busca una vía de escape de la existencia, sino una profundización en ella. No pretende negar ni embellecer la vida, sino aproximarse a ella en su sencillez, complejidad y vulnerabilidad. Gracias a la combinación de poema, nota final y reflexión filosófica, cada texto adquiere su propia estratificación y es abordado desde múltiples ángulos. Cada poema constituye así una pequeña exploración autónoma.

Al escribir muchos de estos poemas tuve que trasladarme mentalmente al valle de Ricote de los siglos XI y XII. No fue una tarea sencilla, aunque conté con el privilegio excepcional de haber conocido Blanca hace ya medio siglo. Quien contempla ese amplio lapso temporal comprende que los profundos cambios que el pueblo ha experimentado en los últimos cincuenta años habrían necesitado antaño muchos siglos para producirse. Cuando me situé en los años setenta del siglo pasado, Blanca apenas había cambiado: la vida del pueblo se sostenía en los huertos, la relación entre el ser humano y el paisaje seguía intacta y el tiempo parecía fluir con mayor lentitud. Desde ese punto de referencia resultó, paradójicamente, más sencillo retroceder aún más en la historia, hacia siglos en los que los ritmos de la vida apenas se veían interrumpidos.

Met de komst van de Almoraviden en later de Almohaden kregen veel eigenzinnige en onafhankelijke soefi-filosofen het steeds moeilijker in de steden, waar orthodoxie en machtsstructuren de toon voerden. In de dorpen daarentegen vonden zij ruimte, vrijheid en schuilplaatsen om hun denken te bewaren en door te geven. De periferie werd zo een toevluchtsoord voor spirituele autonomie.

Dat de Ricotevallei uitgroeide tot een belangrijk centrum van de *Wahdat al-Mutlaq* — de leer van de absolute eenheid — is in dat licht veelzeggend. Het landschap, de relatieve afzondering en de continuïteit van het dorpsleven boden precies die voorwaarden waarin een dergelijke radicale vorm van eenheidsdenken kon wortelen en voortbestaan.

Gezamenlijk groeien deze afzonderlijke gedichten, met hun reflecties en beschouwingen, uit tot een omvangrijk en rijk gestructureerd geheel. Dit boek nodigt niet alleen uit tot lezen, maar ook tot aandachtig kijken, herlezen en overwegen — en, waar mogelijk, tot herkenning: niet alleen van plaatsen en beelden, maar ook van ervaringen die zich afspelen onder het oppervlak van het alledaagse leven.

Govert Westerveld

Con la llegada de los almorávides y, más tarde, de los almohades, muchos filósofos sufíes independientes y heterodoxos lo tuvieron cada vez más difícil en las ciudades, donde la ortodoxia y las estructuras de poder marcaban el tono. En los pueblos, en cambio, encontraron espacio, libertad y refugio para preservar y transmitir su pensamiento. La periferia se convirtió así en un santuario de autonomía espiritual.

Que el valle de Ricote llegara a convertirse en un importante centro de la *Wahdat al-Mutlaq* —la doctrina de la unidad absoluta— resulta, a la luz de ello, muy significativo. El paisaje, el relativo aislamiento y la continuidad de la vida rural ofrecían precisamente las condiciones necesarias para que una forma tan radical de pensamiento unitario pudiera arraigar y perdurar.

Conjuntamente, estos poemas individuales, con sus reflexiones y consideraciones, crecen hasta formar un conjunto amplio y ricamente estructurado. Este libro no solo invita a leer, sino también a mirar con atención, releer y meditar —y, cuando es posible, a reconocerse—: no solo en lugares e imágenes, sino también en experiencias que se desarrollan bajo la superficie de la vida cotidiana.

Govert Westerveld

INHOUD

1	Buiten het dorp	2
1.1	Slotopmerking.....	10
1.2	Filosofische beschouwingen	18
2	De Ricotí	28
2.1	Slotopmerking.....	38
2.2	Filosofische beschouwingen	50
3	De Bewaker van de Era: Ibn Andaras	60
3.1	Slotopmerking.....	66
3.2	Filosofische beschouwingen	76
4	De Mysticus van de Ricote vallei: Ibn Sab'in ...	84
4.1	Slotopmerking.....	94
4.2	Filosofische beschouwingen	106
5	De Wijze bij de Berg: Losilla en Aldarache	114
5.1	Slotopmerking.....	118
5.2	Filosofische beschouwingen	130
6	Overleven in Aldarache	140
6.1	Slotopmerking.....	146
6.2	Filosofische beschouwingen	156
7	Vrede (1145-1165)	166
7.1	Slotopmerking.....	170
7.2	Filosofische beschouwingen	182
8	Het kasteel van Blanca	192
8.1	Slotopmerking bij “Het Kasteel”	200
8.2	Filosofische beschouwingen	212
9	Aldarache in 1166	224
9.1	Slotopmerking.....	228
9.2	Filosofische beschouwingen	240
10	Waterwiel in Aldarache	252
10.1	Slotopmerking.....	256
10.2	Filosofische beschouwingen	266
11	Waterwielen	278
11.1	Slotopmerking.....	282
11.2	Filosofische beschouwingen	294
12	Ibn Hud.....	306

12.1	Slotopmerking.....	312
12.2	Filosofische beschouwingen	326
13	De Kleur van de Macht	338
13.1	Slotopmerking.....	342
13.2	Filosofische beschouwingen	352
14	Van Almohaad naar Negra	364
14.1	Slotopmerking.....	368
14.2	Filosofische beschouwingen	382
15	Het Rode Goud van Negra.....	394
15.1	Slotopmerking.....	398
15.2	Filosofische beschouwingen	410
16	BIBLIOGRAFÍA	422

Erasmus schreef:

'Omnium rerum principia parva sunt' —
alle grote dingen beginnen klein.

In de geest van Erasmus, die de rede boven hebzucht stelde, wijd ik mijn arbeid aan hen die na ons komen. Niet in patenten, niet in verkopen, maar in het nalaten van een stille erfenis van woorden, gedachten en hoop, zoek ik mijn ware beloning. Want de ziel groeit niet door bezit, maar door wat zij schenkt.

Erasmus escribió:

"Omnium rerum principia parva sunt" —
todas las grandes cosas tienen comienzos pequeños.

En el espíritu de Erasmo, quien antepuso la razón a la codicia, dedico mi labor a quienes vendrán después de nosotros. No en patentes, ni en ventas, sino en dejar una herencia silenciosa de palabras, pensamientos y esperanza, busco mi verdadera recompensa. Porque el alma no crece por lo que posee, sino por lo que entrega.

Omwandelingen

Spiegelingen in de stroom

**Filosofische Reflectie op het
wateroppervlak**

1 Buiten het dorp

1

Buiten dorp is er geen vreugd,
daar zelfs kwaadaardigheid heerst.
Altaren voor de ondeugd,
en vernederd deugd het eerst.

2

Daar het kwaad heerst met veel kracht,
de onschuld is in gevaar.
Deze arrogante macht,
onderdrukt recht - onschendbaar.

3

Die domme onwetendheid,
vastberaden en brutaal,
bespot zonder onderscheid,
de wijsheid op grote schaal.

4

Is een situatie overal,
Waar men ziet en ook kijkt.
Wrede voorwerpen veelal,
slechte toestanden bereikt.

5

Aldaar zijn ze te vinden,
die kwaadaardige mensen.
Zij die elkaar verslinden,
geen gezelschap meer wensen.

6

Kan de ziel niet genieten
van een rustige vrede?
Helaas deze deugnieten,
zijn niet vatbaar voor rede.

Fuera del pueblo

1

Fuera del pueblo no hay alegría,
daar zelfs kwaadaardigheid heerst.
Altars para el vicio,
y la virtud es humillada primero.

2

Allí el mal reina con mucha fuerza,
la inocencia está en peligro.
Este poder arrogante,
opprime el derecho —sacrosanto—.

3

Esa estúpida ignorancia,
decidida y brutal,
se burla sin distinción
de la sabiduría a gran escala.

4

Es una situación en todas partes,
donde uno ve y también observa.
Objetos crueles a menudo,
alcanzan malos estados.

5

Allí se pueden encontrar,
a esas personas malvadas.
Aquellos que se devoran entre sí,
y ya no desean compañía.

6

¿No puede el alma disfrutar
de una paz tranquila?
Lamentablemente, estos malvados
no son capaces de razonar.

7
Velen verlaten hun huis,
voor beter lot zonder woorden.
Moe van slechte leven thuis
Zoeken ze groene oorden

8
Komen vermoeid in een streek,
aan de voet van een heuvel.
Bevrucht door een kleine beek,
had geen last van de duivel.

9
Een beek met helder water
een geluk in dit gebied
om dorst te lessen later
lijkt wel op een welkomstlied.

10
Wat een schoonheid in dit dal,
enorme kracht van natuur.
Vele bomen overal,
een streek zo zeldzaam en puur.

11
Bomen begroeten discreet,
De wind spreekt ons toe met raad.
Bladeren slaken een kreet
van welkom, allen paraat.

12
Dwaal toch niet meer onnodig,
neem eens de tijd in dit dal.
Vermoeidheid straks overbodig.
Hier vindt men rust bovenal.

7

Muchos abandonan su hogar,
por un destino mejor, sin palabras.
Cansados de la mala vida en casa,
buscan lugares verdes.

8

Llegan fatigados a una región,
al pie de una colina.
Fertilizada por un pequeño arroyo,
no sufría el mal del diablo.

9

Un arroyo de agua clara,
una dicha en esta zona;
para saciar la sed más tarde,
parece un canto de bienvenida.

10

Qué belleza en este valle,
enorme fuerza de la naturaleza.
Muchos árboles por doquier,
una región tan rara y pura.

11

Los árboles saludan discretamente,
el viento nos habla con consejos.
Las hojas lanzan un grito
de bienvenida, todas preparadas.

12

No deambules ya innecesariamente,
tómame un tiempo en este valle.
El cansancio pronto será superfluo.
Aquí se encuentra, sobre todo, el descanso.

13
Wind vergeeft onwetendheid,
en weet alles van de stad.
Van leven en heerlijkheid,
tot genot en levenspad.

14
Zoals afgunst en hebzucht,
ambitie, wraak en sluwheid.
En vaak woede en gerucht
over de trouweloosheid.

15
Wind spreekt over goed leven:
Vernietig dan voor altijd
de woede die doet beven,
zodat men de ziel bevrijdt.

16
Een stad veroorzaakt kwalen.
Dorpse eenvoud beschermt meer
De natuur kan niet falen
Leven met haar een diep' eer.

13

El viento perdona la ignorancia,
y lo sabe todo sobre la ciudad.
Desde la vida y la gloria,
hasta el placer y el camino de la vida.

14

Como la envidia y la codicia,
la ambición, la venganza y la astucia.
And vaak woede en gerucht
sobre la deslealtad.

15

El viento habla de la buena vida:
destruye entonces para siempre
la ira que hace temblar,
para que se libere el alma.

16

Una ciudad provoca males.
La sencillez del pueblo protege más.
La naturaleza no puede fallar;
vivir con ella es un profundo honor.

Een vredig dal

Een vredig dal aan de voet van een heuvel, badend in zacht licht. Een kleine beek slingert rustig door het landschap. Het water fonkelt in het zonlicht en biedt een verfrissende uitnodiging voor degenen die vermoeid aankomen, op zoek naar rust."

Een kalm dal

**Hoge bomen langs de rand van een kalm dal,
hun takken wiegen zachtjes in de bries. De
wind fluistert door de bladeren, bijna alsof de
bomen zelf de vermoeide reizigers verwel-
komen, en hen een moment van rust en
verlichting aanbieden.**

1.1 Slotopmerking

De gedichtstructuur biedt een diepgaande reflectie op de tegenstelling tussen de chaos en kwalen van het buiten de gebaande paden treden en de vredige, verlichte staat van bestaan die de natuur kan bieden. In de opening wordt buiten het dorp gepresenteerd als een plaats waar duisternis en kwaad heersen, een ruimte waar de deugd wordt vernederd en waar onschuld in gevaar is. De eerste vier strofen schetsen een wereld waar de krachten van arrogantie, onwetendheid en kwaad domineren, en waar de zogenaamde deugnieten hun greep hebben op de samenleving. Dit creëert een atmosfeer van wanhoop en onrecht, waarin de ziel zich gevangen voelt door de omringende onverschilligheid en desinteresse.

De terugkeer naar de natuur biedt een bevrijdende ontsnapping. Wanneer de mensen het dorp verlaten, lijken ze op zoek te gaan naar een beter leven, ver weg van de verleidingen en corruptie van de beschaving die hen lijkt te onderdrukken. De beschrijving van het nieuwe gebied is een sterk contrast met de duistere wereld die eerder werd geschetst. De streek die zij bereiken is een van rust, schoonheid en een soort onschuld die hen in staat stelt de vermoeidheid van hun reis achter zich te laten. De beek met helder water wordt gepresenteerd als een symbolisch welkomstgeschenk, wat aangeeft dat dit nieuwe gebied hen niet alleen fysiek maar ook emotioneel verfrist. De natuur lijkt hier een levenselixer te zijn, iets dat mensen in staat stelt te herbronnen en hun verloren harmonie terug te vinden.

Observación final

La estructura del poema ofrece una profunda reflexión sobre la contraposición entre el caos y los males de alejarse de los caminos trillados y el estado de existencia pacífico e iluminado que la naturaleza puede brindar. En la apertura, lo que está "fuera del pueblo" se presenta como un lugar donde reinan la oscuridad y el mal, un espacio donde la virtud es humillada y donde la inocencia corre peligro. Las primeras cuatro estrofas esbozan un mundo dominado por las fuerzas de la arrogancia, la ignorancia y la maldad, donde los llamados "malvados" ejercen su control sobre la sociedad. Esto crea una atmósfera de desesperación e injusticia, en la cual el alma se siente atrapada por la indiferencia y el desinterés circundantes.

El retorno a la naturaleza ofrece un escape liberador. Cuando las personas abandonan el pueblo, parecen ir en busca de una vida mejor, lejos de las tentaciones y la corrupción de la civilización que parece oprimirlas. La descripción del nuevo territorio supone un fuerte contraste con el mundo sombrío trazado anteriormente. La región a la que llegan es de paz, belleza y una suerte de inocencia que les permite dejar atrás el cansancio de su viaje. El arroyo de agua clara se presenta como un regalo simbólico de bienvenida, lo que indica que esta nueva área los refresca no solo física, sino también emocionalmente. La naturaleza parece ser aquí un elixir de vida, algo que permite a los seres humanos recuperarse y reencontrar su armonía perdida.

Het contrast tussen de stad en het platteland, of liever, de verwoestende effecten van de ene en de verlossende kracht van de andere, wordt in de latere strofen duidelijker. De natuur is meer dan een plek van rust; het is een plek van wijsheid en genezing. De wind, als personificatie van de natuur, spreekt van de kwalen van de stad – de afgunst, hebzucht, wraak en de vermorzelde vreugde die samenhangen met de samenleving van de stad. De natuur daarentegen biedt raad, vergiffenis en een ruimte voor genezing. De natuur wordt voorgesteld als een zuiverende kracht die in staat is om de innerlijke conflicten van een individu te beëindigen. Dit wordt verder benadrukt wanneer de wind oproept tot het vernietigen van woede, zodat men de ziel kan bevrijden van de ketens die door de samenleving en haar destructieve invloeden zijn opgelegd.

Het leven in het dorp of de stad wordt verder gepresenteerd als de oorzaak van veel persoonlijke kwalen. Het eenvoudige leven in de natuur wordt daarentegen als een bescherming tegen deze kwalen beschouwd. De natuur kan niet falen, wat impliceert dat zij een onfeilbare, constante bron van evenwicht en vrede is. De manier waarop de natuur met haar elementen de mens verwelkomt, maakt duidelijk dat het contact met haar niet slechts een fysieke handeling is, maar een spirituele bevrijding. De bomen begroeten discreet en de bladeren slaken een kreet van welkom, wat suggereert dat de natuur een bewuste deelnemer is in het bevorderen van de harmonie van de ziel.

El contraste entre la ciudad y el campo —o mejor dicho, entre los efectos devastadores de la una y el poder redentor de la otra— se vuelve más evidente en las estrofas posteriores. La naturaleza es más que un lugar de descanso; es un lugar de sabiduría y sanación. El viento, como personificación de la naturaleza, habla de los males de la ciudad: la envidia, la codicia, la venganza y la alegría triturada que van de la mano con la vida en sociedad. La naturaleza, por el contrario, ofrece consejo, perdón y un espacio para la curación. Se presenta como una fuerza purificadora capaz de poner fin a los conflictos internos del individuo. Esto se enfatiza aún más cuando el viento llama a destruir la ira, para que se pueda liberar el alma de las cadenas impuestas por la sociedad y sus influencias destructivas.

La vida en el pueblo o la ciudad se presenta, además, como la causa de muchos males personales. Por el contrario, la vida sencilla en la naturaleza se considera una protección contra estos males. La naturaleza no puede fallar, lo que implica que es una fuente infalible y constante de equilibrio y paz. La manera en que la naturaleza, con sus elementos, da la bienvenida al ser humano deja claro que el contacto con ella no es un mero acto físico, sino una liberación espiritual. Los árboles saludan discretamente y las hojas lanzan un grito de bienvenida, sugiriendo que la naturaleza es una participante consciente en el fomento de la armonía del alma.

De slotstrofe roept het idee van een nieuwe levenswijze op, waarin de vermoeidheid en de zorgen die gepaard gaan met het leven in de chaotische samenleving achtergelaten kunnen worden. Het is een oproep om de tijd te nemen en te luisteren naar wat de natuur te bieden heeft. Het is een uitnodiging voor een kalm, diep en reflectief leven, waar de ziel eindelijk kan rusten en het oude leven van tumult en onrust kan loslaten. Dit alles wordt gecentreerd rond het idee dat de natuur, in haar pure eenvoud en kracht, de mens een manier biedt om zich te bevrijden van de onderdrukkende en destructieve invloeden van de buitenwereld.

Dit gedicht legt een stevige nadruk op het idee van balans en het vinden van rust in een wereld die vaak wordt gekenmerkt door conflict en chaos. De menselijke zoektocht naar geluk, gezondheid en welzijn wordt afgezet tegen de destructieve krachten van de maatschappij en haar onvermijdelijke corruptie. De natuur fungeert als het ultieme toevluchtsoord, niet alleen fysiek maar ook mentaal en spiritueel, en wordt gepresenteerd als de ware weg naar verlossing. De keuze tussen de stad en het platteland, de moderne maatschappij en de natuur, wordt niet alleen gezien als een geografische maar ook als een morele keuze.

De kracht van dit gedicht ligt in de manier waarop het de lezer uitnodigt om na te denken over de voortdurende strijd tussen de verleidingen en de chaos van de beschaving en de rustige, stabiliserende invloed van de natuur.

La estrofa final evoca la idea de un nuevo modo de vida, en el que se pueden abandonar el agotamiento y las preocupaciones asociados a la vida en una sociedad caótica. Es una llamada a tomarse el tiempo necesario y a escuchar lo que la naturaleza tiene para ofrecer. Es una invitación a una vida tranquila, profunda y reflexiva, donde el alma pueda finalmente descansar y soltar la antigua vida de tumulto e inquietud. Todo ello se centra en la idea de que la naturaleza, en su pura sencillez y fuerza, ofrece al hombre una vía para liberarse de las influencias opresivas y destructivas del mundo exterior.

Este poema pone un firme énfasis en la idea del equilibrio y el hallazgo de la paz en un mundo que a menudo se caracteriza por el conflicto y el caos. La búsqueda humana de la felicidad, la salud y el bienestar se contraponen a las fuerzas destructivas de la sociedad y su inevitable corrupción. La naturaleza actúa como el refugio definitivo, no solo en lo físico sino también en lo mental y espiritual, presentándose como el verdadero camino hacia la redención. La elección entre la ciudad y el campo, entre la sociedad moderna y la naturaleza, no se ve solo como una elección geográfica, sino también como una elección moral.

La fuerza de este poema reside en la manera en que invita al lector a reflexionar sobre la lucha constante entre las tentaciones y el caos de la civilización y la influencia tranquila y estabilizadora de la naturaleza.

De ethische en spirituele dimensie van dit contrast is duidelijk: de natuur biedt vrede, wijsheid en genezing, terwijl de samenleving vaak leidt tot vervreemding, conflict en lijden. De verwoestende krachten van de maatschappij worden tegengehouden door de zuiverende kracht van de natuur, die niet alleen fysiek, maar ook emotioneel en spiritueel heil biedt.

In conclusie is het gedicht een oproep tot zelfreflectie en introspectie. Het roept de lezer op om na te denken over de ware aard van geluk en rust, en de manier waarop deze slechts gevonden kunnen worden door een verbinding met de natuurlijke wereld. Het toont hoe de chaos van de moderne samenleving kan worden overwonnen door het zoeken naar eenvoud, zuiverheid en balans in de natuur. De keuze om de natuur binnen te treden wordt voorgesteld als de enige weg naar een echt vervuld leven, een leven van innerlijke vrede en verlichting.

La dimensión ética y espiritual de este contraste es clara: la naturaleza ofrece paz, sabiduría y sanación, mientras que la sociedad conduce a menudo a la alienación, el conflicto y el sufrimiento. Las fuerzas devastadoras de la sociedad son contenidas por el poder purificador de la naturaleza, que ofrece bienestar no solo físico, sino también emocional y espiritual.

En conclusión, el poema es una llamada a la autorreflexión y la introspección. Insta al lector a pensar sobre la verdadera naturaleza de la felicidad y el descanso, y sobre cómo estos solo pueden encontrarse a través de una conexión con el mundo natural. Muestra cómo el caos de la sociedad moderna puede ser superado mediante la búsqueda de la sencillez, la pureza y el equilibrio en la naturaleza. La elección de adentrarse en la naturaleza se presenta como el único camino hacia una vida verdaderamente plena; una vida de paz interior e iluminación.

1.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "Buiten het dorp" vormt een diepgaande wijsgerige verhandeling in versvorm. Het verkent de fundamentele spanning tussen de menselijke beschaving en de natuurlijke orde, een thema dat de ruggengraat vormt van de westerse filosofie. De tekst biedt geen loutere landschapsbeschrijving, maar een morele geografie waarin de stad en de natuur symbool staan voor respectievelijk de morele degradatie en de spirituele loutering.

Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische fundamente van dit werk, onderverdeeld in de meest relevante stromingen en denkers.

1.- Jean-Jacques Rousseau en de corruptie door de maatschappij De meest prominente filosofische stem in het gedicht is die van Jean-Jacques Rousseau. In zijn "Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes" stelde Rousseau dat de mens van nature goed is, maar door de maatschappij wordt gecorrumpeerd. Het gedicht opent met een krachtige bevestiging van dit cultuurpessimisme. De beschrijving van de stad of het dorp als een plaats waar "kwaadaardigheid heerst" en "altaren voor de ondeugd" worden opgericht, resoneert met Rousseau's overtuiging dat sociale instituten de deugd smoren. De "arrogante macht" en de "domme onwetendheid" die de wijsheid bespotten, zijn bij Rousseau de uitwassen van een samenleving die gebaseerd is op uiterlijke schijn en eigenliefde (amour-propre) in plaats van natuurlijke zelfliefde (amour de soi). De vlucht naar de "groene oorden" in het gedicht is de literaire uitvoering van Rousseau's ideaal: de terugkeer naar een staat waarin de mens weer in contact staat met zijn oorspronkelijke, onbedorven kern.

1.2 Consideraciones filosóficas

El poema "Fuera del pueblo" constituye un profundo tratado filosófico en forma de versos. Explora la tensión fundamental entre la civilización humana y el orden natural, un tema que constituye la columna vertebral de la filosofía occidental. El texto no ofrece meras descripciones del paisaje, sino una geografía moral en la que la ciudad y la naturaleza simbolizan, respectivamente, la degradación moral y la purificación espiritual.

A continuación, se presenta un análisis detallado de los fundamentos filosóficos de esta obra, dividido en las corrientes y pensadores más relevantes.

1.- Jean-Jacques Rousseau y la corrupción por la sociedad

La voz filosófica más prominente en el poema es la de Jean-Jacques Rousseau. En su "Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes", Rousseau sostenía que el ser humano es naturalmente bueno, pero es corrompido por la sociedad. El poema comienza con una poderosa afirmación de este pesimismo cultural. La descripción de la ciudad o el pueblo como un lugar donde "la maldad reina" y se erigen "altares para la perversión", resuena con la creencia de Rousseau de que las instituciones sociales sofocan la virtud. El "poder arrogante" y la "ignorancia estúpida" que se burlan de la sabiduría son, para Rousseau, los excesos de una sociedad basada en la apariencias exterior y el amor propio (amour-propre) en lugar del amor natural (amour de soi). La huida hacia los "territorios verdes" en el poema es la expresión literaria del ideal de Rousseau: el regreso a un estado en el que el ser humano recobra contacto con su núcleo original e intacto.

2.- De Stoïcijnse ethiek van Seneca en Marcus Aurelius De overgang van de stad naar het dal in het gedicht weerspiegelt de Stoïcijnse zoektocht naar 'ataraxia', een toestand van innerlijke onverstoorbaarheid. De Romeinse filosoof Seneca benadrukte in zijn brieven dat de mens zich moet terugtrekken uit de hectiek van de massa om tot zelfinzicht te komen. Wanneer het gedicht stelt dat "deze deugnieten niet vatbaar zijn voor rede", raakt dit aan het Stoïcijnse concept van de 'dwaas' die geregeerd wordt door ongecontroleerde passies. De natuur wordt in het gedicht gepresenteerd als de personificatie van de 'Logos', de universele rede. Filosofen zoals Marcus Aurelius zagen de natuur als een rationeel geordend geheel. In de strofen waar de wind de mens aanspreekt met "raad" en oproept om "de woede die doet beven" te vernietigen, herkent de lezer de Stoïcijnse discipline. Het bevrijden van de ziel van afgunst, hebzucht en wraak is de kern van de Stoïcijnse ethiek: geluk is niet afhankelijk van externe omstandigheden, maar van de interne beheersing van de geest in overeenstemming met de natuurwet.

3.- Epicurus en de afzondering in de tuin Hoewel het Epicurisme vaak verkeerd wordt begrepen als louter hedonisme, was Epicurus in werkelijkheid een voorstander van een sober en teruggetrokken leven. Hij stichtte "De Tuin" buiten de muren van Athene om de politieke onrust en de morele corruptie van de stad te ontvluchten. Het "vredig dal" in het gedicht fungeert als een 'locus amoenus', een ideale plek die voldoet aan de Epicuristische voorwaarde voor geluk: 'aponia' (de afwezigheid van fysieke pijn) en 'ataraxia' (de afwezigheid van mentale onrust).

2.- La ética estoica de Séneca y Marco Aurelio

El paso de la ciudad al valle en el poema refleja la búsqueda estoica de la ataraxia, un estado de imperturbabilidad interior. El filósofo romano Séneca subrayaba en sus cartas que el ser humano debe retirarse de la agitación de la multitud para alcanzar el autoconocimiento. Cuando el poema afirma que "estos malhechores no son susceptibles de la razón", esto toca el concepto estoico del 'necio' gobernado por pasiones descontroladas. La naturaleza en el poema se presenta como la personificación del Logos, la razón universal. Filósofos como Marco Aurelio veían la naturaleza como un todo racionalmente ordenado. En los versos donde el viento se dirige al ser humano con "consejos" y le insta a destruir "la ira que hace temblar", el lector reconoce la disciplina estoica. Liberarse del rencor, la codicia y la venganza es el núcleo de la ética estoica: la felicidad no depende de las circunstancias externas, sino del dominio interno de la mente de acuerdo con la ley natural.

3.- Epicurio y la soledad en el jardín

Aunque el epicureísmo se malinterpreta frecuentemente como mero hedonismo, Epicurio en realidad defendía una vida sobria y retirada. Fundó "El Jardín" fuera de las murallas de Atenas para escapar de la agitación política y la corrupción moral de la ciudad. El "valle pacífico" en el poema funciona como un locus amoenus, un lugar ideal que cumple con la condición epicúrea para la felicidad: aponía (la ausencia de dolor físico) y ataraxia (la ausencia de trastornos mentales).

De nadruk op "dorst lessen" met helder water en het genieten van de eenvoud van de bomen wijst op het vervullen van natuurlijke en noodzakelijke behoeften, wat volgens Epicurus de enige weg is naar een duurzaam welzijn. De natuur wordt hier de behoeder van de menselijke maat, weg van de grenzeloze ambities van de stadsmens.

4.- Plato en de allegorie van de onwetendheid In de derde strofe wordt gesproken over de "domme onwetendheid" die "de wijsheid op grote schaal" bespot. Dit is een direct filosofisch verwijt dat teruggaat naar de "Staat" van Plato. In de Allegorie van de Grot beschrijft Plato hoe de meerderheid van de mensen gevangen zit in een wereld van schaduwen en illusies. Wanneer een wijsgeer hen de waarheid probeert te tonen, wordt hij bespot of zelfs vervolgd. Het dorp in het gedicht kan worden gezien als de grot, waar "wrede voorwerpen" en "slechte toestanden" de werkelijkheid vertroebelen. De tocht naar het dal en de heuvel is de filosofische 'anabasis', de opgang van de ziel naar het licht. De natuurlijke schoonheid die in het gedicht wordt beschreven, fungeert als een herinnering (anamnesis) aan de hoogste vormen van het Goede en het Schone, die in de stadse chaos verloren zijn gegaan.

5.- Fray Luis de León en de Neoplatonische harmonie Gezien de tweetaligheid van het werk is de invloed van de Spaanse christelijke humanisten onmiskenbaar. Fray Luis de León, die Plato en de Bijbel combineerde, schreef uitvoerig over de rustieke afzondering. In zijn filosofie is de natuur niet slechts materie, maar een weerspiegeling van goddelijke muziek en harmonie.

El énfasis en "calmar la sed" con agua clara y disfrutar de la simplicidad de los árboles señala la satisfacción de las necesidades naturales y necesarias, lo cual, según Epicurio, es el único camino hacia el bienestar duradero. La naturaleza aquí se convierte en la guardiana de la medida humana, alejada de las ambiciones desmesuradas del hombre ciudadano.

4.- Platón y la alegoría de la ignorancia

En la tercera estrofa se habla de la "ignorancia estúpida" que "se burla de la sabiduría a gran escala". Este es un reproche filosófico directo que remite a la República de Platón. En la Alegoría de la Cueva, Platón describe cómo la mayoría de las personas están atrapadas en un mundo de sombras e ilusiones. Cuando un filósofo intenta mostrarles la verdad, es ridiculizado o incluso perseguido. El pueblo en el poema puede verse como la cueva, donde los "objetos crueles" y los "malos estados" nublan la realidad. El viaje hacia el valle y la colina es la anábasis filosófica, la ascensión del alma hacia la luz. La belleza natural descrita en el poema actúa como un recordatorio (anamnesis) de las formas más altas del Bien y lo Bello, que se han perdido en el caos urbano.

5.- Fray Luis de León y la armonía neoplatónica

Dada la bilingüidad de la obra, la influencia de los humanistas cristianos españoles es innegable. Fray Luis de León, quien combinó a Platón con la Biblia, escribió extensamente sobre el retiro rústico. En su filosofía, la naturaleza no es solo materia, sino un reflejo de la música divina y la armonía.

Het gedicht vermeldt dat de "bomen discreet begroeten" en de "wind alles weet". Dit panpsychisme — het idee dat de natuur bezielde is en een stem heeft — is een neoplatonisch concept. De natuur wordt een intermediair tussen de mens en het hogere weten. De "vermoeidheid" die in het dal "overbodig" wordt, is bij De León de vermoeidheid van de ziel die te lang in de stoffelijke, corrupte wereld heeft verbleven en nu eindelijk terugkeert naar haar spirituele thuisbasis.

6.- Immanuel Kant en de morele wet in de natuur De bewering in de zestiende strofe dat "de natuur niet kan falen" en dat leven met haar een "diep eer" is, raakt aan de teleologie van Immanuel Kant. In zijn "Kritik der Urteilkraft" bespreekt Kant hoe de ervaring van de natuurlijke schoonheid en het sublieme de menselijke moraal kan versterken. De natuur dwingt de mens niet, maar nodigt hem uit tot reflectie. In het gedicht wordt de natuur gepresenteerd als een morele autoriteit die "onwetendheid vergeeft" en de weg wijst naar een "goed leven". Het is een verschuiving van de heteronomie (de wetten van anderen in de stad) naar de autonomie (de eigen morele wet, gevoed door de universele orde van de natuur).

7.- De existentiële filosofie en de vervreemding Het gedicht thematiseert de existentiële vervreemding. De mensen die "elkaar verslinden" en "geen gezelschap meer wensen", illustreren wat moderne filosofen zoals Martin Heidegger de "valsheid" van het 'men' (das Man) zouden noemen. In de massa van de stad verliest het individu zijn authenticiteit. De vlucht naar het dal is een poging om weer "te zijn".

El poema menciona que los "árboles saludan discretamente" y que el "viento lo sabe todo". Este panpsiquismo —la idea de que la naturaleza está animada y tiene voz— es un concepto neoplatónico. La naturaleza se convierte en un intermediario entre el hombre y el saber superior. La "fatiga" que en el valle se vuelve "innecesaria" es, para de León, la fatiga del alma que ha permanecido demasiado tiempo en el mundo material y corrupto y ahora finalmente regresa a su hogar espiritual.

6.- Immanuel Kant y la ley moral en la naturaleza

La afirmación en la decimosexta estrofa de que "la naturaleza no puede fallar" y que vivir con ella es un "profundo honor" toca la teleología de Immanuel Kant. En su Crítica del juicio, Kant discute cómo la experiencia de la belleza natural y lo sublime puede fortalecer la moral humana. La naturaleza no obliga al ser humano, pero lo invita a la reflexión. En el poema, la naturaleza se presenta como una autoridad moral que "perdona la ignorancia" y señala el camino hacia una "buena vida". Es un cambio de la heteronomía (las leyes de otros en la ciudad) hacia la autonomía (la propia ley moral, alimentada por el orden universal de la naturaleza).

7.- La filosofía existencial y la alienación

El poema tematiza la alienación existencial. Las personas que "se devoran entre sí" y "ya no desean compañía" ilustran lo que filósofos modernos como Martin Heidegger llamarían la "falsedad" del hombre (das Man). En la masa de la ciudad, el individuo pierde su autenticidad. La huida hacia el valle es un intento de "ser de nuevo".

De "streek zo zeldzaam en puur" biedt de noodzakelijke eenzaamheid waarin de menselijke existentie zichzelf weer kan begrijpen. De natuur biedt hier de 'ruimte' waarin de ziel kan worden "bevrijd", weg van de verstikkende sociale rollen en de "trouweloosheid" van de intermenselijke relaties in de beschaving.

8.- Synthese van de analyse Het gedicht concludeert dat de stad een bron van "kwalen" is, terwijl "dorpse eenvoud" (in de zin van een natuurlijke, ongecompliceerde staat) bescherming biedt. Deze conclusie is niet louter een sentimentele voorkeur, maar een moreel standpunt dat de traditie van de 'philosophia perennis' volgt. Het is de overtuiging dat de waarheid eenvoudig is en te vinden is in de stilte, terwijl de dwaling luidruchtig en complex is, zoals de "geruchten" en de "woede" van de stad. De wind en de beek fungeren als leraren die geen boeken nodig hebben om de "weg naar het leven" uit te leggen.

9.- Conclusie voor de lezer Dit literaire werk nodigt uit tot een transformatie van de kijker. Waar men in de stad "ziet en ook kijkt" zonder echt te begrijpen, biedt de natuur een dieper inzicht. Het gedicht stelt dat wijsheid niet voortkomt uit intellectuele arrogantie, maar uit de bereidheid om te luisteren naar de wind en te rusten aan de voet van de heuvel. De filosofische reis die in deze verzen wordt afgelegd, voert van de uiterlijke chaos naar de innerlijke vrede, waarbij de natuur wordt gepresenteerd als de onfeilbare gids voor de menselijke ziel. De keuze voor de natuur is in dit gedicht de ultieme daad van wijsheid en de enige manier om de rede te herstellen in een wereld die haar verloren lijkt te hebben.

La "región tan rara y pura" ofrece la soledad necesaria en la que la existencia humana puede comprenderse de nuevo. La naturaleza ofrece aquí el "espacio" en el que el alma puede ser "liberada", lejos de los roles sociales asfixiantes y la "deslealtad" de las relaciones interpersonales en la civilización.

8.- Síntesis del análisis

El poema concluye que la ciudad es una fuente de "males", mientras que la "sencillez del pueblo" (en el sentido de un estado natural, no complicado) ofrece protección. Esta conclusión no es simplemente una preferencia sentimental, sino una postura moral que sigue la tradición de la *philosophia perennis*. Es la convicción de que la verdad es simple y se encuentra en el silencio, mientras que el error es ruidoso y complejo, como los "rumores" y la "ira" de la ciudad. El viento y el arroyo funcionan como maestros que no necesitan libros para explicar el "camino de la vida".

9.- Conclusión para el lector

Esta obra literaria invita a una transformación del espectador. Mientras que en la ciudad se "ve y también mira" sin realmente entender, la naturaleza ofrece una comprensión más profunda. El poema establece que la sabiduría no proviene de la arrogancia intelectual, sino de la disposición a escuchar al viento y descansar a los pies de la colina. El viaje filosófico que se recorre en estos versos va de la agitación exterior a la paz interior, presentando a la naturaleza como la guía infalible para el alma humana. La elección por la naturaleza en este poema es el acto supremo de sabiduría y la única forma de restaurar la razón en un mundo que parece haberla perdido.

2 De Ricotí

1. De afkomst

Ricote, geen achterstand
van een volk zeer wijs en groot.
Ahmad had een scherp verstand
vrij van elke geestelijke nood.

2. De geleerde

Mursi was zijn trotse naam,
meester in de oude kunst.
Logica bracht hem zijn faam,
hij genoot van Gods gunst.

3. De vakgebieden

Cijfers en de medicijn,
muziek klonk in elke gang.
Geometrie was zijn domein,
heel zijn leven, jarenlang.

4. Het taalwonder

Talen sprak hij vloeiend uit,
elk accent was hem bekend.
Hij verklaarde elk geluid,
aan die gaven zeer gewend.

5. De verovering

Toen de tiran Murcia nam,
zag hij de geleerde daar.
Alfonso die naar hem kwam,
vond wijsheid onvoorstelbaar.

6. De School

Voor hem werd een huis gebouwd,
school voor wie naar kennis zocht.
Aan hem werd taak toevertrouwd,
waar hij dan lesgeven mocht.

El Ricotí

1. El origen

Ricote, sin atraso alguno,
de un pueblo sabio y elevado.
Ahmad poseía mente aguda,
libre de toda carencia espiritual.

2. El sabio

Murcí fue su nombre honrado,
maestro en el arte antiguo.
La lógica le dio renombre,
y gozó del favor de Dios.

3. Los campos del saber

Los números y la medicina,
la música en cada estancia.
La geometría fue su reino,
toda su vida, durante años.

4. El prodigio de las lenguas

Hablaba lenguas con soltura,
conocía cada acento.
Explicaba todo sonido,
a tales dones habituado.

5. La conquista

Cuando el tirano tomó Murcia,
allí vio al sabio presente.
Alfonso, al acercarse a él,
halló una sabiduría inconcebible.

6. La madrasa

Para él se construyó una casa,
escuela de quienes buscaban saber.
Se le confió una misión,
donde pudo enseñar en paz.

7. De drie godsdiensten
De drie geloven
Jood en christen, moslim ook,
zaten samen in de klas.
Zonder haat of zwarte rook,
vonden zij wat nuttig was.

8. De eigen taal
In de taal van elk die kwam,
gaf hij les met veel geduld.
Zodat men de leer vernam,
met de waarheid diep vervuld.

9. De koningswens
Alfonso gaf hem veel goud,
eer en titels bij het hof.
Omdat hij van kennis houdt,
kreeg de meester alle lof.

10. De verleiding
Maar de koning wilde meer,
dat hij christen worden zou.
Dat deed de geleerde zeer,
aan de Eenheid bleef hij trouw.

11. Het antwoord
Eén God is al zwaar genoeg,
voldoen aan Zijn wil is macht.
Toen de koning hem dit vroeg,
vond de wijze enkel kracht.

12. Drie of Eén?
Hoe kan ik er drie aanbid',
als ik voor die Ene faal?
In zijn hart waar eerheid zit,
sprak hij deze klare taal.

7. Las tres creencias

Judíos, cristianos y musulmanes
se sentaban juntos en clase.
Sin odio ni humo oscuro,
hallaban lo que era útil.

8. La lengua propia

En la lengua de cada cual,
enseñaba con gran paciencia.
Para que todos comprendieran la doctrina,
colmados de verdad profunda.

9. El deseo del rey

Alfonso le dio mucho oro,
honores y títulos en la corte.
Por su amor al conocimiento,
el maestro recibió toda alabanza.

10. La tentación

Pero el rey deseaba más:
que se hiciera cristiano.
El sabio lo rechazó firmemente,
fiel a la Unidad permaneció.

11. La respuesta

Un solo Dios ya es carga inmensa,
cumplir Su voluntad es poder.
Cuando el rey se lo pidió,
el sabio halló solo fortaleza.

12. ¿Tres o Uno?

¿Cómo adorar a tres,
si ante el Uno fallo?
Desde su corazón honesto,
pronunció palabras claras.

13. De roep van Granada
De Sultan van Nasrid rijk,
vroeg hem naar de rode stad.
Geen enige vergelijk,
was dat het gewenste pad.

14. Het afscheid
Alfonso zag gaan zijn vlam,
naar de bergen van het zuid'.
In de dienst van de Sultan,
bloei'de hij als bloem en kruid.

15. Het nieuwe thuis
In Granada kreeg hij grond,
met een tuin vol pracht en praal.
Waar hij weer zijn leer vond,
in een rijke wetenschap-zaal.

16. De magere muilezel
Op een muilezel, heel slank,
reed hij naar de koningspoort.
Zonder trots of valse dank,
werd zijn wijsheid steeds gehoord.

17. De kleding en stijl
Netjes was hij steeds gekleed,
rustig liep hij door de straat.
Iedereen in stad die weet,
dat hij voor de deugd steeds staat.

18. De polemieek
Scherp van tong en zeer bekwaam,
in debat met elke man.
Iedereen die riep zijn naam,
hij wist meer dan ieder kan.

13. La llamada de Granada
El sultán del reino nazarí
lo llamó a la ciudad roja.
No hubo comparación posible:
ese era el camino deseado.

14. La despedida
Alfonso vio partir su llama
hacia las montañas del sur.
Al servicio del sultán,
floreció como flor y hierba.

15. El nuevo hogar
En Granada recibió tierras,
con un jardín de gran esplendor.
Allí retomó su enseñanza,
en una rica sala del saber.

16. La mula enjuta
Sobre una mula delgada
llegaba a la puerta real.
Sin orgullo ni falsa gratitud,
su sabiduría siempre era escuchada.

17. Vestimenta y porte
Siempre iba pulcramente vestido,
caminaba sereno por la ciudad.
Todos sabían en Granada
que defendía siempre la virtud.

18. La polémica
Agudo de lengua y muy capaz,
en debate con cualquier hombre.
Quien pronunciaba su nombre
sabía que él sabía más que nadie.

19. De test van Ibn Jalsun
Aan een mysticus gesteld:
"Wat is techniek in uw hand?"
Toen de meester dat verteld',
stuurde hij hem uit het land.

20. De muziektheorie
Snaarinstrument bij de hand,
tussen christen en de moor.
In de Cantigas van 't land,
klinkt zijn melodie nog door.

21. De gouden laarzen
Schoenen uit, de ereplek,
vlak naast wie de psalmen zingt.
Wijn en klanken, geen gebrek,
waar de vriendschap hen omringt.

22. De Arrixaca
In de wijk met schone naam,
stond de kerk van oude tijd.
Waar de handelaren saam,
leefden zonder felle strijd.

23. De erfenis
Imam van het ware licht,
gids van kennis en verstand.
In de boeken staat dit dicht,
over grenzen van het land.

24. De rust
In Granada stierf hij stil,
God zij hem genadig nu.
Dat was steeds zijn vaste wil,
wijze Abu Bakr, voor u.

19. La prueba de Ibn Jalsún
A un místico se le preguntó:
«¿Qué es la técnica en tu mano?»
Cuando el místico lo explicó,
aquel fue enviado al exilio.

20. La teoría musical
Con instrumento de cuerda en mano,
entre cristiano y musulmán.
En las Cantigas del país
su melodía aún resuena.

21. Las botas doradas
Zapatos fuera, lugar de honor,
junto a quien canta los salmos.
Vino y sonidos abundaban,
rodeados de amistad sincera.

22. La Arrixaca
En el barrio de nombre noble
se alzaba la iglesia antigua.
Donde comerciantes unidos
vivían sin dura contienda.

23. El legado
Imán de la luz verdadera,
guía del saber y la razón.
Así lo dicen los libros,
más allá de fronteras y tierras.

24. El descanso
En Granada murió en silencio,
Dios le sea ahora misericordioso.
Esa fue siempre su voluntad:
sabio Abu Bakr, para ti.

Abu Bakr ibn Ahmad al-Murci al-Ricotí (geb. Ricote, ca. 1200) De wijze "Ricotí", meester in alle kunsten. Zijn school in Murcia was een baken van kennis en tolerantie, waar hij les gaf in de leer van de Eenheid en de verbinding tussen alle geloven. Zijn wijsheid reikte tot ver voorbij de grenzen van Al-Andalus.

Ricotí: De Onbuigzame Wijze uit de Ricotevallei. Zijn diepe geloof in de Absolute Eenheid gaf hem kracht, zelfs toen koningen hem beproefden. Als docent in Murcia en later in Granada, was hij een brug tussen culturen, bekend om zijn taalvaardigheid en de diepgang van zijn inzichten.

2.1 Slotopmerking

Slotbeschouwing: De Polymath van de Vallei – Abu Bakr al-Riqūṭī als de Universele Brug tussen Werelden

Het gedicht over Abu Bakr al-Riqūṭī voert ons naar de apotheose van de intellectuele geschiedenis van het Valle de Ricote. In de 13e eeuw, een tijd van immense politieke verschuivingen en religieuze spanningen, reikt de figuur van Al-Riqūṭī (ca. 1230–1295) als een monumentale brug over de kloof tussen de islamitische en de christelijke wereld. Hij was niet slechts een geleerde; hij was, zoals de kroniekschrijver Ibn al-Jaṭīb hem noemde, een "Teken van God in de kennis van de talen". In deze slotbeschouwing van 1500 woorden analyseren we hoe deze polymath de "oude wetenschappen" bewaarde, de dialoog met koningen aanging en uiteindelijk de belichaming werd van de Absolute Eenheid (waḥda muṭlaqa) in een verscheurd land.

1. Het Arca van Ricote: De Bibliotheek van de Geest
Al-Riqūṭī verschijnt in het gedicht niet als een toevallig genie, maar als de vrucht van een eeuwenoud ecosysteem. Zoals de inleidende tekst suggereert, was hij de erfgenaam van de "geheime bibliotheek van Ricote". De kennis die hij bezat – de logica, wiskunde, muziek en medicijnen (strofe 2 en 3) – was de neerslag van de traditie van Ibn Masarra en de kringen rond Aldarache.

Observación final

Comentario final: El Polímata del Valle – Abu Bakr al-Riqūṭī como el puente universal entre mundos

El poema sobre Abu Bakr al-Riqūṭī nos conduce a la apoteosis de la historia intelectual del Valle de Ricote. En el siglo XIII, una época de inmensos cambios políticos y tensiones religiosas, la figura de Al-Riqūṭī (ca. 1230–1295) se alza como un puente monumental sobre el abismo entre el mundo islámico y el cristiano. No fue solo un erudito; fue, como lo llamó el cronista Ibn al-Jaṭīb, un "Signo de Dios en el conocimiento de las lenguas". En este comentario final analizamos cómo este polímata preservó las "ciencias antiguas", entabló diálogo con reyes y se convirtió, en última instancia, en la encarnación de la Unidad Absoluta (waḥda muṭlaqa) en una tierra desgarrada.

1. El Arca de Ricote: La biblioteca del espíritu

Al-Riqūṭī no aparece en el poema como un genio accidental, sino como el fruto de un ecosistema centenario. Como sugiere el texto introductorio, fue el heredero de la "biblioteca secreta de Ricote". El conocimiento que poseía —la lógica, las matemáticas, la música y la medicina (estrofas 2 y 3)— era el sedimento de la tradición de Ibn Masarra y de los círculos en torno a Aldarache.

Zijn beheersing van de talen (strofe 4) was veel meer dan een filologische vaardigheid. Het was de toepassing van de *Kitāb khawāṣṣ al-ḥurūf* (het boek van de eigenschappen van de letters). Voor Al-Riqūṭī waren talen de sleutels tot de structuur van de kosmos. Door Arabisch, Romaans, Hebreeuws en wellicht Latijn te spreken, verbond hij de verschillende menselijke perspectieven op de ene, ondeelbare waarheid. Hij was de behoeder van de "oude kunsten", een silsila die terugging tot de Grieken en via de Arabische denkers in het dal van Ricote werd bewaard voor de toekomst van Europa.

2. De Madrasa van Alfonso X: Een Experiment in Co-existentie

Een van de meest opmerkelijke momenten in de Spaanse geschiedenis is de ontmoeting tussen de christelijke koning Alfonso X de Wijze en de moslimgeleerde uit Ricote (strofe 5 en 6). Alfonso, de koning die de *translatio studiorum* (de overdracht van kennis) nastreefde, herkende in Al-Riqūṭī de levende bron van de wijsheid die hij nodig had voor zijn rijk.

De koning liet een madrasa (school) bouwen in Murcia voor Al-Riqūṭī. Dit was geen gewone school; het was een plek waar moslims, christenen en joden samen in de klas zaten (strofe 7). "Zonder haat of zwarte rook," beschrijft het gedicht deze unieke situatie. Al-Riqūṭī onderwees elke groep in hun eigen taal (strofe 8), een gebaar dat perfect paste bij het alfonsijnse ideaal van een universele cultuur. Hier fungeerde het Valle de Ricote, via haar meest begaafde zoon, als de "antenne" die de hermetische wijsheid van het dal vertaalde naar het politieke centrum van het koninkrijk Castilië.

Su dominio de las lenguas (estrofa 4) era mucho más que una habilidad filológica. Era la aplicación del Kitāb khawāṣṣ al-ḥurūf (el libro de las propiedades de las letras). Para Al-Riqūṭī, las lenguas eran las llaves de la estructura del cosmos. Al hablar árabe, romance, hebreo y posiblemente latín, conectó las diferentes perspectivas humanas sobre la única e indivisible verdad. Fue el guardián de las "artes antiguas", una silsila que se remontaba a los griegos y que, a través de los pensadores árabes del valle de Ricote, se preservó para el futuro de Europa.

2. La madrasa de Alfonso X: Un experimento de coexistencia

Uno de los momentos más notables de la historia de España es el encuentro entre el rey cristiano Alfonso X el Sabio y el sabio musulmán de Ricote (estrofas 5 y 6). Alfonso, el monarca que impulsó la *translatio studiorum* (el traslado del conocimiento), reconoció en Al-Riqūṭī la fuente viva de la sabiduría que necesitaba para su reino.

El rey ordenó construir una madrasa (escuela) en Murcia para Al-Riqūṭī. No era una escuela ordinaria; era un lugar donde musulmanes, cristianos y judíos se sentaban juntos en clase (estrofa 7). "Sin odio ni humo oscuro", describe el poema esta situación única. Al-Riqūṭī enseñaba a cada grupo en su propia lengua (estrofa 8), un gesto que encajaba perfectamente con el ideal alfonsí de una cultura común universal. Aquí, el Valle de Ricote, a través de su hijo más dotado, funcionó como la "antena" que traducía la sabiduría hermética del valle al centro político del reino de Castilla.

3. De Onwankelbare Trouw: De Eenheid boven de Drie

De confrontatie tussen de koning en de geleerde bereikt een spiritueel hoogtepunt in strofe 10 en 11. Alfonso, die Al-Riqūṭī overlaadde met goud en titels (strofe 9), wilde dat de wijze zich zou bekeren tot het christendom. Het antwoord van Al-Riqūṭī getuigt van een diepe intellectuele en spirituele integriteit. "Eén God is al zwaar genoeg," zei hij.

Zijn weigering om de drie-eenheid te aanbidden boven de Absolute Eenheid (strofe 12) was niet louter een dogmatisch verschil, maar een filosofische noodzaak. Voor een volgeling van de waḥda muṭlaqa is de waarheid ondeelbaar. Hij kon niet voor drie buigen als hij voor de Ene al tekortschoot. In deze weigering toont Al-Riqūṭī de onafhankelijkheid van de geest die kenmerkend is voor de Ricote-geleerden: trouw aan de bron, ongeacht de macht van de wereldse heerser.

4. De Muziek van de Cantigas: De Echo van het Dal

Een fascinerend aspect van de nalatenschap van Al-Riqūṭī is zijn mogelijke betrokkenheid bij de Cantigas de Santa María (strofe 20). De hypothese dat hij de "moro" was die de melodieën voor Alfonso X adapteerde, wordt ondersteund door de iconografie in de handschriften: de "machtige muzikant" met zijn snaarinstrument, zittend naast de christelijke zanger (strofe 21).

3. La lealtad inquebrantable: La Unidad sobre la Tríada

La confrontación entre el rey y el sabio alcanza un clímax espiritual en las estrofas 10 y 11. Alfonso, que colmó a Al-Riqūṭī de oro y títulos (estrofa 9), deseaba que el sabio se convirtiera al cristianismo. La respuesta de Al-Riqūṭī da testimonio de una profunda integridad intelectual y espiritual: "Un solo Dios ya es carga inmensa", dijo.

Su negativa a adorar a la trinidad por encima de la Unidad Absoluta (estrofa 12) no fue una mera diferencia dogmática, sino una necesidad filosófica. Para un seguidor de la waḥda muṭlaqa, la verdad es indivisible. No podía inclinarse ante tres si ya fallaba ante el Uno. En esta negativa, Al-Riqūṭī muestra la independencia de espíritu característica de los sabios de Ricote: lealtad a la fuente, independientemente del poder del gobernante terrenal.

4. La música de las Cantigas: El eco del valle

Un aspecto fascinante del legado de Al-Riqūṭī es su posible implicación en las Cantigas de Santa María (estrofa 20). La hipótesis de que él fuera el "moro" que adaptó las melodías para Alfonso X se ve apoyada por la iconografía de los manuscritos: el "músico poderoso" con su instrumento de cuerda, sentado junto al cantor cristiano (estrofa 21).

Als Al-Riqūṭī inderdaad de muziektheoreticus achter de Cantigas was, dan betekent dit dat de spirituele klanken van het Valle de Ricote – de harmonieën van de sferen die door de mystici in de bergen werden bestudeerd – de basis vormden voor het belangrijkste culturele werk van de Spaanse 13e eeuw. De "gouden laarzen" en de ereplek aan het hof tonen aan dat wijsheid in die tijd de grenzen van religie kon overstijgen door de universele taal van de muziek.

5. De Roep van Granada en de Bilocatie van de Geest Uiteindelijk riep het Nasriden-rijk van Granada (strofe 13). Al-Riqūṭī verruilde het hof van de "tiran" (zoals de moslimkronieken Alfonso noemden) voor de tuin van de sultan Muhammad II al-Fayq. In Granada bleef hij de bescheiden wijze op zijn magere muilezel (strofe 16), een man van pure deugd en scherpe tong (strofe 17 en 18).

Het meest raadselachtige en krachtige element van zijn biografie is de vermelding van zijn spirituele naamgenoot (of zijn eigen ascetische schaduw) Abū ‘Abd Allāh al-Riqūṭī. Ibn al-Jaṭīb verhaalt dat deze ascetische wijze in een berg nabij Ricote woonde (de Colina de la Corona bij Aldarache) en dat zijn geest werd gezien in de horizon (ufuq) van Granada, terwijl zijn lichaam in Ricote bleef.

Deze legende van bilocatie is de ultieme metafoor voor de functie van de Ricote-vallei. De vallei was een plek van "twee lichten": de wetenschappelijke maieutiek van Abu Bakr in de steden, en de contemplatieve afzondering van de asceet in de bergen. De Colina de la Corona, met zijn 100 meter hoge strategische ligging en de stilte van de oude graanschuren, was het spirituele vertrekpunt voor een bewustzijn dat geografische grenzen niet kende.

Si Al-Riqūṭī fue efectivamente el teórico musical tras las Cantigas, significaría que los sonidos espirituales del Valle de Ricote —las armonías de las esferas estudiadas por los místicos en las montañas— formaron la base de la obra cultural más importante del siglo XIII español. Las "botas doradas" y el lugar de honor en la corte demuestran que la sabiduría en aquella época podía trascender las fronteras de la religión a través del lenguaje universal de la música.

5. La llamada de Granada y la bilocación del espíritu
Finalmente, el reino nazarí de Granada llamó a su puerta (estrofa 13). Al-Riqūṭī cambió la corte del "tirano" (como las crónicas musulmanas llamaban a Alfonso) por el jardín del sultán Muhammad II al-Fayq. En Granada siguió siendo el sabio humilde sobre su mula enjuta (estrofa 16), un hombre de pura virtud y lengua afilada (estrofas 17 y 18).

El elemento más enigmático y poderoso de su biografía es la mención de su homónimo espiritual (o su propia sombra ascética) Abū ‘Abd Allāh al-Riqūṭī. Ibn al-Jaṭīb relata que este sabio ascético vivía en una montaña cerca de Ricote (la Colina de la Corona cerca de Aldarache) y que su espíritu era visto en el horizonte (ufuq) de Granada, mientras su cuerpo permanecía en Ricote.

Esta leyenda de bilocación es la metáfora definitiva de la función del Valle de Ricote. El valle era un lugar de "dos luces": la mayéutica científica de Abu Bakr en las ciudades, y el aislamiento contemplativo del asceta en las montañas. La Colina de la Corona, con su ubicación estratégica a 100 metros de altura y el silencio de los antiguos graneros, fue el punto de partida espiritual para una conciencia que no conocía fronteras geográficas.

6. De Sincronie van de Redding

De tijdlijn van Al-Riqūṭī (1266 in Murcia, 1273 in Granada, 1295 overlijden) loopt parallel met een cruciale reddingsoperatie van de Andalusische kennis. In 1287, terwijl Al-Riqūṭī de wetenschap overdroeg aan de koningen, werd in Caïro het colofon van de werken van Ibn Masarra getekend. Dit toont aan dat er een gecoördineerde actie was: de fysieke manuscripten reisden naar het oosten ter overleving, terwijl de levende kennis door mannen als Al-Riqūṭī in het westen werd geïntegreerd in de opkomende Europese universiteiten.

Al-Riqūṭī was het "Arca van de Alliantie" van het neoplatonisme. Hij zorgde ervoor dat de wijsheid van het dal niet uitstierf met de verovering, maar een fundament werd voor de moderne wetenschap en muziek.

7. De Lessen van de Polymath voor Vandaag

Voor de lezer van dit boek, die de patronen van macht en kennis in de moderne tijd onderzoekt, biedt Al-Riqūṭī drie essentiële lessen:

De Eenheid van Kennis: Geneeskunde, wiskunde, muziek en talen zijn geen gescheiden vakken, maar verschillende talen om dezelfde waarheid te spreken. In een gefragmenteerde wereld herinnert Al-Riqūṭī ons aan de noodzaak van een holistisch wereldbeeld.

De Rol van de Bemiddelaar: In tijden van conflict is de werkelijke machthebber degene die de talen van beide partijen spreekt en de "oude wetenschappen" bewaart.

6. La sincronía de la salvación

La cronología de Al-Riqūṭī (1266 en Murcia, 1273 en Granada, 1295 fallecimiento) corre paralela a una operación de rescate crucial del conocimiento andalusí. En 1287, mientras Al-Riqūṭī transmitía la ciencia a los reyes, se firmaba en El Cairo el colofón de las obras de Ibn Masarra. Esto demuestra que hubo una acción coordinada: los manuscritos físicos viajaron al este para su supervivencia, mientras que el conocimiento vivo fue integrado en el oeste por hombres como Al-Riqūṭī en las nacientes universidades europeas.

Al-Riqūṭī fue el "Arca de la Alianza" del neoplatonismo. Se aseguró de que la sabiduría del valle no se extinguiera con la conquista, sino que se convirtiera en un pimientito para la ciencia y la música modernas.

7. Las lecciones del polímata para el presente

Para el lector de este libro, que investiga los patrones de poder y conocimiento en la época moderna, Al-Riqūṭī ofrece tres lecciones esenciales:

La unidad del conocimiento: Medicina, matemáticas, música y lenguas no son materias separadas, sino diferentes idiomas para hablar la misma verdad. En un mundo fragmentado, Al-Riqūṭī nos recuerda la necesidad de una cosmovisión holística.

El papel del mediador: En tiempos de conflicto, el verdadero poderoso es aquel que habla las lenguas de ambas partes y preserva las "ciencias antiguas".

Integriteit boven Goud: Ondanks de eer en het goud van koningen, bleef de wijze trouw aan zijn fundament. Hij wist dat macht vluchtig is, maar de Eenheid eeuwig.

Conclusie

Abu Bakr al-Riqūṭī was de "Imam van het ware licht" (strofe 23). Zijn leven in de wijk Arrixaca en zijn debatten in de zalen van de Alhambra laten zien dat het Valle de Ricote geen marginaal gebied was, maar het kloppend hart van een intellectuele revolutie. Hij bewees dat de "era" (de dorsvloer) niet alleen diende voor het graan, maar ook voor het dorsen van de ideeën die de wereld zouden veranderen.

Zijn stille dood in Granada (strofe 24) markeert het einde van een tijdperk, maar niet van zijn invloed. De melodieën van de Cantigas klinken nog steeds, de wiskundige principes die hij onderwees vormen nog steeds de basis van onze astronomie, en de heuvel van de Corona staat nog steeds als een stille getuige van zijn contemplatie.

Al-Riqūṭī laat ons achter met de wetenschap dat in het Valle de Ricote elke steen, elk kanaal en elk gedicht een stap was op de ladder naar universele kennis. Hij was de gids die ons leerde dat men met één voet in de wereld en één ziel in de eeuwigheid kan staan. Moge zijn nagedachtenis in Blanca en Ricote ons inspireren om de talen van de waarheid te blijven spreken, ongeacht wie de tiran of de koning van de dag is. De Eenheid is genoeg.

Integridad sobre el oro: A pesar de los honores y el oro de los reyes, el sabio permaneció fiel a su fundamento. Sabía que el poder es fugaz, pero la Unidad es eterna.

Conclusión

Abu Bakr al-Riqūṭī fue el "Imán de la luz verdadera" (estrofa 23). Su vida en el barrio de la Arrixaca y sus debates en los salones de la Alhambra muestran que el Valle de Ricote no era una zona marginal, sino el corazón palpitante de una revolución intelectual. Demostró que la "era" (el lugar de trilla) no servía solo para el grano, sino también para trillar las ideas que cambiarían el mundo.

Su muerte silenciosa en Granada (estrofa 24) marca el fin de una era, pero no de su influencia. Las melodías de las Cantigas aún resuenan, los principios matemáticos que enseñó siguen siendo la base de nuestra astronomía, y la colina de la Corona permanece como testigo mudo de su contemplación.

Al-Riqūṭī nos deja con la certeza de que en el Valle de Ricote cada piedra, cada acequia y cada poema fue un peldaño en la escalera hacia el conocimiento universal. Fue el guía que nos enseñó que se puede estar con un pie en el mundo y un alma en la eternidad. Que su memoria en Blanca y Ricote nos inspire a seguir hablando las lenguas de la verdad, sin importar quién sea el tirano o el rey del momento. La Unidad es suficiente.

2.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "De Ricotí" is een rijkgeschakeerd historisch en filosofisch portret van Abu Bakr al-Riqūṭī. De tekst beschrijft niet slechts het leven van een geleerde, maar fungeert als een vehikel voor fundamentele wijsgerige concepten uit de dertiende eeuw. De analyse van dit werk onthult hoe filosofie, theologie en wetenschap in die periode onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische thema's en de denkers die in dit gedicht resoneren, opgesteld voor de lezer van een wetenschappelijk of historisch werk.

1.- Het Neoplatonisme en de Eenheid van Kennis De kern van de filosofie van Al-Riqūṭī, zoals geschetst in de strofen 1 tot en met 4, rust op het Neoplatonisme. Deze stroming, die via denkers als Plotinus en later de Arabische filosoof Al-Farabi de islamitische wereld beïnvloedde, stelt dat alle vormen van kennis (wiskunde, muziek, medicijnen, logica) voortkomen uit één goddelijke bron. In het gedicht wordt Al-Riqūṭī gepresenteerd als een 'polymath': iemand die de onderlinge samenhang van de kosmos begrijpt. Voor een Neoplatonist is geometrie geen abstracte som, maar de bestudering van de goddelijke orde in de materie. De bewering dat hij "vrij van elke geestelijke nood" was, duidt op de filosofische staat van 'eudaimonia' (gelukzaligheid), die wordt bereikt door het intellect te louteren en de universele wetten te begrijpen.

2.2 Consideraciones filosóficas

El poema "De Ricotí" es un retrato históricamente y filosóficamente matizado de Abu Bakr al-Riqūṭī. El texto no solo describe la vida de un erudito, sino que actúa como un vehículo para conceptos filosóficos fundamentales del siglo XIII. El análisis de esta obra revela cómo la filosofía, la teología y la ciencia estaban intrínsecamente vinculadas en esa época. A continuación, se presenta un análisis detallado de los temas filosóficos y los pensadores que resuenan en este poema, dirigido al lector de una obra científica o histórica.

1.- El Neoplatonismo y la Unidad del Conocimiento

El núcleo de la filosofía de Al-Riqūṭī, como se esboza en las estrofas 1 a 4, descansa en el Neoplatonismo. Esta corriente, que a través de pensadores como Plotino y más tarde el filósofo árabe Al-Farabi influenció al mundo islámico, sostiene que todas las formas de conocimiento (matemáticas, música, medicina, lógica) provienen de una única fuente divina. En el poema, Al-Riqūṭī se presenta como un 'polímata': alguien que comprende la interrelación del cosmos. Para un Neoplatónico, la geometría no es una suma abstracta, sino el estudio del orden divino en la materia. La afirmación de que él estaba "libre de toda necesidad espiritual" alude al estado filosófico de 'eudaimonía' (felicidad), que se alcanza purificando el intelecto y comprendiendo las leyes universales.

2.- De Waḥda al-Wujūd en de Absolute Eenheid
Strofe 11 en 12 vormen het filosofische hart van het gedicht en verwijzen naar de metafysica van Ibn Arabi, de grote mystiek filosoof uit Murcia die kort voor Al-Riqūṭī leefde. Het concept van 'Waḥda al-Wujūd' (de Eenheid van het Zijn) is hier essentieel. Wanneer de geleerde tegen koning Alfonso X zegt dat "Eén God al zwaar genoeg is", spreekt hij vanuit de overtuiging dat de waarheid ondeelbaar is. De weigering om de christelijke drie-eenheid te accepteren is in dit gedicht geen louter religieus dogma, maar een filosofische noodzaak. Voor de Ricote-school was God de 'Ene', de bron waaruit alles voortvloeit en waarheen alles terugkeert. Het aanbidden van 'drie' zou de intellectuele integriteit van de absolute eenheid schenden.

3.- Aristoteles en de Logica als Instrument In strofe 2 wordt expliciet vermeld dat "Logica hem zijn faam bracht". Dit verwijst naar de enorme invloed van Aristoteles op de middeleeuwse Andalusische filosofie. Denkers zoals Ibn Rushd (Averroës) hadden de logica van Aristoteles verheven tot het belangrijkste instrument om de waarheid te onderscheiden van dwaling. Al-Riqūṭī wordt hier neergezet als een 'Peripateticus', een volgeling van de rationele methode. De logica stelde hem in staat om te debatteren met mensen van alle geloven (strofe 18) en om de structuren van taal en geluid te ontleden (strofe 4). Het gedicht laat zien dat de rede voor de Ricotí de universele taal was die de kloof tussen verschillende religies kon overbruggen.

2.- La Waḥda al-Wujūd y la Unidad Absoluta

Las estrofas 11 y 12 constituyen el corazón filosófico del poema y hacen referencia a la metafísica de Ibn Arabī, el gran filósofo místico de Murcia que vivió poco antes de Al-Riqūṭī. El concepto de 'Waḥda al-Wujūd' (La Unidad del Ser) es esencial aquí. Cuando el erudito le dice al rey Alfonso X que "un solo Dios es ya suficientemente pesado", habla desde la convicción de que la verdad es indivisible. La negativa a aceptar la Trinidad cristiana en este poema no es solo un dogma religioso, sino una necesidad filosófica. Para la escuela de Ricote, Dios es el 'Uno', la fuente de la que todo fluye y hacia donde todo regresa. Adorar "tres" violaría la integridad intelectual de la unidad absoluta.

3.- Aristóteles y la Lógica como Instrumento

En la estrofa 2 se menciona explícitamente que "la Lógica le dio su fama". Esto se refiere a la enorme influencia de Aristóteles en la filosofía andalusí medieval. Pensadores como Ibn Rushd (Averroes) habían elevado la lógica de Aristóteles a la herramienta principal para distinguir la verdad del error. Al-Riqūṭī es presentado aquí como un 'peripatético', un seguidor del método racional. La lógica le permitió debatir con personas de todas las creencias (estrofa 18) y descomponer las estructuras del lenguaje y el sonido (estrofa 4). El poema muestra que la razón para los Ricote era el lenguaje universal que podía salvar la brecha entre diferentes religiones.

4.- De 'Translatio Studiorum' en Alfonso X De interactie tussen Al-Riqūṭī en Alfonso X de Wijze (strofe 5 tot en met 9) illustreert het filosofische concept van de 'translatio studiorum': de overdracht van kennis van de ene cultuur naar de andere. Alfonso X handelde vanuit de overtuiging dat een rechtvaardig heerser zich moet omringen met wijsheid. Hier vindt een ontmoeting plaats tussen de christelijke scholastiek en de islamitische wetenschap. De oprichting van de madrasa (strofe 6), waar joden, christenen en moslims samen leerden (strofe 7), is een vroege vorm van het 'humanisme'. Het weerspiegelt de filosofische gedachte dat de menselijke rede een gemeenschappelijk goed is dat grenzen overstijgt.

5.- Pythagoras en de Harmonie der Sferen Strofe 20 en 21 behandelen muziektheorie en de betrokkenheid bij de 'Cantigas'. Dit raakt aan de filosofie van Pythagoras, die stelde dat getallen en muziek de sleutel tot de ziel zijn. In de middeleeuwse filosofie werd muziek beschouwd als 'toegepaste wiskunde'. Voor Al-Riqūṭī was het bespelen van een snaarinstrument (strofe 20) een manier om de harmonie van de hemelse sferen op aarde te brengen. De muziek diende als een spiritueel medicijn dat vriendschap en begrip tussen de "moor en de christen" bevorderde. Hier wordt de kunst een filosofische oefening in het vinden van balans en proportie.

6.- Socratische Maieutiek en Debat De beschrijving van Al-Riqūṭī in debat (strofe 18 en 19) doet denken aan de Socratische methode. Hij was "scherp van tong" en stelde vragen die de kern van de zaak raakten.

4.- La 'Translatio Studiorum' y Alfonso X

La interacción entre Al-Riqūṭī y Alfonso X el Sabio (estrofas 5 a 9) ilustra el concepto filosófico de la 'translatio studiorum': la transferencia del conocimiento de una cultura a otra. Alfonso X actuó bajo la convicción de que un gobernante justo debe rodearse de sabiduría. Aquí se da un encuentro entre la escolástica cristiana y la ciencia islámica. La fundación de la madrasa (estrofa 6), donde judíos, cristianos y musulmanes aprendían juntos (estrofa 7), es una forma temprana de 'humanismo'. Refleja el pensamiento filosófico de que la razón humana es un bien común que trasciende las fronteras.

5.- Pitágoras y la Armonía de las Esferas

Las estrofas 20 y 21 tratan sobre la teoría musical y la participación en las 'Cantigas'. Esto toca la filosofía de Pitágoras, quien sostenía que los números y la música eran la clave del alma. En la filosofía medieval, la música se consideraba "matemáticas aplicadas". Para Al-Riqūṭī, tocar un instrumento de cuerdas (estrofa 20) era una manera de traer la armonía de las esferas celestes a la tierra. La música servía como un medicamento espiritual que promovía la amistad y la comprensión entre el "morisco y el cristiano". Aquí, el arte se convierte en un ejercicio filosófico para encontrar el equilibrio y la proporción.

6.- Mayéutica Socrática y Debate

La descripción de Al-Riqūṭī en debate (estrofas 18 y 19) recuerda el método socrático. Era "afilado de lengua" y formulaba preguntas que tocaban el corazón del asunto.

De test van Ibn Jalsun (strofe 19) over "techniek" herinnert aan de Socratische vraag naar 'technē' (vakmanschap of kunst). De ware wijze is in dit gedicht niet degene die boeken uit het hoofd leert, maar degene die de principes achter de handelingen begrijpt en deze kan verdedigen in een publiek debat.

7.- De Asceet en de Cynische Eenvoud Hoewel Al-Riqūṭī toegang had tot het goud en de pracht van hoven (strofe 9 en 15), koos hij voor een leven van eenvoud, gesymboliseerd door de "magere muilezel" (strofe 16). Dit aspect van zijn persoonlijkheid vertoont overeenkomsten met het Cynisme van Diogenes of de vroege Islamitische ascese (Zuhd). Het is de filosofische overtuiging dat materiële rijkdom een hindernis is voor de ware kennis. De deugd (strofe 17) staat centraal, niet de uiterlijke status. Dit typeert de Ricote-geleerde als een onafhankelijke geest die niet te koop is voor de machthebber.

8.- De Verlichting van de Imam In de slotstrofen (23 en 24) wordt hij de "Imam van het ware licht" genoemd. Dit is een verwijzing naar de 'Ishraqi' of illuminatie-filosofie van Suhrawardi. Volgens deze leer wordt de hoogste kennis niet bereikt door logica alleen, maar door een directe 'verlichting' van het intellect door het goddelijke licht. Al-Riqūṭī wordt aan het einde van het gedicht verheven tot een spirituele gids die de oversteek heeft gemaakt van de rationele wetenschap naar de schouwende wijsheid.

La prueba de Ibn Jalsun (estrofa 19) sobre la "técnica" recuerda la pregunta socrática sobre 'technē' (destreza o arte). El verdadero sabio en este poema no es quien memoriza libros, sino quien comprende los principios detrás de las acciones y puede defenderlos en un debate público.

7.- El Asceta y la Sencillez Cínica

Aunque Al-Riqūṭī tenía acceso al oro y el esplendor de las cortes (estrofas 9 y 15), eligió una vida de simplicidad, simbolizada por el "mulo flaco" (estrofa 16). Este aspecto de su personalidad muestra similitudes con el cinismo de Diógenes o la ascética islámica temprana (Zuhd). Es la convicción filosófica de que la riqueza material es un obstáculo para el verdadero conocimiento. La virtud (estrofa 17) está en el centro, no el estatus exterior. Esto caracteriza al sabio de Ricote como un espíritu independiente que no está a la venta para el poder.

8.- La Iluminación del Imam

En las estrofas finales (23 y 24) se le llama "el Imam de la verdadera luz". Esta es una referencia a la filosofía 'Ishraqi' o de iluminación de Suhrawardi. Según esta doctrina, el conocimiento más alto no se alcanza solo a través de la lógica, sino mediante una 'iluminación' directa del intelecto por la luz divina. Al-Riqūṭī es elevado al final del poema como un guía espiritual que ha hecho la transición de la ciencia racional a la sabiduría contemplativa.

9.- Synthese voor de lezer Dit gedicht biedt een synthese van de middeleeuwse wijsbegeerte waarin de mens wordt gezien als een 'microkosmos'. Abu Bakr al-Riqūṭī is de belichaming van de universele mens (al-Insān al-Kāmil), die alle disciplines beheerst om dichterbij de Ene te komen. Voor de lezer van dit boek dient het gedicht als een bewijs dat de Vallei van Ricote in de dertiende eeuw een centrum was van een intellectuele revolutie, waarbij de Griekse oudheid en de oosterse mystiek samensmolten tot een fundament voor de moderne Europese cultuur. Het is een pleidooi voor een wereld waarin kennis de hoogste autoriteit is en waar de rede de enige weg naar vrede en verlichting vormt.

9.- Síntesis para el lector

Este poema ofrece una síntesis de la filosofía medieval en la que el ser humano es visto como una 'microcosmos'. Abu Bakr al-Riqūṭī es la encarnación del hombre universal (al-Insān al-Kāmil), quien domina todas las disciplinas para acercarse al Uno. Para el lector de este libro, el poema sirve como prueba de que el Valle de Ricote en el siglo XIII fue un centro de una revolución intelectual, donde la antigua Grecia y el misticismo oriental se fusionaron para formar la base de la cultura europea moderna. Es un alegato a favor de un mundo donde el conocimiento es la autoridad suprema y donde la razón es el único camino hacia la paz y la iluminación.

3 De Bewaker van de Era: Ibn Andaras

1

In Murcia's tuinen, rijk en groen,
vond Ibn Andaras zijn tehuis.
Geleerd in wat de artsen doen,
ver van het oosterse gedruis.

2

Als hakim las hij in de ster,
en in de pols van wie daar leed.
Zijn blik reikte oneindig ver,
terwijl hij milde kruiden sneed.

3

De stad die viel, de vlag die schoof,
de christen kwam met zwaard en wet.
Toch bleef hij trouw aan zijn geloof,
met boeken in zijn kast gezet.

4

Een nazaat van de 'Era-steen,
uit Al-Andarax voortgebracht.
Hij stond in Murcia nooit alleen,
omringd door kennis en door macht.

5

Hoor hoe de naam door Ricote waait,
waar graanschuur de heuvel troont.
Waar men het goud van tarwe zaait,
en waar de wijsheid eenzaam woont.

6

De 'Losa' is zijn stille troon,
een vlakke steen voor het gebed.
Daar klinkt de waarheid ongewoon,
in teksten die hij heeft gered.

El Guardián de la Era: Ibn Andaras

1

En los jardines de Murcia, ricos y verdes,
halló Ibn Andaras su morada.
Versado en el arte de los médicos,
lejos del bullicio oriental.

2

Como ḥakīm leía en las estrellas,
y en el pulso de quien allí sufría.
Su mirada alcanzaba lo infinito,
mientras cortaba hierbas con mansedumbre.

3

La ciudad cayó, la enseñanza cambió,
llegó el cristiano con espada y ley.
Aun así, permaneció fiel a su fe,
con los libros guardados en su estantería.

4

Descendiente de la “piedra de la Era”,
van oorsprong uit Al-Andarax.
Nunca estuvo solo en Murcia,
rodeado de saber y de autoridad.

5

Escucha cómo su nombre recorre Ricote,
donde granero corona la colina.
Allí donde se siembra el oro del trigo,
y donde la sabiduría habita en soledad.

6

La “Losa” es su trono silencioso,
una piedra llana para la oración.
Allí resuena una verdad singular,
en los textos que logró preservar.

7

Honderd meter boven het dal,
bewaakt het granarium de oogst.
Het koren in de stenen wal,
voldoet aan wat de ziel beoogt.

8

Zijn hand die schreef de heilkunst neer,
met inkt van overgave diep.
Hij diende God geen aardse heer,
terwijl hij aan zijn verzen sliep.

9

De silsila van Almería's licht,
vloeide door zijn aderen heen.
Een goddelijk en puur gezicht,
in elke losse, vlakke steen.

10

Toch riep de haven van Tunis,
toen Murcia's schaduw langer werd.
Een einde aan de droefenis,
met wetenschap nog onbestherd.

11

Hij liet de 'Losa' achter zich,
de heuvel en het gouden graan.
Zijn pad was helder en gewichtig,
onder een verre, vreemde maan.

12

Maar in het dal van wit en groen,
blijft Andaras een heil'ge naam.
Als echo van een ver seizoen,
in Blanca's trots; oude faam.

7

A cien metros sobre el valle,
el granero fortificado guarda la cosecha.
El grano tras los muros de piedra,
cumple lo que el alma anhela.

8

Su mano dejó escrita la ciencia médica,
con tinta nacida de la entrega.
Sirvió a Dios, no a señor terrenal,
mientras dormía junto a sus versos.

9

La silsila de la luz de Almería
corría por sus venas.
Un rostro divino y puro,
en cada piedra suelta y llana.

10

Pero el puerto de Túnez lo llamó,
cuando la sombra de Murcia se alargó.
Buscó poner fin a la aflicción,
con la ciencia aún intacta.

11

Dejó atrás la “Losa”,
la colina y el trigo dorado.
Su camino fue claro y grave,
bajo una luna lejana y extraña.

12

Pero en el valle de blanco y verde,
Andaras sigue siendo un nombre sagrado.
Como eco de un tiempo remoto,
en el orgullo de Blanca, antigua fama.

Op de hoogten van het Ricote-dal staat de wijze Ibn Andaras, de kom met helende kruidenextracten stevig in zijn handen als een offer aan de gezondheid. Achter hem, op de top van de nabijgelegen heuvel, waakt de oude, ronde graanopslag als een stil symbool van de vruchtbaarheid en de geschiedenis van het land. Aan zijn voeten ligt de platte 'Era-steen', een tastbaar teken van zijn spirituele wortels en de onverwoestbare erfenis die hij achterlaat. In het gouden licht van de vallei vloeien zijn medische kennis en zijn trouw aan de traditie samen tot één krachtig beeld van wijsheid.

In een verstillid moment van toewijding buigt de wijze arts Ibn Andaras zich over een zieke oude vrouw, terwijl hij haar met zorgvuldig bereide kruidenextracten ondersteunt. Zijn blik is vol mededogen en concentratie, een weerspiegeling van zijn diepe medische kennis en zijn roeping om de lijdenden te helpen. De eenvoudige omgeving van het Ricote-dal benadrukt de menselijke maat van zijn handelen: hier ontmoeten wetenschap en naastenliefde elkaar in de schaduw van de eeuwenoude bergen. Deze handeling van genezing is voor hem niet slechts een vak, maar een heilige plicht binnen de harmonie van de schepping.

3.1 Slotopmerking

Het Fenomeen Ibn Andaras – De Bewakers van de Losa en de Intellectuele Continuïteit van Blanca

De figuur van Ibn Andaras, zoals geschetst in de poëtische verzen en ondersteund door de Spaanse historische bronnen, onthult een veel diepere laag in de geschiedenis van het Valle de Ricote dan voorheen werd aangenomen. Het gaat hier niet om een enkele historische persoonlijkheid, maar om een dynastieke traditie van kennis—een lineage van medici, juristen en mystici die de brug sloegen tussen de spirituele bakermat van Almería en de laatste intellectuele laboratoria van Murcia en Negra (Blanca). In deze slotbeschouwing van 1500 woorden analyseren we de dualiteit van de Andaras-figuren en hun onlosmakelijke verbinding met de strategische en spirituele infrastructuur van Aldarache en La Losilla.

1. De Dualiteit van de Andaras: Een Silsila van Licht
De historische data onthullen twee cruciale figuren die de naam Ibn Andaras droegen, en hun bestaan bewijst de continuïteit van de overdracht (silsila) in het Levantijnse Spanje.

De Mystieke Oorsprong (12e eeuw): De eerste, Abu l-Abbas Ahmad b. Muhammad, bekend als Ibn al-Yatim al-Andarasi, was een directe discipel van Ibn al-Arif, de grote soefi-meester van Almería. Zijn bijnaam Al-Gazzal (de spinner) is een krachtig symbool voor de wijze waarop hij de draden van de hermetische traditie verbond. Hij was het voertuig dat de mística van Almería naar de Ricote-vallei bracht.

Observación final

El Fenómeno Ibn Andaras: Los Guardianes de la Losa y la Continuidad Intelectual de Blanca

La figura de Ibn Andaras, tal como se esboza en los versos poéticos y se sustenta en las fuentes históricas españolas, revela una capa mucho más profunda en la historia del Valle de Ricote de lo que se suponía anteriormente. No se trata aquí de una única personalidad histórica, sino de una tradición dinástica del conocimiento: un linaje de médicos, juristas y místicos que tendieron un puente entre la cuna espiritual de Almería y los últimos laboratorios intelectuales de Murcia y Negra (Blanca). En este comentario final, analizamos la dualidad de las figuras de los Andaras y su vínculo indisoluble con la infraestructura estratégica y espiritual de Aldarache y La Losilla.

1. La Dualidad de los Andaras: Una Silsila de Luz

Los datos históricos revelan dos figuras cruciales que llevaron el nombre de Ibn Andaras, y su existencia demuestra la continuidad de la transmisión (silsila) en el Levante español.

El Origen Místico (siglo XII): El primero, Abu l-Abbas Ahmad b. Muhammad, conocido como Ibn al-Yatim al-Andarasi, fue discípulo directo de Ibn al-Arif, el gran maestro sufí de Almería. Su apodo Al-Gazzal (el hilador) es un símbolo poderoso de la manera en que entrelazó los hilos de la tradición hermética. Él fue el vehículo que transportó la mística de Almería al Valle de Ricote.

De Medicus van de Overgang (13e eeuw): De tweede, Abu 'l-Qasim Muhammad b. Ahmad b. Muhammad al-Umai, bekend als Ibn Andaras, vertegenwoordigt de fase van mudéjar-resistentie. Als faqih (jurist) en hakim (arts) belichaamde hij de traditie van Avempace, waarin wetenschap en filosofie onafscheidelijk waren. Zijn verblijf in Murcia na de christelijke verovering in 1243 bewijst dat de intellectuele infrastructuur van de regio niet instortte, maar standhield onder het nieuwe regime.

Deze dualiteit toont aan dat "Andaras" meer was dan een achternaam; het was een keurmerk van een elite die zowel de medische als de mystieke wereld beheerste.

2. Etymologie als Bestemming: De Era en de Losa
De filologische analyse van J.A. Chavarría Vargas (1997) werpt een verhelderend licht op de naam. Andarax (afgeleid van het Arabische andar, meervoud anadir) duidt specifiek op de era: de dorsvloer, de vlakke en schone ruimte waar het graan werd verwerkt. De letterlijke vertaling van Andaralauxa als "de era van de losa" (de dorsvloer van de vlakke steen) creëert een directe, bijna fysieke verbinding met het Puerto de la Losilla in Blanca.

Deze nomenclatuur is niet toevallig. Het verwijst naar een technische en spirituele terminologie. Een losa (vlakke steen) op een strategische hoogte was de ideale plek voor meditatie, astronomische observatie en het dorsen van graan. Ibn Andaras was dus letterlijk de "Bewaker van de Losa". Hij beheerde een plek waar zowel het materiële voedsel (het graan) als het spirituele voedsel (de wijsheid) werd verwerkt en gezuiverd.

El Médico de la Transición (siglo XIII): El segundo, Abu 'l-Qasim Muhammad b. Ahmad b. Muhammad al-Umai, conocido como Ibn Andaras, representa la fase de la resistencia mudéjar. Como faqih (jurista) y hakim (médico), encarnó la tradición de Avempace, donde la ciencia y la filosofía eran inseparables. Su permanencia en Murcia tras la conquista cristiana de 1243 demuestra que la infraestructura intelectual de la región no se derrumbó, sino que persistió bajo el nuevo régimen.

Esta dualidad demuestra que "Andaras" era más que un apellido; era un sello de distinción de una élite que dominaba tanto el mundo médico como el místico.

2. Etimología como Destino: La Era y la Losa

El análisis filológico de J.A. Chavarría Vargas (1997) arroja una luz esclarecedora sobre el nombre. Andarax (derivado del árabe andar, plural anadir) designa específicamente la era: el espacio llano y limpio donde se procesaba el grano. La traducción literal de Andaralauxa como "la era de la losa" crea una conexión directa, casi física, con el Puerto de la Losilla en Blanca.

Esta nomenclatura no es casual. Remite a una terminología técnica y espiritual. Una losa (piedra plana) en una altura estratégica era el lugar ideal para la meditación, la observación astronómica y la trilla del grano. Ibn Andaras era, por tanto, literalmente el "Guardián de la Losa". Administraba un lugar donde se procesaba y purificaba tanto el alimento material (el grano) como el alimento espiritual (la sabiduría).

3. Aldarache: Van Spiritueel Centrum naar Adeldom
De status van Ibn Andaras als medicus en jurist van het hoogste niveau impliceert dat hij deel uitmaakte van de sociaaleconomische elite die de zogenaamde munyas (landgoederen voor recreatie en exploitatie) bezat. De historische continuïteit van het enclave Aldarache-Darrax is verbazingwekkend. Van het domein van een mudéjar-geleerde groeide het uit tot een strategisch bezit dat in de 17e eeuw zelfs de naam gaf aan een adellijke titel: de Marqués de Darrax.

Dit versterkt de stelling van de auteur dat dit specifieke stuk land altijd is waargenomen als een eigendom van grote waarde en onderscheiding. Het was niet zomaar een boerderij; het was een centrum van lokale macht. Het bezit van Aldarache betekende de controle over het enige graandepot op de 100 meter hoge heuvel. Voor een arts-filosoof als Ibn Andaras garandeerde dit depot de noodzakelijke autonomie om zich aan onderzoek en studie te wijden. De configuratie van het terrein, uitermate geschikt voor het dorsen op de anadir, maakte van de finca een economisch zelfvoorzienende eenheid.

4. De Hermetische Laboratoria van de Vallei
De figuur van Ibn Andaras bevestigt dat het Valle de Ricote fungeerde als een van de laatste laboratoria voor het gedachtegoed van Avempace en Ibn al-Arif voordat deze kennis door de oprukkende Reconquista naar de Maghreb werd gedreven. Gezien zijn vorming is het hoogst waarschijnlijk dat Ibn Andaras de doctrine van de Absolute Eenheid (al-wahda al-mutlaqa) aanhing. In deze visie is de wetenschappelijke observatie van de pols van een patiënt identiek aan de metafysische observatie van de kosmos vanaf de Losa.

3. Aldarache: De Centro Espiritual a la Nobleza

El estatus de Ibn Andaras como médico y jurista de alto nivel implica que formaba parte de la élite socioeconómica poseedora de las llamadas munyas (fincas de recreo y explotación). La continuidad histórica del enclave Aldarache-Darrax es asombrosa. De ser el dominio de un sabio mudéjar, pasó a ser una posesión estratégica que en el siglo XVII dio nombre incluso a un título nobiliario: el Marqués de Darrax.

Esto refuerza la tesis del autor de que este terreno específico siempre ha sido percibido como una propiedad de gran valor y distinción. No era una simple granja; era un centro de poder local. La posesión de Aldarache significaba el control del único depósito de grano sobre la colina de 100 metros de altura. Para un médico-filósofo como Ibn Andaras, este depósito garantizaba la autonomía necesaria para dedicarse a la investigación y al estudio. La configuración del terreno, idónea para la trilla en las anadir, convertía a la finca en una unidad económica autosuficiente.

4. Los Laboratorios Herméticos del Valle

La figura de Ibn Andaras confirma que el Valle de Ricote funcionó como uno de los últimos laboratorios del pensamiento de Avempace e Ibn al-Arif antes de que este conocimiento fuera empujado hacia el Magreb por el avance de la Reconquista. Dada su formación, es altamente probable que Ibn Andaras se adhiriera a la doctrina de la Unidad Absoluta (al-wahda al-mutlaqa). En esta visión, la observación científica del pulso de un paciente es idéntica a la observación metafísica del cosmos desde la Losa.

Aldarache fungeerde als een "bid centrum" (een plek van gebed en retraite) voor een mística-elite. Het was een netwerk van nederzettingen waar geleerden zich konden terugtrekken uit de chaos van de oorlog om de silsila levend te houden. De verbinding tussen de rivier de Andarax in Almería en de paraje van Aldarache in Ricote is geen taalkundige curiositeit, maar een bewijs van de mobiliteit van deze intellectuele bovenlaag.

5. De Overdracht naar Al-Riqūṭī

De infrastructuur van kennis die door figuren als Ibn Andaras in Aldarache en La Losilla werd opgebouwd, legde het fundament voor het latere universele werk van Al-Riqūṭī. Toen koning Alfonso X de Wijze de controle over de regio overnam, erfde hij een ecosysteem dat al tot in de perfectie was uitgebalanceerd. De school van Al-Riqūṭī kon enkel gedijen omdat de Andaras-dynastie de "era" had schoongemaakt en de graanschuur had gevuld.

De overstap van Ibn Andaras naar het Hafsi-hof in Tunis (rond 1275) was geen vlucht, maar een strategische verplaatsing van een bibliotheek en een medische praktijk. Zijn zoon, Yusuf b. Andaras, zette deze traditie voort in Noord-Afrika, wat de overleving van talrijke wetenschappelijke traktaten garandeerde. Het bewijst dat de wijsheid van Blanca niet verloren ging, maar internationaal werd uitgezaaid.

6. De Autarkie van de Geest: Een Les voor Nu

Waarom is deze specifieke informatie over Ibn Andaras zo cruciaal voor de moderne mens? Omdat het aantoonst dat werkelijke onafhankelijkheid voortkomt uit een combinatie van strategisch bezit en diepgaande kennis. Ibn Andaras was niet afhankelijk van de staat of de wisselende vesters; hij had zijn eigen granarium, zijn eigen geneeskundige kruiden en zijn eigen spirituele "losa".

Aldarache funcionaba como un "centro de oración" y retiro para una élite mística. Era una red de asentamientos donde los sabios podían retirarse del caos de la guerra para mantener viva la silsila. La conexión entre el río Andarax en Almería y el paraje de Aldarache en Ricote no es una curiosidad lingüística, sino una prueba de la movilidad de esta clase intelectual superior.

5. La Transmisión hacia Al-Riqūṭī

La infraestructura de conocimiento construida por figuras como Ibn Andaras en Aldarache y La Losilla sentó las bases para la posterior obra universal de Al-Riqūṭī. Cuando el rey Alfonso X el Sabio tomó el control de la región, heredó un ecosistema que ya estaba equilibrado a la perfección. La escuela de Al-Riqūṭī solo pudo prosperar porque la dinastía Andaras había "limpiado la era" y llenado el granero.

El traslado de Ibn Andaras a la corte hafsí de Túnez (hacia 1275) no fue una huida, sino un desplazamiento estratégico de una biblioteca y una práctica médica. Su hijo, Yusuf b. Andaras, continuó esta tradición en el norte de África, lo que garantizó la supervivencia de numerosos tratados científicos. Esto demuestra que la sabiduría de Blanca no se perdió, sino que se sembró internacionalmente.

6. La Autarquía del Espíritu: Una Lección para el Presente

¿Por qué es esta información específica sobre Ibn Andaras tan crucial para el hombre moderno? Porque demuestra que la verdadera independencia nace de una combinación de posesión estratégica y conocimiento profundo. Ibn Andaras no dependía del estado ni de los poderes cambiantes; tenía su propio granario, sus propias hierbas medicinales y su propia "losa" espiritual.

In de context van de huidige maatschappij, waarin de auteur wijst op de kwetsbaarheid van de moderne mens die zijn eigen brood niet bakt en zijn eigen medicijn niet kent, fungeert Ibn Andaras als een spiegel. Hij was een "Bewaker van de Era" – iemand die wist hoe hij het kaf van het koren moest scheiden, zowel op de dorsvloer als in de politiek. Het feit dat de naam Darrax/Andarax eeuwenlang verbonden bleef aan de adeldom van het land, bewijst dat kwaliteit en autonomie de tand des tijds doorstaan.

7. Conclusie

Ibn Andaras was geen geïsoleerde figuur, maar een exponent van een hoogstaande beschaving die de Ricote-vallei als haar laatste bastion koos. Hij verbond het fysieke proces van de landbouw (de andar) met het intellectuele proces van de geneeskunde en de mística. Voor hem was de heuvel van Aldarache niet alleen een verdedigingswerk, maar een platform voor de menselijke verheffing.

De "era van de losa" in Blanca is daarmee meer dan een topografische aanduiding; het is een monument voor de menselijke rede en de spirituele trouw. Ibn Andaras bewaakte de oogst van de ziel. Wanneer we vandaag de dag naar de heuvels van Blanca kijken, zien we de echo van een man die de sterren bestudeerde terwijl hij het graan beschermde. Hij leerde ons dat vrede en wijsheid enkel kunnen bestaan op een fundament van zelfvoorzienendheid en respect voor de silsila.

Moge dit relaas over Ibn Andaras de lezer inspireren om ook in deze tijd een "Bewaker van de Era" te worden: iemand die de essentie herkent, de autonomie bewaart en de wijsheid beschermt tegen het stof van de geschiedenis. Blanca mag trots zijn op deze oude faam, want in de stenen van La Losilla ligt de blauwdruk van een leven dat werkelijk vrij was.

En el contexto de la sociedad actual, en la que el autor señala la vulnerabilidad del hombre moderno que no hornea su propio pan ni conoce su propia medicina, Ibn Andaras actúa como un espejo. Fue un "Guardián de la Era": alguien que sabía separar el grano de la paja, tanto en la era de trillar como en la política. El hecho de que el nombre Darrax/Andarax permaneciera vinculado a la nobleza de la tierra durante siglos demuestra que la calidad y la autonomía resisten el paso del tiempo.

7. Conclusión

Ibn Andaras no fue una figura aislada, sino un exponente de una civilización elevada que eligió el Valle de Ricote como su último bastión. Vinculó el proceso físico de la agricultura (el andar) con el proceso intelectual de la medicina y la mística. Para él, la colina de Aldarache no era solo una obra defensiva, sino una plataforma para la elevación humana.

La "era de la losa" en Blanca es, por tanto, más que una indicación topográfica; es un monumento a la razón humana y a la fidelidad espiritual. Ibn Andaras custodió la cosecha del alma. Cuando hoy miramos hacia las colinas de Blanca, vemos el eco de un hombre que estudiaba las estrellas mientras protegía el grano. Nos enseñó que la paz y la sabiduría solo pueden existir sobre un fundamento de autosuficiencia y respeto por la silsila.

Que este relato sobre Ibn Andaras inspire al lector a convertirse también, en este tiempo, en un "Guardián de la Era": alguien que reconoce la esencia, preserva la autonomía y protege la sabiduría contra el polvo de la historia. Blanca puede estar orgullosa de esta antigua fama, pues en las piedras de La Losilla yace el plano de una vida que fue verdaderamente libre.

3.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "De Bewaker van de Era: Ibn Andaras" is doordrenkt van diepe wijsgerige concepten. De tekst is niet slechts een biografisch relaas van een arts en geleerde, maar fungeert als een allegorie voor de menselijke zoektocht naar evenwicht tussen de uiterlijke, materiële wereld en de innerlijke, spirituele werkelijkheid. De figuur van Ibn Andaras belichaamt de 'Hakim', de filosoof-arts die de kosmos als een samenhangend geheel beschouwt.

Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische stromingen en de denkers die in dit gedicht resoneren, opgesteld voor de lezer van een wetenschappelijk of historisch werk.

1.- Het Aristotelisme en de empirische geneeskunde
De beschrijving van Ibn Andaras als iemand die de "pols van wie daar leed" voelde en "milde kruiden sneed" (strofe 2), plaatst hem in de traditie van de 'Peripatetische' filosofie van Aristoteles. In de Arabisch-Andalusische wereld was de arts in de eerste plaats een natuurfilosoof. Filosofen zoals Ibn Rushd (Averroës) stelden dat de natuur volgens rationele wetten functioneert die de mens door observatie kan begrijpen. De geneeskunde was voor Ibn Andaras de praktische toepassing van de logica: het herstellen van de balans (mizāj) in het menselijk lichaam, wat een afspiegeling is van de rechtvaardigheid in de kosmos.

2.- De Illuminatie-filosofie (Ishraq) van Suhrawardi
In strofe 9 wordt gesproken over de "silsila van Almería's licht". Dit is een directe verwijzing naar de lichtfilosofie of 'Ishraqi'-school, waarvan Shihab al-Din Suhrawardi de belangrijkste vormgever was.

3.2 Consideraciones filosóficas

El poema "El Guardián de la Era: Ibn Andaras" está impregnado de profundos conceptos filosóficos. El texto no solo es un relato biográfico de un médico y erudito, sino que funciona como una alegoría de la búsqueda humana por encontrar el equilibrio entre el mundo exterior, material, y la realidad interior, espiritual. La figura de Ibn Andaras encarna al 'Hakim', el filósofo-médico que ve el cosmos como un todo coherente.

A continuación, se presenta un análisis detallado de las corrientes filosóficas y los pensadores que resuenan en este poema, diseñado para el lector de una obra científica o histórica.

1.- El Aristotelismo y la Medicina Empírica

La descripción de Ibn Andaras como alguien que "sentía el pulso de quien allí sufría" y "cortaba hierbas suaves" (estrofa 2) lo coloca dentro de la tradición de la filosofía 'Peripatética' de Aristóteles. En el mundo árabe-andalusí, el médico era ante todo un filósofo natural. Filósofos como Ibn Rushd (Averroes) afirmaron que la naturaleza funciona según leyes racionales que el ser humano puede comprender a través de la observación. Para Ibn Andaras, la medicina era la aplicación práctica de la lógica: restaurar el equilibrio (mizāj) en el cuerpo humano, lo cual es un reflejo de la justicia en el cosmos.

2.- La Filosofía de la Iluminación (Ishraq) de Suhrawardi

En la estrofa 9 se habla de la "silsila de la luz de Almería". Esta es una referencia directa a la filosofía de la luz o escuela 'Ishraqi', de la cual Shihab al-Din Suhrawardi fue el principal formulador.

Deze leer stelt dat de werkelijkheid bestaat uit verschillende gradaties van licht. Almería was in de 12e eeuw het centrum van deze mystieke filosofie in Spanje. Voor Ibn Andaras was kennis geen dode letter, maar een "goddelijk en puur gezicht" dat oplicht in de materie. De vlakke stenen van de Losa (strofe 6 en 9) fungeren hier als spiegels die het goddelijke licht opvangen en reflecteren naar de ziel van de bewaker.

3.- De 'Homo Universalis' en het Neoplatonisme De verbinding tussen astronomie ("las in de ster"), geneeskunde en mystiek in het gedicht wijst op het Neoplatonische ideaal van de universele mens. Denkers als Plotinus en later de Broeders van de Zuiverheid (Ikhwan al-Safa) zagen de mens als een microkosmos. De "oneindig verre blik" van Ibn Andaras (strofe 2) suggereert dat hij de sterrenhemel en de menselijke ziel als identieke structuren zag. De "kennis en macht" (strofe 4) die hem omringden, waren in neoplatonische zin niet politiek van aard, maar duiden op de autoriteit die voortkomt uit het begrijpen van de universele hiërarchie van het zijnde.

4.- De ethiek van de Stoïcijnen en de innerlijke burcht Strofe 3 beschrijft hoe Ibn Andaras "trouw bleef aan zijn geloof" te midden van politieke chaos ("de stad die viel, de vlag die schoof"). Dit weerspiegelt de Stoïcijnse ethiek van filosofen zoals Seneca en Marcus Aurelius. De Stoïcijn leert dat men geen controle heeft over externe gebeurtenissen (zoals een verovering), maar wel over de eigen innerlijke houding. De "boeken in zijn kast" en de "Losa" op de heuvel fungeren als een 'innerlijke burcht'. Hij diende "geen aardse heer" (strofe 8), wat de ultieme filosofische autonomie en onafhankelijkheid van de geest markeert tegenover wereldse machthebbers.

Esta doctrina sostiene que la realidad está compuesta por diferentes grados de luz. Almería fue, en el siglo XII, el centro de esta filosofía mística en España. Para Ibn Andaras, el conocimiento no era una letra muerta, sino un "rostro divino y puro" que brilla en la materia. Las piedras planas de la Losa (estrofas 6 y 9) funcionan aquí como espejos que capturan la luz divina y la reflejan hacia el alma del guardián.

3.- El 'Homo Universalis' y el Neoplatonismo

La conexión entre astronomía ("las en la estrella"), medicina y misticismo en el poema apunta al ideal neoplatónico del hombre universal. Pensadores como Plotino y más tarde los Hermanos de la Pureza (Ikhwan al-Safa) veían al hombre como un microcosmos. La "mirada infinitamente lejana" de Ibn Andaras (estrofa 2) sugiere que él veía el cielo estrellado y el alma humana como estructuras idénticas. El "conocimiento y poder" (estrofa 4) que lo rodeaban no eran de naturaleza política, sino que indicaban la autoridad que proviene de comprender la jerarquía universal del ser.

4.- La Ética de los Estoicos y la Fortaleza Interior

La estrofa 3 describe cómo Ibn Andaras "se mantuvo fiel a su fe" en medio del caos político ("la ciudad que cayó, la bandera que se desplazó"). Esto refleja la ética estoica de filósofos como Séneca y Marco Aurelio. El estoico enseña que no se tiene control sobre los eventos externos (como una conquista), pero sí sobre la propia actitud interior. Los "libros en su estante" y la "Losa" en la colina funcionan como un 'baluarte interior'. Él no "sirvió a ningún señor terrenal" (estrofa 8), lo que marca la autonomía filosófica y la independencia del espíritu frente a los poderosos mundanos.

5.- De Metafysica van de 'Era': Ibn Arabi en de Verbeelding De symboliek van de "Era" (de dorsvloer) en de "Losa" (de vlakke steen) in strofe 5 en 6 kan verbonden worden met de metafysica van Ibn Arabi, die ook in de regio Murcia actief was. Voor Ibn Arabi is de wereld een 'tussenrijk' (Barzakh). De Era is de plek waar het kaf van het koren wordt gescheiden—een metafoor voor het onderscheidingsvermogen (furqan) van de filosoof. De vlakke steen is de plek van de 'Sajda' (neerwerping), waar de mens zijn ego wegcijfert om de Absolute Eenheid (Waḥda al-Muṭlaqa) te ervaren. De wijsheid die "eenzaam woont" (strofe 5) is de kennis van de innerlijke essentie die verborgen ligt onder de sluier van de uiterlijke vormen.

6.- Avempace (Ibn Bajja) en de 'Eenzame Ganger' De slotopmerking over de "autarkie van de geest" en het beeld van de wijsheid die "eenzaam woont" op de heuvel (strofe 5), sluiten naadloos aan bij het werk "Tadbir al-Mutawahhid" (Het Bestuur van de Eenzame) van de filosoof Avempace. Hij betoogde dat de filosoof in een imperfecte samenleving als een 'eenzame' moet leven om zijn intellectuele zuiverheid te bewaren. Ibn Andaras op zijn honderd meter hoge heuvel (strofe 7) is de perfecte illustratie van deze 'eenzame ganger'. Hij bewaakt de oogst van de ziel, verheven boven de "stadse kwalen" en het politieke gedruis, om zich te concentreren op de universele wetenschap.

7.- De Teleologie van de Natuur Het gedicht benadrukt de functionele schoonheid van de natuur: het graan dat de ziel voedt en de kruiden die genezen. Dit raakt aan de teleologische visie van filosofen die geloven dat alles in de natuur een doel (telos) dient.

5.- La Metafísica de la 'Era': Ibn Arabi y la Imaginación

La simbolización de la "Era" (la era) y la "Losa" (la piedra plana) en las estrofas 5 y 6 se puede vincular con la metafísica de Ibn Arabi, quien también estuvo activo en la región de Murcia. Para Ibn Arabi, el mundo es un 'reino intermedio' (Barzakh). La Era es el lugar donde se separa la paja del grano, una metáfora para la capacidad de discernimiento (furqan) del filósofo. La piedra plana es el lugar de la 'Sajda' (prosternación), donde el hombre aniquila su ego para experimentar la Unidad Absoluta (Waḥda al-Muṭlaqa). La sabiduría que "vive sola" (estrofa 5) es el conocimiento de la esencia interna que yace oculta bajo el velo de las formas exteriores.

6.- Avempace (Ibn Bajja) y el 'Caminante Solitario'

La última observación sobre la "autosuficiencia del espíritu" y la imagen de la sabiduría que "vive sola" en la colina (estrofa 5) se conecta perfectamente con la obra "Tadbir al-Mutawahhid" (El Gobierno del Solitario) del filósofo Avempace. Él sostenía que el filósofo debía vivir como un 'solitario' en una sociedad imperfecta para mantener su pureza intelectual. Ibn Andaras en su colina a cien metros de altura (estrofa 7) es la ilustración perfecta de este 'caminante solitario'. Él guarda la cosecha del alma, elevado por encima de los "males urbanos" y el bullicio político, concentrándose en la ciencia universal.

7.- La Teleología de la Naturaleza

El poema subraya la belleza funcional de la naturaleza: el grano que alimenta el alma y las hierbas que sanan. Esto toca la visión teleológica de filósofos que creen que todo en la naturaleza sirve a un propósito (telos).

De "enorme kracht van de natuur" die in de slotopmerking wordt genoemd, wordt door de filosoof Ibn Andaras niet gevreesd, maar begrepen en aangewend voor het goede. Het beheer van de Era is in deze zin een morele daad: het beschermen van de essentie tegen de vergankelijkheid van de tijd.

8.- Wijsgerige conclusie voor de lezer Dit gedicht presenteert Ibn Andaras als de hoeder van een 'Philosophia Perennis'—een eeuwige wijsheid die niet gebonden is aan één tijdperk of regime. De overstap naar Tunis (strofe 10) symboliseert de universaliteit van de rede; wetenschap kent geen vaderland. Voor de lezer van dit boek is Ibn Andaras een moreel kompas: hij toont aan dat werkelijke vrijheid ligt in de combinatie van intellectuele diepgang en praktische zelfvoorzienendheid. De "oude faam" van Blanca is geworteld in dit filosofische fundament van autonomie, integriteit en de onvermoeibare zoektocht naar de waarheid die, net als de Losa, onveranderlijk en vlak voor onze voeten ligt.

La "enorme fuerza de la naturaleza" que se menciona en la última observación no es temida por el filósofo Ibn Andaras, sino comprendida y empleada para el bien. El cuidado de la Era es, en este sentido, un acto moral: proteger la esencia contra la fugacidad del tiempo.

8.- Conclusión filosófica para el lector

Este poema presenta a Ibn Andaras como el guardián de una 'Philosophia Perennis'—una sabiduría eterna que no está sujeta a una época o régimen. El traslado a Túnez (estrofa 10) simboliza la universalidad de la razón; la ciencia no tiene patria. Para el lector de este libro, Ibn Andaras es una brújula moral: demuestra que la verdadera libertad radica en la combinación de la profundidad intelectual y la autosuficiencia práctica. La "vieja fama" de Blanca está arraigada en este fundamento filosófico de autonomía, integridad y la inquebrantable búsqueda de la verdad que, como la Losa, es inmutable y está justo ante nuestros pies.

4 De Mysticus van de Ricote vallei: Ibn Sab'in

1. Geboorte in rust
In het dal van Ricote,
kwam een wijze op de aarde.
Vrede bracht hij met zich mee,
altijd was hij dat wel waard.
2. Rijke afkomst
Zijn familie was heel groot,
rijkdom was er in het huis.
Geen gebrek en ook geen nood,
ver van al het druk gewuis.
3. De stamvader
Stamt hij af van Mahomet?
Of van een Visigoot bloed?
Vragen zijn er opgezet,
over wie hij wezen moet.
4. De eerste lessen
In zijn dorp leerde hij veel,
van de wijzen om hem heen.
Kennis was zijn grote deel,
rust vond hij daar in de steen.
5. Wet en geloof
Hij bestudeerde de wet,
en de regels van de tekst.
Op het Koranpad gezet,
door geen enkel ding behekst.
6. De Soefi meester
Isaac was zijn grote gids,
meester in het diepe denken.
Kennis flitst daar als een bliksem,
wijsheid was een groot geschenk.

El místico del valle de Ricote: Ibn Sab'īn

1. Nacimiento en calma
En el valle de Ricote,
llegó un sabio a este mundo.
Trajo la paz consigo,
y siempre fue digno de ella.

2. Origen acomodado
Su familia era muy grande,
la riqueza llenaba la casa.
No hubo carencia ni penuria,
lejos del ruido y del bullicio.

3. El antepasado
¿Descendía de Mahoma?
¿O de sangre visigoda?
Las preguntas se alzaron
sobre quién debía ser.

4. Las primeras enseñanzas
En su aldea aprendió mucho,
de los sabios que le rodeaban.
El saber fue su gran herencia,
y en la piedra halló sosiego.

5. Ley y fe
Estudió la ley con rigor,
y las normas del texto sagrado.
Caminó por la senda del Corán,
sin quedar preso de nada.

6. El maestro sufí
Isaac fue su gran guía,
maestro del pensar profundo.
El saber brillaba como un rayo,
la sabiduría fue un gran don.

7. Jonge broederschap
In zijn jeugd richtte hij op,
een groep vrienden van de geest.
Zochten naar de hoogste top,
vroom zijn zij altijd geweest.

8. Zoon van de leider
Hasan Ibn Hud was daar,
zoon van een heel groot soldaat.
Vond bij hem het wezen waar,
koos voor de gebedenstaat.

9. Reis naar Ceuta
Samen met zijn volgersgroep,
verliet hij zijn eigen land.
Luisterend naar de heilige roep,
aan de verre Marokkant.

10. De Sabini sekte
Mensen noemden hem heel vroom,
vrijgevig en zeer begaafd.
Als een schaduw van een boom,
heeft hij iederene gelaafd.

11. Huwelijk en rust
Hij vond rust in een klooster,
trouwde met een rijke vrouw.
Geen belang bij geldrooster,
aan de stilte bleef hij trouw.

12. De brief van de vorst
Federico stuurde kracht,
vragen aan de grote heer.
Ibn Sabin had de macht,
schreef het antwoord telkens weer.

7. Hermandad juvenil
En su juventud fundó
un grupo de amigos del espíritu.
Buscaban la cima más alta,
siempre piadosos en su andar.

8. Hijo del caudillo
Hasan Ibn Hud estaba allí,
hijo de un gran guerrero.
Halló en él la esencia verdadera,
y eligió la vida de oración.

9. Viaje a Ceuta
Junto a su grupo de seguidores,
abandonó su propia tierra.
Escuchando el llamado sagrado,
hacia el lejano Marruecos.

10. La secta de los Sabʿīn
La gente lo llamó piadoso,
generoso y muy dotado.
Como la sombra de un árbol,
a todos dio alivio.

11. Matrimonio y retiro
Halló reposo en un convento,
se casó con una mujer rica.
No dio valor al dinero,
y permaneció fiel al silencio.

12. La carta del soberano
Federico envió con fuerza
preguntas al gran sabio.
Ibn Sabʿīn tuvo el dominio,
y respondió una y otra vez.

13. De keizer vraagt
Vier vragen van de keizer,
over diepe filosofie.
Ibn Sabin werd nog wijzer,
en versterkte zijn geloof.

14. Cadeaus geweigerd
Goud en luxe wou hij niet,
hij wees al de giften af.
Wat een mens op aarde ziet,
is voor hem slechts stof en straf.

15. Sicilië spreekt
In zijn boek staat het verhaal,
antwoorden voor Sicilië.
In een helderklare taal,
zonder valse illusie.

16. Verbannen uit stad
Zijn gedachten waren vrij,
mensen noemden het een fout.
Ceuta was niet meer bij,
door zijn mening, fel en boud.

17. Aankomst in Mekka
Eindelijk kwam hij daar aan,
bij de Kaba in de stad.
Waar hij werkte voor de baan,
die de Emir voor hem had.

18. De dertig regels
Elke nacht voor de rusttijd,
las hij dertig regels tekst.
Zoekend naar de waardigheid,
nooit door luiheid echt verhekst.

13. El emperador pregunta
Cuatro cuestiones del emperador,
sobre honda filosofía.
Ibn Sab'īn se hizo más sabio,
y afianzó su fe.

14. Rechazo de los regalos
No quiso oro ni lujos,
rechazó todos los regalos.
Lo que el hombre ve en la tierra,
para él es solo polvo y castigo.

15. Habla Sicilia
En su libro quedó el relato,
respuestas dirigidas a Sicilia.
En un lenguaje claro y limpio,
sin falsas ilusiones.

16. Desterrado de la ciudad
Sus ideas eran libres,
y muchos las llamaron error.
Ceuta dejó de ser su hogar,
por su opinión firme y audaz.

17. Llegada a La Meca
Finalmente llegó allí,
a la Kaaba de la ciudad.
Donde trabajó en el cargo
que el emir le había dado.

18. Las treinta reglas
Cada noche antes del descanso,
leía treinta líneas del texto.
Buscando la dignidad suprema,
jamás vencido por la pereza.

19. Veel vijanden ook
Mensen haatten zijn gezicht,
want hij liep niet met hen mee.
Hij zocht naar het innerlicht,
niet naar de gewone zee.

20. Kritiek op de cirkel
Rond de Kaba gaan als os,
vond hij zonder grote zin.
Maak de geest van ritueel los,
vlieg de mystieke wereld in.

21. Liever stil gebed
Jaculatoria telt,
meer dan rondjes in het zand.
Dat is wat het hart vertelt,
wijsheid uit het verre land.

22. Het einde nadert
Vijftig jaar en drie daarbij,
was zijn leven op de aarde.
Maak de ziel nu echter vrij,
nu is het de dood wel waard.

23. Keuze voor de dood
Sommigen zeggen: eigen hand,
net als bij de oude Griek.
In het heilige Mekka land,
eindigt zijn filosofiek.

24. Zien van Gods gelaat
Anderen zeggen: hij wou,
vlakbij God zijn in de dood.
In de glans van wit en blauw,
is zijn wijsheid altijd groot.

19. También muchos enemigos
Muchos odiaron su rostro,
porque no caminaba con ellos.
Buscaba la luz interior,
no el mar común de los hombres.

20. Crítica al rito circular
Dar vueltas a la Kaaba como buey,
le parecía carente de sentido.
Libera el espíritu del ritual,
vuela al mundo místico.

21. Oración silenciosa
La jaculatoria vale más,
que girar en la arena.
Eso es lo que el corazón dice,
sabiduría de tierras lejanas.

22. El final se acerca
Cincuenta y tres años contaba,
su vida sobre la tierra.
Libera ahora el alma,
la muerte ya merece la pena.

23. Elección de la muerte
Algunos dicen: por su mano,
como en los antiguos griegos.
En la tierra sagrada de La Meca,
termina su filosofía.

24. Ver el rostro de Dios
Otros dicen: quiso estar,
cerca de Dios en la muerte.
En el resplandor blanco y azul,
su sabiduría permanece grande.

Ibn Sab'in (ca. 1217–1269): De stem van de Absolute Eenheid. Op dertigjarige leeftijd beantwoordde deze mysticus uit de Ricotevallei de diepste vragen van de keizer. Hij weigerde goud en eer, zoekend naar de waarheid die voorbij de rituelen en de zintuigen ligt. "God alleen is het werkelijke bestaan," was zijn boodschap die de wereld tot in Mekka deed wankelen.

De Meester van de Innerlijke Licht. Omringd door zijn discipelen spreekt Ibn Sab'in over de weg naar het hart. Hij leerde zijn leerlingen dat het uiterlijk rondgaan van de Kaaba slechts een symbool is; de ware reis vindt vanbinnen plaats. Met zijn doordringende blik en bliksemse wijsheid leidde hij zijn volgelingen van Ceuta tot Mekka, altijd trouw aan de stilte en het innerlijke gebed.

4.1 Slotopmerking

De Architectuur van de Eenheid – Ibn Sab'in en de Ricote-vallei als Bakermat van Universele Wijsheid

Het gedicht over Ibn Sab'in voert ons terug naar de 13e eeuw, naar het hart van de Ricote-vallei, een plek die niet alleen geografisch maar ook spiritueel een kruispunt vormde. Ibn Sab'in (1217–1269) was geen gewone mysticus; hij was een filosoof van de "Absolute Eenheid" (Wahdat al-Mutlaqa), een denker die de grenzen van religies en dogma's oversteeg om door te dringen tot de kern van het bestaan. Zijn leven, zoals prachtig verwoord in de 24 strofen, weerspiegelt de strijd van de individuele geest tegen de verstikkende werking van rituelen en de macht van de massa. In deze slotbeschouwing analyseren we hoe zijn afkomst, zijn confrontatie met de wereldlijke macht en zijn uiteindelijke keuze voor de dood een universele les vormen voor de kritische denker van vandaag.

De Wortels in het Dal: De Kracht van Afkomst

Ibn Sab'in werd geboren in een welvarende familie in de Ricote-vallei, een gebied dat destijds een enclave van hoge cultuur en landbouwkundige perfectie was. De vraag in strofe 3 over zijn afkomst — Mahomet of Visigoot — is meer dan een genealogische kwestie; het is een symbool voor de synthese van culturen die in dit dal plaatsvond. Ricote was een plek waar de erfenis van de Romeinen en de Visigoten versmolt met de geavanceerde technieken en filosofieën van de Arabische wereld.

Observación final

La arquitectura de la Unidad – Ibn Sabʿīn y el valle de Ricote como cuna de la sabiduría universal

El poema dedicado a Ibn Sabʿīn nos conduce de nuevo al siglo XIII, al corazón del valle de Ricote, un lugar que no solo fue un cruce geográfico, sino también espiritual. Ibn Sabʿīn (1217–1269) no fue un místico común; fue un filósofo de la “Unidad Absoluta” (Waḥdat al-Muṭlaqa), un pensador que trascendió los límites de las religiones y los dogmas para penetrar en el núcleo mismo del ser. Su vida, expresada de forma magistral en las veinticuatro estrofas, refleja la lucha del espíritu individual contra el efecto asfixiante de los rituales y el poder de la masa. En esta reflexión final se analiza cómo su origen, su confrontación con el poder mundano y su elección última frente a la muerte constituyen una lección universal para el pensador crítico contemporáneo.

Las raíces en el valle: la fuerza del origen

Ibn Sabʿīn nació en una familia acomodada del valle de Ricote, una región que en aquel tiempo era un enclave de alta cultura y perfección agrícola. La pregunta planteada en la estrofa 3 sobre su origen — ¿mahometano o visigodo?— es más que una cuestión genealógica; es un símbolo de la síntesis cultural que tuvo lugar en este valle. Ricote fue un espacio donde la herencia romana y visigoda se fusionó con las técnicas avanzadas y las filosofías del mundo árabe.

Deze rijke achtergrond gaf Ibn Sab'in de "rust in de steen" (strofe 4) om te studeren. Hij hoefde zich niet bezig te houden met de dagelijkse overlevingsstrijd, waardoor zijn geest zich kon richten op de wet, de Koran en de filosofie. Het is essentieel om te begrijpen dat zijn latere radicale afwijzing van rijkdom en luxe (strofe 14) voortkwam uit een positie van overvloed. Hij wist wat hij weigerde. Dit doet denken aan de moderne kritische onderzoeker die de comfortabele "fuik" van de welvaart verlaat om de waarheid te zoeken in een soberder, maar eerlijker bestaan.

De Confrontatie met de Macht: De Siciliaanse Vragen
Een van de meest fascinerende momenten in zijn leven is de correspondentie met Keizer Federico II van Sicilië (de Stupor Mundi). De keizer, zelf een intellectuele reus die de grenzen van de christelijke wereld opzocht, stuurde zijn vragen over de eeuwigheid van de ziel en de schepping naar deze wijze uit Ricote. Ibn Sab'in antwoordde in zijn beroemde werk *Al-Masa'il as-Siqilliyya* (De Siciliaanse Vragen).

De strofen 12 tot en met 15 benadrukken dat Ibn Sab'in de macht van de keizer erkende, maar zijn geschenken weigerde. Voor hem was wijsheid geen handelswaar. In een tijd waarin intellectuelen vaak hun pen verkochten aan de hoogste bieder — vergelijkbaar met de moderne wetenschappers en doktoren die in dienst staan van het Groot Kapitaal — bleef Ibn Sab'in onomkoopbaar. Hij sprak "helderklare taal, zonder valse illusie". Hij doorzag dat politieke machthebbers, hoe verlicht ook, altijd zoeken naar instrumenten om hun eigen invloed te rechtvaardigen, terwijl de mysticus slechts zoekt naar de waarheid.

Este contexto rico le proporcionó a Ibn Sabʿīn la “calma en la piedra” (estrofa 4) necesaria para el estudio. No tuvo que preocuparse por la lucha diaria por la supervivencia, lo que permitió que su mente se concentrara en el derecho, el Corán y la filosofía. Es esencial comprender que su posterior rechazo radical de la riqueza y el lujo (estrofa 14) surgió desde una posición de abundancia. Sabía exactamente lo que estaba rechazando. Esto recuerda al investigador crítico moderno que abandona la cómoda “trampa” del bienestar para buscar la verdad en una existencia más sobria, pero más honesta.

La confrontación con el poder: las cuestiones sicilianas

Uno de los episodios más fascinantes de su vida es la correspondencia con el emperador Federico II de Sicilia (el Stupor Mundi). El emperador, él mismo un gigante intelectual que exploró los límites del mundo cristiano, envió sus preguntas sobre la eternidad del alma y la creación a este sabio de Ricote. Ibn Sabʿīn respondió en su célebre obra *Al-Masāʾil as-Siqilliyya* (Las Cuestiones Sicilianas).

Las estrofas 12 a 15 subrayan que Ibn Sabʿīn reconocía el poder del emperador, pero rechazaba sus regalos. Para él, la sabiduría no era una mercancía. En una época en la que los intelectuales a menudo vendían su pluma al mejor postor —comparable a ciertos científicos y médicos actuales al servicio del Gran Capital—, Ibn Sabʿīn permaneció incorruptible. Habló con “lenguaje claro, sin falsa ilusión”. Comprendió que los gobernantes políticos, por ilustrados que fueran, siempre buscan instrumentos para justificar su propia autoridad, mientras que el místico solo busca la verdad.

De Kritiek op de Massa en het Ritueel

Strofe 19 tot en met 21 vormen de kern van de intellectuele strijd van Ibn Sab'in. Hij had "veel vijanden", omdat hij weigerde "mee te lopen". Zijn kritiek op het ritueel van het rond de Ka'ba lopen "als een os" was revolutionair en gevaarlijk. Voor Ibn Sab'in was de uiterlijke vorm van religie zinloos als de innerlijke essentie ontbrak. Hij pleitte voor de jaculatoria, het korte, vurige schietgebed vanuit het hart, boven de mechanische herhaling van religieuze handelingen.

Dit is de link naar het heden: Ibn Sab'in waarschuwde tegen de "massa-hypnose" van zijn tijd. Voor hem was de blinde navolging van traditie een vorm van geestelijke luiheid. Hij wilde de geest "losmaken van het ritueel" om de "mystieke wereld" in te vliegen. In de moderne context zien we hetzelfde fenomeen: de massa volgt de rituelen van de staat en de media (zoals de "preken" over gezondheid en veiligheid) zonder de onderliggende bedoeling te onderzoeken. Ibn Sab'in herinnert ons eraan dat ware spiritualiteit en waarachtig denken altijd een individuele actie zijn, vaak tegen de stroom van de menigte in.

De Ballingschap en de Eenzame Weg

Zijn vrijzinnige gedachten leidden onvermijdelijk tot verbanning. Vanuit Ricote trok hij naar Ceuta, maar ook daar werd hij wegens zijn "fel en boude" mening verdreven (strofe 16). Zijn leven werd een voortdurende reis, een zoektocht naar een plek waar de absolute eenheid beleden kon worden zonder vervolging. Uiteindelijk belandde hij in Mekka, maar zelfs daar bleef hij een buitenstaander die dertig regels tekst per nacht las om zijn waardigheid en kennis te onderhouden.

La crítica a la masa y al ritual

Las estrofas 19 a 21 constituyen el núcleo de la lucha intelectual de Ibn Sabʿīn. Tenía “muchos enemigos” porque se negaba a “caminar con la multitud”. Su crítica al ritual de rodear la Kaaba “como un buey” fue revolucionaria y peligrosa. Para Ibn Sabʿīn, la forma externa de la religión carecía de sentido si faltaba la esencia interior. Defendía la jaculatoria, la oración breve y ardiente que brota del corazón, frente a la repetición mecánica de actos religiosos.

Aquí se encuentra el vínculo con el presente: Ibn Sabʿīn advirtió contra la “hipnosis de la masa” de su tiempo. Para él, la obediencia ciega a la tradición era una forma de pereza espiritual. Quería “liberar el espíritu del ritual” para poder volar hacia el “mundo místico”. En el contexto moderno se observa un fenómeno similar: la masa sigue los rituales del Estado y de los medios de comunicación —como las “predicaciones” sobre salud y seguridad— sin examinar su finalidad profunda. Ibn Sabʿīn recuerda que la verdadera espiritualidad y el pensamiento auténtico son siempre actos individuales, a menudo realizados contra la corriente de la multitud.

El exilio y el camino solitario

Sus ideas libres condujeron inevitablemente al destierro. Desde Ricote marchó a Ceuta, pero también allí fue expulsado por la “vehemencia y audacia” de sus opiniones (estrofa 16). Su vida se convirtió en un viaje constante, en la búsqueda de un lugar donde la unidad absoluta pudiera profesarse sin persecución. Finalmente llegó a La Meca, pero incluso allí permaneció como un forastero que leía treinta líneas de texto cada noche para mantener su dignidad y su saber.

Dit is de prijs van kritisch denken. Wie de fundamenteën van de gevestigde orde ter discussie stelt, raakt zijn "vaderland" kwijt. Ibn Sab'in verloor zijn fysieke thuis in de Ricote-vallei, maar hij vond een universeel thuis in de filosofie. De "Sabini-sekte" (strofe 10) was geen politieke beweging, maar een groep vrienden van de geest die zochten naar de "hoogste top". Het is de voorloper van de moderne gemeenschap van onafhankelijke onderzoekers die, hoewel verspreid over de wereld, met elkaar verbonden zijn door hun liefde voor de feiten en de waarheid.

De Keuze voor de Dood: De Ultieme Vrijheid

De laatste strofen (22 tot en met 24) behandelen het mysterieuze einde van Ibn Sab'in op 53-jarige leeftijd. De traditie suggereert dat hij zijn eigen dood koos door zijn aderen te openen in Mekka, in navolging van de antieke Griekse filosofen (zoals de Stoïcijnen). Voor een moslimmysticus was dit een ongehoorde daad. Echter, in het kader van zijn filosofie van de "Absolute Eenheid" was de dood geen einde, maar de ultieme bevrijding van de ziel uit de kerker van het lichaam.

Ibn Sab'in zag de dood als het "zien van Gods gelaat". Hij wilde niet langer wachten op het natuurlijke verval, maar koos voor de hereniging met de Bron op een moment dat zijn wijsheid op haar hoogtepunt was. Of men dit nu letterlijk als zelfdoding interpreteert of als een metafoor voor de totale overgave, de boodschap blijft gelijk: de soevereine geest beschikt over zijn eigen einde. In een samenleving die vandaag de dag de dood probeert te medicaliseren en te controleren, herinnert de mysticus ons eraan dat de dood het laatste domein van de vrijheid is.

Este es el precio del pensamiento crítico. Quien cuestiona los fundamentos del orden establecido pierde su “patria”. Ibn Sabʿīn perdió su hogar físico en el valle de Ricote, pero encontró un hogar universal en la filosofía. La “secta sabíní” (estrofa 10) no fue un movimiento político, sino un grupo de amigos del espíritu que buscaban la “cumbre más alta”. Es el antecedente de la comunidad moderna de investigadores independientes que, aunque dispersos por el mundo, están unidos por su amor a los hechos y a la verdad.

La elección de la muerte: la libertad última

Las últimas estrofas (22 a 24) tratan el misterioso final de Ibn Sabʿīn a los cincuenta y tres años. La tradición sugiere que eligió su propia muerte abriéndose las venas en La Meca, a imitación de los filósofos griegos antiguos (como los estoicos). Para un místico musulmán, este acto era inaudito. Sin embargo, dentro del marco de su filosofía de la “Unidad Absoluta”, la muerte no era un final, sino la liberación definitiva del alma de la prisión del cuerpo.

Ibn Sabʿīn concebía la muerte como el “ver el rostro de Dios”. No quiso esperar al deterioro natural, sino que eligió la reunificación con la Fuente en el momento en que su sabiduría se hallaba en su punto más alto. Tanto si se interpreta literalmente como suicidio como si se entiende como una metáfora de la entrega total, el mensaje permanece: el espíritu soberano dispone de su propio final. En una sociedad que hoy intenta medicalizar y controlar la muerte, el místico recuerda que la muerte es el último dominio de la libertad.

De Relevantie voor de Ricote-vallei en de Wereld
Waarom is Ibn Sab'in vandaag de dag nog belangrijk voor ons, en specifiek voor de geschiedenis van Ricote, Aldarache en Negra? Omdat hij de belichaming is van de intellectuele rijkdom die dit dal heeft voortgebracht. Hij was het product van een systeem dat land en water beheerst had (zoals beschreven in eerdere gedichten) en daardoor de ruimte creëerde voor het "diepe denken".

Zijn filosofie van de Wahda leert ons dat alles met alles verbonden is. De boer die de acequia onderhoudt, de handelaar die de via romana bereist en de mysticus die de keizer antwoordt; zij maken allen deel uit van hetzelfde schaakbord. Wanneer Ibn Sab'in zegt dat we de geest moeten losmaken van het ritueel, zegt hij in feite: "Onderzoek alles zelf." Neem niets aan omdat de emir, de keizer of de priester het zegt. Gebruik de intuïtie die rust op ervaring.

Conclusie

Ibn Sab'in, de mysticus van de Ricote-vallei, herinnert ons eraan dat rijkdom niet zit in het goud dat hij weigerde, maar in de onafhankelijkheid van zijn oordeel. Zijn leven was een voortdurende "jaculatoria", een schreeuw om authenticiteit in een wereld vol "druk gewuis" en valse illusies.

Voor de moderne lezer van dit boek is Ibn Sab'in een spiegel. Hij nodigt ons uit om onze eigen "dertig regels tekst" per nacht te lezen, om kritisch te blijven tegenover de rituelen van onze tijd en om te beseffen dat wijsheid vaak wordt gevonden in de stilte, ver weg van de massa die rond de symbolen van de macht cirkelt.

La relevancia para el valle de Ricote y para el mundo ¿Por qué Ibn Sab'ín sigue siendo importante hoy, y de manera específica para la historia de Ricote, Aldarache y Negra? Porque encarna la riqueza intelectual que produjo este valle. Fue el fruto de un sistema que había dominado la tierra y el agua — como se describe en poemas anteriores— y que, gracias a ello, creó el espacio para el “pensamiento profundo”.

Su filosofía de la Wahda enseña que todo está conectado. El campesino que mantiene la acequia, el comerciante que recorre la vía romana y el místico que responde al emperador forman parte del mismo tablero. Cuando Ibn Sab'ín afirma que el espíritu debe liberarse del ritual, en realidad está diciendo: “Examina todo por ti mismo”. No aceptes nada porque lo diga el emir, el emperador o el sacerdote. Utiliza la intuición que se apoya en la experiencia.

Conclusión

Ibn Sab'ín, el místico del valle de Ricote, recuerda que la verdadera riqueza no reside en el oro que rechazó, sino en la independencia de su juicio. Su vida fue una jaculatoria permanente, un clamor por la autenticidad en un mundo lleno de “ruido agitado” y falsas ilusiones.

Para el lector contemporáneo de este libro, Ibn Sab'ín es un espejo. Invita a leer cada noche las propias “treinta líneas de texto”, a mantener una actitud crítica frente a los rituales del tiempo presente y a comprender que la sabiduría suele encontrarse en el silencio, lejos de la masa que gira en torno a los símbolos del poder.

Zijn wijsheid blijft groot, "in de glans van wit en blauw", en zijn geest dwaalt nog steeds door de boomgaarden van Ricote, als een herinnering dat het ware paradijs niet een plek is waar we wonen, maar een staat van zijn die we bereiken door onvermoeibaar onderzoek en absolute geestelijke vrijheid.

Moge dit gedicht en deze besluitvorming de lezer inspireren om, in de geest van Ibn Sab'in, de "hoogste top" te zoeken en nooit de eigen integriteit op te offeren aan de wensen van de vorst of de waan van de dag. De dood is de ziel wel waard, mits die ziel in vrijheid heeft durven leven.

Su sabiduría sigue siendo grande, “en el resplandor del blanco y el azul”, y su espíritu continúa vagando por los huertos de Ricote, como recordatorio de que el verdadero paraíso no es un lugar donde se habita, sino un estado del ser que se alcanza mediante la investigación incansable y la libertad espiritual absoluta.

Que este poema y esta reflexión final inspiren al lector a buscar, en el espíritu de Ibn Sabʿīn, la “cumbre más alta” y a no sacrificar jamás la propia integridad a los deseos del príncipe o a la locura del momento. La muerte bien vale el alma, siempre que esa alma haya osado vivir en libertad.

4.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "De Mysticus van de Ricote vallei: Ibn Sab'in" is onlosmakelijk verbonden met de filosofie. Het beschrijft niet alleen het leven van een historische figuur, maar dient als een poëtische verhandeling over de metafysica, de ethiek en de kennistheorie van een van de meest radicale denkers uit de dertiende eeuw. De figuur van Ibn Sab'in belichaamt de overgang van de rationele filosofie naar de schouwende mystiek, waarbij de rede wordt gebruikt om de grenzen van de rede zelf aan te tonen. Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische concepten en de denkers die in dit gedicht resoneren, opgesteld voor de lezer van een historisch en wijsgerig werk.

1.- De Metafysica van de Absolute Eenheid (Waḥdat al-Muṭlaqa) Het centrale filosofische thema van het gedicht is de leer van de 'Absolute Eenheid'. Ibn Sab'in ging verder dan de bekende 'Waḥdat al-Wujūd' (Eenheid van het Zijn) van Ibn Arabi. Voor Ibn Sab'in bestond er buiten God werkelijk niets; de schepping was geen schaduw of spiegel, maar in essentie niet-bestaand buiten de goddelijke realiteit. In strofe 20 en 21, waar hij het ritueel van de Ka'ba bekritiseert, spreekt hij vanuit deze overtuiging. Als alles God is, is het mechanisch rondjes lopen om een stenen object zonder innerlijke realisatie een zinloze handeling. De "jaculatoria" (het schietgebed) is filosofisch superieur omdat het een directe, intellectuele verbinding met de Eenheid tot stand brengt, zonder de tussenkomst van uiterlijke vormen.

4.2 Consideraciones filosóficas

El poema «El Místico del valle de Ricote: Ibn Sabʿīn» está indisolublemente ligado a la filosofía. No describe únicamente la vida de una figura histórica, sino que funciona como un tratado poético sobre la metafísica, la ética y la teoría del conocimiento de uno de los pensadores más radicales del siglo XIII. La figura de Ibn Sabʿīn encarna el tránsito de la filosofía racional hacia la mística contemplativa, en la que la razón se utiliza para mostrar los límites de la propia razón. A continuación, se presenta un análisis detallado de los conceptos filosóficos y de los pensadores que resuenan en este poema, elaborado para el lector de una obra histórica y filosófica.

1.- La metafísica de la Unidad Absoluta (Waḥdat al-Muṭlaqa)

El tema filosófico central del poema es la doctrina de la «Unidad Absoluta». Ibn Sabʿīn fue más allá de la conocida Waḥdat al-Wujūd (Unidad del Ser) de Ibn ʿArabī. Para Ibn Sabʿīn, fuera de Dios no existía realmente nada; la creación no era una sombra ni un espejo, sino que carecía de existencia esencial fuera de la realidad divina. En las estrofas 20 y 21, donde critica el ritual de la Kaaba, habla desde esta convicción. Si todo es Dios, entonces caminar mecánicamente en círculos alrededor de un objeto de piedra sin realización interior es un acto carente de sentido. La jaculatoria (la oración breve e intensa) es filosóficamente superior porque establece una conexión directa e intelectual con la Unidad, sin la mediación de formas externas.

2.- Aristoteles en de confrontatie met de Stupor Mundi De strofen 12 tot en met 15 verwijzen naar een van de belangrijkste intellectuele uitwisselingen van de Middeleeuwen: de 'Siciliaanse Vragen'. Keizer Frederik II van Hohenstaufen, ook wel 'Stupor Mundi' genoemd, was diep beïnvloed door het werk van Aristoteles. Hij legde Ibn Sab'in vragen voor over de eeuwigheid van de wereld en de aard van de ziel. In zijn antwoorden toont Ibn Sab'in een diepe beheersing van de Aristotelische logica, maar hij bekritiseert de Griekse filosoof ook. Hij stelt dat Aristoteles weliswaar de weg van de rede kende, maar dat de rede slechts een ladder is die men moet wegwerpen zodra men de mystieke waarheid bereikt. Voor Ibn Sab'in was de filosofie van de Grieken een noodzakelijke vooropleiding, maar geen eindstation.

3.- De Stoïcijnse ethiek en de keuze voor de dood Het einde van het gedicht (strofe 22 tot en met 24) behandelt de dood van Ibn Sab'in. De suggestie dat hij zijn eigen aderen opende in Mekka, legt een directe link met de antieke Stoïcijnen, zoals Seneca. In de Stoïcijnse filosofie is de 'vrijwillige dood' (euthanasia) de ultieme daad van soevereiniteit wanneer de morele of intellectuele integriteit niet langer in dit leven bewaard kan worden. Voor Ibn Sab'in was dit echter ook een mystieke daad: het opheffen van de laatste sluier (het lichaam) om op te gaan in de Absolute Eenheid. Het gedicht presenteert de dood niet als een nederlaag, maar als een filosofische bekroning van een leven dat altijd al gericht was op de bevrijding van de ziel.

4.- Neoplatonisme en de hiërarchie van de geest De beschrijving van zijn jeugd en de oprichting van de broederschap (strofe 7 en 10) weerspiegelt de invloed van het Neoplatonisme.

2.- Aristóteles y la confrontación con el Stupor Mundi
Las estrofas 12 a 15 remiten a uno de los intercambios intelectuales más importantes de la Edad Media: las «Cuestiones Sicilianas». El emperador Federico II de Hohenstaufen, conocido como Stupor Mundi, estaba profundamente influido por la obra de Aristóteles. Planteó a Ibn Sabʿīn cuestiones sobre la eternidad del mundo y la naturaleza del alma. En sus respuestas, Ibn Sabʿīn demuestra un dominio profundo de la lógica aristotélica, pero también critica al filósofo griego. Afirma que Aristóteles conocía el camino de la razón, pero que la razón es solo una escalera que debe desecharse una vez alcanzada la verdad mística. Para Ibn Sabʿīn, la filosofía griega era una formación necesaria, pero no un destino final.

3.- La ética estoica y la elección de la muerte
El final del poema (estrofas 22 a 24) aborda la muerte de Ibn Sabʿīn. La sugerencia de que abrió sus propias venas en La Meca establece un vínculo directo con los estoicos de la Antigüedad, como Séneca. En la filosofía estoica, la «muerte voluntaria» (euthanasia) es el acto supremo de soberanía cuando la integridad moral o intelectual ya no puede preservarse en esta vida. Para Ibn Sabʿīn, sin embargo, este acto fue también místico: la eliminación del último velo, el cuerpo, para fundirse con la Unidad Absoluta. El poema no presenta la muerte como una derrota, sino como la culminación filosófica de una vida orientada desde el inicio a la liberación del alma.

4.- Neoplatonismo y la jerarquía del espíritu
La descripción de su juventud y de la fundación de la hermandad (estrofas 7 y 10) refleja la influencia del neoplatonismo.

Net als Plotinus zag Ibn Sab'in de wereld als een reeks emanaties uit de Ene. De "vrienden van de geest" zochten naar de "hoogste top", wat staat voor de intellectuele opgang van de ziel naar haar oorsprong. De weigering van materiële geschenken (strofe 14) is een neoplatonische deugd: de filosoof moet zich losmaken van de stoffelijke wereld (de hylé) om het zuivere intellect (de nous) te kunnen schouwen.

5.- Socratische onafhankelijkheid en verbanning Ibn Sab'in vertoont sterke gelijkenissen met Socrates in zijn weigering om zich aan te passen aan de massa. In strofe 19 wordt vermeld dat "mensen zijn gezicht haatten" omdat hij niet met hen meeliep. Zijn kritiek op de blinde navolging (taqlid) van religieuze autoriteiten is een Socratische daad van kritisch onderzoek. Net als Socrates werd Ibn Sab'in als een gevaar voor de sociale orde beschouwd en verbannen uit Ceuta (strofe 16). Zijn filosofie was subversief omdat zij de spirituele macht teruggaf aan het individu en deze onttrok aan de instituten.

6.- Hermetisme en de taal van de schepping De "dertig regels tekst" die hij elke nacht las (strofe 18), en zijn diepe kennis van de wet en de Koran (strofe 5), wijzen op de invloed van het Hermetisme en de wetenschap van de letters (Jafr). Voor de volgelingen van de 'Sabini-sekte' was taal niet alleen een communicatiemiddel, maar een instrument om de verborgen structuren van de werkelijkheid te ontsluiten. De filosoof-mysticus is degene die de "tekst" van de wereld kan lezen en de onderliggende goddelijke code begrijpt.

Al igual que Plotino, Ibn Sab'īn concebía el mundo como una serie de emanaciones procedentes del Uno. Los «amigos del espíritu» buscaban la «cumbre más alta», símbolo del ascenso intelectual del alma hacia su origen. El rechazo de los dones materiales (estrofa 14) es una virtud neoplatónica: el filósofo debe desprenderse del mundo material (hylé) para poder contemplar el intelecto puro (nous).

5.- Independencia socrática y destierro

Ibn Sab'īn muestra claras similitudes con Sócrates en su negativa a adaptarse a la masa. En la estrofa 19 se afirma que «la gente odiaba su rostro» porque no caminaba con ellos. Su crítica a la imitación ciega (taqlid) de las autoridades religiosas constituye un acto socrático de examen crítico. Al igual que Sócrates, Ibn Sab'īn fue considerado un peligro para el orden social y fue expulsado de Ceuta (estrofa 16). Su filosofía era subversiva porque devolvía el poder espiritual al individuo y lo arrebatava a las instituciones.

6.- Hermetismo y el lenguaje de la creación

Las «treinta líneas de texto» que leía cada noche (estrofa 18) y su profundo conocimiento de la ley y del Corán (estrofa 5) indican la influencia del hermetismo y de la ciencia de las letras (ğāfr). Para los seguidores de la «secta sabiní», el lenguaje no era solo un medio de comunicación, sino un instrumento para desvelar las estructuras ocultas de la realidad. El filósofo-místico es quien sabe leer el «texto» del mundo y comprender el código divino subyacente.

7.- Kritiek op de Peripatetische traditie (Ibn Rushd en Ibn Sina) Hoewel Ibn Sab'in de logica gebruikte, was hij een fel criticus van de puur rationalistische filosofen zoals Ibn Sina (Avicenna) en Ibn Rushd (Averroës). In zijn antwoorden aan de keizer stelt hij dat hun benadering van de ziel te veel beperkt bleef tot de materie en de biologie. Hij verweet hen dat zij God probeerden te begrijpen via de rede, terwijl God volgens hem alleen gekend kan worden door 'vallen' in de Eenheid. Zijn filosofie is daarmee een 'deconstructie' van de middeleeuwse scholastiek.

8.- De universele brug van de Ricote-vallei Het gedicht benadrukt de unieke positie van de Ricote-vallei (strofe 1 en 4) als een plek waar de erfenis van de Visigoten, de Romeinen en de Arabische wijsheid samenkwam. Dit sluit aan bij de filosofische gedachte van de 'Philosophia Perennis': de overtuiging dat er een universele kern van waarheid bestaat die in alle grote beschavingen terug te vinden is. Ibn Sab'in wordt in dit werk gepresenteerd als de ultieme vrucht van deze synthese, een denker die de grenzen van de Levant en de Maghreb oversteeg.

9.- Synthese voor de lezer De analyse van dit gedicht maakt duidelijk dat Ibn Sab'in de belichaming is van de 'eenzame denker'. Zijn filosofie van de Absolute Eenheid dwingt de mens tot een radicale eerlijkheid: als God alles is, dan is elk compromis met macht, rijkdom of oppervlakkig ritueel een leugen. Voor de lezer van dit boek dient het leven van Ibn Sab'in als een morele spiegel. Het nodigt uit om de "luz interior" (het innerlijk licht) te zoeken boven de "gewone zee" van de conformiteit. De Ricote-vallei wordt hiermee niet slechts een geografische aanduiding, maar een symbool voor de plek waar de ziel tot rust komt en de hoogste waarheid durft te aanschouwen.

7.- Crítica de la tradición peripatética (Ibn Sīnā e Ibn Rušd)

Aunque Ibn Sabʿīn utilizó la lógica, fue un crítico feroz de los filósofos puramente racionalistas como Ibn Sīnā (Avicena) e Ibn Rušd (Averroes). En sus respuestas al emperador sostiene que su concepción del alma permanecía demasiado ligada a la materia y a la biología. Les reprochaba intentar comprender a Dios mediante la razón, cuando, según él, Dios solo puede conocerse mediante la «caída» en la Unidad. Su filosofía constituye así una auténtica deconstrucción de la escolástica medieval.

8.- El valle de Ricote como puente universal

El poema subraya la posición singular del valle de Ricote (estrofas 1 y 4) como lugar donde convergieron la herencia visigoda, romana y la sabiduría árabe. Esto se relaciona con la idea filosófica de la *Philosophia Perennis*: la convicción de que existe un núcleo universal de verdad presente en todas las grandes civilizaciones. Ibn Sabʿīn aparece en esta obra como el fruto supremo de esa síntesis, un pensador que trascendió las fronteras del Levante y del Magreb.

9.- Síntesis para el lector

El análisis de este poema deja claro que Ibn Sabʿīn encarna al «pensador solitario». Su filosofía de la Unidad Absoluta obliga a una honestidad radical: si Dios es todo, entonces cualquier compromiso con el poder, la riqueza o el ritual superficial es una falsedad. Para el lector de este libro, la vida de Ibn Sabʿīn actúa como un espejo moral. Invita a buscar la luz interior por encima del «mar común» de la conformidad. El valle de Ricote deja de ser así una simple referencia geográfica para convertirse en un símbolo del lugar donde el alma encuentra reposo y se atreve a contemplar la verdad suprema.

5 De Wijze bij de Berg: Losilla en Aldarache

1. De bron van het weten
Al Sadafi gaf het licht,
Avempace nam het mee.
Met een helder klaar gezicht,
vloed' het over land en zee.

2. De weg naar het oosten
Ibn Saada was de brug,
naar het oosten van het land.
Keek naar het verleden terug,
met de wijsheid in zijn hand.

3. Murcia wordt het hart
Murcia nam de kennis aan,
als een water uit de bron.
Liet de oude wijsheid staan,
bloeiend in de warme zon.

4. De vallei van rust
In het dal van Ricote,
bleef de wijsheid altijd vrij.
Het bracht rust en bracht ook vree,
voor de meesters in de rij.

5. Geen plek aan de rand
Dit is geen vergeten plek,
aan de randen van de tijd.
Wijsheid heeft hier geen gebrek,
het is zonder felle strijd.

6. De wijze bij de berg
Bij Losilla en de wand,
van Aldarache in de rust.
In dat heilig' stukje land,
Werd de ziel van God bewust.

El Sabio junto a la Montaña: Losilla y Aldarache

1. La fuente del saber

Al Şadañi dio la luz,
Avempace la tomó consigo.
Con mirada clara y lúcida,
fluyó sobre tierra y mar.

2. El camino hacia Oriente

Ibn Sa'āda fue el puente,
hacia el oriente del país.
Miró al pasado de regreso,
con la sabiduría en su mano.

3. Murcia se vuelve el corazón

Murcia acogió el saber,
como agua que brota de la fuente.
Dejó vivir la antigua sabiduría,
floreciendo bajo el sol cálido.

4. El valle del sosiego

En el valle de Ricote,
la sabiduría permaneció libre.
Trajo calma y también paz,
para los maestros que allí pasaron.

5. No es un lugar marginal

No es un sitio olvidado,
en los márgenes del tiempo.
Aquí no falta la sabiduría,
vive sin lucha encarnizada.

6. El sabio junto a la montaña

Cerca de Losilla y del muro,
de Aldarache en su quietud.
En ese fragmento de tierra sagrada,
el alma tomó conciencia de Dios.

7. De ziel van de natuur
Tussen boom en citrusvrucht,
groeit de kennis van de geest.
In de blauwe open lucht,
is men daar het meest geweest.

8. De keten van het bloed
Het is geen geluk of kans,
het is feitelijke tekst.
Wijsheid geeft het dal zijn glans,
nooit door leugens echt verhekst.

9. Ibn Sabin de ster
Uit dit hart kwam hij naar voort,
meester van de Ene God.
Werd in Mekka zelfs gehoord,
volgend op zijn eigen lot.

10. Al Riquti de gids
De school van de talenman,
leerde elke natie veel.
Wat een mens bedenken kan,
werd zijn onderwijzen deel.

11. De kritiek verdwijnt
Wie niet leest wat u hier schrijft,
missen de hermetica.
Wat er in de boeken blijft,
is de silsla gloria.

12. De eeuwige stroom
Van de meester naar het dal,
is de lijn heel erg gewis.
Zodat men nu weten zal,
wat de waarheid echt nu is.

7. El alma de la naturaleza
Entre árboles y frutos cítricos,
creció el saber del espíritu.
Bajo el cielo azul y abierto,
allí se permaneció con mayor plenitud.

8. La cadena de la sangre
No es azar ni casualidad,
es texto fundado en los hechos.
La sabiduría da brillo al valle,
nunca hechizada por la mentira.

9. Ibn Sabʿīn, la estrella
De este corazón surgió él,
maestro del Dios Uno.
Incluso en La Meca fue escuchado,
siguiendo su propio destino.

10. Al-Riqutí, el guía
La escuela del hombre de lenguas,
enseñó a pueblos de toda nación.
Todo lo que el ser humano concibe,
formó parte de su enseñanza.

11. La crítica se disipa
Quien no lee lo aquí escrito,
pierde de vista lo hermético.
Lo que permanece en los libros,
es la silsila de la gloria.

12. El fluir eterno
Del maestro hacia el valle,
la línea es firme y continua.
Para que hoy pueda saberse,
cuál es la verdad verdadera.

5.1 Slotopmerking

De Wijze bij de Berg – Ricote als continuüm van kennis, natuur en geest

Het gedicht *De Wijze bij de Berg*: Losilla en Aldarache vormt geen afronding in de zin van een afsluiting, maar een culminatie. Het is het punt waarop landschap, geschiedenis, intellectuele overdracht en filosofische diepgang samenvallen in één samenhangend geheel. Waar eerdere teksten afzonderlijke facetten van het Valle de Ricote belichtten — waterbeheer, autarkie, landbouw, mystiek en verzet tegen dogmatische macht — laat dit gedicht zien dat al deze elementen slechts volledig begrepen kunnen worden wanneer zij worden gelezen als onderdelen van een levende traditie. Deze slotopmerking beoogt die traditie te duiden als een historisch, filosofisch en menselijk continuüm, bestemd voor de lezer die het dal niet beschouwt als een curiositeit van het verleden, maar als een model van samenhangende beschaving.

Centraal staat het begrip *silsila*: de ononderbroken keten van overdracht van kennis, niet als abstract leerstuk, maar als belichaamde praktijk. In het gedicht verschijnt deze keten niet in de vorm van academische instellingen of officiële documenten, maar in beelden van bronnen, bruggen, valleien en bergen. Daarmee wordt een fundamentele stelling ingenomen: ware kennis wortelt altijd in een concrete plaats, in een leefwereld waar natuur, arbeid en denken elkaar dagelijks ontmoeten.

Observación final

El Sabio junto a la Montaña – Ricote como continuo de conocimiento, naturaleza y espíritu

El poema El Sabio junto a la Montaña: Losilla y Aldarache no constituye un cierre en el sentido de una conclusión definitiva, sino una culminación. Es el punto en el que paisaje, historia, transmisión intelectual y profundidad filosófica confluyen en un todo coherente. Allí donde textos anteriores iluminaban facetas separadas del Valle de Ricote —la gestión del agua, la autarquía, la agricultura, la mística y la resistencia al poder dogmático—, este poema muestra que todos estos elementos solo pueden comprenderse plenamente cuando se leen como partes de una tradición viva. Esta observación final pretende interpretar dicha tradición como un continuo histórico, filosófico y humano, destinado al lector que no contempla el valle como una curiosidad del pasado, sino como un modelo de civilización coherente.

En el centro se encuentra el concepto de silsila: la cadena ininterrumpida de transmisión del conocimiento, no como doctrina abstracta, sino como práctica encarnada. En el poema, esta cadena no aparece en forma de instituciones académicas ni de documentos oficiales, sino a través de imágenes de fuentes, puentes, valles y montañas. Con ello se formula una tesis fundamental: el conocimiento verdadero siempre arraiga en un lugar concreto, en un mundo vivido donde naturaleza, trabajo y pensamiento se encuentran a diario.

1.- Plaats als drager van kennis

Losilla en Aldarache worden niet opgevoerd als decor, maar als actieve deelnemers in het intellectuele proces. De bergwand, de doorgang, de controlepost en het dal fungeren als filters én beschermers. In tijden van politieke onrust en ideologische versmalling boden dergelijke plekken beschutting aan denkers die elders geen ruimte vonden. Het Valle de Ricote verschijnt zo als een geografisch gevormde vrijheid, waarin stilte en afzondering geen gebrek, maar voorwaarden voor denken waren.

Deze visie corrigeert een hardnekkig historiografisch patroon waarin perifere regio's worden voorgesteld als ontvangers van cultuur, nooit als producenten. Het gedicht keert dit perspectief om: Murcia wordt het hart, Ricote de bewaarplaats, en van daaruit stroomt de kennis verder. Niet de hoofdstad, maar het dal bewaart de continuïteit.

2.- De genealogie van intellectuele overdracht

De opening met Al-Şadafi en Avempace plaatst het gedicht expliciet in een intellectuele genealogie. Het gaat hier niet om toevallige invloed, maar om bewuste overdracht. Avempace staat symbool voor de synthese van rede en ervaring, voor een filosofie die niet losgezongen is van de wereld, maar haar juist onderzoekt. Via Ibn Sa'āda wordt deze lijn naar het oosten verlengd, waarmee wordt benadrukt dat al-Andalus geen geïsoleerde periferie was, maar deel uitmaakte van een mediterrane en islamitische kennisnetwerk.

1.- El lugar como portador de conocimiento

Losilla y Aldarache no se presentan como mero decorado, sino como participantes activos en el proceso intelectual. La pared de la montaña, el paso, el puesto de control y el valle funcionan como filtros y como protectores. En tiempos de agitación política y de estrechamiento ideológico, lugares así ofrecieron refugio a pensadores que no encontraban espacio en otros ámbitos. El Valle de Ricote aparece así como una libertad configurada geográficamente, en la que el silencio y el aislamiento no eran carencias, sino condiciones para el pensamiento.

Esta visión corrige un patrón historiográfico persistente en el que las regiones periféricas se presentan como receptoras de cultura, nunca como productoras. El poema invierte esta perspectiva: Murcia se convierte en el corazón, Ricote en el depósito, y desde allí el conocimiento fluye hacia afuera. No la capital, sino el valle, custodia la continuidad.

2.- La genealogía de la transmisión intelectual

La apertura con Al-Şadafi y Avempace sitúa explícitamente el poema dentro de una genealogía intelectual. No se trata aquí de una influencia casual, sino de una transmisión consciente. Avempace simboliza la síntesis de razón y experiencia, una filosofía no desligada del mundo, sino dedicada a investigarlo. A través de Ibn Sa'āda, esta línea se prolonga hacia Oriente, subrayando que al-Ándalus no era una periferia aislada, sino parte de una red mediterránea e islámica de conocimiento.

Deze mobiliteit van ideeën en personen is essentieel. Zij toont aan dat kennis in de middeleeuwen geen statisch bezit was, maar een beweging. Bruggen waren net zo belangrijk als boeken. Dat Murcia in dit proces het “hart” wordt genoemd, is geen poëtische overdrijving, maar een historische positionering.

3.- Ricote als vrijplaats van de geest
Het gedicht stelt expliciet dat de wijsheid in Ricote “altijd vrij” bleef. Deze bewering vraagt om een nauwkeurige lezing. Vrijheid betekent hier geen afwezigheid van regels, maar de afwezigheid van doctrinaire verstarring. In het dal konden verschillende vormen van weten naast elkaar bestaan: juridische kennis, mystieke ervaring, medische praktijk en taalkundige studie. De rust van het landschap werkte als tegenwicht tegen de druk van ideologische uniformiteit elders.

Aldarache en Losilla hadden daarbij een dubbele functie. Militair en administratief waren zij instrumenten van controle, maar intellectueel functioneerden zij als buffers. Wat het dal binnenkwam, werd gefilterd; wat het dal verliet, droeg sporen van verdieping. Dit spanningsveld tussen bescherming en doorgang is kenmerkend voor plaatsen waar kennis overleeft.

4.- De natuur als epistemologisch fundament
Een van de meest wezenlijke inzichten van het gedicht is de rol van de natuur als bron van weten. “Tussen boom en citrusvrucht groeit de kennis van de geest” is geen metaforische versiering, maar een epistemologische stelling. In Ricote werd kennis voortdurend getoetst aan de werkelijkheid: water stroomt of stagneert, een plant geneest of faalt, een constructie houdt stand of stort in.

Esta movilidad de ideas y personas es esencial. Muestra que el conocimiento en la Edad Media no era una posesión estática, sino un movimiento. Los puentes eran tan importantes como los libros. Que Murcia sea denominado en este proceso como el “corazón” no es una exageración poética, sino una toma de posición histórica.

3.- Ricote como espacio libre del espíritu

El poema afirma explícitamente que la sabiduría en Ricote permaneció “siempre libre”. Esta afirmación exige una lectura precisa. La libertad no significa aquí ausencia de normas, sino ausencia de rigidez doctrinal. En el valle podían coexistir distintas formas de saber: conocimiento jurídico, experiencia mística, práctica médica y estudio lingüístico. La quietud del paisaje actuaba como contrapeso frente a la presión de la uniformidad ideológica en otros lugares. Aldarache y Losilla cumplían en este sentido una doble función. Militar y administrativamente eran instrumentos de control; intelectualmente actuaban como amortiguadores. Lo que entraba en el valle era filtrado; lo que salía llevaba huellas de profundización. Esta tensión entre protección y tránsito es característica de los lugares donde el conocimiento logra sobrevivir.

4.- La naturaleza como fundamento epistemológico

Uno de los aportes más esenciales del poema es el papel de la naturaleza como fuente de conocimiento. “Entre el árbol y el fruto cítrico crece el saber del espíritu” no es un adorno metafórico, sino una afirmación epistemológica. En Ricote, el conocimiento se contrastaba constantemente con la realidad: el agua fluye o se estanca, una planta cura o fracasa, una construcción se mantiene o se derrumba.

Deze directe relatie met de natuur bevorderde een vorm van intellectuele eerlijkheid. Abstracte systemen die niet overeenkwamen met de werkelijkheid hielden geen stand. Dit verklaart waarom hermetische en filosofische kennis hier niet ontaardde in louter speculatie, maar verbonden bleef met ervaring. De natuur fungeerde als bibliotheek, maar ook als correctiemechanisme.

5.- Al-Riquṭī en de universele school

Met de figuur van Al-Riquṭī wordt het lokale overstegen zonder het lokale te verlaten. Zijn school, waarin talen, geneeskunde en wetenschappen samenkwamen, belichaamt het ideaal van universeel onderwijs. Dat deze instelling in het Valle de Ricote kon ontstaan, is geen toeval, maar het gevolg van de eerder beschreven voorwaarden: rust, pluraliteit en verbondenheid met de werkelijkheid.

De erkenning door Alfonso X onderstreept dat deze kennis niet alleen intern werd gewaardeerd, maar ook extern werd herkend. Ricote exporteerde geen macht, maar inzicht. Dit gegeven plaatst het dal in een bredere Europese context en toont aan dat intellectuele invloed niet altijd samenvalt met politieke dominantie.

6.- De hermetica en het lezen van de geschiedenis

Het gedicht waarschuwt expliciet voor oppervlakkige lezing. De “hermetica” verwijst naar kennis die niet onmiddellijk toegankelijk is, maar vraagt om geduld, context en discipline.

Esta relación directa con la naturaleza fomentaba una forma de honestidad intelectual. Los sistemas abstractos que no coincidían con la realidad no se sostenían. Esto explica por qué el conocimiento hermético y filosófico no degeneró aquí en mera especulación, sino que permaneció ligado a la experiencia. La naturaleza funcionaba como biblioteca, pero también como mecanismo de corrección.

5.- Al-Riqutī y la escuela universal

Con la figura de Al-Riqutī se trasciende lo local sin abandonar lo local. Su escuela, en la que convergían lenguas, medicina y ciencias, encarna el ideal de la educación universal. Que esta institución pudiera surgir en el Valle de Ricote no fue casualidad, sino consecuencia de las condiciones previamente descritas: quietud, pluralidad y vinculación con la realidad.

El reconocimiento por parte de Alfonso X subraya que este saber no solo era valorado internamente, sino también reconocido externamente. Ricote no exportaba poder, sino discernimiento. Este hecho sitúa al valle en un contexto europeo más amplio y demuestra que la influencia intelectual no siempre coincide con la dominación política.

6.- La hermética y la lectura de la historia

El poema advierte explícitamente contra la lectura superficial. La “hermética” alude a un conocimiento que no es inmediatamente accesible, sino que exige paciencia, contexto y disciplina.

Dit geldt niet alleen voor esoterische teksten, maar ook voor de geschiedenis van Ricote zelf. Wie slechts kijkt naar ruïnes en toponiemen, mist de onderliggende samenhang.

Geschiedenis wordt hier voorgesteld als een keten die actief gevolgd moet worden. Net zoals in complexe denksystemen of strategische spellen elke variant moet worden onderzocht, vereist historische waarheid het volgen van overdrachtslijnen. De waarheid is niet spectaculair, maar gewis; zij openbaart zich aan wie bereid is de lange weg te gaan.

7.- Ibn Sabʿīn als culminatie, niet als uitzondering
De verschijning van Ibn Sabʿīn in het gedicht markeert geen breuk, maar een hoogtepunt. Hij is het product van het systeem dat het dal heeft voortgebracht. Zijn radicale filosofie van eenheid, zijn verzet tegen ritueel zonder inzicht en zijn intellectuele onafhankelijkheid zijn slechts denkbaar binnen een omgeving die dergelijke eigenschappen heeft gevoed.

Door Ibn Sabʿīn niet los te presenteren, maar te plaatsen in een keten, wordt voorkomen dat hij wordt gereduceerd tot een excentrieke mysticus. Hij verschijnt als representant van een traditie die denken boven macht stelde en waarheid boven conformiteit.

8.- De betekenis voor de hedendaagse lezer
Deze slotopmerking is niet bedoeld als nostalgische verheerlijking van het verleden. Zij stelt een impliciete vraag aan de hedendaagse lezer: welke plaatsen, welke structuren en welke praktijken maken vandaag vergelijkbare vrijheid van denken mogelijk? Het Valle de Ricote fungeert als spiegel, niet als blauwdruk.

Esto no se aplica únicamente a los textos esotéricos, sino también a la propia historia de Ricote. Quien se limita a observar ruinas y topónimos pierde la coherencia subyacente.

La historia se presenta aquí como una cadena que debe ser seguida activamente. Del mismo modo que en sistemas de pensamiento complejos o en juegos estratégicos cada variante debe ser explorada, la verdad histórica requiere seguir las líneas de transmisión. La verdad no es espectacular, sino cierta; se revela a quien está dispuesto a recorrer el camino largo.

7.- Ibn Sabʿīn como culminación, no como excepción
La aparición de Ibn Sabʿīn en el poema no marca una ruptura, sino un punto culminante. Es el producto del sistema que el valle generó. Su filosofía radical de la unidad, su rechazo del ritual sin comprensión y su independencia intelectual solo son concebibles dentro de un entorno que alimentó tales cualidades.

Al no presentar a Ibn Sabʿīn de forma aislada, sino insertarlo en una cadena, se evita reducirlo a un místico excéntrico. Aparece como representante de una tradición que situó el pensamiento por encima del poder y la verdad por encima de la conformidad.

8.- El significado para el lector contemporáneo
Esta observación final no pretende una glorificación nostálgica del pasado. Plantea una pregunta implícita al lector contemporáneo: ¿qué lugares, qué estructuras y qué prácticas hacen posible hoy una libertad de pensamiento comparable? El Valle de Ricote funciona como espejo, no como modelo rígido.

De waarschuwing tegen blind volgen en intellectuele gemakzucht is actueel, maar wordt hier niet pamflettistisch gebracht. Zij vloeit logisch voort uit de beschreven geschiedenis. Waar kennis wordt losgekoppeld van ervaring en waar macht de plaats inneemt van inzicht, verdwijnt de silsila.

Conclusie

De Wijze bij de Berg bevestigt dat het Valle de Ricote meer was dan een agrarisch of strategisch gebied. Het was een samenhangend systeem waarin natuur, arbeid, kennis en spiritualiteit elkaar versterkten. De silsila die hier werd bewaard, is geen relik, maar een uitnodiging tot herlezing van geschiedenis als levend proces.

De waarheid die in het gedicht “gewis” wordt genoemd, ligt niet verborgen in abstracties, maar in de rotsen, het water en de teksten die samen het geheugen van het dal vormen. Wie bereid is deze lagen te lezen, ontdekt dat wijsheid niet verdwijnt, maar wacht. Niet op erkenning, maar op aandacht.

La advertencia contra el seguimiento ciego y la pereza intelectual es actual, pero no se presenta aquí de forma panfletaria. Se desprende lógicamente de la historia descrita. Allí donde el conocimiento se separa de la experiencia y donde el poder ocupa el lugar del entendimiento, la silsila se desvanece.

Conclusión

El Sabio junto a la Montaña confirma que el Valle de Ricote fue más que un espacio agrario o estratégico. Fue un sistema coherente en el que naturaleza, trabajo, conocimiento y espiritualidad se reforzaban mutuamente. La silsila que allí se conservó no es una reliquia, sino una invitación a releer la historia como proceso vivo.

La verdad que el poema denomina “cierta” no se oculta en abstracciones, sino en las rocas, el agua y los textos que juntos forman la memoria del valle. Quien esté dispuesto a leer estas capas descubre que la sabiduría no desaparece, sino que espera. No espera reconocimiento, sino atención.

5.2 Filosofische beschouwingen

De vermelding van Ibn Sa'ada als de brug naar het oosten (strofe 2) onderstreept de mobiliteit van de toenmalige intellectuele elite. In de 12e en 13e eeuw was er een constante stroom van denkers tussen Murcia, de Ricote-vallei en de grote universiteiten van de Mashriq (het Oosten). Murcia was op dat moment niet de periferie, maar het "hart" (strofe 3). Onder het bewind van Ibn Mardaniš bloeide de oude wijsheid in de warme zon, gevoed door een klimaat van relatieve intellectuele vrijheid dat elders vaak ontbrak.

2. Ricote als Vrijplaats: De Geografie van de Rust
Strofe 4 en 5 raken aan de kern van de stelling van de auteur over de Ricote-vallei. "In het dal van Ricote bleef de wijsheid altijd vrij." Dit is een krachtige bewering. In tijden van politieke instabiliteit en de opkomst van intolerante stromingen, boden de bergen en de beslotenheid van het dal een veilige haven voor meesters die elders vervolgd werden.

Dit dal was "geen vergeten plek aan de randen van de tijd." De auteur corrigeert hiermee de moderne geschiedschrijving die dergelijke dorpen vaak afdoet als marginale agrarische nederzettingen. De aanwezigheid van de vesting Aldarache en de controlepost Losilla diende niet alleen de militaire verdediging of de inning van tol bij de aduana; het diende ook de bescherming van de geest. "Wijsheid heeft hier geen gebrek, het is zonder felle strijd." In de stilte van de bergwand werd de ziel zich "van God bewust" (strofe 6). Hier versmelten de strategische ligging en de spirituele diepgang tot één geheel.

Consideraciones filosóficas

La mención de Ibn Sa'ada como puente hacia Oriente (estrofa 2) subraya la movilidad de la élite intelectual de la época. En los siglos XII y XIII, existía un flujo constante de pensadores entre Murcia, el Valle de Ricote y las grandes universidades del Mashriq (Oriente). Murcia no era entonces la periferia, sino el "corazón" (estrofa 3). Bajo el mandato de Ibn Mardanīš, la antigua sabiduría floreció bajo el cálido sol, alimentada por un clima de relativa libertad intelectual que a menudo faltaba en otros lugares.

2. Ricote como santuario: La geografía del sosiego
Las estrofas 4 y 5 tocan el núcleo de la tesis del autor sobre el Valle de Ricote: "En el valle de Ricote, la sabiduría siempre permaneció libre". Esta es una afirmación poderosa. En tiempos de inestabilidad política y surgimiento de corrientes intolerantes, las montañas y el aislamiento del valle ofrecieron un refugio seguro para maestros que eran perseguidos en otros lugares.

Este valle "no fue un lugar olvidado en los márgenes del tiempo". El autor corrige así la historiografía moderna que a menudo despacha a estos pueblos como asentamientos agrarios marginales. La presencia de la fortaleza de Aldarache y el puesto de control de Losilla no solo servía para la defensa militar o el cobro de aranceles en la aduana; servía también para proteger el espíritu. "Aquí la sabiduría no escasea, carece de lucha feroz". En el silencio de la ladera de la montaña, el alma se volvía "consciente de Dios" (estrofa 6). Aquí, la ubicación estratégica y la profundidad espiritual se funden en una sola unidad.

3. De Wetenschappelijke Ketting: Al-Riquti en de Universele School

In strofe 10 introduceert de auteur Al-Riquti, de "talenman". Zijn school was een wonder van de 13e eeuw. In het hart van de Ricote-vallei leidde hij een instituut waar moslims, christenen en joden samen studeerden. Al-Riquti was een meester in de medicijnen, de wiskunde en de talen. Toen koning Alfonso X de Wijze Murcia heroverde, was hij zo onder de indruk van de kennis van Al-Riquti dat hij hem vroeg een universiteit in Murcia te stichten.

Dit feit ondersteunt de visie van de auteur dat de Ricote-vallei een "exporteur van beschaving" was. Wat een mens bedenken kan, werd daar onderwezen. Het was een systeem van onderwijs dat gericht was op de totale mens, vergelijkbaar met de wijze waarop de auteur zijn eigen leven heeft ingericht: door studie, ervaring en de beheersing van verschillende disciplines (van dammen en farmacie tot geschiedkunde en poëzie).

4. De Hermetica en de Onzichtbare Silsila

Strofe 11 bevat een scherpe waarschuwing: "Wie niet leest wat u hier schrijft, missen de hermetica." De auteur wijst erop dat de werkelijke geschiedenis van het dal "hermetisch" is — verborgen voor degenen die enkel aan de oppervlakte kijken. De silsila gloria, de keten van glorie, staat in de boeken, maar men moet de sleutel hebben om die te kunnen lezen.

3. La cadena científica: Al-Riqūṭī y la Escuela Universal

En la estrofa 10, el autor introduce a Al-Riqūṭī, el "hombre de las lenguas". Su escuela fue un prodigio del siglo XIII. En el corazón del Valle de Ricote, dirigió un instituto donde musulmanes, cristianos y judíos estudiaban juntos. Al-Riqūṭī era un maestro en medicina, matemáticas y lenguas. Cuando el rey Alfonso X el Sabio reconquista Murcia, quedó tan impresionado por el saber de Al-Riqūṭī que le pidió fundar una universidad en la ciudad.

Este hecho apoya la visión del autor de que el Valle de Ricote era un "exportador de civilización". Todo lo que el hombre puede concebir era enseñado allí. Era un sistema educativo orientado al ser humano total, comparable a la forma en que el autor ha organizado su propia vida: mediante el estudio, la experiencia y el dominio de diversas disciplinas (desde el juego de damas y la farmacia hasta la historia y la poesía).

4. La hermética y la silsila invisible

La estrofa 11 contiene una severa advertencia: "Quien no lea lo que usted escribe aquí, se perderá la hermética". El autor señala que la verdadera historia del valle es "hermética", oculta para quienes solo miran la superficie. La silsila gloria, la cadena de gloria, está en los libros, pero es necesario tener la llave para poder leerla.

Deze "hermetica" verwijst naar de esoterische kennis van Ibn Sab'in en de filosofische diepgang van de Ricote-meesters. Het is kennis die niet gebaseerd is op "geluk of kans" (strofe 8), maar op feitelijke tekst en jarenlange toewijding. De auteur trekt hier een parallel met zijn eigen onderzoeksmethode: net zoals de "varianten in het dammen" moeten worden afgelopen, zo moet de geschiedvorser de keten van overlevering volgen om de "waarheid die echt nu is" (strofe 12) te ontdekken.

5. De Natuur als Bibliotheek

In strofe 7 zien we de verbinding tussen de natuur en de geest terugkeren, een thema dat we ook in de gedichten over de Almez en Aldarache zagen. "Tussen boom en citrusvrucht groeit de kennis van de geest." Voor de wijzen bij de berg was de natuur geen decor, maar een levende bibliotheek. De citrusvruchten, de irrigatiesystemen en de blauwe lucht vormden de context waarin de wijsheid kon gedijen.

Dit is het fundament van de "gezonde samenleving" die de auteur in contrast plaatst met de moderne wereld. In Ricote was de wijsheid "nooit door leugens echt verhekt" (strofe 8). Men kon niet liegen tegen de natuur; een acequia werkt of hij werkt niet. Een medicijn uit de bast van een boom geneest of het geneest niet. Deze directheid creëerde een vorm van eerlijkheid in het denken die we vandaag de dag zijn kwijtgeraakt door de abstracties van de politiek en de financiële wereld.

Esta "hermética" se refiere al conocimiento esotérico de Ibn Sab'īn y a la profundidad filosófica de los maestros de Ricote. Es un saber que no se basa en "la suerte o el azar" (estrofa 8), sino en el texto fáctico y en años de dedicación. El autor traza aquí un paralelismo con su propio método de investigación: al igual que hay que recorrer las "variantes en las damas", el historiador debe seguir la cadena de transmisión para descubrir la "verdad que es real ahora" (estrofa 12).

5. La naturaleza como biblioteca

En la estrofa 7 vemos retornar la conexión entre la naturaleza y el espíritu, un tema que también observamos en los poemas sobre el Almez y Aldarache. "Entre el árbol y el cítrico crece el conocimiento del espíritu". Para los sabios junto a la montaña, la naturaleza no era un decorado, sino una biblioteca viva. Los cítricos, los sistemas de riego y el cielo azul constituían el contexto en el que la sabiduría podía prosperar.

Este es el fundamento de la "sociedad sana" que el autor sitúa en contraste con el mundo moderno. En Ricote, la sabiduría "nunca fue hechizada realmente por mentiras" (estrofa 8). No se podía mentir a la naturaleza; una acequia funciona o no funciona. Una medicina de la corteza de un árbol cura o no cura. Esta franqueza creaba una forma de honestidad en el pensamiento que hoy hemos perdido debido a las abstracciones de la política y el mundo financiero.

6. De Waarschuwing aan de Moderne Tijd

De "eeuwige stroom" van de meester naar het dal waarover strofe 12 spreekt, is een lijn die volgens de auteur nog steeds bestaat voor wie hem wil zien. Echter, de moderne mens is de aansluiting op deze keten verloren. Door het gebrek aan kritisch denken en het blindelings volgen van autoriteiten (zoals beschreven in uw eerdere reflecties over de "prikken" en de overheidsdwang), heeft men zichzelf afgesneden van de bron.

De auteur stelt dat de "wijze bij de berg" wist dat macht tijdelijk is, maar wijsheid eeuwig. Ibn Sab'in werd in Mekka gehoord omdat hij uit het "hart" van Ricote kwam — een plek waar de waarheid belangrijker was dan het behagen van de vorst. De huidige maatschappij daarentegen is gericht op het behagen van de massa en het dienen van het kapitaal. De kritiek op degenen die "niet lezen" is dan ook een oproep tot intellectuele heropvoeding.

7. De Synthese van de Drie Gedichten

Wanneer we "De Wijze bij de Berg" naast de gedichten over de "Autarkie van Aldarache" en de "Almez van Blanca" leggen, ontstaat er een compleet beeld:

Aldarache toont ons de fysieke basis (water, brood, wol).

De Almez toont ons de natuurlijke middelen (genezing, speelplezier, taaheid).

De Wijze bij de Berg toont ons de geestelijke bekroning (filosofie, transmissie, waarheid).

6. La advertencia a la era moderna

El "flujo eterno" del maestro hacia el valle del que habla la estrofa 12 es una línea que, según el autor, sigue existiendo para quien quiera verla. Sin embargo, el hombre moderno ha perdido la conexión con esta cadena. Por la falta de pensamiento crítico y el seguimiento ciego de las autoridades (como se describe en sus reflexiones previas sobre las "vacunas" y la coacción gubernamental), el ser humano se ha desconectado de la fuente.

El autor sostiene que el "sabio junto a la montaña" sabía que el poder es temporal, pero la sabiduría eterna. Ibn Sabʿīn fue escuchado en La Meca porque venía del "corazón" de Ricote, un lugar donde la verdad era más importante que complacer al soberano. La sociedad actual, por el contrario, está orientada a complacer a la masa y servir al capital. La crítica a quienes "no leen" es, por tanto, un llamamiento a la reeducación intelectual.

7. La síntesis de los tres poemas

Cuando situamos "El Sabio junto a la Montaña" junto a los poemas sobre la "Autarquía de Aldarache" y el "Almez de Blanca", surge una imagen completa:

Aldarache nos muestra la base física (agua, pan, lana).

El Almez nos muestra los medios naturales (curación, juego, resistencia).

El Sabio junto a la Montaña nos muestra la coronación espiritual (filosofía, transmisión, verdad).

Dit drieluik vormt de essentie van het boek van de auteur. Het bewijst dat de Ricote-vallei een compleet en perfect systeem was. Het had geen hulp van buitenaf nodig om te bloeien. Het was een eiland van rede in een zee van chaos.

Conclusie

De "Wijze bij de Berg" is niet alleen Ibn Sab'in of Al-Riquti; het is de archetypische denker die zich niet laat verblinden door de leugens van de tijd. De auteur, die zelf na 50 jaar studie en onderzoek de patronen van macht en bedrog in de moderne wereld herkent, plaatst zichzelf in deze traditie van de silsila. De wijsheid in het dal van Ricote is een "ware openbaring" voor wie bereid is de variërende paden van de geschiedenis af te lopen.

Dit gedicht eindigt met de bevestiging dat de waarheid "gewis" is. Ze staat geschreven in de rotsen dichtbij Losilla en de muren van Aldarache. Het is aan ons, de lezers, om de "hermetica" te ontsluiten en te beseffen dat we voor ons geluk en onze vrijheid geen "akkoorden zonder vrijheid" nodig hebben, maar de wijsheid die al eeuwenlang in de warme zon van de vallei ligt te wachten.

De "silsila gloria" is niet dood; ze leeft voort in iedereen die weigert een "os" te zijn die slechts rondjes draait, en die in plaats daarvan de moed heeft om naar de berg te kijken en de ziel van God — en de waarheid — bewust te worden. Dit is het uiteindelijke geschenk van de Ricote-vallei aan de wereld.

Este tríptico constituye la esencia del libro del autor. Demuestra que el Valle de Ricote era un sistema completo y perfecto. No necesitaba ayuda externa para florecer. Era una isla de razón en un mar de caos.

Conclusión

El "Sabio junto a la Montaña" no es solo Ibn Sab'īn o Al-Riqūṭī; es el pensador arquetípico que no se deja cegar por las mentiras de su tiempo. El autor, que tras 50 años de estudio e investigación reconoce los patrones de poder y engaño en el mundo moderno, se sitúa a sí mismo en esta tradición de la silsila. La sabiduría en el Valle de Ricote es una "verdadera revelación" para quien esté dispuesto a recorrer los caminos variantes de la historia.

Este poema termina con la confirmación de que la verdad es "certera". Está escrita en las rocas cerca de Losilla y en los muros de Aldarache. Nos corresponde a nosotros, los lectores, descifrar la "hermética" y darnos cuenta de que para nuestra felicidad y libertad no necesitamos "acuerdos sin libertad", sino la sabiduría que lleva siglos esperando bajo el cálido sol del valle.

La silsila gloria no ha muerto; vive en todo aquel que se niega a ser un "buey" que solo da vueltas, y que en su lugar tiene el valor de mirar hacia la montaña y volverse consciente del alma de Dios y de la verdad. Este es el regalo definitivo del Valle de Ricote al mundo.

6 Overleven in Aldarache

1

Water in plaats aanwezig,
graanschuur bovenop heuvel.
Met vocht iedereen bezig,
schuur onneembaar door duivel

2

Schappen leverden het wol,
wol nodig voor de kleren.
Linnen had ook zo zijn rol,
hennep zou zich goed weren.

3

Schoeisel was ook geen probleem,
esparto gras was voor handen.
Vlechten volgens een systeem,
materiaal voor de manden.

4

Aarden als goede grondstof,
voor potten en ook schalen.
Voorts kachels gebruikt vol lof
ronde stenen voor malen.

5

Hout overal te vinden,
rotssteen vormde huizen.
Paradijs te zien in dal,
natuur gaf volop keuzen.

6

Weinig geld nodig in dorp,
het werk gaf alle zaken.
Afstand stoffen op een worp,
iedereen had zijn taken.

Sobrevivir en Aldarache

1

Agua presente en el lugar
granero en la cima del cerro
Todos buscando la humedad
granero inexpugnable por el diablo

2

Las ovejas daban la lana
lana necesaria para vestir
El lino también tenía su rol
el cáñamo se defendía bien

3

El calzado no era problema
el esparto estaba a la mano
Trenzar según un sistema
material para las cestas

4

Arcilla como buena materia
para vasijas y también fuentes
Hornos usados con gran elogio
piedras redondas para moler

5

Madera en cualquier lugar
la roca formaba las casas
Paraíso visible en el valle
la naturaleza daba mil opciones

6

Poco dinero en el pueblo
el trabajo daba todas las cosas
A distancia el tejido en un lance
cada uno tenía sus tareas

7

Hout voor meubels en daken,
voor waterwiel in rivier.
Kon alles in dorp maken,
eenvoud, leven met plezier.

8

Dennenhout voor verwarming,
papier gemaakt van vezels.
Leven echt geen verarming,
dorp vervoer ging met ezels.

9

Van huiden maakte men leer,
voor laarsen en voor schoenen.
Bedden hadden menig veer,
men kon haar warmte roemen.

10.

Stenen oven voor het brood,
voor het gehele gehucht,
In grotten geen geld, geen nood,
wonen goedkoop met een zucht.

11

Volop riet in de rivier
gedroogd, nuttig voor daken.
Beschutting voor menig dier,
gebruikt in vele zaken.

12.

Stress kende men nog niet,
men had nog tijd voor praten.
Overall haast wat men ziet,
nu voelt ieder zich verlaten.

7

Madera para muebles y techos
para la noria en el río
Podían hacer todo en el pueblo
sencillez, vivir con placer

8

Pino para la calefacción
papel hecho de las fibras
La vida no era empobrecimiento
el transporte era con burros

9

De las pieles se hacía el cuero
para botas y para zapatos
Las camas tenían mucha pluma
se podía elogiar su calor

10

Horno de piedra para el pan
para toda la aldea
En cuevas sin dinero ni necesidad
vivir barato con un suspiro

11

Cañas abundantes en el río
secas, útiles para techos
Refugio para muchos animales
usadas en muchos asuntos

12

Aún no conocían el estrés
había tiempo para conversar
Prisa por doquier en lo que se ve ahora
cada uno se siente abandonado

13

Bomen hebben steeds vruchten,
de meesten erg goed van smaak.
Bij weinig, velen zuchten,
drogen ervan, goede zaak.

14

Als bezem, een sterke tak,
met aan punt, espartogras.
Vele zaken voor gemak,
gemaakt van vezels uit vlas.

15

Kweken groenten overal,
water daar in overvloed.
Norias zingen in dal,
kanalen stromen met moed.

16

Leven als in paradijs
strijd altijd voor de vrijheid.
Bewaren tot elke prijs,
anders raakt men alles kwijt

13

Los árboles siempre dan frutos
la mayoría de muy buen sabor
Cuando hay poco, muchos suspiran
secarlos es un gran acierto

14

Como escoba, una rama fuerte
en la punta, el esparto
Muchas cosas para la comodidad
hechas de fibras de lino

15

Cultivar verduras por doquier
el agua allí en abundancia
Las norias cantan en el valle
los canales fluyen con valor

16

Vivir como en el paraíso
siempre la lucha por la libertad
Preservar a cualquier precio
si no, se perderá todo

6.1 Slotopmerking

Slotbeschouwing: De Autarkie van het Geluk –
Systeemherstel van de Menselijke Waardigheid

Het gedicht dat hier voorligt, schetst een indrukwekkend beeld van de menselijke onafhankelijkheid in het 11e-eeuwse Aldarache. Het is een kroniek van de autarkie: een systeem waarin de verbinding tussen mens, land en water zo direct is, dat de tussenkomst van een abstracte economie of een overkoepelend “Groot Kapitaal” overbodig wordt voor het dagelijks geluk. In een tijd waarin de moderne mens zich vaak verloren voelt in een web van digitale afhankelijkheid en fiscale druk, fungeert deze historische analyse van het Valle de Ricote als een blauwdruk voor een leven dat gebaseerd is op werkelijke waarde in plaats van op schuld of bezit.

De Heilige Drie-eenheid: Water, Land en Intelligentie
De kern van het overleven in Aldarache, zoals de auteur in de eerste strofen beschrijft, rust op de strategische beheersing van natuurlijke hulpbronnen. Water was niet slechts een product, het was de hartslag van het dal. De aanwezigheid van water, gecombineerd met de defensieve en logistieke superioriteit van de graanschuur op de heuvel, vormde een onneembare vesting van zekerheid. Dit was geen toeval, maar het resultaat van een hoogontwikkelde technische intelligentie. De bewoners van de 11e eeuw begrepen dat werkelijke macht niet in goud zit, maar in de beheersing van de voedsel- en waterketen.

Observación final

Consideración final: La autarquía de la felicidad –
Restauración del sistema de la dignidad humana

El poema que aquí se presenta traza una imagen poderosa de la independencia humana en el Aldarache del siglo XI. Es una crónica de la autarquía: un sistema en el que la conexión entre el ser humano, la tierra y el agua es tan directa que la intervención de una economía abstracta o de un “Gran Capital” global resulta innecesaria para la felicidad cotidiana. En una época en la que el ser humano moderno se siente a menudo perdido en una red de dependencia digital y presión fiscal, este análisis histórico del Valle de Ricote funciona como un plano conceptual para una vida basada en el valor real y no en la deuda o la acumulación de posesiones.

La santa trinidad: agua, tierra e inteligencia

El núcleo de la supervivencia en Aldarache, tal como el autor lo describe en las primeras estrofas, se apoya en el dominio estratégico de los recursos naturales. El agua no era simplemente un producto: era el latido del valle. La presencia del agua, combinada con la superioridad defensiva y logística del granero situado en la colina, constituía una fortaleza inexpugnable de seguridad. Esto no fue fruto del azar, sino el resultado de una inteligencia técnica altamente desarrollada. Los habitantes del siglo XI comprendían que el poder real no reside en el oro, sino en el control de la cadena alimentaria y del agua.

Wanneer men de strofen analyseert, valt op hoe elk element van de natuur werd omgezet in een gebruiksvoorwerp. Er was geen sprake van afval, enkel van transformatie. Schapen leverden wol, vlas en hennep boden textiel, en het alomtegenwoordige espartogras werd gevlochten tot schoeisel, manden en bezems. Deze vorm van "eenvoud" moet niet worden verward met armoede. Integendeel, het was een vorm van rijkdom die immuun was voor inflatie of marktverschuivingen. De "norias" (waterraden) die in het dal zongen, waren de motoren van een economie die draaide op zwaartekracht en stroming, in plaats van op fossiele brandstoffen of leningen.

De Psychologie van de Stressloze Samenleving

Een van de meest treffende observaties van de auteur is het contrast tussen de 11e eeuw en het heden wat betreft de factor tijd. "Stress kende men nog niet," luidt het in strofe 12. In de moderne maatschappij is tijd een schaars goed geworden dat verkocht wordt aan de hoogste bidder. In Aldarache was tijd een natuurlijk ritme. Het werk gaf "alle zaken", maar het liet ook ruimte voor de menselijke verbinding: het praten, het delen en het gezamenlijk gebruik van de stenen oven voor het brood.

Het leven in grotten of huizen van rotssteen wordt in dit gedicht niet beschreven als een achteruitgang, maar als een slimme aanpassing aan het klimaat en de portemonnee. "Wonen goedkoop met een zucht" – een zucht van verlichting, omdat de bewoner niet gebukt ging onder de hypothecaire lasten die de moderne mens vandaag de dag verstikken. De vrijheid van de inwoner van Aldarache zat hem in het feit dat zijn overleven niet afhing van een verre leverancier of een onzichtbare bankier, maar van de vaardigheid van zijn eigen handen en de solidariteit van de gemeenschap.

Al analizar las estrofas, se observa cómo cada elemento de la naturaleza se transformaba en un objeto de uso. No existía el desperdicio, solo la transformación. Las ovejas proporcionaban lana, el lino y el cáñamo ofrecían tejidos, y el omnipresente esparto se trenzaba para fabricar calzado, cestos y escobas. Esta forma de “sencillez” no debe confundirse con pobreza. Al contrario, era una forma de riqueza inmune a la inflación o a las oscilaciones del mercado. Las norias que cantaban en el valle eran los motores de una economía que funcionaba con la gravedad y el flujo del agua, en lugar de combustibles fósiles o créditos.

La psicología de una sociedad sin estrés

Una de las observaciones más reveladoras del autor es el contraste entre el siglo XI y el presente en relación con el factor tiempo. “El estrés aún no existía”, se afirma en la estrofa 12. En la sociedad moderna, el tiempo se ha convertido en un bien escaso que se vende al mejor postor. En Aldarache, el tiempo era un ritmo natural. El trabajo proporcionaba “todas las cosas”, pero también dejaba espacio para la relación humana: la conversación, el compartir y el uso comunitario del horno de piedra para el pan.

La vida en cuevas o en casas excavadas en la roca no se describe en este poema como una regresión, sino como una adaptación inteligente al clima y a los recursos disponibles. “Habitar barato con un suspiro” expresa un suspiro de alivio, porque el habitante no estaba aplastado por las cargas hipotecarias que hoy asfixian al ser humano moderno. La libertad del poblador de Aldarache residía en que su supervivencia no dependía de un proveedor lejano ni de un banquero invisible, sino de la destreza de sus propias manos y de la solidaridad de la comunidad.

De Materialen van de Vrijheid

De auteur somt een indrukwekkende lijst van materialen op: dennenhout voor warmte, huiden voor leer, veren voor bedden en riet voor daken. Deze materialen vormden een buffer tegen de buitenwereld. Wanneer een gemeenschap in staat is om haar eigen meubels, daken en transport (de ezel) te organiseren, verliest het "Groot Kapitaal" zijn grip. De macht van figuren zoals Ibn Mardaniš, of later de financiële elites, kon enkel gedijen bij de gratie van de overschotten die deze dorpen produceerden. Maar de basisbehoeften van de dorpingen zelf waren gedekt door het paradijs dat zij in het dal hadden gecreëerd.

Dit brengt ons bij de paradox van de vooruitgang. Vandaag de dag bezit men meer apparaten ("het apparaat in de hand"), maar men is minder zelfvoorzienend dan ooit. Als de aanvoerlijnen breken, staat de moderne mens machteloos. De inwoner van Aldarache daarentegen was een meester van zijn omgeving. De "vlees op de bon"-situaties waar de auteur in eerdere reflecties voor waarschuwde, waren in dit systeem ondenkbaar, zolang het water stroomde en het zaad behouden bleef.

De Architectuur van het Paradijs

De slotstrofen van het gedicht resoneren met een bittere waarheid: "Bewaren tot elke prijs, anders raakt men alles kwijt." De auteur stelt dat het leven in het Valle de Ricote een paradijs was, niet omdat het gemakkelijk was, maar omdat het vrij was. Die vrijheid was direct gekoppeld aan de kennis van het land. Het drogen van vruchten voor tijden van schaarste, het kweken van groenten in overvloed en het onderhoud van de kanalen waren daden van verzet tegen de afhankelijkheid.

Los materiales de la libertad

El autor enumera una lista impresionante de materiales: madera de pino para el calor, pieles para el cuero, plumas para los lechos y cañas para los tejados. Estos materiales constituían un amortiguador frente al mundo exterior. Cuando una comunidad es capaz de organizar por sí misma sus muebles, sus techos y su transporte —el asno—, el “Gran Capital” pierde su dominio. El poder de figuras como Ibn Mardaniš, o más tarde de las élites financieras, solo podía prosperar gracias a los excedentes producidos por estos pueblos. Pero las necesidades básicas de los aldeanos estaban cubiertas por el paraíso que habían creado en el valle.

Esto conduce a la paradoja del progreso. Hoy se poseen más dispositivos (“el aparato en la mano”), pero nunca se ha sido menos autosuficiente. Si las cadenas de suministro se rompen, el ser humano moderno queda indefenso. El habitante de Aldarache, en cambio, era un maestro de su entorno. Las situaciones de “racionamiento de carne” contra las que el autor advierte en reflexiones anteriores eran impensables en este sistema, mientras el agua fluyera y la semilla se conservara.

La arquitectura del paraíso

Las estrofas finales del poema resuenan con una verdad amarga: “Conservar a cualquier precio, o se perderá todo”. El autor sostiene que la vida en el Valle de Ricote era un paraíso, no porque fuera fácil, sino porque era libre. Esa libertad estaba directamente ligada al conocimiento de la tierra. Secar frutos para tiempos de escasez, cultivar hortalizas en abundancia y mantener los canales eran actos de resistencia frente a la dependencia.

Het “Groot Kapitaal”, dat in de loop van de geschiedenis steeds weer probeert de controle over deze basisbehoeften te krijgen (of het nu gaat om de tol van de Losilla of de moderne energieprijzen), stuit hier op de ultieme tegenstander: de mens die niets nodig heeft wat hij niet zelf kan maken. De intelligentie van de 11e-eeuwse bewoner was een strategische intelligentie. Men wist dat zolang de noria draaide en de acequia stroomde, de politieke machthebber slechts een verre passant was.

De Historische Les voor de Toekomst

Wat de auteur met dit epos over Aldarache en Negra duidelijk maakt, is dat de geschiedenis van het Valle de Ricote niet alleen gaat over koningen en oorlogen, maar over de triomf van de menselijke maat. Het ontbreken van documenten uit deze periode dwingt de historicus om te kijken naar de overgebleven structuren van de landbouw en de irrigatie. Daaruit spreekt een logica die superieur is aan de vluchtige winsten van het “Groot Kapitaal”.

In een wereld die zich momenteel in een "moderne fuik" bevindt, biedt het voorbeeld van Aldarache een uitweg. Het laat zien dat genieten van het leven mogelijk is zonder de accumulatie van geld, mits men de verbinding met het land en de techniek van de eenvoud herstelt. De stress en verlatenheid van de moderne tijd zijn het resultaat van het verlies van deze autarkie. Men is vergeten hoe men "van een tak een bezem maakt" of hoe men de "zang van de noria" moet interpreteren.

El “Gran Capital”, que a lo largo de la historia ha intentado una y otra vez controlar estas necesidades básicas —ya sea mediante los peajes de la Losilla o a través de los precios modernos de la energía—, se encuentra aquí con su adversario definitivo: el ser humano que no necesita nada que no pueda producir por sí mismo. La inteligencia del habitante del siglo XI era una inteligencia estratégica. Se sabía que mientras la noria girara y la acequia corriera, el gobernante político no era más que un visitante lejano.

La lección histórica para el futuro

Lo que el autor deja claro con este relato épico sobre Aldarache y Negra es que la historia del Valle de Ricote no trata únicamente de reyes y guerras, sino del triunfo de la escala humana. La ausencia de documentos de este período obliga al historiador a observar las estructuras conservadas de la agricultura y la irrigación. De ellas emerge una lógica superior a las ganancias efímeras del “Gran Capital”.

En un mundo que actualmente se encuentra atrapado en una “trampa moderna”, el ejemplo de Aldarache ofrece una salida. Muestra que es posible disfrutar de la vida sin acumular dinero, siempre que se restablezca la conexión con la tierra y la técnica de la sencillez. El estrés y la sensación de abandono del mundo moderno son el resultado de la pérdida de esta autarquía. Se ha olvidado cómo “hacer una escoba de una rama” o cómo interpretar “el canto de la noria”.

Conclusie

Deze 16 strofen vormen een lofzang op de zelfredzaamheid. De auteur heeft de essentie van het 11e-eeuwse leven gedestilleerd tot een universele waarheid: ware vrijheid is het vermogen om met eigen handen in de eigen behoeften te voorzien. Aldarache was geen achtergebleven gehucht; het was een hoogwaardig sociaal-economisch systeem waar land en water de valuta waren en tevredenheid het dividend.

De waarschuwing die in de conclusie besloten ligt, is helder. Als we de kennis van het land, de techniek van het water en de kunst van het eenvoudige leven verliezen, geven we de sleutels van onze vrijheid weg aan degenen die de "ijzeren hand" hanteren. Het paradijs in het dal was geen utopie, maar een realiteit die werd gebouwd op de discipline van het werk en het respect voor de natuur. Het is aan de huidige en toekomstige generaties om te beslissen of zij weer willen leren "praten" en "onderzoeken", of dat zij blijven zwemmen in de fuik van een opgelegde schaarste. De geschiedenis van het Valle de Ricote, zoals door de auteur ontrafeld, is het bewijs dat een andere weg altijd mogelijk is geweest en nog steeds is.

Conclusión

Estas dieciséis estrofas constituyen un canto a la autosuficiencia. El autor ha destilado la esencia de la vida del siglo XI en una verdad universal: la libertad auténtica es la capacidad de satisfacer las propias necesidades con las propias manos. Aldarache no era una aldea atrasada; era un sistema socioeconómico avanzado en el que la tierra y el agua eran la moneda, y la satisfacción el dividendo.

La advertencia implícita en la conclusión es clara. Si se pierde el conocimiento de la tierra, la técnica del agua y el arte de la vida sencilla, se entregan las llaves de la libertad a quienes empuñan la “mano de hierro”. El paraíso del valle no fue una utopía, sino una realidad construida sobre la disciplina del trabajo y el respeto por la naturaleza. Corresponde a las generaciones presentes y futuras decidir si desean volver a aprender a “hablar” y a “investigar”, o si prefieren seguir nadando en la trampa de una escasez impuesta. La historia del Valle de Ricote, tal como el autor la ha desentrañado, demuestra que otro camino siempre ha sido posible y que todavía lo es.

6.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "Overleven" en de bijbehorende slotbeschouwing over het 11e-eeuwse Aldarache bevatten een diepe filosofische laag. Hoewel de tekst op het eerste gezicht een lofzang lijkt op praktische zelfvoorzienendheid en historisch handwerk, raakt het aan fundamentele wijsgerige tradities die de relatie tussen de mens, de natuur en de maatschappij definiëren. De kern van dit werk is de zoektocht naar de 'autarkie', een concept dat door de eeuwen heen door diverse grote denkers is onderzocht als de weg naar werkelijke vrijheid en geluk. Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische fundamenteën van dit werk, onderverdeeld in de meest relevante stromingen en denkers.

1.- Aristoteles en het concept van Autarkie De centrale filosofische pijler van het gedicht is de 'autarkie' (autarkeia). In de "Politica" en de "Ethica Nicomachea" van Aristoteles wordt autarkie beschreven als de toestand waarin een individu of een gemeenschap alles bezit wat nodig is om een goed en deugdzzaam leven te leiden, zonder afhankelijk te zijn van externe factoren. De strofen die beschrijven hoe men zelf wol, schoeisel van espartogras, aarden schalen en brood produceert, zijn een directe literaire vertaling van het Aristotelische ideaal. Voor Aristoteles was de 'oikos' (het huishouden) de basis van de samenleving. Wanneer deze oikos zelfvoorzienend is, ontstaat er ruimte voor 'schole' (vrije tijd), wat in strofe 12 wordt verwoord als de tijd om te praten en verbinding te zoeken. De afwezigheid van stress is hier geen luxe, maar het filosofische resultaat van een perfect georganiseerde autarkie.

Consideraciones filosóficas

El poema «Sobrevivir» y la reflexión final que lo acompaña sobre el Aldarache del siglo XI contienen una profunda capa filosófica. Aunque el texto, a primera vista, parece un canto a la autosuficiencia práctica y al trabajo artesanal histórico, en realidad remite a tradiciones filosóficas fundamentales que definen la relación entre el ser humano, la naturaleza y la sociedad. El núcleo de esta obra es la búsqueda de la autarquía, un concepto que a lo largo de los siglos ha sido examinado por numerosos grandes pensadores como el camino hacia la libertad y la felicidad verdaderas. A continuación, se ofrece un análisis exhaustivo de los fundamentos filosóficos de esta obra, organizado según las corrientes y los pensadores más relevantes.

1.- Aristóteles y el concepto de autarquía

El pilar filosófico central del poema es la autarquía (autarkeia). En la *Política* y en la *Ética* a Nicómaco de Aristóteles, la autarquía se describe como el estado en el que un individuo o una comunidad poseen todo lo necesario para llevar una vida buena y virtuosa, sin depender de factores externos. Las estrofas que describen cómo se produce la lana, el calzado de esparto, los cuencos de barro y el pan constituyen una traducción literaria directa del ideal aristotélico. Para Aristóteles, el *oikos* (el hogar) era la base de la sociedad. Cuando este *oikos* es autosuficiente, se crea espacio para la *scholé* (ocio), que en la estrofa 12 se expresa como el tiempo para conversar y establecer vínculos. La ausencia de estrés no es aquí un lujo, sino el resultado filosófico de una autarquía perfectamente organizada.

2.- Epicurus en de filosofie van de Eenvoud De nadruk op het "paradijs in het dal" en het "leven met plezier" in eenvoud (strofe 5 en 7) resoneert sterk met het Epicurisme. Epicurus stelde dat geluk voortkomt uit 'ataraxia' (innerlijke rust) en 'aponia' (afwezigheid van pijn en gebrek). Hij maakte een scherp onderscheid tussen natuurlijke, noodzakelijke behoeften (voedsel, beschutting) en ijdele, onnodige verlangens (rijkdom, status). Het gedicht stelt dat "weinig geld nodig was in het dorp" omdat de natuurlijke behoeften werden gedekt door de omgeving. De waarschuwing in de slotbeschouwing tegen het "Groot Kapitaal" weerspiegelt de Epicurische afkeer van complexe maatschappelijke systemen die de mens angst en stress bezorgen in ruil voor overbodige luxe.

3.- De Stoa en de eenheid met de Natuur De Stoïcijnse filosofen, zoals Zeno van Citium en later Seneca, predikten een leven "in overeenstemming met de natuur" (homologoumenos te physei). In het gedicht wordt de natuur gepresenteerd als een gulle gever die "volop keuzen" biedt aan wie haar wetten begrijpt. De beheersing van de waterelementen via norias en kanalen is een uiting van de menselijke rede (Logos) die samenwerkt met de natuurlijke orde. De Stoïcijnen geloofden dat werkelijke vrijheid ligt in de onafhankelijkheid van fortuin of uiterlijke rijkdom. De beschrijving van het wonen in grotten zonder nood of schuldgevoel (strofe 10) illustreert deze Stoïcijnse onverstoorbaarheid; de mens is vrij omdat hij meester is over zijn eigen behoeften.

4.- Jean-Jacques Rousseau en de kritiek op de Moderniteit De slotbeschouwing maakt een scherpe vergelijking tussen de zelfredzame mens van Aldarache en de "verlaten" mens van vandaag.

2.- Epicuro y la filosofía de la sencillez

El énfasis en el “paraíso en el valle” y en el “vivir con placer” dentro de la sencillez (estrofas 5 y 7) resuena con fuerza con el epicureísmo. Epicuro sostenía que la felicidad surge de la ataraxia (tranquilidad interior) y de la aponía (ausencia de dolor y de carencia). Establecía una distinción clara entre las necesidades naturales y necesarias (alimento, refugio) y los deseos vanos e innecesarios (riqueza, estatus). El poema afirma que “se necesitaba poco dinero en el pueblo” porque las necesidades naturales quedaban cubiertas por el entorno. La advertencia de la reflexión final contra el “Gran Capital” refleja la aversión epicúrea hacia los sistemas sociales complejos que generan miedo y estrés a cambio de lujos superfluos.

3.- La Stoa y la unidad con la naturaleza

Los filósofos estoicos, como Zenón de Citio y más tarde Séneca, predicaban una vida “de acuerdo con la naturaleza” (homologoumenos te physei). En el poema, la naturaleza se presenta como una dadora generosa que ofrece “abundantes opciones” a quien comprende sus leyes. El dominio del agua mediante norias y canales es una manifestación de la razón humana (Logos) que coopera con el orden natural. Los estoicos creían que la verdadera libertad reside en la independencia respecto a la fortuna o a la riqueza exterior. La descripción de la vida en cuevas, sin necesidad ni sentimiento de culpa (estrofa 10), ilustra esta imperturbabilidad estoica: el ser humano es libre porque es dueño de sus propias necesidades.

4.- Jean-Jacques Rousseau y la crítica de la modernidad

La reflexión final establece una comparación contundente entre el ser humano autosuficiente de Aldarache y el ser humano “abandonado” de la actualidad.

Dit thema is nauw verbonden met de filosofie van Jean-Jacques Rousseau, met name in zijn "Verhaal over de ongelijkheid". Rousseau stelde dat de mens in de natuurstaat vrij en gelukkig was, maar door de opkomst van eigendom en complexe industrieën een "slaaf van zijn eigen behoeften" is geworden. De moderne "fuik" waar de auteur over spreekt, is wat Rousseau de vervreemding van de natuurlijke mens noemde. Het gedicht fungeert als een pleidooi voor de terugkeer naar een vorm van existentie waarin de mens weer de directe maker is van zijn eigen wereld, weg van de "fiscale druk" en digitale afhankelijkheid.

5.- Karl Marx en de vervreemding van de arbeid
Hoewel Marx vaak wordt geassocieerd met grootschalige industrie, biedt zijn vroege werk over 'vervreemding' (Entfremdung) een interessant perspectief op dit gedicht. In Aldarache was de mens eigenaar van zijn eigen arbeid en de producten daarvan. Er was geen scheiding tussen de maker en het object; men vlocht zijn eigen manden en bakte zijn eigen brood. De auteur van de tekst wijst erop dat in de moderne tijd de mens "minder zelfvoorzienend dan ooit" is. In marxistische termen is de moderne mens vervreemd van het productieproces. Het gedicht houdt ons een spiegel voor: de 11e-eeuwse dorpeling was 'heel' omdat zijn werk direct bijdroeg aan zijn overleven en zijn waardigheid, terwijl de moderne mens slechts een radertje is in een onzichtbaar systeem.

6.- Martin Heidegger en de 'Gelatenheid' De Duitse filosoof Martin Heidegger waarschuwde in zijn essay "De vraag naar de techniek" voor het gevaar dat de wereld alleen nog maar wordt gezien als een 'bestel' (Gestell) van hulpbronnen die we moeten exploiteren.

Este tema está estrechamente vinculado a la filosofía de Jean-Jacques Rousseau, en particular a su Discurso sobre el origen y los fundamentos de la desigualdad entre los hombres. Rousseau afirmaba que el ser humano, en el estado de naturaleza, era libre y feliz, pero que con el surgimiento de la propiedad y de las industrias complejas se convirtió en un “esclavo de sus propias necesidades”. La “trampa moderna” de la que habla el autor es lo que Rousseau denominó la alienación del ser humano respecto a su naturaleza. El poema funciona así como una defensa del retorno a una forma de existencia en la que el ser humano vuelva a ser el creador directo de su propio mundo, lejos de la “presión fiscal” y de la dependencia digital.

5.- Karl Marx y la alienación del trabajo

Aunque Marx suele asociarse a la gran industria, su obra temprana sobre la alienación (*Entfremdung*) ofrece una perspectiva reveladora para este poema. En *Aldarache*, el ser humano era dueño de su propio trabajo y de sus productos. No existía separación entre el productor y el objeto: cada uno trenzaba sus propios cestos y horneaba su propio pan. El autor del texto señala que en la época moderna el ser humano es “menos autosuficiente que nunca”. En términos marxistas, el ser humano moderno está alienado del proceso productivo. El poema actúa como un espejo: el aldeano del siglo XI era un ser “íntegro” porque su trabajo contribuía directamente a su supervivencia y a su dignidad, mientras que el ser humano moderno no es más que una pieza en un sistema invisible.

6.- Martin Heidegger y la ‘serenidad’

El filósofo alemán Martin Heidegger advirtió en su ensayo *La pregunta por la técnica del peligro* de que el mundo sea visto únicamente como un dispositivo (*Gestell*) de recursos que deben ser explotados.

Hij pleitte voor 'Gelassenheid' (gelatenheid): een manier van zijn waarbij we de dingen laten zijn wat ze zijn. In het gedicht wordt de natuur niet geëxploiteerd voor winst, maar gerespecteerd als een partner. Het riet voor de daken en de stenen voor de huizen maken deel uit van een 'wonen' in de diepe betekenis van Heidegger. De mens is de "bewaker" (strofe 16) van dit paradijs, een rol die Heidegger zou omschrijven als de "herder van het Zijn".

7.- De invloed van Ibn Khaldun op de sociale cohesie
Gezien de historische context van het Valle de Ricote mag de invloed van de Arabische filosoof Ibn Khaldun niet ontbreken. In zijn "Muqaddimah" beschrijft hij het concept 'Asabiyyah' (sociale cohesie). Hij stelde dat gemeenschappen in rurale, autarkische gebieden een veel sterkere morele kracht en onderlinge solidariteit bezitten dan de decadente bevolking van grote steden. De "taken voor iedereen" en het gezamenlijk praten (strofe 6 en 12) zijn de uitingen van deze Asabiyyah. Het systeem van Aldarache was onneembaar, niet alleen door de schuur op de heuvel, maar door de onverwoestbare sociale banden die ontstaan wanneer men gezamenlijk de "noria" en de "acequia" onderhoudt.

8.- Techniek als bevrijding: Jacques Ellul
De slotbeschouwing raakt aan het werk van Jacques Ellul, die schreef over de "technologische maatschappij". Ellul betoogde dat techniek een eigen leven gaat leiden en de menselijke vrijheid verstikt. De auteur van het gedicht maakt echter een cruciaal onderscheid: de techniek van de noria en het vlechtsysteem van esparto zijn technieken die de mens 'bevrijden' omdat hij ze zelf beheerst.

Abogó por la *Gelassenheit* (serenidad o abandono confiado): una forma de ser que permite que las cosas sean lo que son. En el poema, la naturaleza no es explotada con fines lucrativos, sino respetada como una aliada. El cañizo para los tejados y la piedra para las casas forman parte de un “habitar” en el sentido profundo que Heidegger atribuye al término. El ser humano es el “guardián” (estrofa 16) de este paraíso, un papel que Heidegger habría descrito como el del “pastor del Ser”.

7.- La influencia de Ibn Jaldún y la cohesión social

Dado el contexto histórico del Valle de Ricote, no puede omitirse la influencia del filósofo árabe Ibn Jaldún. En su *Muqaddima* desarrolla el concepto de *asabiyya* (cohesión social). Sostenía que las comunidades rurales y autárquicas poseen una fuerza moral y una solidaridad mutua mucho mayores que las poblaciones decadentes de las grandes ciudades. Las “tareas para todos” y la conversación compartida (estrofas 6 y 12) son expresiones de esta *asabiyya*. El sistema de Aldarache era inexpugnable no solo por el granero en la colina, sino por los lazos sociales indestructibles que surgen cuando se mantienen colectivamente la noria y la acequia.

8.- La técnica como liberación: Jacques Ellul

La reflexión final conecta con la obra de Jacques Ellul, quien escribió sobre la “sociedad tecnológica”. Ellul sostenía que la técnica acaba desarrollando una lógica propia que sofoca la libertad humana. El autor del poema introduce, sin embargo, una distinción crucial: la técnica de la noria y del trenzado del esparto son técnicas que liberan al ser humano, porque este las domina plenamente.

De moderne techniek ("het apparaat in de hand") daarentegen maakt de mens afhankelijk. Dit filosofische onderscheid tussen 'bevrijdende' en 'onderdrukkende' techniek is essentieel voor het begrijpen van de "architectuur van het paradijs" die in de tekst wordt geschetst.

9.- Conclusie voor de lezer De synthese van deze filosofische perspectieven leidt tot de conclusie dat het gedicht "Overleven" veel meer is dan een historische beschrijving. Het is een ethisch manifest. Het stelt dat menselijke waardigheid onlosmakelijk verbonden is met de kennis van de eigen omgeving en de vaardigheid om de essentie van het leven uit die omgeving te destilleren. De namen van Aristoteles, Epicurus en Rousseau vormen de intellectuele achtergrond van een pleidooi voor een herwaardering van de menselijke maat.

Het Valle de Ricote wordt hier gepresenteerd als een tijdloos laboratorium van de menselijke geest, waar de oplossing voor de moderne stress en verlatenheid reeds in de 11e eeuw werd toegepast: de combinatie van technische intelligentie, respect voor de natuur en een diepe onderlinge solidariteit. De les voor de lezer is dat vrijheid niet te koop is, maar gebouwd moet worden met de materialen die de aarde ons biedt.

La técnica moderna (“el aparato en la mano”), por el contrario, genera dependencia. Esta distinción filosófica entre técnica “liberadora” y técnica “opresiva” es esencial para comprender la “arquitectura del paraíso” que el texto describe.

9.- Conclusión para el lector

La síntesis de estas perspectivas filosóficas conduce a la conclusión de que el poema «Sobrevivir» es mucho más que una descripción histórica. Es un manifiesto ético. Afirma que la dignidad humana está inseparablemente ligada al conocimiento del propio entorno y a la capacidad de extraer de él la esencia de la vida. Los nombres de Aristóteles, Epicuro y Rousseau constituyen el trasfondo intelectual de un alegato a favor de la revalorización de la escala humana.

El Valle de Ricote se presenta aquí como un laboratorio atemporal del espíritu humano, donde la solución al estrés y a la soledad modernas ya se practicaba en el siglo XI: la combinación de inteligencia técnica, respeto por la naturaleza y una profunda solidaridad comunitaria. La lección para el lector es clara: la libertad no se compra, se construye con los materiales que la tierra nos ofrece.

7 Vrede (1145-1165)

1.
Twintig jaar van lichte rust,
groeide brood en ook het graan.
Zonder oorlog, zonder lust,
laat de beek het water gaan.

2.
Zubayda bracht de eer,
van haar vader en haar bloed.
Angst en vrees zijn nu niet meer,
op de reis die zij nu doet.

3.
Daar bij de Losilla's poort,
staat de tolpost aan de kant.
Alles is stil in dat oord,
het mooie veilige land.

4.
Elke dirham wordt geteld,
bij de oude Romeinse weg.
Met het eerlijk muntegeld,
is er winst in elke heg.

5.
Aldarache heeft het zaad,
tegenover Negra's rots.
Waar de veteraan nu staat,
met een hart vol van die trots.

6.
Mannen van oude garde,
bleven rustig in het dal.
Niet meer vechten, noch harde,
vruchtbaar is het overal.

Paz (1145-1165)

1.

Veinte años de descanso leve,
creció pan y también el grano.
Sin guerra, sin deseo,
deja el arroyo correr el agua.

2.

Zubayda trajo el honor,
de su padre y su sangre.
El miedo y el temor ya no están,
en el viaje que ahora emprende.

3.

Allí, en la puerta de Losilla,
está el puesto de aduana al lado.
Todo está en silencio en ese lugar,
la hermosa tierra segura.

4.

Cada dirham es contado,
junto al viejo camino romano.
Con la moneda justa,
hay ganancia en cada seto.

5.

Aldarache tiene la semilla,
frente a la roca de Negra.
Donde el veterano ahora está,
con un corazón lleno de orgullo.

6.

Hombres de la vieja guardia,
quedaron tranquilos en el valle.
Ya no luchan, ni con dureza,
fertil es todo por doquier.

7.
Trouwend met lokale vrouw,
bouwden zij een nieuw bestaan.
In de schaduw en de trouw,
zagen zij kinderen gaan.

8.
Mardaniš was slim en vlug,
als een wolf in zijn domein.
Keek naar eerder niet terug,
liet de rust de meester zijn.

9.
Negra's tol was puurste goud,
voor Murcia's mooie stad.
Waar men op de vrede bouwt,
alles verhalend in bad.

10.
Water stroomt door het kanaal,
langs de aarde en het riet.
Einde van het krijgsverhaal,
oorlog is er nu dus niet.

11.
Een contract van grond en vlijt,
van respect en zekerheid.
In die mooie gouden tijd,
raakten zij de zorgen kwijt.

12.
Van de haven naar de stroom,
bloeiende heel het koninkrijk.
Het was als een ware droom,
Mardaniš was machtig rijk.

7.
Casándose con una mujer local,
construyeron una nueva existencia.
A la sombra y con lealtad,
vieron a los hijos crecer.
8.
Mardaniš era astuto y rápido,
como un lobo en su dominio.
No miró atrás,
dejó que la paz fuera la maestra.
9.
El peaje de Negra era el más puro oro,
para la hermosa ciudad de Murcia.
Donde se construye la paz,
todo contándose en el baño.
10.
El agua fluye por el canal,
a través de la tierra y la caña.
Fin de la historia bélica,
la guerra ya no existe.
11.
Un contrato de tierra y trabajo,
de respeto y seguridad.
En esos hermosos tiempos dorados,
se deshicieron de las preocupaciones.
12.
Desde el puerto hasta el río,
floreció todo el reino.
Era como un verdadero sueño,
Mardaniš era poderosamente rico.

7.1 Slotopmerking

Het Pact van de Wolfskoning – De Economie van de Vrede in de Ricote-vallei (1145-1165)

Het gedicht "Vrede (1145-1165)" vormt een cruciaal hoofdstuk in de historische reconstructie van de Ricote-vallei. Het beschrijft de gouden jaren onder het bewind van Muhammad ibn Mardaniš, in de christelijke geschiedschrijving bekend als de Rey Lobo (de Wolfskoning). Waar de eerdere gedichten de spirituele en intellectuele diepgang van de regio belichtten, focust dit werk op de pragmatische architectuur van stabiliteit. In deze slotbeschouwing van 1500 woorden analyseren we hoe vrede in de 12e eeuw niet louter de afwezigheid van oorlog was, maar een doelbewust geconstrueerd systeem van handel, respect voor veteranen en infrastructurele perfectie.

1. De Wolf als Bouwheer: De Strategie van de Rust
Ibn Mardaniš wordt in strofe 8 omschreven als "slim en vlug, als een wolf in zijn domein". Deze metafoor is treffend gekozen. Een wolf beschermt zijn territorium niet alleen door kracht, maar ook door een scherp inzicht in de balans van zijn omgeving. Mardaniš begreep dat een rijk niet kan bloeien op louter militaire expansie; het heeft een economisch fundament nodig.

De "twintig jaar van lichte rust" (strofe 1) waren het resultaat van een bewuste keuze om de wapens neer te leggen ten gunste van de ploeg en het waterwiel. De auteur wijst erop dat de beek het water liet gaan "zonder oorlog, zonder lust".

Observación final

El Pacto del Rey Lobo – La economía de la paz en el valle de Ricote (1145–1165)

El poema «Paz (1145–1165)» constituye un capítulo crucial en la reconstrucción histórica del valle de Ricote. Describe los años dorados bajo el gobierno de Muhammad ibn Mardaniš, conocido en la historiografía cristiana como el Rey Lobo (Rey Lobo). Mientras que los poemas anteriores ponían de relieve la profundidad espiritual e intelectual de la región, esta obra se centra en la arquitectura pragmática de la estabilidad. En esta reflexión final de 1500 palabras se analiza cómo la paz en el siglo XII no fue meramente la ausencia de guerra, sino un sistema conscientemente construido de comercio, respeto hacia los veteranos y perfección infraestructural.

1.- El Lobo como constructor: la estrategia de la calma

Ibn Mardaniš es descrito en la estrofa 8 como “astuto y veloz, como un lobo en su dominio”. Esta metáfora está elegida con precisión. El lobo no protege su territorio únicamente mediante la fuerza, sino también gracias a una comprensión aguda del equilibrio de su entorno. Mardaniš comprendió que un reino no puede florecer basándose solo en la expansión militar; necesita un fundamento económico.

Los “veinte años de leve calma” (estrofa 1) fueron el resultado de una decisión consciente de dejar las armas en favor del arado y la noria. El autor señala que el arroyo dejaba fluir el agua “sin guerra, sin afán”.

Dit duidt op een periode waarin de energie van de bevolking niet werd verspild aan destructie, maar werd gekanaliseerd in de landbouw. Brood en graan werden de nieuwe munteenheid van de stabiliteit.

2. Zubayda en de Legitimiteit van het Bloed

Strofe 2 introduceert Zubayda, de dochter van de legendarische rebellenleider Ibn 'Iyad. Haar reis naar het dal bracht "de eer van haar vader en haar bloed". In de feodale en tribale structuren van die tijd was een huwelijk of een verbond tussen machtige families de enige weg naar een duurzame vrede. Door Zubayda in zijn domein te verwelkomen, verbond Mardaniš de oude loyaliteiten met zijn nieuwe visie. De "angst en vrees" maakten plaats voor een gedeeld belang. Het was een politiek meesterstuk dat de basis legde voor de "mooie veilige land" (strofe 3).

3. De Tolpost bij Losilla: De Poort naar Welvaart

Een van de meest concrete historische elementen in het gedicht is de Tolpost bij de Losilla-poort aan de oude Romeinse weg (strofe 3 en 4). Hier zien we de auteur als systeemanalist aan het werk. Vrede is pas echt waardevol als het veiligheid biedt voor de handel. De aduana (douane) bij de Losilla was het controlepunt waar de rijkdom van het binnenland werd belast voordat het de markten van Murcia bereikte.

"Elke dirham wordt geteld," schrijft de auteur. Dit wijst op een eerlijk en transparant fiscaal systeem. In een tijd waarin corruptie en roofridders vaak de wegen onveilig maakten, bood Mardaniš een veiligheid die "winst in elke heg" opleverde.

Esto apunta a un periodo en el que la energía de la población no se desperdiciaba en la destrucción, sino que se canalizaba hacia la agricultura. El pan y el grano se convirtieron en la nueva moneda de la estabilidad.

2.- Zubayda y la legitimidad de la sangre

La estrofa 2 introduce a Zubayda, hija del legendario líder rebelde Ibn 'Iyad. Su llegada al valle aportó “el honor de su padre y su sangre”. En las estructuras feudales y tribales de la época, un matrimonio o una alianza entre familias poderosas era el único camino hacia una paz duradera. Al acoger a Zubayda en su dominio, Mardanīš vinculó las lealtades antiguas con su nueva visión. El “miedo y el temor” dieron paso a un interés compartido. Fue una obra maestra política que sentó las bases del “hermoso y seguro país” (estrofa 3).

3.- El puesto de peaje en la Losilla: la puerta de la prosperidad

Uno de los elementos históricos más concretos del poema es el puesto de peaje situado en la puerta de la Losilla, junto a la antigua vía romana (estrofas 3 y 4). Aquí el autor actúa como analista de sistemas. La paz solo adquiere valor real cuando garantiza seguridad para el comercio. La aduana de la Losilla era el punto de control donde se gravaba la riqueza del interior antes de alcanzar los mercados de Murcia.

“Cada dīrham es contado”, escribe el autor. Esto indica un sistema fiscal honesto y transparente. En una época en la que la corrupción y los salteadores hacían inseguros los caminos, Mardanīš ofreció una seguridad que generaba “ganancia en cada seto”.

De Romeinse infrastructuur werd nieuw leven ingeblazen, niet voor legioenen, maar voor karavanen. Het "puurste goud" van de tol bij Negra werd de motor achter de pracht van de stad Murcia (strofe 9).

4. De Veteranen van Aldarache: Een Sociaal Contract
Strofe 5 en 6 onthullen een fascinerend sociaal aspect van de Ricote-vallei: de vestiging van de "oude garde". De veteranen die jarenlang hadden gevochten, vonden in het dal een plek om tot rust te komen. Zij bewaakten de graanschuren van Aldarache met een "hart vol trots", maar zonder de noodzaak om het zwaard te trekken.

Dit was een geniale zet van Mardaniš. Door soldaten land en een toekomst te geven ("trouwend met lokale vrouw", strofe 7), creëerde hij een loyale bufferzone. Deze mannen verdedigden hun eigen gezinnen en hun eigen oogst. Het was geen gedwongen leger, maar een gemeenschap van vrije mannen die een "nieuw bestaan" opbouwden. In de schaduw van de rotsen zagen zij hun kinderen opgroeien, wat de continuïteit van het dal voor generaties waarborgde.

5. Het Contract van Grond en Vlijt
Strofe 11 spreekt over "een contract van grond en vlijt, van respect en zekerheid". Dit is misschien wel de belangrijkste regel van het hele gedicht. Het suggereert dat de vrede onder Mardaniš gebaseerd was op een wederzijdse afspraak tussen de heerser en de bevolking. De heerser bood veiligheid en infrastructuur (kanalen, wegen, tolposten); de bevolking bood vlijt en loyaliteit.

La infraestructura romana fue reactivada, no para las legiones, sino para las caravanas. El “oro más puro” del peaje de Negra se convirtió en el motor del esplendor de la ciudad de Murcia (estrofa 9).

4.- Los veteranos de Aldarache: un contrato social

Las estrofas 5 y 6 revelan un aspecto social fascinante del valle de Ricote: el asentamiento de la “vieja guardia”. Los veteranos que habían combatido durante años encontraron en el valle un lugar donde descansar. Custodiaban los graneros de Aldarache con “el corazón lleno de orgullo”, pero sin necesidad de empuñar la espada.

Esta fue una jugada magistral de Mardaniš. Al conceder tierra y futuro a los soldados (“casándose con mujer local”, estrofa 7), creó una zona también leal. Estos hombres defendían a sus propias familias y sus propias cosechas. No era un ejército forzado, sino una comunidad de hombres libres que construían una “nueva existencia”. A la sombra de las rocas veían crecer a sus hijos, asegurando así la continuidad del valle durante generaciones.

5.- El contrato de la tierra y del esfuerzo

La estrofa 11 habla de “un contrato de tierra y esfuerzo, de respeto y de seguridad”. Esta es quizá la línea más importante de todo el poema. Sugiere que la paz bajo Mardaniš se basaba en un acuerdo mutuo entre el gobernante y la población. El gobernante ofrecía seguridad e infraestructuras (canales, caminos, puestos de peaje); la población ofrecía trabajo y lealtad.

Dit "contract" zorgde ervoor dat mensen "hun zorgen kwijt raakten". In de moderne tijd, waarin contracten tussen overheid en burger vaak eenzijdig lijken te worden opgezegd, kijkt de auteur met bewondering terug naar deze "gouden tijd". Het was een organisch systeem waarin respect voor de lokale structuur de sleutel was tot het succes van het geheel.

6. De Waterweg naar de Macht

De infrastructuur hield niet op bij de wegen. Strofe 10 beschrijft hoe het water door de kanalen stroomde, langs de aarde en het riet. Dit is een verwijzing naar de complexe irrigatiesystemen die de Moren in het Valle de Ricote tot in de perfectie hadden ontwikkeld. Het einde van het "krijgsverhaal" betekende het begin van het "waterverhaal".

De rijkdom van Mardaniš was niet alleen gebaseerd op plunderen of belasten, maar op productie. "Van de haven naar de stroom bloeide heel het koninkrijk" (strofe 12). De verbinding tussen de haven van Cartagena/Almería en het vruchtbare achterland van de Segura zorgde voor een constante stroom van goederen. Het rijk was "machtig rijk" omdat het de volledige keten beheerste: van het zaad in Aldarache tot de tol bij de Losilla en de export in de haven.

7. De Psychologie van de Vrede: "Alles verhalend in bad"

Een bijzonder detail in strofe 9 is de verwijzing naar het vertellen van verhalen in het bad (hammam). Dit duidt op een hoogontwikkelde stedelijke cultuur waarin vrije tijd, hygiëne en sociale interactie centraal stonden. In een tijd van vrede hebben mensen tijd om te praten, te filosoferen en te genieten.

Este “contrato” permitía que la gente “dejara atrás sus preocupaciones”. En la época moderna, en la que los contratos entre el Estado y el ciudadano parecen romperse a menudo de forma unilateral, el autor mira con admiración esta “edad dorada”. Se trataba de un sistema orgánico en el que el respeto por la estructura local era la clave del éxito del conjunto.

6.- El camino del agua hacia el poder

La infraestructura no se limitaba a los caminos. La estrofa 10 describe cómo el agua fluía por los canales, junto a la tierra y el carrizo. Es una referencia a los complejos sistemas de riego que los musulmanes habían desarrollado hasta la perfección en el valle de Ricote. El final del “relato de la guerra” significó el comienzo del “relato del agua”.

La riqueza de Mardaniš no se basaba únicamente en el saqueo o la imposición fiscal, sino en la producción. “Del puerto al cauce floreció todo el reino” (estrofa 12). La conexión entre el puerto de Cartagena o Almería y el fértil interior del Segura garantizaba un flujo constante de mercancías. El reino era “poderoso y rico” porque controlaba toda la cadena: desde la semilla en Aldarache hasta el peaje de la Losilla y la exportación en el puerto.

7.- La psicología de la paz: “todo contado en el baño”

Un detalle singular de la estrofa 9 es la referencia a contar historias en el baño (hammam). Esto alude a una cultura urbana altamente desarrollada, donde el tiempo libre, la higiene y la interacción social ocupaban un lugar central. En tiempos de paz, las personas tienen tiempo para conversar, filosofar y disfrutar.

Dit staat in schril contrast met de "stress" en de "haast" die de auteur in zijn eerdere gedichten aan de moderne tijd toeschreef. De vrede van Mardaniš was niet alleen economisch, maar ook mentaal. Men bouwde op de vrede, zowel in steen als in de menselijke geest.

8. De Relevantie voor de Onderzoeker

Waarom wijdt de auteur zoveel regels aan deze twintig jaar vrede? Omdat het de blauwdruk is voor een succesvolle samenleving. Voor de onderzoeker die de "misstanden" van de huidige tijd bestudeert, biedt de periode 1145-1165 een spiegel. Het laat zien dat:

- 1.-.Veiligheid de basis is voor handel.
- 2.-.Respect voor de lokale bevolking (de veteranen en hun gezinnen) stabiliteit brengt.
- 3.-.Infrastructuur (wegen en kanalen) de ware rijkdom van een land bepaalt.
- 4.-.Eerlijk geld (de dirham die geteld wordt) vertrouwen schept.

De auteur stelt vast dat Mardaniš "niet naar eerder terugkeek". Hij was een modernist avant-la-lettre die begreep dat de toekomst lag in een georganiseerde, autarkische staat die verbonden was met de wereldhandel.

Esto contrasta fuertemente con el “estrés” y la “prisa” que el autor atribuye a la época moderna en poemas anteriores. La paz de Mardaniš no fue solo económica, sino también mental. Se construía la paz tanto en piedra como en el espíritu humano.

8.- La relevancia para el investigador

¿Por qué dedica el autor tantos versos a estos veinte años de paz? Porque constituyen el plano maestro de una sociedad exitosa. Para el investigador que estudia los “desajustes” del presente, el periodo 1145–1165 ofrece un espejo. Demuestra que:

- 1.- La seguridad es la base del comercio.
- 2.- El respeto por la población local (los veteranos y sus familias) genera estabilidad.
- 3.- La infraestructura (camino y canales) determina la verdadera riqueza de un país.
- 4.- Un dinero honesto (el dirham que se cuenta) crea confianza.

El autor constata que Mardaniš “no miraba hacia atrás”. Fue un modernizador avant la lettre que comprendió que el futuro residía en un Estado organizado y autárquico, conectado con el comercio mundial.

Conclusie

Het gedicht "Vrede (1145-1165)" is een eerbetoon aan een verloren paradijs van efficiëntie en rust. Ibn Mardaniš slaagde erin om van de Ricote-vallei een "ware droom" te maken door de wetten van de logica en de economie toe te passen op een strategisch gelegen landschap. De "oude garde" die rustig bleef in het dal, de tolpost die de winst verzekerde en het water dat door de kanalen vloeyde, vormden samen een onover-winnelijke drie-eenheid. Het was een tijd waarin "oorlog er nu dus niet was", niet omdat de mensen zwak waren, maar omdat zij te druk waren met het bouwen van een bloeiende samenleving.

Voor de lezer van dit boek is deze slotopmerking een uitnodiging om na te denken over het "contract" dat wij vandaag de dag hebben met onze leiders. Bieden zij ons de "zekerheid" en het "respect" van Mardaniš, of bevinden we ons in een systeem dat de dirhams telt zonder de veiligheid van de weg te garanderen? De geschiedenis van het Valle de Ricote geeft ons de instrumenten om deze vragen te beantwoorden. In de schaduw van Negra en Aldarache ligt de herinnering aan een gouden tijd die bewijst dat vrede een keuze is, gedragen door vlijt, eerlijkheid en een wolfs-achtige slimheid.

Conclusión

El poema «Paz (1145–1165)» es un homenaje a un paraíso perdido de eficiencia y calma. Ibn Mardaniš logró convertir el valle de Ricote en un “verdadero sueño” aplicando las leyes de la lógica y de la economía a un paisaje estratégicamente situado. La “vieja guardia” asentada en el valle, el puesto de peaje que aseguraba el beneficio y el agua que fluía por los canales formaban juntos una trinidad invencible. Fue una época en la que “ya no había guerra”, no porque la gente fuera débil, sino porque estaba ocupada construyendo una sociedad próspera.

Para el lector de este libro, esta observación final es una invitación a reflexionar sobre el “contrato” que existe hoy con quienes gobiernan. ¿Ofrecen la “seguridad” y el “respeto” de Mardaniš, o se vive en un sistema que cuenta los dirhams sin garantizar la seguridad del camino? La historia del valle de Ricote proporciona los instrumentos para responder a estas preguntas. A la sombra de Negra y Aldarache permanece el recuerdo de una edad dorada que demuestra que la paz es una elección, sostenida por el esfuerzo, la honestidad y una astucia de lobo.

7.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "Vrede (1145-1165)" en de bijbehorende slotbeschouwing over het bewind van Muhammad ibn Mardaniš bevatten diepgaande filosofische concepten die de overgang markeren van een staat van conflict naar een geordende beschaving. Hoewel de tekst historisch van aard lijkt, raakt het aan fundamentele vragen over de aard van de rechtvaardige staat, de ethiek van de macht en het menselijk verlangen naar stabiliteit. Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische stromingen en denkers die in dit werk resoneren, opgesteld voor de lezer van een wetenschappelijk of historisch boek.

1.- Het politiek realisme van Niccolò Machiavelli De beschrijving van Ibn Mardaniš als de "Wolfskoning" die "slim en vlug" handelde (strofe 8), doet direct denken aan het politiek realisme zoals later verwoord door Niccolò Machiavelli in "Il Principe". Machiavelli stelde dat een heerser zowel de kracht van de leeuw als de sluwheid van de vos (of in dit geval de wolf) moet bezitten. De filosofie achter het bewind van Mardaniš is niet gebaseerd op abstracte idealen, maar op de effectieve beheersing van de werkelijkheid. De vrede was geen toeval, maar een "doelbewust geconstrueerd systeem". Mardaniš begreep dat macht behouden blijft door de bevolking welvaart te bieden ("winst in elke heg"), waardoor de noodzaak tot rebellie verdwijnt.

Consideraciones filosóficas

El poema «Paz (1145–1165)» y la reflexión final asociada al gobierno de Muhammad ibn Mardaniš contienen conceptos filosóficos de gran profundidad que marcan la transición de un estado de conflicto a una civilización ordenada. Aunque el texto parece de carácter histórico, aborda cuestiones fundamentales sobre la naturaleza del Estado justo, la ética del poder y el anhelo humano de estabilidad. A continuación, se presenta un análisis exhaustivo de las corrientes filosóficas y de los pensadores que resuenan en esta obra, elaborado para el lector de un libro científico o histórico.

1.- El realismo político de Niccolò Machiavelli

La descripción de Ibn Mardaniš como el “Rey Lobo”, que actúa de forma “astuta y veloz” (estrofa 8), remite directamente al realismo político formulado posteriormente por Niccolò Machiavelli en *El Príncipe*. Machiavelli sostuvo que un gobernante debe poseer tanto la fuerza del león como la astucia del zorro (o, en este caso, del lobo). La filosofía que subyace al gobierno de Mardaniš no se basa en ideales abstractos, sino en el dominio efectivo de la realidad. La paz no fue fruto del azar, sino un “sistema conscientemente construido”. Mardaniš comprendió que el poder se mantiene ofreciendo prosperidad a la población (“ganancia en cada seto”), eliminando así la necesidad de rebelión.

2.- De sociale contracttheorie van Thomas Hobbes In strofe 11 wordt expliciet gesproken over "een contract van grond en vlijt, van respect en zekerheid". Dit raakt aan de kern van de politieke filosofie van Thomas Hobbes, zoals beschreven in zijn werk "Leviathan". Hobbes stelde dat mensen bereid zijn een deel van hun absolute vrijheid op te geven aan een soeverein in ruil voor veiligheid en bescherming tegen de "oorlog van allen tegen allen". De veteranen in het dal (strofe 6) ruilden hun zwaarden in voor een rustig bestaan onder de bescherming van de Wolfskoning. Het gedicht toont de transitie van de natuurtoestand (oorlog) naar de burgerlijke staat (vrede), waarin de burger zich veilig genoeg voelt om "zijn zorgen kwijt te raken".

3.- De deugdenleer van Aristoteles en de 'Eudaimonia' De rust en de bloei van het koninkrijk (strofe 12) weerspiegelen het Aristotelische ideaal van 'Eudaimonia' (het goede leven of welzijn). Aristoteles betoogde in zijn "Ethica Nicomachea" dat de staat (polis) bestaat om het goede leven voor de burgers mogelijk te maken. De vrede in de Ricote-vallei was niet passief, maar een actieve toestand van ontwikkeling. De vermelding van het vertellen van verhalen in het bad (strofe 9) wijst op de cultivering van de geest en sociale interactie, wat Aristoteles zag als de hoogste vorm van menselijk handelen. De staat van Mardaniš bood de materiële basis (brood, water, veiligheid) zodat de burgers hun intellectuele en sociale deugden konden ontplooien.

4.- De rechtvaardigheidsleer van Plato In de "Staat" (Politeia) beschrijft Plato een ideale samenleving waarin iedereen de taak uitvoert die het beste bij zijn natuur past.

2.- La teoría del contrato social de Thomas Hobbes

En la estrofa 11 se habla explícitamente de “un contrato de tierra y esfuerzo, de respeto y de seguridad”. Esto conecta directamente con el núcleo de la filosofía política de Thomas Hobbes, tal como se expone en su obra *Leviathan*. Hobbes afirmaba que los seres humanos están dispuestos a ceder parte de su libertad absoluta a un soberano a cambio de seguridad y protección frente a la “guerra de todos contra todos”. Los veteranos del valle (estrofa 6) cambiaron sus espadas por una existencia tranquila bajo la protección del Rey Lobo. El poema muestra así la transición del estado de naturaleza (guerra) al estado civil (paz), en el que el ciudadano se siente lo suficientemente seguro como para “liberarse de sus preocupaciones”.

3.- La ética de la virtud de Aristóteles y la eudaimonía

La calma y el florecimiento del reino (estrofa 12) reflejan el ideal aristotélico de la eudaimonía (vida buena o bienestar). Aristóteles argumentó en la *Ética* a Nicómaco que el Estado (polis) existe para hacer posible la vida buena de los ciudadanos. La paz en el valle de Ricote no era pasiva, sino un estado activo de desarrollo. La mención de contar historias en el baño (estrofa 9) apunta al cultivo del espíritu y de la interacción social, que Aristóteles consideraba la forma más elevada de la actividad humana. El Estado de Mardanış proporcionaba la base material (pan, agua, seguridad) para que los ciudadanos pudieran desarrollar sus virtudes intelectuales y sociales.

4.- La teoría de la justicia de Platón

En *La República* (Politeia), Platón describe una sociedad ideal en la que cada individuo desempeña la función que mejor se ajusta a su naturaleza.

In het gedicht zien we een soortgelijke functionele verdeling: de heerser is de strateeg, de veteranen bewaken de graanschuren, en de boeren bewerken de grond bij de kanalen. Deze harmonie zorgt ervoor dat "alles stil is in dat oord" (strofe 3). De filosofie van Plato gaat uit van een rechtvaardige ordening waarin elk deel bijdraagt aan het welzijn van het geheel. De transparante belastingheffing bij de tolpost ("elke dirham wordt geteld") weerspiegelt de platoonse gedachte dat een stabiele staat rust op eerlijkheid en orde in de economische verhoudingen.

5.- Het Epicurisme en de afwezigheid van angst Strofe 2 stelt dat "angst en vrees nu niet meer zijn". Dit is een kernpunt in de filosofie van Epicurus, die leerde dat het hoogste goed 'ataraxia' (gemoedsrust) is. Voor Epicurus was de afwezigheid van angst voor oorlog, goden of de dood essentieel voor geluk. De twintig jaar van rust onder Mardaniš creëerden een omgeving waarin de bewoners zich konden concentreren op de eenvoudige geneugten van het leven: het bouwen van een bestaan, het stichten van een gezin en het zien opgroeien van kinderen in de schaduw (strofe 7). Dit is een filosofie van de 'tuin', vergelijkbaar met de tuinen van Epicurus, waar de buitenwereld wordt buitengesloten om innerlijke en sociale vrede te cultiveren.

6.- De historische cyclus van Ibn Khaldun De analyse van de vrede van Mardaniš kan niet los worden gezien van de Noord-Afrikaanse filosoof Ibn Khaldun. In zijn "Muqaddimah" beschrijft hij de opkomst en ondergang van rijken via het concept van 'Asabiyyah' (sociale cohesie).

En el poema se observa una división funcional similar: el gobernante actúa como estratega, los veteranos custodian los graneros y los campesinos trabajan la tierra junto a los canales. Esta armonía garantiza que “todo esté en calma en ese lugar” (estrofa 3). La filosofía platónica parte de un orden justo en el que cada parte contribuye al bienestar del conjunto. La recaudación transparente de impuestos en el puesto de peaje (“cada dírhām es contado”) refleja la idea platónica de que un Estado estable se fundamenta en la honestidad y el orden de las relaciones económicas.

5.- El epicureísmo y la ausencia del miedo

La estrofa 2 afirma que “el miedo y el temor ya no existen”. Este es un punto central de la filosofía de Epicuro, quien enseñaba que el bien supremo es la ataraxia (tranquilidad del ánimo). Para Epicuro, la ausencia de miedo a la guerra, a los dioses o a la muerte era esencial para la felicidad. Los veinte años de calma bajo Mardanīš crearon un entorno en el que los habitantes podían centrarse en los placeres sencillos de la vida: construir una existencia, formar una familia y ver crecer a los hijos a la sombra (estrofa 7). Se trata de una filosofía del “jardín”, comparable al Jardín de Epicuro, donde el mundo exterior queda excluido para cultivar la paz interior y social.

6.- El ciclo histórico de Ibn Jaldún

El análisis de la paz de Mardanīš no puede desligarse del filósofo norteafricano Ibn Jaldún. En su Muqaddima describe el auge y la decadencia de los imperios mediante el concepto de asabiyya (cohesión social).

Mardaniš versterkte de Asabiyyah van zijn rijk door veteranen te laten trouwen met lokale vrouwen (strofe 7), waardoor een nieuwe, loyale stamstructuur ontstond. Ibn Khaldun stelde ook dat handel en ambacht alleen kunnen bloeien in een stabiele staat. De "gouden tijd" van Murcia en de Ricote-vallei bewijst Khaldun's stelling dat stedelijke cultuur en rijkdom het resultaat zijn van een krachtig en stabiel centraal gezag dat de veiligheid van de handelsroutes garandeert.

7.- Het Stoïcisme en de acceptatie van de rede De veteranen die "rustig bleven in het dal" en niet meer vochten (strofe 6), vertonen Stoïcijnse trekken. De Stoa, bij monde van denkers als Marcus Aurelius, leerde dat men zich moet schikken in de rede (Logos) van de wereld. Na jaren van strijd accepteerden deze mannen de nieuwe orde en concentreerden zich op datgene waar zij controle over hadden: hun eigen arbeid en hun eigen gezin. De vrede onder Mardaniš dwong de bevolking tot een Stoïcijnse discipline: het nauwgezet tellen van de munten, het onderhouden van de kanalen en het respecteren van het contract. Het was een rationele vrede, gedreven door een begrip van wat noodzakelijk was voor overleving.

8.- De filosofie van de economie: Adam Smith 'avant-la-lettre' Hoewel Adam Smith pas veel later schreef, bevat de slotbeschouwing elementen van de klassieke liberale filosofie. De gedachte dat "winst in elke heg" is door een eerlijk fiscaal systeem en veilige wegen, anticipeert op het idee dat de staat de randvoorwaarden moet scheppen waarbinnen individuen hun eigen welvaart kunnen nastreven.

Mardanīš fortaleció la asabiyya de su reino permitiendo que los veteranos se casaran con mujeres locales (estrofa 7), creando así una nueva estructura tribal leal. Ibn Jaldún también sostenía que el comercio y la artesanía solo pueden florecer en un Estado estable. La “edad dorada” de Murcia y del valle de Ricote confirma su tesis de que la cultura urbana y la riqueza son el resultado de un poder central fuerte y estable que garantiza la seguridad de las rutas comerciales.

7.- El estoicismo y la aceptación de la razón

Los veteranos que “permanecieron tranquilos en el valle” y dejaron de combatir (estrofa 6) muestran rasgos estoicos. La Estoa, representada por pensadores como Marco Aurelio, enseñaba que el ser humano debe someterse a la razón (Logos) del mundo. Tras años de lucha, estos hombres aceptaron el nuevo orden y se concentraron en aquello que estaba bajo su control: su propio trabajo y su propia familia. La paz bajo Mardanīš exigía una disciplina estoica: el recuento meticuloso de las monedas, el mantenimiento de los canales y el respeto del contrato. Era una paz racional, impulsada por la comprensión de lo que era necesario para la supervivencia.

8.- La filosofía de la economía: Adam Smith avant la lettre

Aunque Adam Smith escribió mucho más tarde, la reflexión final contiene elementos de la filosofía liberal clásica. La idea de que existe “ganancia en cada seto” gracias a un sistema fiscal honesto y a caminos seguros anticipa el principio según el cual el Estado debe crear las condiciones marco que permitan a los individuos buscar su propia prosperidad.

Mardanīš handelde als een rationele actor die begreep dat een rijke bevolking een machtige heerser betekent. De "economie van de vrede" die in het gedicht wordt beschreven, is een vroege vorm van politieke economie waarin de markt (de tolpost en de haven) en de staat (de wolf) een symbiotische relatie aangaan.

9.- Synthese voor de lezer De analyse van dit gedicht toont aan dat vrede in de Ricote-vallei geen passief verlangen was, maar een intellectueel project. Het combineert de sluwheid van Machiavelli met de sociale zekerheid van Hobbes en het streven naar geluk van Aristoteles. Voor de lezer van dit boek is Ibn Mardanīš niet slechts een krijgsheer, maar een filosoof van de orde. Hij begreep dat de menselijke geest pas tot bloei komt wanneer de maag gevuld is en de weg naar de markt veilig is. De vrede van 1145-1165 was een "ware droom" omdat zij rustte op de fundamenteën van de rede, het contract en de rechtvaardige distributie van water en goud.

10.- Overzicht van filosofische thema's in het werk

- 1.- De staat als garant voor fysieke en economische veiligheid (Hobbes).
- 2.- Het huwelijk en bloedlijnen als instrumenten voor politieke legitimiteit en stabiliteit.
- 3.- De transformatie van militair kapitaal naar agrarisch en sociaal kapitaal (de veteranen van Aldarache).
- 4.- De moraliteit van eerlijke handel en transparante belastingheffing ("de dirham die geteld wordt").
- 5.- De relatie tussen infrastructurele perfectie (kanalen en wegen) en de bloei van de cultuur.
- 6.- De psychologische rust (ataraxia) die voortvloeit uit een stabiel en voorspelbaar bestuur.

Mardaniš actuó como un agente racional que comprendía que una población rica fortalece al gobernante. La “economía de la paz” descrita en el poema constituye una forma temprana de economía política en la que el mercado (el puesto de peaje y el puerto) y el Estado (el lobo) establecen una relación simbiótica.

9.- Síntesis para el lector

El análisis de este poema demuestra que la paz en el valle de Ricote no fue un deseo pasivo, sino un proyecto intelectual. Combina la astucia de Machiavelli con la seguridad social de Hobbes y la búsqueda de la felicidad de Aristóteles. Para el lector de este libro, Ibn Mardaniš no es solo un caudillo militar, sino un filósofo del orden. Comprendió que el espíritu humano solo puede florecer cuando el estómago está lleno y el camino hacia el mercado es seguro. La paz de 1145–1165 fue un “verdadero sueño” porque se asentaba sobre los fundamentos de la razón, el contrato y la distribución justa del agua y del oro.

10.- Panorama de los temas filosóficos en la obra

- 1.- El Estado como garante de la seguridad física y económica (Hobbes).
- 2.- El matrimonio y las líneas de sangre como instrumentos de legitimidad política y estabilidad.
- 3.- La transformación del capital militar en capital agrario y social (los veteranos de Aldarache).
- 4.- La moralidad del comercio justo y de la fiscalidad transparente (“el dirham que se cuenta”).
- 5.- La relación entre la perfección infraestructural (canales y caminos) y el florecimiento de la cultura.
- 6.- La calma psicológica (ataraxia) que se deriva de un gobierno estable y previsible.

8 Het kasteel van Blanca

Kasteel gebouwd op rotsen.
Wie heeft jou vroeger vernield?
Dat is toch om te kotsen.
Wat had de mensen bezielde?

Was het misschien Isabel,
koningin van het schaakbord?
Voor Granada toen een hel,
want hun macht werd zeer verkort.

Kasteel van Almohaden,
trots van de Ricote-vallei,
bekend door vele daden
van soldaten, zij aan zij.

Veroverd eens door Ibn Hoed,
als beginpunt en verblijf.
Tijdens opstand, met veel moed,
moest duur verkopen zijn lijf.

Al-Sujür of las rocas,
mogelijke naam van fort.
Studie van philologas
toont: bewijs schaars en te kort

El castillo de Blanca

Castillo construido sobre rocas.

¿Quién te destruyó en el pasado?

Eso da asco.

¿Qué impulsó a la gente?

¿Quizás Isabel,

reina del tablero de ajedrez?

Para Granada, entonces un infierno,

porque su poder fue muy reducido.

Castillo de los Almohades,

orgullo del valle de Ricote,

conocido por muchas hazañas

de soldados, hombro con hombro.

Una vez conquistado por Ibn Hoed,

como punto de partida y residencia.

Durante la rebelión, con mucho coraje,

tuvo que vender su cuerpo a alto precio.

Al-Sujür o las rocas,

posible nombre de la fortaleza.

El estudio de los filólogos

demuestra: pruebas escasas e insuficientes.

Een Orde kreeg het kasteel,
Santiago was Orde's naam.
Negra der vallei een deel,
deze Orde kreeg veel faam.

In bezit van Aragón.
Tijdens oorlog van acht jaar,
scheen voor Jaime II de zon.
Dorpsleven was vreemd en raar.

Het was in dezelfde eeuw:
Negra werd Blanca genoemd.
Kleur wit werd de nieuwe schreeuw,
oude kleur zwart werd verdoemd.

kasteel door vijand bezet,
vanwege water gebrek.
Zonder rivierwater's pret
volgde berustingsgesprek.

Katholieke koningen
eisten vernietiging toen
van machtige vestingen,
voor goed bestuur en fatsoen.

Sinds die tijd is er te zien:
kapot kasteel, leeg en koud.
Sporen van verwoest misschien
vinden af en toe wat hout.

Una Orden tomó el castillo,
Santiago era el nombre de la Orden.
Negra del valle una parte,
y esta Orden obtuvo gran fama.

En posesión de Aragón,
durante la guerra de ocho años,
el sol brilló para Jaime II.
La vida en el pueblo era extraña y rara.

Fue en el mismo siglo:
Negra pasó a ser llamada Blanca.
El color blanco se convirtió en el nuevo grito,
el antiguo color negro fue condenado.

El castillo fue ocupado por el enemigo,
por la falta de agua.
Sin el placer del agua del río,
siguió una conversación de resignación.

Los Reyes Católicos
exigieron su destrucción entonces,
de poderosas fortalezas,
para un buen gobierno y decencia.

Desde entonces se puede ver:
castillo roto, vacío y frío.
Quizás se encuentran huellas de la destrucción
de vez en cuando algún trozo de madera.

Toch komt men soms weer omhoog,
wandelt zachtjes langs de steen.
Liefdeswoorden, zonder oog,
fluistren rond de ruïne heen.

Getuige van oude pracht,
en van stelletjes bijeen,
stond eens een muur, stil en zacht,
vol met namen en gewezen.

Een zonsondergang kleurt rood,
over bergen, hoog en wijd.
Wandelaars genieten groot,
lopen daar in tederheid.

Stil zit daar een oude vrouw,
pikt af en toe weg een traan.
Denkt aan hem, haar lieve man,
die te vroeg is heengegaan.

Muren spreken elke nacht,
tegen wind, die namen kent.
Schimmen in de schemerpracht,
dragen 't oude sentiment.

Sin embargo, a veces se sube de nuevo,
camina suavemente junto a la piedra.
Palabras de amor, sin ojos,
susurran alrededor de la ruina.

Testigo de antigua grandeza,
y de parejas reunidas,
una vez estuvo allí un muro, quieto y suave,
lleno de nombres y llanto.

Una puesta de sol tiñe de rojo,
sobre montañas, altas y amplias.
Los caminantes disfrutaban enormemente,
caminar allí con ternura.

Silenciosa está allí una anciana,
a veces recoge una lágrima.
Piensa en él, su amado esposo,
que partió demasiado pronto.

Las paredes hablan cada noche,
al viento, que conoce los nombres.
Sombras en el resplandor del atardecer,
llevan el antiguo sentimiento.

Verwoesting en herinnering. Een verweerd middeleeuws kasteel op een rotsachtige heuveltop bij avondlicht, met een donkere lucht en kapotte muren. Een echo van iets wat ooit groot was, nu stil. (Denkbeeldige foto).

**Overblijfselen van het kasteel van Blanca.
Foto genomen vanaf een brug die over de
rivier de Segura loopt.**

8.1 Slotopmerking bij “Het Kasteel”.

Het zwijgende hart van Blanca

In de schaduw van de Sierra del Oro, waar de zon haar goud verspreidt over verweerde stenen en dorre heuvels, ligt het kasteel van Blanca als een stil hart van herinnering. Wat ooit een burcht van macht, trots en militaire strategie was, is nu een ruïne – verwond, verstild, maar niet vergeten. Het gedicht Het kasteel van Blanca brengt die ruïne niet enkel in beeld als een overblijfsel van steen, maar als een levend monument dat de fluisteringen van het verleden in zich draagt, en nog steeds resoneert in de harten van wie erlangs wandelen of er stilletjes bij neerzitten.

De opbouw van het gedicht leidt ons langs verschillende lagen van tijd. Van de hoogtijdagen van Almohadische en Aragonese bezetting, langs veldslagen, koninklijke decreten en machtsverschuivingen, tot aan de hedendaagse bezoeker die niets meer ziet dan puin en stilte – en toch ook zoveel meer. Dit tijdsverloop is niet louter chronologisch, maar gevoelsmatig: het verbindt macht en kwetsbaarheid, glorie en verlies, de collectieve geschiedenis met het individuele gemis. Daarmee raakt het gedicht aan iets universeels. Niet enkel over Blanca, niet enkel over Spanje – maar over hoe beschavingen ontstaan, bloeien, verwelken, en hoe de mens in al die fasen probeert betekenis te geven aan dat verval.

Observación final sobre “El Castillo”

El corazón silencioso de Blanca

A la sombra de la Sierra del Oro, donde el sol esparce su oro sobre las piedras erosionadas y las colinas áridas, yace el castillo de Blanca como un corazón silencioso de recuerdo. Lo que alguna vez fue una fortaleza de poder, orgullo y estrategia militar, ahora es una ruina – herida, quieta, pero no olvidada. El poema El castillo de Blanca no solo presenta esta ruina como un vestigio de piedra, sino como un monumento vivo que guarda los susurros del pasado y aún resuena en los corazones de aquellos que caminan por allí o se sientan en silencio junto a ella.

La estructura del poema nos lleva a través de diversas capas de tiempo. Desde el apogeo de la ocupación almohade y aragonesa, pasando por batallas, decretos reales y cambios de poder, hasta el visitante contemporáneo que solo ve escombros y silencio, y sin embargo, también ve mucho más. Este transcurso temporal no es solo cronológico, sino emocional: conecta el poder y la vulnerabilidad, la gloria y la pérdida, la historia colectiva con el sufrimiento individual. Así, el poema toca algo universal. No solo de Blanca, no solo de España, sino sobre cómo las civilizaciones nacen, florecen, se marchitan, y cómo el ser humano, en todas esas fases, trata de dar sentido a ese declive.

De vraag die het gedicht impliciet stelt – “Wat had de mensen bezielde?” – is er één die veel verder reikt dan deze ruïne alleen. Waarom verwoesten mensen wat ooit met zorg en toewijding werd opgebouwd? Waarom moeten tekenen van het verleden vaak verdwijnen om plaats te maken voor orde, macht of angst? De verwoesting van het kasteel wordt niet enkel als militair of politiek feit genoemd, maar ook als moreel verlies, als een wond in het landschap van de herinnering. Het is niet enkel een stenen structuur die ten onder ging, maar een stukje identiteit, een cultuurknooppunt, een plek waar mensen leefden, beminden, vochten, schuilden, lachten en rouwden.

Opmerkelijk is dat in dit poëtische relaas een subtiële, maar belangrijke verwijzing staat naar koningin Isabel – “Was het misschien Isabel, / koningin van het schaakbord?” Velen zullen deze metafoor wellicht lezen als louter beeldspraak, een poëtische uiting van macht. Maar het is veel meer dan dat. Het is een historische waarheid die diep verweven is met de culturele en politieke transformatie van Spanje. In 1476 werd onder Isabels invloed het schaakspel hervormd. De dame – voordien een zwakke pionachtige figuur – werd in één klap de machtigste op het bord. Geen andere zet symboliseert beter de opkomst van de vrouwelijke monarch dan deze. Zij was letterlijk de nieuwe dame van het schaakspel, zoals bevestigd door eigentijdse documenten en schaaktraktaten. Niet alleen stond zij centraal in dit nieuwe spel, maar in bredere zin herschreef zij de regels van macht, bestuur en religieuze orde in Castilië en daarbuiten.

La pregunta que el poema plantea implícitamente – "¿Qué había llevado a la gente a actuar así?" – es una que va mucho más allá de esta ruina en particular. ¿Por qué destruyen las personas lo que alguna vez fue construido con cuidado y dedicación? ¿Por qué deben desaparecer los vestigios del pasado para hacer espacio a la orden, el poder o el miedo? La destrucción del castillo no solo se menciona como un hecho militar o político, sino también como una pérdida moral, como una herida en el paisaje de la memoria. No fue solo una estructura de piedra la que se desplomó, sino una parte de la identidad, un punto cultural, un lugar donde la gente vivió, amó, luchó, se refugió, rió y lloró.

Es notable que en este relato poético haya una sutil pero importante referencia a la reina Isabel – "¿Quizás fue Isabel, / la reina del tablero de ajedrez?". Muchos leerán esta metáfora como mera figura poética, una expresión de poder. Pero es mucho más que eso. Es una verdad histórica profundamente entrelazada con la transformación cultural y política de España. En 1476, bajo la influencia de Isabel, el juego de ajedrez fue reformado. La dama, que antes era una figura débil como un peón, se convirtió de repente en la pieza más poderosa del tablero. Ninguna otra jugada simboliza mejor el ascenso de la monarca femenina que esta. Ella fue literalmente la nueva dama del ajedrez, como lo confirman los documentos contemporáneos y los tratados de ajedrez. No solo fue central en este nuevo juego, sino que, en un sentido más amplio, reescribió las reglas del poder, la gobernanza y el orden religioso en Castilla y más allá.

Haar invloed reikte zelfs verder: in 1495 ontwikkelden Spaanse denkers een nieuw bordspel, voortgekomen uit het eeuwenoude alquerque, dat uitmondde in het damspel zoals wij dat nu kennen. Ook daar werd de ‘dame’ – in directe lijn met de figuur uit het schaakspel – de centrale kracht. Zo is Isabel niet alleen een historische figuur, maar ook een culturele archetype geworden: een tastbare erfenis op het bord van denkbeeld en spel. Haar echo klinkt in meer dan alleen marmer en decreten – zij leeft voort in de symboliek van beweging, strategie en macht. Deze context maakt de verwijzing in het gedicht des te krachtiger. Als men dus leest: “Was het misschien Isabel, / koningin van het schaakbord?”, dan is dat niet enkel een poëtisch spel met woorden, maar een subtiële waarheid die zowel spel als geschiedenis doordrenkt. Dat zij in het gedicht wordt voorgesteld als mogelijke oorzaak van verlies – van Granada, van het kasteel, van een tijdperk – is even pijnlijk als waar. Zij schonk Castilië een verenigd rijk, maar eiste daarvoor de vernietiging van dat wat niet paste binnen haar orde. Zoals het gedicht ook stelt: “Katholieke koningen / eisten vernietiging toen / van machtige vestingen, / voor goed bestuur en fatsoen.” Isabel was zowel hoedster van beschaving als breekijzer van oude werelden.

Toch is het gedicht niet enkel een elegie voor een verdwenen vesting. Het is ook een ode aan wat blijft, ondanks alles. In de verzen die zich verplaatsen naar het heden – waar geliefden langs de muren dwalen, waar een oude vrouw haar tranen de vrije loop laat, waar de wind de namen van ooit fluistert – wordt zichtbaar hoe een plek die ogenschijnlijk ‘leeg’ is, in werkelijkheid nog steeds vol leven zit. De stenen spreken niet meer in bevelen of belegeringen, maar in herinneringen. En herinneringen, zo toont het gedicht, zijn krachtiger dan kruit.

Su influencia fue aún más lejos: en 1495, pensadores españoles desarrollaron un nuevo juego de mesa, derivado del antiguo alquerque, que dio lugar al juego de damas tal como lo conocemos hoy. También aquí, la "dama" – directamente vinculada a la pieza del ajedrez – se convirtió en la fuerza central. De este modo, Isabel no solo es una figura histórica, sino también un arquetipo cultural: una herencia tangible en el tablero de los pensamientos y los juegos. Su eco resuena en más que solo mármol y decretos – vive en la simbología del movimiento, la estrategia y el poder. Este contexto hace que la referencia en el poema sea aún más poderosa. Así, cuando leemos: "¿Quizás fue Isabel, / la reina del tablero de ajedrez?", no es solo un juego poético de palabras, sino una sutil verdad que impregna tanto el juego como la historia. Que ella sea presentada en el poema como posible causa de la pérdida – de Granada, del castillo, de una época – es tan doloroso como cierto. Ella otorgó a Castilla un reino unido, pero para ello exigió la destrucción de aquello que no se ajustaba a su orden. Como también dice el poema: "Los Reyes Católicos / exigieron destrucción entonces / de poderosas fortalezas, / para un buen gobierno y decencia." Isabel fue tanto guardiana de la civilización como la palanca de un viejo mundo que se rompía.

Sin embargo, el poema no es solo una elegía por una fortaleza desaparecida. También es una oda a lo que perdura, a pesar de todo. En los versos que avanzan hacia el presente – donde los enamorados deambulan por las murallas, donde una anciana deja caer sus lágrimas, donde el viento susurra los nombres de antaño – se hace visible cómo un lugar que aparentemente está "vacío" sigue estando lleno de vida. Las piedras ya no hablan en órdenes o asedios, sino en recuerdos. Y los recuerdos, como muestra el poema, son más poderosos que la pólvora.

Wat bijzonder is aan deze poëtische benadering van geschiedenis, is dat het de nadruk niet legt op het feitelijke, het harde of het objectieve, maar op de resonantie. De geschiedenis van Blanca wordt niet uitgelegd, maar doorvoeld. De muren hebben geen stem, maar toch 'spreken' ze elke nacht tot de wind. Die metafoor is treffend: wind is vluchtig, ongrijpbaar – net als herinnering. En toch draagt hij geluiden, verhalen, flarden van mensenlevens met zich mee. De ruïne als geheugenruimte, als plaats waar het verleden zich niet laat vangen in jaartallen of veldslagen alleen, maar juist in emoties, in stiltes, in gebaren – een traan, een naam in steen, een schaduw in het avondlicht. Er zit in het gedicht ook een subtiële kritiek vervat op hoe geschiedenis vaak wordt bejegend: als iets dat voorbij is, afgesloten, morsdood.

Maar deze verzen tonen het tegenovergestelde. Ze maken duidelijk dat geschiedenis niet alleen in boeken leeft, maar ook in landschappen, in verhalen die generaties overschrijden, in gevoelens die blijven hangen waar ooit iets groots gebeurde. Blanca wordt daarmee een microkosmos van een bredere waarheid: dat de mens niet losstaat van zijn verleden, en dat plekken betekenis blijven dragen, zelfs als hun oorspronkelijke functie is verdwenen.

In dat licht krijgt de figuur van de oude vrouw extra gewicht. Zij belichaamt het menselijke aspect van tijd: zij die nog leeft, maar haar leven verbonden weet met dat van iemand die er niet meer is – net zoals de ruïne verbonden is met een tijd die fysiek voorbij is, maar emotioneel nog steeds tastbaar. De liefde die zij voelt, weerspiegelt de liefde die ooit tussen muren bestond, tussen mensen die er leefden. In haar stille aanwezigheid wordt het gedicht bijzonder teder.

Lo que es peculiar en este enfoque poético de la historia es que no se enfoca en los hechos, lo duro o lo objetivo, sino en la resonancia. La historia de Blanca no se explica, sino que se siente. Las paredes no tienen voz, pero aún así "hablan" cada noche al viento. Esa metáfora es precisa: el viento es efímero, intangible, como la memoria. Y sin embargo, lleva consigo sonidos, historias, fragmentos de vidas humanas. La ruina como espacio de memoria, como un lugar donde el pasado no se puede capturar solo en fechas o batallas, sino precisamente en emociones, en silencios, en gestos – una lágrima, un nombre en piedra, una sombra en la luz del atardecer. También hay una crítica sutil en el poema sobre cómo se aborda la historia: como algo que ha pasado, cerrado, muerto.

Pero estos versos muestran lo contrario. Dejan claro que la historia no solo vive en los libros, sino también en los paisajes, en historias que cruzan generaciones, en sentimientos que permanecen donde alguna vez ocurrió algo grande. Blanca se convierte así en un microcosmos de una verdad más amplia: que el ser humano no está desvinculado de su pasado, y que los lugares siguen cargando con significado, incluso cuando su función original ha desaparecido.

En este sentido, la figura de la anciana cobra peso adicional. Ella encarna el aspecto humano del tiempo: la que aún vive, pero sabe que su vida está conectada con la de alguien que ya no está, como la ruina está vinculada a un tiempo que físicamente ha pasado, pero que emocionalmente sigue siendo tangible. El amor que ella siente refleja el amor que alguna vez existió entre esas paredes, entre las personas que allí vivieron. En su presencia silenciosa, el poema se vuelve especialmente tierno.

Oorlog, macht, en koninklijke decreten verdwijnen naar de achtergrond. Wat overblijft, is een mens met een herinnering. En dat is misschien wel de meest universele vorm van geschiedenis.

Het gedicht sluit af met een regel die de kern van het hele werk samenvat: “dragen ’t oude sentiment.” Niet alleen de wind, maar ook de lezer, draagt voort wat werd gevoeld, gedacht, beleefd. Door deze poëzie wordt de ruïne niet slechts een bestemming voor toeristen, maar een tempel van gevoel. Een plek waar we, als we goed luisteren, meer horen dan stilte. Waar elke barst in de muur, elke verloren steen, symbool staat voor de breuken in onze eigen levens – en tegelijk voor de schoonheid van wat standhield, ondanks alles.

De kracht van Het kasteel van Blanca ligt dan ook niet alleen in het verhaal dat het vertelt, maar in de manier waarop het dit doet: met ritme, gevoel, en een diep respect voor de wisselwerking tussen mens en plek. Door het gebruik van de klassieke ABAB-structuur en het vaste metrum wordt de tekst gedragen door een zekere harmonie – alsof de woorden zelf proberen troost te bieden aan wat verloren is. Het formele kader werkt niet beperkend, maar juist versterkend: als een stenen muur die, ondanks scheuren en gaten, nog rechtop blijft.

La guerra, el poder y los decretos reales desaparecen al fondo. Lo que queda es un ser humano con un recuerdo. Y esa puede ser la forma más universal de historia.

El poema termina con un verso que resume la esencia de toda la obra: "llevan el antiguo sentimiento." No solo el viento, sino también el lector, lleva consigo lo que se sintió, pensó, vivió. A través de esta poesía, la ruina no es solo un destino para turistas, sino un templo de sentimiento. Un lugar donde, si escuchamos bien, oímos más que solo silencio. Donde cada grieta en la pared, cada piedra perdida, simboliza las fracturas en nuestras propias vidas – y al mismo tiempo, la belleza de lo que resistió, a pesar de todo.

Por lo tanto, la fuerza de El castillo de Blanca no radica solo en la historia que cuenta, sino en la manera en que lo hace: con ritmo, sentimiento y un profundo respeto por la interacción entre el ser humano y el lugar. Al usar la estructura clásica ABAB y el ritmo fijo, el texto está sostenido por una cierta armonía, como si las palabras mismas trataran de brindar consuelo por lo que se ha perdido. El marco formal no actúa como una limitación, sino como un refuerzo: como una pared de piedra que, a pesar de las grietas y los agujeros, sigue erguida.

Zo eindigt het gedicht niet in pessimisme of wanhoop, maar in bezielde stilte. Het is een uitnodiging om langzamer te lopen, beter te kijken, dieper te voelen. Om te erkennen dat onder onze voeten soms meer ligt dan stof alleen – dat we wandelen over levens, over liefdes, over dromen die ooit even echt waren als de onze nu.

En misschien, heel misschien, zullen toekomstige generaties ooit hetzelfde doen bij wat wij achterlaten. Misschien zullen zij ook staan bij een plek die voor hen ‘slechts’ een ruïne is, maar die voor ons ooit de wereld betekende. Misschien fluistert de wind dan nog steeds – namen, verhalen, gedichten zoals deze.

Dan is het goed. Want dan leeft Blanca verder – niet enkel in steen, maar in het hart.

Así, el poema no termina en pesimismo ni desesperación, sino en un silencio lleno de alma. Es una invitación a caminar más despacio, a observar mejor, a sentir más profundamente. A reconocer que bajo nuestros pies a veces hay más que solo polvo: que caminamos sobre vidas, sobre amores, sobre sueños que alguna vez fueron tan reales como los nuestros ahora.

Y tal vez, muy tal vez, las generaciones futuras harán lo mismo en lo que dejemos atrás. Tal vez también se detendrán en un lugar que para ellos "solo" es una ruina, pero que para nosotros alguna vez significó el mundo. Tal vez el viento susurrará entonces aún – nombres, historias, poemas como este.

Entonces, estará bien. Porque Blanca vivirá – no solo en piedra, sino en el corazón.

8.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "Het kasteel van Blanca" heeft zeker met filosofie te maken – zij het niet in de vorm van expliciete verwijzingen naar filosofen of stromingen, maar wel via een diepe reflectie op thema's als tijd, macht, identiteit, verlies, herinnering en de betekenis van geschiedenis. Deze reflectie roept fundamentele vragen op over menselijk bestaan, cultuur en collectieve geheugen, wat typisch is voor filosofische denkrant.

De auteur benadert deze thema's op een manier die existentiële, historicistische en symbolisch-filosofische dimensies raakt. De filosofie die in dit werk aanwezig is, manifesteert zich vooral indirect, via poëzie en historische interpretatie, en dus zonder gebruik van technische termen of formele argumentaties. Toch kunnen we enkele belangrijke filosofische tradities en denkers benoemen wiens ideeën parallellen vertonen met de inhoudelijke kern van het gedicht.

1. Filosofie van de tijd & herinnering

Filosofen:

Henri Bergson (1859–1941)

Martin Heidegger (1889–1976)

Paul Ricoeur (1913–2005)

Consideraciones filosóficas

El poema "El castillo de Blanca" está ciertamente relacionado con la filosofía, aunque no en forma de referencias explícitas a filósofos o corrientes, sino a través de una profunda reflexión sobre temas como el tiempo, el poder, la identidad, la pérdida, la memoria y el significado de la historia. Esta reflexión plantea preguntas fundamentales sobre la existencia humana, la cultura y la memoria colectiva, lo cual es característico de una forma de pensar filosófica.

El autor aborda estos temas de una manera que toca dimensiones existenciales, historicistas y simbólicas-filosóficas. La filosofía presente en esta obra se manifiesta principalmente de manera indirecta, a través de la poesía y la interpretación histórica, sin el uso de términos técnicos o argumentaciones formales. Sin embargo, podemos señalar algunas tradiciones filosóficas importantes y pensadores cuyas ideas tienen paralelismos con el núcleo del poema.

1.- Filosofía del tiempo y la memoria

Filósofos:

Henri Bergson (1859–1941)

Martin Heidegger (1889–1976)

Paul Ricoeur (1913–2005)

Uitleg:

In het gedicht wordt het kasteel niet alleen beschreven als ruïne, maar ook als levend getuige van het verleden. Herinnering en tijd zijn centraal – zoals bijvoorbeeld de oude vrouw die terugdenkt aan haar geliefde, of de schimmen die ‘het oude sentiment dragen’.

Bergson onderscheidt in zijn filosofie tussen temps (kwantitatieve tijd) en durée (kwalitatieve, ervaren tijd), wat overeenkomt met de manier waarop het gedicht de tijd beleeft: subjectief, emotioneel en symbolisch.

Heidegger's concept van Gewezenheit (geweest-zijn) en zijn nadruk op het verleden als constitutief element van het heden sluit hier goed bij aan.

Ricoeur daarnaast benadrukte de rol van narratieve vorm in het begrijpen van tijd en identiteit – precies wat het gedicht doet door middel van poëzie.

2. Macht, politiek & symboliek van de staat

Filosofen:

Niccolò Machiavelli (1469–1527)

Thomas Hobbes (1588–1679)

Michel Foucault (1926–1984)

Uitleg:

De passage over koningin Isabel en de transformatie van de dame in het schaakspel is ook een metafoor voor politieke macht en culturele transformatie. Het idee dat spel en ritueel macht structureert, past goed binnen het denken van Foucault over discours, macht en instituties. Hij zou kunnen stellen dat de versterking van de dame in het schaakspel een microcosmos was van de verschuiving in machtsstructuren in Castilië.

Explicación:

En el poema, el castillo no solo es descrito como una ruina, sino también como un testigo vivo del pasado. La memoria y el tiempo son temas centrales, como por ejemplo la vieja mujer que recuerda a su amado o las sombras que "llevan el viejo sentimiento".

Bergson distingue en su filosofía entre temps (tiempo cuantitativo) y durée (tiempo cualitativo, experimentado), lo que coincide con la forma en que el poema experimenta el tiempo: de manera subjetiva, emocional y simbólica.

El concepto de Heidegger de Gewesenheit (lo que ha sido) y su énfasis en el pasado como elemento constitutivo del presente encajan bien aquí.

Ricoeur, además, subrayó el papel de la forma narrativa en la comprensión del tiempo y la identidad, precisamente lo que hace el poema a través de la poesía.

2.-Poder, política y simbolismo del estado

Filósofos:

Niccolò Machiavelli (1469–1527)

Thomas Hobbes (1588–1679)

Michel Foucault (1926–1984)

Explicación:

El pasaje sobre la reina Isabel y la transformación de la dama en el juego de ajedrez también es una metáfora del poder político y la transformación cultural. La idea de que el juego y el ritual estructuran el poder encaja bien con el pensamiento de Foucault sobre el discurso, el poder y las instituciones. Él podría afirmar que el fortalecimiento de la dama en el juego de ajedrez fue un microcosmos del cambio en las estructuras de poder en Castilla.

Machiavelli's analyse van politieke strategie en het gebruik van symboolkracht om controle te verkrijgen sluit eveneens aan bij de beschrijving van Isabel als "koningin van het schaakbord".

Hobbes' visie op de staat als kunstmatig construct ter behoud van orde (zoals uitgedrukt in de slotregel "voor goed bestuur en fatsoen") ondersteunt ook de politieke laag van het gedicht.

3. Historicisme & relativering van feiten

Filosofen:

Friedrich Nietzsche (1844–1900)

Johann Gottfried Herder (1744–1803)

Reinhart Koselleck (1923–2006)

Uitleg:

Nietzsche stelde dat er geen objectieve historie bestaat, maar slechts interpretaties. Dit wordt in het gedicht duidelijk wanneer de auteur stelt dat de verwijzing naar Isabel meer dan poëtische uiting is – het is een historische waarheid die tegelijk symbolisch werkt.

Herder was een van de grondleggers van het historicisme, waarin elke cultuur en periode uniek is en niet buiten haar context begrepen kan worden. Dat maakt hem relevant in de interpretatie van hoe het schaakspel veranderde in samenhang met sociale en politieke ontwikkelingen.

Koselleck, historicus gespecialiseerd in de relatie tussen tijd en geschiedenis, benadrukte het begrip Zeitschichten (tijd-lagen), wat perfect past bij de manier waarop het gedicht verschillende historische lagen overlapt.

El análisis de Machiavelli sobre la estrategia política y el uso del poder simbólico para obtener control también se ajusta a la descripción de Isabel como "reina del tablero de ajedrez".

La visión de Hobbes sobre el estado como una construcción artificial para mantener el orden (como se expresa en la última línea "para un buen gobierno y decencia") también respalda la capa política del poema.

3.- Historicismismo y relativización de los hechos

Filósofos:

Friedrich Nietzsche (1844–1900)

Johann Gottfried Herder (1744–1803)

Reinhart Koselleck (1923–2006)

Explicación:

Nietzsche sostuvo que no existe una historia objetiva, sino solo interpretaciones. Esto se ve claramente en el poema cuando el autor afirma que la referencia a Isabel es más que una expresión poética, es una verdad histórica que también funciona simbólicamente.

Herder fue uno de los fundadores del historicismo, que sostiene que cada cultura y período es único y no debe entenderse fuera de su contexto. Esto es relevante para interpretar cómo el juego de ajedrez cambió en relación con el desarrollo social y político.

Koselleck, historiador especializado en la relación entre el tiempo y la historia, destacó el concepto de *Zeitschichten* (capas del tiempo), lo cual encaja perfectamente con la manera en que el poema superpone diferentes capas históricas.

4. Symboliek & archetypen (mythe en cultuur)

Filosofen / Denkers:

Carl Gustav Jung (1875–1961)

Mircea Eliade (1907–1986)

Northrop Frye (1912–1991)

Uitleg:

De verwijzing naar Isabel als cultureel archetype (“Isabel niet alleen historische figuur, maar ook cultureel archetype”) wijst naar Jungiaanse ideeën over collectieve archetypen – krachtige beelden die zich diep in het collectieve bewustzijn nestelen.

Eliade’s werk over mythe en ritueel helpt om de symbolische functie van het kasteel en het damspel te begrijpen als culturele artefacten die ritueel-mystieke betekenis dragen.

Frye, literair criticus, ontwikkelde een theorie over archetypale patronen in literatuur, wat goed past bij de manier waarop het gedicht mythologische en historische figuren samenvoegt tot een nieuw symbolisch verhaal.

5. Existentialisme & persoonlijke betekenisgeving

Filosofen:

Søren Kierkegaard (1813–1855)

Jean-Paul Sartre (1905–1980)

Albert Camus (1913–1960)

Uitleg:

De laatste strofen van het gedicht tonen een existentiële dimensie: een oude vrouw die rouwt, wandelaars die tederheid zoeken, muren die ‘s nachts spreken. Deze beelden roepen vragen op over verdriet, betekenis, eindigheid en verbinding.

4.- Simbolismo y arquetipos (mito y cultura)

Filósofos/Pensadores:

Carl Gustav Jung (1875–1961)

Mircea Eliade (1907–1986)

Northrop Frye (1912–1991)

Explicación:

La referencia a Isabel como un arquetipo cultural ("Isabel no solo figura histórica, sino también arquetipo cultural") apunta a las ideas jungianas sobre los arquetipos colectivos, imágenes poderosas que se asientan profundamente en la conciencia colectiva.

El trabajo de Eliade sobre mito y ritual ayuda a entender la función simbólica del castillo y el juego de damas como artefactos culturales que llevan un significado ritual-místico.

Frye, crítico literario, desarrolló una teoría sobre patrones arquetípicos en la literatura, lo que encaja bien con la forma en que el poema combina figuras mitológicas e históricas en una nueva historia simbólica.

5.- Existencialismo y asignación de significado personal

Filósofos:

Søren Kierkegaard (1813–1855)

Jean-Paul Sartre (1905–1980)

Albert Camus (1913–1960)

Explicación:

Las últimas estrofas del poema muestran una dimensión existencial: una mujer anciana que llora, paseantes que buscan ternura, muros que "hablan" por la noche. Estas imágenes plantean preguntas sobre el dolor, el significado, la finitud y la conexión.

Kierkegaard benadrukte het individuele bestaan en het gewicht van keuzes en emoties – iets wat sterk aanwezig is in de persoonlijke toon van het gedicht.

Camus' idee van het absurde – dat mensen betekenis zoeken in een wereld die die niet biedt – komt ook gedeeltelijk naar voren in de melancholie en de zoektocht van de wandelaars.

Sartre's idee dat “bestaan voorafgaat aan essentie” – dat mensen zelf hun betekenis moeten geven – wordt impliciet benaderd in de manier waarop de lezer wordt uitgenodigd om na te denken over de betekenis van het verleden.

6. Structuralisme & taalsymboliek

Filosofen / Denkers:

Ferdinand de Saussure (1857–1913)

Roland Barthes (1915–1980)

Jacques Derrida (1930–2004)

Uitleg:

Ook al is het gedicht poëzie, het speelt met taalsystemen en symbolische codes – zoals het schaakspel als metafoor voor macht en structuur.

Saussure's onderscheid tussen signifiant en signifié (klankbeeld en betekenis) helpt om te begrijpen hoe de auteur woorden gebruikt die meerdere lagen van betekenis bevatten.

Barthes' idee dat “de auteur dood is” en dat betekenis pas ontstaat in de lezer, past goed bij de manier waarop het gedicht de lezer activeert om betekenis te geven aan de symboliek van het kasteel en de dame.

Derrida's deconstructie van teksten en zijn nadruk op ambivalentie en spoor van betekenis passen bij de openheid waarmee het gedicht zijn thema's benadert – vaak suggestief, nooit dogmatisch.

Kierkegaard subrayó la existencia individual y el peso de las elecciones y emociones, algo que está muy presente en el tono personal del poema.

La idea de Camus sobre lo absurdo —que las personas buscan significado en un mundo que no lo ofrece— también aparece parcialmente en la melancolía y la búsqueda de los paseantes.

La idea de Sartre de que "la existencia precede a la esencia", es decir, que las personas deben dar significado a su vida, se aborda implícitamente en la forma en que se invita al lector a reflexionar sobre el significado del pasado.

6.- Estructuralismo y simbolismo del lenguaje

Filósofos/Pensadores:

Ferdinand de Saussure (1857–1913)

Roland Barthes (1915–1980)

Jacques Derrida (1930–2004)

Explicación:

Aunque el poema es poesía, juega con sistemas de lenguaje y códigos simbólicos, como el juego de ajedrez como metáfora del poder y la estructura.

La distinción de Saussure entre signifiant (significante) y signifié (significado) ayuda a entender cómo el autor utiliza palabras que contienen múltiples capas de significado.

La idea de Barthes de que "el autor está muerto" y que el significado solo surge en el lector, se ajusta bien a la manera en que el poema activa al lector para dar significado a la simbología del castillo y la dama.

La deconstrucción de Derrida de los textos y su énfasis en la ambivalencia y la huella del significado encajan con la apertura del poema, que aborda sus temas de manera sugerente, nunca dogmática.

Samenvattend:

Hoewel het gedicht zelf geen directe naamgeving van filosofen bevat, is het rijk aan filosofische reflectie. De auteur raakt impliciet filosofische terreinen aan.

Conclusie

Dit gedicht is veel meer dan een historische of emotionele mededeling. Het is een poëtisch filosofisch essay, waarin de auteur via symboliek, ritme en vorm fundamentele vragen stelt over menselijk bestaan, tijd, macht en cultuur. De filosofie in dit werk is subtiel, indirect en poëtisch verwerkt, maar des te krachtiger omdat het de lezer uitnodigt tot eigen reflectie.

Zoals de dame in het schaakspel plots centraal kwam te staan, zo neemt ook in dit gedicht de symbolische betekenis van mens en macht een nieuwe positie in – niet als antwoord, maar als uitnodiging tot denken.

Resumen:

Aunque el poema no nombra directamente a filósofos, está cargado de reflexión filosófica. El autor toca, de manera implícita, varios terrenos filosóficos.

Conclusión

Este poema es mucho más que una declaración histórica o emocional. Es un ensayo filosófico poético, en el cual el autor, a través de la simbología, el ritmo y la forma, plantea preguntas fundamentales sobre la existencia humana, el tiempo, el poder y la cultura. La filosofía en esta obra es sutil, indirecta y poéticamente procesada, pero más poderosa porque invita al lector a reflexionar por sí mismo.

Así como la dama en el juego de ajedrez se convirtió de repente en el centro, en este poema también el significado simbólico de la humanidad y el poder adquiere una nueva posición: no como respuesta, sino como una invitación al pensamiento.

9 Aldarache in 1166

1

Losilla waakt op toren
de vijand loopt naar de poort
zij rukken nu naar voren
hun waakzaamheid vult het oord

2

De tol werd hard opgelegd,
geen handel liep ongezien.
Zo werd het rechtuit gezegd,
alles grondig nagezien.

3

Riquit verloor oude rust,
inwoners stonden in vlam.
Bevoorrading was een must,
want het hek was van de dam.

4

Mardanis voelde de druk,
zijn rijk werd bloedeloos klein.
De vijand had hem goed tuk,
het leven was louter pijn.

5

Aldarache hield het graan,
in schuren vol van gezag.
Zo kon men de honger aan,
als brood in hun opslag lag.

6

Zij deelden met vaste hand
de korrels voor elk gezin
wie werkte op vruchtbaar land
kreeg nieuwe hoop en weer zin

Aldarache en 1166

1

Losilla vigila en la torre,
el enemigo avanza hacia la puerta.
Ahora se lanzan hacia adelante,
su vigilancia llena el lugar.

2

El peaje fue impuesto severamente,
ningún comercio pasó desapercibido.
Así se dijo claramente,
todo fue minuciosamente revisado.

3

Riquit perdió la vieja calma,
los habitantes estaban en llamas.
El abastecimiento era una necesidad,
porque el cerco se había levantado.

4

Mardanis sintió la presión,
su reino se reducía sin sangre.
El enemigo lo tenía bien atrapado,
la vida era solo dolor.

5

Aldarache guardaba el grano,
en almacenes llenos de autoridad.
Así se podía soportar el hambre,
cuando el pan estaba en sus existencias.

6

Ellos compartían con mano firme
los granos para cada familia.
Quien trabajaba en tierra fértil
recibía nueva esperanza y ganas.

7

Boeren uit Atlas-streken,
met kennis van waterwerk.
Bracht vocht met vele beken,
de oogst werd veelvoudig sterk.

8

Acequias in het zand,
verdeelden leven en brood.
Zij schonken kracht aan het land,
dat oprees uit oude nood.

9

Opstand nutteloos en slecht,
het volk zag het leger staan.
Elk teken was wel oprecht,
dat orde hier zou bestaan.

10

Stad Murcia leed gebrek,
haar pakhuizen stonden leeg.
Men voerde een stil gesprek,
veel honger, menigeen zweeg.

11

Ibn al-Abbār zag de val
beschreef hoe het lot keert
wie graan verliest in zijn hal
wordt arm en al gauw bekeert

12

Zo werd dit dal machtig groot
Aldarache hield de kracht
het graan dat redt uit de nood
bestuurde dit land met macht

7

Campesinos de regiones del Atlas,
con conocimiento del riego.
Trajeron agua por muchos arroyos,
la cosecha creció abundante y fuerte.

8

Acequias en la arena,
distribuían vida y pan.
Dieron fuerza a la tierra,
que se alzó de la antigua necesidad.

9

Rebelión inútil y mala,
el pueblo veía al ejército.
Cada señal era sincera,
que el orden aquí existiría.

10

La ciudad de Murcia padecía,
sus almacenes estaban vacíos.
Se llevaban conversaciones calladas,
mucho hambre, muchos callaban.

11

Ibn al-Abbār vio la caída,
describió cómo el destino gira.
Quien pierde grano en su sala,
se empobrece y pronto se convierte.

12

Así este valle creció poderoso,
Aldarache mantenía la fuerza.
El grano que salva de la necesidad,
gobernaba esta tierra con poder.

9.1 Slotopmerking

Het jaar 1166 markeert een kantelpunt in de geschiedenis van zuidoostelijk al-Andalus. Wat aan de oppervlakte een militair conflict lijkt tussen Ibn Mardaniš — de christenvriendelijke heerser die door de christelijke kronieken de bijnaam Rey Lobo (Wolfskoning) kreeg — en het Almohadische kalifaat, ontpopt zich bij nader inzicht tot een strijd om levensonderhoud, logistiek en legitimiteit. Het Valle de Ricote, met Aldarache als strategisch zenuwcentrum, speelde hierin een hoofdrol. Het gedicht vangt deze verandering niet alleen in beelden, maar in de essentie van macht: voedsel, water en controle over menselijke beweging.

De twaalf verzen die ik opbouw, tonen een verhaal in fasen: eerst verdediging en weerstand, dan isolatie, en uiteindelijk de omslag naar samenwerking met de nieuwkomers die het landschap van binnenuit zouden hervormen. Deze slotopmerking wil voor de lezer duidelijk maken hoe mijn poëzie verankerd is in historische gegevens en waarom de thema's die ik bezing structureel bepalend waren voor het lot van Murcia en haar omliggende valleien.

1. De strategische insluiting van Murcia

Het beleg van Murcia was niet één veldslag, maar een langdurige wurggreep. De Almohaden — afkomstig uit Noord-Afrika, gevormd door een puriteinse religieuze hervormingsleer — wisten dat het hart van Mardaniš' macht niet enkel lag in zijn kastelen en forten, maar in de handelsroutes die voedsel aanvoerden uit Aragón, Castilië en de mediterrane kustgebieden.

Observación final

El año 1166 marca un punto de inflexión en la historia del sureste de al-Ándalus. Lo que superficialmente parece un conflicto militar entre Ibn Mardaniš —el gobernante favorable a los cristianos que recibió de las crónicas cristianas el apodo de Rey Lobo— y el califato almohade, se revela, al analizarlo, como una lucha por la subsistencia, la logística y la legitimidad. El Valle de Ricote, con Aldarache como centro nervioso estratégico, desempeñó un papel central. El poema captura este cambio no solo en imágenes, sino en la esencia del poder: alimentos, agua y control sobre el movimiento humano.

Los doce versos contruidos muestran una narrativa en fases: primero la defensa y la resistencia, luego el aislamiento y, finalmente, el giro hacia la cooperación con los recién llegados que reformarían el paisaje desde dentro. Esta observación final busca dejar claro al lector cómo mi poesía está anclada en datos históricos y por qué los temas que canto fueron estructuralmente determinantes para el destino de Murcia y sus valles circundantes.

1.- La inclusión estratégica de Murcia

El sitio de Murcia no fue una sola batalla, sino una asfixia prolongada. Los almohades —procedentes del norte de África y formados por una doctrina religiosa puritana— sabían que el corazón del poder de Mardaniš no residía únicamente en sus castillos y fortalezas, sino en las rutas comerciales que abastecían de alimentos desde Aragón, Castilla y las costas mediterráneas.

Toen zij in 1166 het tolstation bij Puerto de la Losilla innamen, beschreven in de eerste strofe, verloren de Murcianen de slag om mobiliteit.

Waar controle over toegangspoorten en wegen eerder een middel was om inkomsten te genereren, werd het nu een instrument van actieve verstikking. Het voortbewegen van legers, het transport van goederen, elke vorm van economische uitwisseling kwam onder toezicht te staan van een vijandige macht. Murcia werd niet aangevallen door zwaarden alleen, maar door de uitsluiting van markt en monding — een vorm van belegering die de bevolking uithongerde zonder de muren te beschadigen.

2. De rol van Aldarache als graanschuur en machtshefboom

Het gedicht laat in het bijzonder zien dat graan de sleutel was tot dominantie over de regio. Aldarache — in de Arabische bronnen beschreven als al-makhzan, het magazijn — was niet slechts een opslagplaats. Het was een knooppunt van vertrouwen tussen heer en onderdanen. Zolang Mardaniš graan kon verdelen, kon hij trouw eisen. Zodra dat niet langer mogelijk was, moest de bevolking kiezen tussen loyaliteit en overleven.

De Almohaden begrepen dit razendsnel. Het in handen krijgen van Aldarache had een effect dat verder ging dan de fysieke verovering: het was een oorlog om de perceptie van stabiliteit. Door de graanvoorraden te beheren en eerlijker te distribueren, konden zij beweren dat hun bestuur rechtvaardiger, betrouwbaarder en toekomstbestendiger was. De bevolking van Aldarache — niet ideologisch overtuigd, wel angstig — zag zich genoodzaakt pragmatisch te handelen.

Cuando en 1166 ocuparon el puesto de peaje en el Puerto de la Losilla, descrito en la primera estrofa, los murcianos perdieron la batalla por la movilidad.

Donde el control de puertas de acceso y caminos antes era un medio para generar ingresos, ahora se convirtió en un instrumento de asfixia activa. El movimiento de ejércitos, el transporte de mercancías y toda forma de intercambio económico quedaron bajo supervisión de una potencia hostil. Murcia no fue atacada solo por las armas, sino mediante la exclusión de los mercados y las vías de abastecimiento: un sitio que castigaba de hambre a la población sin dañar las murallas.

2.- El papel de Aldarache como granero y palanca de poder

El poema muestra particularmente que el grano era la clave de la dominación sobre la región. Aldarache — descrito en las fuentes árabes como al-makhzan, el almacén— no era solo un depósito. Era un nodo de confianza entre señor y súbditos. Mientras Mardanīš pudiera distribuir grano, podía exigir lealtad. Una vez que esto ya no era posible, la población debía elegir entre la fidelidad y la supervivencia.

Los almohades comprendieron esto rápidamente. Controlar Aldarache tuvo un efecto que iba más allá de la conquista física: fue una guerra por la percepción de estabilidad. Administrando las reservas de grano y distribuyéndolas con equidad, podían afirmar que su gobierno era más justo, confiable y sostenible. La población de Aldarache — no ideológicamente convencida, pero sí temerosa— se vio obligada a actuar pragmáticamente.

De poëzie toont de metamorfose: waar eerst onderdrukking en angst heersten, ontstaat onder de nieuwe machthebbers discipline en orde. Het volk dat eerder nog overwoog in opstand te komen, vindt rust in de wetenschap dat de oogst niet verloren zal gaan.

3. Demografische en agrarische transformaties

Een vaak onderschat aspect van dit historische moment is de het verplaatsen en herhuisvesten van groepen landbouwers uit de Atlasgebieden, waarop in de zevende en achtste vers subtiel wordt gewezen. De Almohaden waren niet slechts veroveraars; zij waren planners, infrastructuurexperts en kolonisatie-architecten. In de Atlas hadden zij eeuwenlange ervaring in het kanaliseren van water in bergachtige omstandigheden — kennis die zij nu toepasten in het Ricote-dal.

Hier voltrekt zich een structurele revolutie:

- .Waterbeheer werd gecentraliseerd
- .Acequias werden verbreed, gestroomlijnd of compleet nieuw aangelegd
- .Grondgebruik werd opnieuw ingedeeld en belastingen herzien
- .Arbeidsverdeling werd georganiseerd volgens een militair-agrarisch model

Door deze “waterpolitiek” steeg de productiviteit aanzienlijk. De natuur veranderde — zanderige akkers maakten plaats voor bloeiende boomgaarden en koelere irrigatiegronden. Dit was een vorm van biopolitieke macht: de overheid controleerde leven door het beheer van de natuurlijke bronnen waar dat leven van afhankelijk was. Het gedicht verheft dit tot een beeld van weder-geboorte: bodem die weer vruchtbaar wordt, bewoners die nieuwe hoop vinden. De valleien, ooit periferie, worden centrale pijlers van een nieuw imperium.

La poesía revela la metamorfosis: donde antes reinaban la opresión y el miedo, bajo los nuevos gobernantes surge disciplina y orden. El pueblo que antes consideraba rebelarse, encuentra tranquilidad al saber que la cosecha no se perderá.

3.- Transformaciones demográficas y agrarias

Un aspecto frecuentemente subestimado de este momento histórico es el traslado y reubicación de grupos de agricultores provenientes de las regiones del Atlas, al que se hace alusión de manera sutil en los versos siete y ocho. Los almohades no eran solo conquistadores; eran planificadores, expertos en infraestructura y arquitectos de colonización. En el Atlas tenían siglos de experiencia en canalización de agua en terrenos montañosos, conocimiento que aplicaron ahora en el valle de Ricote.

Se desarrolla así una revolución estructural:

- .Se centraliza la gestión del agua.
- .Se amplían, racionalizan o crean nuevas acequias.
- .Se reorganiza el uso del suelo y se revisan impuestos.
- .Se establece la división del trabajo según un modelo militar-agrícola.

Gracias a esta “política hídrica” la productividad aumentó considerablemente. La naturaleza cambió: los terrenos arenosos dieron paso a huertos florecientes y a tierras de riego más frescas. Esta fue una forma de poder biopolítico: el gobierno controlaba la vida a través de la administración de los recursos naturales de los cuales dependía esa vida. El poema eleva esto a una imagen de renacimiento: suelos que vuelven a ser fértiles, habitantes que encuentran nueva esperanza. Los valles, antes periféricos, se convirtieron en pilares centrales de un nuevo imperio.

4. De honger in Murcia als katalysator van trouwverandering

Evenzeer wordt in de verzen de situatie binnen de muren van Murcia tastbaar gemaakt. Kelders en pakhuizen raakten leeg, voedsel werd schaarser. Het stadsbestuur stond onder druk van zowel interne spanningen als externe dreiging. Ibn Mardanīš had geen middelen meer om de burgers veiligheid te garanderen. De bevolking, uitgesloten van het platteland dat hen ooit voedde, zag dat hun leider de strijd verloor: niet door een enkele veldslag, maar door de uitputting van zijn logistiek. Hier toont men dat macht pas zichtbaar omvalt wanneer de voedselketen breekt. Zoals Ibn al-Abbār observeerde, is de val van een rijk vaak begonnen op het moment dat de voorraadkamers leeg raken.

5. De psychologische dimensie van capitulatie

Een bijna onzichtbaar, maar essentieel thema in de versregels is het verdwijnen van het idee van opstand. Zodra inwoners beseften dat de vijand orde kon brengen en voedsel kon garanderen, verloor verzet zijn fundament. Het kneden van onderwerping gebeurde niet met geweld, maar met de belofte van stabiliteit. Waar onder Mardanīš het recht vooral werd opgelegd en belastingen als onderdrukkend werden ervaren, presenteerden de Almohaden zich als bringers van efficiënt bestuur. Dit is geen lofzang, maar een vaststelling: macht die honger stopt, wint zelden vijanden.

6. De literair-historische waarde van Ibn al-Abbār

Door Ibn al-Abbār een plek te geven in het elfde vers, plaats ik het gedicht binnen de traditie van Andalusische geschiedschrijving.

4.- El hambre en Murcia como catalizador del cambio de lealtad

Igualmente, en los versos se hace tangible la situación dentro de las murallas de Murcia. Los sótanos y almacenes quedaron vacíos; los alimentos escaseaban. El gobierno de la ciudad estaba bajo presión tanto por tensiones internas como por amenazas externas. Ibn Mardaniš ya no tenía medios para garantizar seguridad a los ciudadanos. La población, excluida del campo que alguna vez la alimentó, vio que su líder perdía la contienda: no por un solo enfrentamiento, sino por la ruptura de su logística. Aquí se evidencia que el poder solo cae de manera visible cuando la cadena alimentaria se rompe. Como observó Ibn al-Abbār, la caída de un reino suele comenzar en el momento en que se vacían las despensas.

5.- La dimensión psicológica de la capitulación

Un tema casi invisible pero esencial en los versos es la desaparición de la idea de rebelión. Una vez que los habitantes comprendieron que el enemigo podía garantizar orden y alimentos, la resistencia perdió su fundamento. La imposición de la sumisión no se realizaba mediante la violencia, sino con la promesa de estabilidad. Donde bajo Mardaniš la ley se percibía como opresiva y los impuestos como coercitivos, los almohades se presentaban como portadores de una administración eficiente. Esto no es un elogio, sino una constatación: el poder que detiene el hambre rara vez gana enemigos.

6.- El valor literario e histórico de Ibn al-Abbār

Al dar un lugar a Ibn al-Abbār en el verso once, se inserta el poema dentro de la tradición historiográfica andalusí.

Hij stond bekend om zijn inzicht dat economische factoren vaak de doorslag geven in politieke crises. Zijn beschrijving van de val van Murcia is niet slechts een lamentatie, maar een analyse: wie het graan verliest, verliest de ziel van zijn bestuur. De verwijzing naar hem versterkt het idee dat mijn gedicht niet louter verhalend is, maar onderdeel van een historisch-intellectuele dialoog.

7. De betekenis van Aldarache in het grotere verhaal
Wanneer de laatste strofe eindigt met de constatering dat “het graan dat redt uit de nood het land met macht bestuurd”, maak ik een cruciale historische conclusie. Aldarache werd het symbool van een nieuwe machtsorde waarin:

- logistiek de basis van militair overwicht vormde,
- infrastructuur de bevolking bond,
- en landbouw de zuurstof was van samenleving en economie.

Het Ricote-dal werd daarmee niet langer een marge van het rijk, maar een essentiële schakel tussen Marokkaanse Almohadische centra en het Iberisch schiereiland. Waar vroeger de defensieve functie van torens en wachters domineerde, kwam nu de creatieve functie van irrigatie en distributie centraal te staan.

Se le reconocía por su comprensión de que los factores económicos frecuentemente determinan las crisis políticas. Su descripción de la caída de Murcia no es solo una lamentación, sino un análisis: quien pierde el grano, pierde el alma de su gobierno. La referencia a él refuerza la idea de que mi poema no es meramente narrativo, sino parte de un diálogo histórico-intelectual.

7.- La importancia de Aldarache en el relato general
Cuando el último verso concluye afirmando que “el grano que salva de la necesidad gobernaba la tierra con poder”, se hace una conclusión histórica crucial. Aldarache se convirtió en el símbolo de un nuevo orden de poder en el que:

- .La logística constituía la base de la supremacía militar.
- .La infraestructura unía a la población.
- .La agricultura era el oxígeno de la sociedad y la economía.

Así, el valle de Ricote dejó de ser una mera periferia del imperio y se transformó en un enlace esencial entre los centros almohades de Marruecos y la península Ibérica. Donde antes predominaba la función defensiva de torres y vigilantes, ahora se situó en el centro la función creativa de irrigación y distribución.

Eindreflectie: De verborgen motor van geschiedenis
Het gedicht toont helder dat grote omwentelingen
zelden worden ingegeven door spectaculaire
veldslagen. De reorganisatie van water en brood, van
schuren en zaden, bepaalt wie geschiedenis schrijft.
De poëtische beelden concentreren zich niet op
koningen of generaals, maar op de infrastructuur die
hun ambities mogelijk maakt of fnuikt.

Wat in 1166 in het Valle de Ricote gebeurde, is
exemplarisch:

- .Wie eten levert, levert toekomst.
- .Wie water beheert, beheert hoop.
- .Wie strategie koppelt aan overleving, overwint.

De Wolfkoning verloor niet omdat hij niet dapper
genoeg was, maar omdat hij de toevoer niet langer in
handen had. De Almohaden wonnen niet enkel door
speer en schild, maar omdat zij de akkers
controleerden waaruit bakens van zekerheid
groeiden. De slotvorm benadrukt dat Aldarache in
plaats van een plaats van angst, een plaats van
voedsel werd. Waar ooit soldaten op de muren
wachtten op gevaar, stonden burgers in rijen voor
graan dat hun honger stilde. En waar honger zwijgt,
verdwijnen rebellie en onrust.

De ultieme boodschap:

Het is niet het zwaard dat de geschiedenis leidt, maar
het brood dat het zwaard voedt. Daarom is de
slotregel geen metafoor — het is een historische
waarheid.

Reflexión final: el motor oculto de la historia

El poema demuestra claramente que las grandes transformaciones rara vez son impulsadas por batallas espectaculares. La reorganización del agua y el pan, de los graneros y semillas, determina quién escribe la historia. Las imágenes poéticas no se concentran en reyes o generales, sino en la infraestructura que hace posible o frustra sus ambiciones.

Lo sucedido en 1166 en el Valle de Ricote es ejemplar:

- .Quien suministra alimento, suministra futuro.
- .Quien controla el agua, controla la esperanza.
- .Quien une estrategia y supervivencia, triunfa.

El Rey Lobo no perdió por falta de valentía, sino porque ya no controlaba el suministro. Los almohades no ganaron solo con lanza y escudo, sino porque dominaron los campos de los cuales brotaban señales de seguridad. La forma final subraya que Aldarache, en lugar de ser un lugar de miedo, se convirtió en un lugar de alimento. Donde antes soldados vigilaban los muros ante el peligro, ahora los ciudadanos hacían fila por grano que calmaba su hambre. Y donde el hambre desaparece, también desaparecen la rebelión y la agitación.

El mensaje definitivo:

No es la espada la que dirige la historia, sino el pan que alimenta la espada. Por ello, la última línea no es una metáfora: es una verdad histórica.

9.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht "Aldarache in 1166" en de begeleidende slotbeschouwing vormen een diepgaande verhandeling over politieke filosofie, ethiek en de metafysica van macht. Hoewel de tekst zich presenteert als een historisch relaas over een belegering en een agrarische transformatie, raakt het aan de kernvragen van hoe een samenleving wordt bestuurd en hoe legitimiteit wordt verkregen. De analyse die hierna volgt, is bedoeld voor de lezer van een boek over de wijsgerige aspecten van macht en overleving. Onderstaand volgt een uitgebreide analyse van de filosofische concepten en denkers die in dit werk resoneren.

1.- Het Politiek Realisme van Niccolò Machiavelli In de strofen 1 tot en met 4 wordt de val van Ibn Mardaniš (de Wolfskoning) beschreven als een proces van isolatie en uitputting. Dit sluit nauw aan bij het politiek realisme van de Italiaanse filosoof Niccolò Machiavelli. In zijn werk "Il Principe" stelde hij dat macht niet rust op morele superioriteit, maar op "virtù" (kracht en doortastendheid) en het vermogen om de grillen van de "Fortuna" (het lot) te beheersen. Mardaniš verloor zijn "virtù" op het moment dat hij de controle over de logistiek verloor. De filosofie van Machiavelli leert dat een heerser die zijn volk geen veiligheid en voedsel kan garanderen, zijn bestaansrecht verliest. De "druk" die Mardaniš voelde, was de onverbidde werking van de politieke noodzakelijkheid.

Consideraciones filosóficas

El poema "Aldarache en 1166" y la correspondiente observación final constituyen un tratado profundo sobre filosofía política, ética y la metafísica del poder. Aunque el texto se presenta como un relato histórico sobre un asedio y una transformación agrícola, aborda las cuestiones fundamentales sobre cómo se gobierna una sociedad y cómo se obtiene la legitimidad. El análisis que sigue está dirigido al lector de un libro sobre los aspectos filosóficos del poder y la supervivencia. A continuación, se ofrece un análisis detallado de los conceptos filosóficos y pensadores que resuenan en esta obra.

1.- El Realismo Político de Niccolò Machiavelli

En las estrofas 1 a 4 se describe la caída de Ibn Mardanīš (el Rey Lobo) como un proceso de aislamiento y agotamiento. Esto se relaciona estrechamente con el realismo político del filósofo italiano Niccolò Machiavelli. En su obra "Il Principe" sostenía que el poder no se fundamenta en la superioridad moral, sino en la "virtù" (fuerza y determinación) y en la capacidad de controlar los caprichos de la "Fortuna" (el destino). Mardanīš perdió su "virtù" en el momento en que perdió el control sobre la logística. La filosofía de Machiavelli enseña que un gobernante que no puede garantizar seguridad y alimentos a su pueblo pierde su derecho a existir. La "presión" que sintió Mardanīš fue la implacable fuerza de la necesidad política.

2.- Thomas Hobbes en het Sociaal Contract De overgang van de bevolking van verzet naar onderwerping (strofe 6 en 9) illustreert de theorie van het sociaal contract, zoals geformuleerd door Thomas Hobbes in zijn werk "Leviathan". Hobbes stelde dat mensen in een natuurtoestand van constante oorlog leven, wat het leven "kort, bruut en eenzaam" maakt. Om dit te ontsnappen, sluiten zij een contract met een soeverein: zij geven hun absolute vrijheid op in ruil voor fysieke veiligheid en orde. Wanneer de Almohaden de "honger stillen" en "orde brengen", herstellen zij in feite het sociaal contract. De bevolking van de Ricote-vallei handelt strikt Hobbesiaans; zij kiezen voor de macht die hun leven beschermt boven de macht die hen uithongert.

3.- De Biopolitiek van Michel Foucault De slotbeschouwing refereert aan de Almohaden als "kolonisatie-architecten" die het leven controleerden via het beheer van water en landbouw. Dit raakt aan het moderne filosofische concept van 'biopolitiek', ontwikkeld door Michel Foucault. Biopolitiek is een vorm van machtsuitoefening die niet langer gericht is op het recht van de soeverein om te doden, maar op de zorg voor en controle over het leven van de bevolking. Door acequia's te verbreden en de voedselproductie te centraliseren (strofe 7 en 8), oefenden de Almohaden macht uit tot in de diepste vezels van het bestaan. De staat wordt de beheerder van de biologische processen: wie water krijgt, leeft; wie graan krijgt, gehoorzaamt.

4.- De Filosofie van de Geschiedenis van Ibn Khaldun Het gedicht noemt Ibn al-Abbār in de elfde strofe, wat de lezer direct naar de intellectuele traditie van de Maghreb en al-Andalus leidt. De meest prominente filosoof in deze traditie is Ibn Khaldun.

2.- Thomas Hobbes y el Contrato Social

La transición de la población de la resistencia a la sumisión (estrofas 6 y 9) ilustra la teoría del contrato social, tal como la formuló Thomas Hobbes en su obra "Leviatán". Hobbes sostenía que los seres humanos viven en un estado natural de guerra constante, lo que hace que la vida sea "corta, brutal y solitaria". Para escapar de esto, celebran un contrato con un soberano: renuncian a su libertad absoluta a cambio de seguridad física y orden. Cuando los almohades "apaciguan el hambre" y "establecen el orden", de hecho restauran el contrato social. La población del valle de Ricote actúa estrictamente según Hobbes; eligen el poder que protege sus vidas por encima del poder que los somete al hambre.

3.- La Biopolítica de Michel Foucault

La observación final hace referencia a los almohades como "arquitectos de colonización" que controlaban la vida mediante la gestión del agua y la agricultura. Esto se relaciona con el concepto filosófico moderno de 'biopolítica', desarrollado por Michel Foucault. La biopolítica es una forma de ejercicio del poder que ya no se centra en el derecho del soberano a matar, sino en el cuidado y control de la vida de la población. Al ampliar las acequias y centralizar la producción de alimentos (estrofas 7 y 8), los almohades ejercieron poder hasta las fibras más profundas de la existencia. El Estado se convierte en el administrador de los procesos biológicos: quien recibe agua, vive; quien recibe grano, obedece.

4.- La Filosofía de la Historia de Ibn Khaldun

El poema menciona a Ibn al-Abbār en la estrofa 11, lo que remite directamente al lector a la tradición intelectual del Magreb y al-Ándalus. El filósofo más destacado de esta tradición es Ibn Khaldun.

In zijn "Muqaddimah" ontwikkelde hij de theorie van de 'Asabiyyah' (sociale cohesie). Hij stelde dat rijken opkomen door sterke onderlinge banden, maar ten onder gaan door decadentie en het verlies van controle over de periferie. De val van Mardaniš is een schoolvoorbeeld van Khaldun's cyclus: de stedelijke macht in Murcia verzwakte terwijl de rurale, gedisciplineerde Almohaden de vitale bronnen (het graan in Aldarache) overnamen. Ibn al-Abbār's observatie dat "wie graan verliest, arm wordt", is de kern van de Khalduniaanse economische determinatie van de geschiedenis.

5.- Aristoteles en de Teleologie van de Staat Voor Aristoteles had de staat (de polis) een doel: het mogelijk maken van het "goede leven". In het gedicht zien we hoe de staat onder Mardaniš faalt in dit doel door "louter pijn" te veroorzaken (strofe 4). De nieuwe orde van de Almohaden wordt gepresenteerd als een systeem dat weer functioneel is. De herverdeling van granen "voor elk gezin" (strofe 6) weerspiegelt de Aristotelische gedachte van distributieve rechtvaardigheid. Een samenleving is alleen stabiel als de middelen zodanig worden verdeeld dat de burgers een zinvol bestaan kunnen leiden. De teleologie (doelgerichtheid) van de Ricotevallei onder het nieuwe bewind was gericht op productie en overleving, wat de basis vormde voor de nieuwe politieke orde.

6.- Karl Marx en de Economische Basis Hoewel Karl Marx een denker van de 19e eeuw is, is zijn materialistische geschiedopvatting zeer toepasbaar op dit gedicht. Marx stelde dat de economische onderbouw (de productiemiddelen en verhoudingen) de ideologische bovenbouw (politiek, recht, religie) bepaalt.

En su "Muqaddimah" desarrolló la teoría de la 'Asabiyyah' (cohesión social). Sostenía que los imperios surgen mediante fuertes lazos internos, pero decaen por la decadencia y la pérdida de control sobre la periferia. La caída de Mardaniš es un ejemplo paradigmático del ciclo khalduniano: el poder urbano en Murcia se debilitó mientras los disciplinados almohades rurales tomaban los recursos vitales (el grano de Aldarache). La observación de Ibn al-Abbār de que "quien pierde el grano, se empobrece" es el núcleo de la determinación económica de la historia según Khaldun.

5.- Aristóteles y la Teleología del Estado

Para Aristóteles, el Estado (la polis) tenía un propósito: permitir la "vida buena". En el poema se observa cómo el Estado bajo Mardaniš fracasa en este objetivo al causar "solo dolor" (estrofa 4). El nuevo orden de los almohades se presenta como un sistema funcional nuevamente. La redistribución del grano "para cada familia" (estrofa 6) refleja el pensamiento aristotélico de justicia distributiva. Una sociedad es estable solo si los recursos se distribuyen de manera que los ciudadanos puedan llevar una vida significativa. La teleología (finalidad) del valle de Ricote bajo la nueva administración se orientó hacia la producción y la supervivencia, formando la base del nuevo orden político.

6.- Karl Marx y la Base Económica

Aunque Karl Marx es un pensador del siglo XIX, su concepción materialista de la historia es muy aplicable a este poema. Marx sostenía que la infraestructura económica (medios de producción y relaciones) determina la superestructura ideológica (política, derecho, religión).

De slotbeschouwing stelt letterlijk: "Het is niet het zwaard dat de geschiedenis leidt, maar het brood dat het zwaard voedt." Dit is een zuiver materialistische analyse. De Almohaden wonnen niet door superieure ideeën, maar door de controle over de "materie": de acequia's en de graanschuren. De verandering in loyaliteit van het volk was geen spirituele bekering, maar een direct gevolg van de veranderde economische basis.

7.- Stoïcijnse Rust en Pragmatisme De "rust" die de bevolking vindt in de wetenschap dat de oogst niet verloren gaat (strofe 9), vertoont Stoïcijnse trekken. Filosofen zoals Seneca of Marcus Aurelius leerden dat de mens zich moet richten op wat binnen zijn controle ligt en de externe omstandigheden moet accepteren. In een tijd van grote politieke omwentelingen kozen de bewoners van Aldarache voor een pragmatisch stoïcisme: zij pasten zich aan aan de nieuwe machthebbers om hun eigen voortbestaan te garanderen. De "vaste hand" waarmee korrels werden gedeeld (strofe 6), creëerde de nodige stabiliteit waardoor de geestelijke onrust kon verdwijnen.

8.- De Ethiek van de Zorg: Carol Gilligan en de Modernen Hoewel het een moderne term is, zien we in de strofen over de verdeling van graan voor gezinnen een vroege vorm van de "ethiek van de zorg". De machtshebber wordt hier niet beschreven als een abstracte tiran, maar als een verstrekker van levensbehoeften. De Almohaden handelden vanuit een noodzaak om de bevolking te binden via zorgvuldige distributie.

La observación final afirma literalmente: "No es la espada la que dirige la historia, sino el pan que alimenta la espada". Este es un análisis puramente materialista. Los almohades no ganaron por ideas superiores, sino por el control de la "materia": las acequias y los graneros. El cambio de lealtad del pueblo no fue una conversión espiritual, sino consecuencia directa de la transformación de la base económica.

7.- Serenidad Estoica y Pragmatismo

La "tranquilidad" que la población encuentra al saber que la cosecha no se pierde (estrofa 9) presenta rasgos estoicos. Filósofos como Séneca o Marco Aurelio enseñaron que el ser humano debe centrarse en lo que está bajo su control y aceptar las circunstancias externas. En tiempos de grandes transformaciones políticas, los habitantes de Aldarache optaron por un estoicismo pragmático: se adaptaron a los nuevos gobernantes para garantizar su propia supervivencia. La "mano firme" con la que se repartían los granos (estrofa 6) creó la estabilidad necesaria para que la inquietud espiritual desapareciera.

8.- La Ética del Cuidado: Carol Gilligan y los Modernos

Aunque es un término moderno, se observa en las estrofas sobre la distribución de grano para las familias una forma temprana de la "ética del cuidado". El gobernante no se describe como un tirano abstracto, sino como un proveedor de necesidades vitales. Los almohades actuaron desde la necesidad de vincular a la población mediante una distribución cuidadosa.

In de filosofie van de zorg staat de onderlinge afhankelijkheid centraal. De Almohaden hadden de arbeid van de boeren nodig, en de boeren hadden de bescherming van de schuren nodig. Deze wederzijdse afhankelijkheid vormde de nieuwe sociale ethiek van het dal.

9.- Jean-Jacques Rousseau en de Algemene Wil De transitie in het gedicht suggereert dat de nieuwe machthebbers een vorm van "Algemene Wil" (Volonté Générale) trachtten te creëren, een concept van Jean-Jacques Rousseau. Hoewel ze dictatoriaal waren, presenteerden de Almohaden hun bestuur als een handeling ten gunste van het algemeen belang (het voorkomen van honger). Wanneer de inwoners de orde accepteren, ontstaat er een stilzwijgende consensus. De macht is niet langer louter geweld, maar wordt een legitiem bestuur omdat het voldoet aan de collectieve behoefte aan stabiliteit.

10.- Overzicht van filosofische en strategische thema's
1.- De primaat van logistiek boven militaire glorie (Materialisme). 2.- Het herstel van orde als de hoogste morele plicht van een heerser (Hobbes). 3.- De transformatie van de natuur als instrument van politieke controle (Biopolitiek). 4.- De onvermijdelijkheid van de machtswisseling bij het breken van de voedselketen (Ibn Khaldun). 5.- De morele rechtvaardiging van macht door middel van rechtvaardige distributie (Aristoteles). 6.- Het pragmatisme van de onderdaan als overlevingsstrategie (Stoïcisme).

En la filosofía del cuidado, la interdependencia es central. Los almohades necesitaban la labor de los campesinos, y los campesinos necesitaban la protección de los graneros. Esta interdependencia formó la nueva ética social del valle.

9.- Jean-Jacques Rousseau y la Voluntad General

La transición del poema sugiere que los nuevos gobernantes intentaban crear una forma de "Voluntad General" (Volonté Générale), un concepto de Jean-Jacques Rousseau. Aunque eran dictatoriales, los almohades presentaban su administración como una acción en favor del interés común (prevenir el hambre). Cuando los habitantes aceptan el orden, surge un consenso tácito. El poder deja de ser solo violencia; se convierte en gobierno legítimo al satisfacer la necesidad colectiva de estabilidad.

10.- Resumen de temas filosóficos y estratégicos

- 1.- El primado de la logística sobre la gloria militar (Materialismo).
- 2.- La restauración del orden como el deber moral supremo del gobernante (Hobbes).
- 3.- La transformación de la naturaleza como instrumento de control político (Biopolítica).
- 4.- La inevitabilidad del cambio de poder al romperse la cadena alimentaria (Ibn Khaldun).
- 5.- La justificación moral del poder mediante distribución justa (Aristóteles).
- 6.- El pragmatismo del súbdito como estrategia de supervivencia (Estoicismo).

11.- Synthese voor de lezer De analyse van "Aldarache in 1166" maakt duidelijk dat filosofie in de Middeleeuwen geen abstracte bezigheid was, maar een kwestie van overleven. De teksten tonen aan dat wijsheid ligt in het herkennen van de structuren die het leven mogelijk maken. De val van de Wolfskoning was een filosofische noodzakelijkheid: een macht die zich loskoppelt van de bronnen van het leven (water en graan), is een macht zonder fundament. De Almohaden brachten een nieuwe filosofie van gecentraliseerde zorg en infrastructuur, die de bevolking niet onderwierp met het zwaard, maar bond met het brood.

Voor de lezer van dit boek is de belangrijkste les dat macht pas werkelijk bestaat wanneer zij wordt vertaald in de organisatie van het dagelijks leven. Het Valle de Ricote fungeert hier als een microkosmos van de wereldgeschiedenis, waar de eeuwige strijd tussen chaos en orde wordt beslecht op het niveau van de acequia en de graanschuur. De geschiedenis wordt geschreven door degenen die begrijpen dat de ziel van een volk loopt via de weg van de maag naar de akker.

11.- Síntesis para el lector

El análisis de "Aldarache en 1166" muestra claramente que la filosofía en la Edad Media no era una actividad abstracta, sino una cuestión de supervivencia. Los textos demuestran que la sabiduría reside en reconocer las estructuras que hacen posible la vida. La caída del Rey Lobo fue una necesidad filosófica: un poder que se desconecta de los recursos de vida (agua y grano) es un poder sin fundamento. Los almohades introdujeron una nueva filosofía de cuidado centralizado e infraestructura, que no subyugaba a la población con la espada, sino que la vinculaba mediante el pan.

Para el lector de este libro, la lección principal es que el poder existe realmente solo cuando se traduce en la organización de la vida cotidiana. El Valle de Ricote funciona aquí como un microcosmos de la historia mundial, donde la lucha eterna entre caos y orden se resuelve al nivel de la acequia y el granero. La historia es escrita por quienes comprenden que el alma de un pueblo recorre el camino del estómago al campo.

10 Waterwiel in Aldarache

1
In de twaalfde eeuwen wijd,
lag Aldarache aan stroom.
Vruchtbaarheid en vrede tijd,
als een verre, zoete droom.

2
Tegenover het kasteel,
dat men vroeger Negra noemt.
Kreeg het land zijn waterdeel,
werd de vallei ver geroemd.

3
Blanca kijkt nu naar de kant,
waar het oude Darrax ligt.
Water voedde daar het land,
gaf het land een mooi gezicht.

4
In Segura's sterke vloed,
stond een molen van de start.
Water was het groene bloed,
van rijke Ricote hart.

5
Wielen uit het verre land,
Syrië bracht ons de kracht.
Door de molen aan de wand,
werd het water hoog gebracht.

6
Elke akker, elk perceel,
kreeg het volle, frisse nat.
Ieder kreeg zijn eigen deel,
uit de rijke waterschat.

Noria de Agua en Aldarache

1

En los siglos doce extendidos,
Aldarache junto al río yacía.
Fertilidad y paz en tiempos idos,
como un sueño dulce y lejano en la vía.

2

Frente al castillo que antaño Negra llamaban,
recibía el suelo su parte de agua.
La vega se hizo famosa, la alababan,
por el verdor que el río le entregaba.

3

Blanca hoy mira hacia la orilla lejana,
donde el viejo Darrax aún reposa.
El agua nutrió allí la tierra llana,
dándole al paisaje su hermosa rosa.

4

En la fuerte corriente del Segura,
se alzaba un molino desde el principio.
El agua era la sangre verde y pura,
del rico corazón de Ricote, su hilo.

5

Norias traídas de tierras distantes,
Siria nos dio su fuerza y saber.
Por el molino junto a las paredes,
el agua se elevaba con poder.

6

Cada campo, cada parcela pequeña,
recibía el agua fresca y plena.
Todos tuvieron su justa parte suya,
de la rica reserva que el río tenía.

7

Het gesteun en het gekreun,
van het rad dat eeuwig draait.
Met een muzikale dreun,
werd de oogst daar uitgezaaid.

8

Vruchtenbomen in het dal,
bloeiden als een paradijs.
Gewassen waren overal,
door de molen, oud en wijs.

9

In Abarán draait het rad,
nog in het oude, stille dal.
Meer vruchtbaar land; rijke schat,
oogst, enorm groot, overal.

10

Citroen geel, vol zonneschijn,
Groeien in vruchtbare grond.
Vonden weg naar stad en plein,
waar men ze als rijkdom vond.

11

Muilezels op lange pad,
vierhonderd kilometer.
Vrachten voor de verre stad,
inkomsten toen veel beter.

12

Zingend ging het waterrad,
door de eeuwen heen van stijd.
Leven in de oude schat,
vol van dankbaarheid de tijd.

7

El gemido y el crujir constante,
de la noria que gira por siempre jamás.
Con un rumor musical y vibrante,
se sembraba la cosecha en paz.

8

Árboles frutales en el valle florecían,
como un paraíso en plena flor.
Los cultivos se extendían por doquier,
gracias al molino, viejo y sabio señor.

9

En Abarán gira aún la rueda,
en el valle antiguo y silencioso.
Más tierra fértil; tesoro que queda,
cosecha enorme, por todas partes gozoso.

10

Limones amarillos, llenos de sol radiante,
crecen en suelo fértil y rico.
Llegaban al mercado y a la plaza distante,
donde se hallaban como tesoro bendito.

11

Mulas en largos caminos andaban,
cuatrocientos kilómetros de ida.
Cargas para la ciudad lejana llevaban,
ingresos entonces mucho más altos en vida.

12

Cantando giraba la noria de agua,
a través de los siglos sin fin.
Vida en el viejo tesoro que guarda,
tiempo lleno de gratitud y confín.

10.1 Slotopmerking

Het gedicht *Waterwiel in Aldarache* is een krachtige evocatie van de geschiedenis van Aldarache, met de nadruk op de vitaliteit van water en de invloed die het waterwiel had op de vruchtbaarheid van de regio. Het biedt een rijk, visueel en emotioneel geladen beeld van het landschap, de geschiedenis en de technologie die de regio transformeerden. Het gedicht volgt een duidelijke structuur en een strak metrum, met een consistente toepassing van zeven lettergrepen per regel, wat bijdraagt aan de vloeiendheid en het ritme van het werk. De keuze om de 12 verzen in een regelmaat van zeven lettergrepen te presenteren, versterkt niet alleen het ritme van het gedicht, maar creëert ook een gevoel van balans, wat past bij het onderwerp van de vruchtbaarheid en de herhaling van het waterwiel.

1.- Het belang van water en de waterwieltechnologie
Het gedicht legt de nadruk op de cruciale rol die water speelde in de landbouw en de ontwikkeling van de regio. In de middeleeuwen, en specifiek in het geval van Aldarache, was water niet slechts een middel van overleving, maar de bron van welvaart. Het waterwiel was het instrument dat in staat was om het water effectief te benutten voor irrigatie, waardoor de landbouwproductie werd verhoogd en het land vruchtbaarder werd. De beschrijving van het waterwiel als “groen bloed” in vers 4 is een treffende metafoor die de essentie van het water als levensbron van de regio symboliseert. Water, in de vorm van het rad en het wiel, is dus niet alleen een mechanisch instrument, maar ook een symbool van de levenscyclus van de regio zelf: het voedt het land, de gemeenschap en de economie.

Observación final

El poema "Noria en Aldarache" es una poderosa evocación de la historia de Aldarache, con especial énfasis en la vitalidad del agua y la influencia que la noria tuvo en la fertilidad de la región. Ofrece una imagen rica, visual y emocionalmente cargada del paisaje, la historia y la tecnología que transformaron la zona. El poema sigue una estructura clara y una métrica estricta, con una aplicación consistente de siete sílabas por verso, lo que contribuye a la fluidez y al ritmo de la obra. La elección de presentar las 12 estrofas con una regularidad de siete sílabas no solo refuerza el ritmo del poema, sino que también crea una sensación de equilibrio, que armoniza con el tema de la fertilidad y la repetición del giro de la noria.

1.- La importancia del agua y la tecnología de las norias

El poema destaca el papel crucial que el agua desempeñó en la agricultura y el desarrollo de la región. En la Edad Media, y específicamente en el caso de Aldarache, el agua no era solo un medio de supervivencia, sino la fuente de la prosperidad. La noria fue el instrumento capaz de aprovechar el agua de manera efectiva para el riego, lo que aumentó la producción agrícola e hizo la tierra más fértil. La descripción de la noria como "sangre verde" en el verso 4 es una metáfora impactante que simboliza la esencia del agua como fuente de vida de la región. El agua, en la forma de la rueda y la noria, no es por tanto solo un instrumento mecánico, sino también un símbolo del ciclo de vida de la propia región: nutre la tierra, la comunidad y la economía.

2.- De historische en culturele context

De verwijzingen naar de middeleeuwse geschiedenis van Aldarache en de regio zijn essentieel voor de thematiek van het gedicht. Het dorp Aldarache, gelegen aan een stroom, is een belangrijk symbool van de verbondenheid van de regio met water en vruchtbaarheid. Dit gedicht wekt de geschiedenis van de stad en haar omgeving tot leven door te verwijzen naar belangrijke plaatsen en gebeurtenissen, zoals het kasteel en de vallei die werden geroemd om hun waterdeeltjes en vruchtbaarheid. De vermelding van de oude naam van het kasteel, “Negra”, en de verwijzing naar “Blanca” (de stad Blanca, beroemd vanwege de oude geschiedenis van de Moriscos) geven een gevoel van historische continuïteit en diepte aan het gedicht.

De vermelding van de oorsprong van de waterwieltechnologie, die van Syrië komt, weerspiegelt de culturele kruisbestuiving die kenmerkend is voor de geschiedenis van de regio. De technologie van het waterwiel kwam uit verre landen en werd een essentieel hulpmiddel voor de lokale gemeenschappen. Deze vermelding kan worden gezien als een erkenning van de invloed van andere culturen op de ontwikkeling van het lokale landschap en de technologie. Het benadrukt ook de rol van handel en uitwisseling van kennis in de middeleeuwen, wat een breed inzicht geeft in de sociale en economische structuren van de tijd.

3.- Symbolisme van vruchtbaarheid en welvaart

De gedichtstructuur en de herhaling van beelden zoals de “frisse natte akkers” en de “vruchtenbomen in het dal” benadrukken het centrale thema van vruchtbaarheid.

2.- El contexto histórico y cultural

Las referencias a la historia medieval de Aldarache y su comarca son esenciales para la temática del poema. El pueblo de Aldarache, situado junto a una corriente, es un símbolo importante de la conexión de la región con el agua y la fertilidad. Este poema dota de vida a la historia de la localidad y su entorno al referirse a lugares y eventos importantes, como el castillo y el valle que fueron elogiados por sus partículas de agua y su fecundidad. La mención del antiguo nombre del castillo, “Negra”, y la referencia a “Blanca” (la ciudad de Blanca, famosa por su antigua historia morisca) otorgan un sentido de continuidad histórica y profundidad al poema.

La mención del origen de la tecnología de la noria, que proviene de Siria, refleja el intercambio cultural característico de la historia de la región. La tecnología de la noria llegó de tierras lejanas y se convirtió en una herramienta esencial para las comunidades locales. Esta mención puede verse como un reconocimiento de la influencia de otras culturas en el desarrollo del paisaje y la tecnología local. También subraya el papel del comercio y el intercambio de conocimientos en la Edad Media, lo que ofrece una visión amplia de las estructuras sociales y económicas de la época.

3.- Simbolismo de fertilidad y prosperidad

La estructura del poema y la repetición de imágenes como los “frescos campos húmedos” y los “frutales en el valle” subrayan el tema central de la fertilidad.

De vruchtbaarheid van het land, mogelijk gemaakt door het waterwiel, wordt gepresenteerd als de sleutel tot het welvaren van de regio. De vruchten, zoals de citroenen, worden symbolisch geassocieerd met rijkdom en welvaart. Het gedicht beschrijft hoe deze vruchten niet alleen de lokale economie voedden, maar ook hun weg vonden naar verre steden, waar ze werden gezien als een teken van rijkdom. De citroen wordt in vers 10 als "geel, vol zonneschijn" beschreven, wat zowel een visuele als symbolische betekenis heeft. De citroen is niet alleen een vrucht, maar ook een symbool van de vruchtbaarheid van het land, de economische bloei en de uitwisseling van goederen tussen regio's.

4.- De sociale impact van de waterwielen en de werkgelegenheid

De verwijzing naar muilezels die vierhonderd kilometer afleggen voor de handel benadrukt de verbondenheid van de regio met andere stedelijke centra en de grotere handelsroutes. Het beeld van de muilezels is een symbolische verwijzing naar de intensieve arbeid die betrokken was bij de agrarische productie en de handel. Hoewel het niet altijd direct genoemd wordt, suggereert het gedicht dat de welvaart die door de waterwielen werd gegenereerd, direct invloed had op de gemeenschap, zowel sociaal als economisch. De arbeidsintensieve aard van de waterbeheersing en de handel biedt inzicht in de complexiteit van het agrarische systeem van die tijd en benadrukt de afhankelijkheid van arbeid en technologie voor de welvaart van de regio.

La fecundidad de la tierra, facilitada por la noria, se presenta como la clave para la prosperidad de la región. Los frutos, como los limones, se asocian simbólicamente con la riqueza y el bienestar. El poema describe cómo estos frutos no solo alimentaban la economía local, sino que también llegaban a ciudades lejanas, donde eran vistos como un signo de opulencia. El limón se describe en el verso 10 como "amarillo, lleno de sol", lo que posee un significado tanto visual como simbólico. El limón no es solo un fruto, sino también un símbolo de la fertilidad de la tierra, el florecimiento económico y el intercambio de mercancías entre regiones.

4.- El impacto social de las norias y el empleo

La referencia a las mulas que recorren cuatrocientos kilómetros para el comercio destaca la conexión de la región con otros centros urbanos y las grandes rutas comerciales. La imagen de las mulas es una referencia simbólica al trabajo intensivo que implicaba la producción agraria y el comercio. Aunque no siempre se menciona directamente, el poema sugiere que la prosperidad generada por las norias influyó directamente en la comunidad, tanto social como económicamente. La naturaleza laboriosa de la gestión del agua y el comercio ofrece una visión de la complejidad del sistema agrario de la época y subraya la dependencia del trabajo y la tecnología para la riqueza de la región.

5.- De rol van het waterwiel in de gemeenschap en cultuur

In vers 12 wordt het waterwiel afgebeeld als een symbool van de doorzettingsvermogen en de cultuur van de gemeenschap. Het waterwiel "zingt" door de eeuwen heen, wat een zekere vastberadenheid en continuïteit uitstraalt. Het idee van het rad dat door de tijd heen blijft draaien, is een krachtig beeld van duurzaamheid, het voortbestaan van tradities en de betekenis van het waterwiel als culturele erfenis. Het waterwiel is niet alleen een mechanisch apparaat, maar wordt verheven tot een symbool van dankbaarheid en verbondenheid met de geschiedenis. De manier waarop het rad door de tijd heen blijft functioneren, suggereert dat de impact van deze technologie niet slechts tijdelijk was, maar een blijvende invloed had op de regio en haar bewoners.

6.- Poëtische techniek en stijl

De keuze om het gedicht in verzen van zeven lettergrepen te schrijven draagt bij aan de ritmische en muzikale kwaliteit van het werk. Het gebruik van de zeven lettergrepen creëert een ritme dat de lezer helpt om de beelden en thema's van het gedicht op een ritmische manier te verwerken. De consistente rijm en het metrum zorgen voor een gevoel van ordening en symmetrie, wat goed past bij het thema van vruchtbaarheid en welvaart, die ook op een geordende en regelmatige manier door het waterwiel en het waterbeheer werden gekanaliseerd.

Daarnaast is de herhaling van bepaalde zinnen en beelden, zoals "groene bloed", "water" en "rijkdom", een techniek die niet alleen helpt bij het versterken van de thematiek, maar ook de muzikale kwaliteit van het gedicht vergroot.

5.- El papel de la noria en la comunidad y la cultura

En el verso 12, la noria se representa como un símbolo de la perseverancia y la cultura de la comunidad. La noria "canta" a través de los siglos, lo que transmite una cierta determinación y continuidad. La idea de la rueda que sigue girando a través del tiempo es una imagen poderosa de sostenibilidad, de la pervivencia de las tradiciones y del significado de la noria como herencia cultural. La noria no es solo un dispositivo mecánico, sino que se eleva a símbolo de gratitud y conexión con la historia. La manera en que la rueda sigue funcionando a lo largo del tiempo sugiere que el impacto de esta tecnología no fue solo temporal, sino que tuvo una influencia duradera en la región y sus habitantes.

6.- Técnica poética y estilo

La elección de escribir el poema en versos de siete sílabas contribuye a la calidad rítmica y musical de la obra. El uso de las siete sílabas crea un compás que ayuda al lector a procesar las imágenes y los temas del poema de manera cadenciosa. La rima consistente y el metro proporcionan una sensación de orden y simetría, lo que encaja bien con el tema de la fertilidad y la prosperidad, que también fueron canalizadas de manera ordenada y regular mediante la noria y la gestión del agua.

Además, la repetición de ciertas frases e imágenes, como "sangre verde", "agua" y "riqueza", es una técnica que no solo ayuda a reforzar la temática, sino que también aumenta la calidad musical del poema.

De manier waarop het gedicht zowel visuele als auditieve beelden oproept, versterkt de zintuiglijke ervaring en maakt de thematiek van de vruchtbaarheid en het belang van water nog krachtiger.

7.- Conclusie: de integratie van natuur, technologie en cultuur

Dit gedicht is een uitstekend voorbeeld van hoe poëzie kan worden gebruikt om de geschiedenis en cultuur van een regio te verkennen, waarbij het de technologische vooruitgang van het waterwiel integreert met de natuurlijke rijkdom van het land en de sociale impact op de gemeenschap. Het gedicht combineert historische feiten met een diepere, symbolische betekenis, waardoor het een rijke bron van informatie is, zowel voor de geschiedenis van de regio als voor de bredere menselijke ervaring van landbouw, waterbeheer en welvaart.

Het gedicht benadrukt niet alleen de technische innovaties van de tijd, maar ook de culturele en sociale structuren die ermee gepaard gingen, en biedt een reflectie op de voortdurende impact van deze technologieën op de regio. De blijvende symboliek van het waterwiel als levensbron en cultureel erfgoed onderstreept de verbondenheid tussen verleden en heden, en toont hoe kunst en technologie in de loop der tijd een blijvende erfenis creëren.

La forma en que el poema evoca imágenes tanto visuales como auditivas refuerza la experiencia sensorial y hace que la temática de la fertilidad y la importancia del agua sea aún más poderosa.

7.- Conclusión: la integración de naturaleza, tecnología y cultura

Este poema es un excelente ejemplo de cómo se puede utilizar la poesía para explorar la historia y la cultura de una región, integrando el progreso tecnológico de la noria con la riqueza natural de la tierra y el impacto social en la comunidad. El poema combina hechos históricos con un significado simbólico más profundo, lo que lo convierte en una rica fuente de información, tanto para la historia de la región como para la experiencia humana más amplia de la agricultura, la gestión del agua y la prosperidad.

El poema no solo destaca las innovaciones técnicas de la época, sino también las estructuras culturales y sociales que las acompañaron, y ofrece una reflexión sobre el impacto continuo de estas tecnologías en la región. El simbolismo perdurable de la noria como fuente de vida y patrimonio cultural subraya la conexión entre el pasado y el presente, y muestra cómo el arte y la tecnología crean un legado duradero a lo largo del tiempo.

10.2 Filosofische beschouwingen

Dit gedicht heeft zeker raakvlakken met filosofie, vooral als men kijkt naar de thema's van natuur, technologie, cultuur en de menselijke relatie met de aarde. Het behandelt concepten die filosofisch diepgaande overwegingen oproepen, zoals de impact van technologie op de natuur en samenleving, de symbiose tussen mens en milieu, en de manier waarop menselijke innovatie wordt ingezet om natuurlijke hulpbronnen te beheren. Het gedicht roept daarbij vragen op die door verschillende filosofen zijn onderzocht, en het is mogelijk om parallellen te trekken met hun werk.

1.- Filosofie van de natuur: Aristoteles en de ethiek van de natuur

In het gedicht wordt het waterwiel gepresenteerd als een belangrijk technologisch hulpmiddel dat de natuurlijke rijkdommen van de regio beheert en omvormt in welvaart. Aristoteles, de Griekse filosoof, beschreef de natuur als een systeem van oorzaken en doelen, waarin alles een specifieke functie heeft. In de filosofie van de natuur, zoals beschreven door Aristoteles in zijn werk *De Historia Animalium* en *Nicomachean Ethics*, wordt de mens gezien als deel van een groter natuurplan, waarbij het doel van de mens is om zijn omgeving te begrijpen en te benutten op een manier die de natuurlijke orde respecteert. In dit gedicht speelt de technologie van het waterwiel een vergelijkbare rol: het benut de natuurlijke hulpbronnen op een manier die zowel de welvaart van de regio bevordert als het milieu in stand houdt. Het waterwiel wordt gezien als een hulpmiddel dat de natuurlijke stromen van water benut om de akkers te irrigeren, wat in zekere zin een voorbeeld is van de filosofie van Aristoteles waarin technologie een rol speelt in het bevorderen van de natuurlijke doelen.

Consideraciones filosóficas

Este poema tiene ciertamente puntos de encuentro con la filosofía, especialmente si se observan los temas de la naturaleza, la tecnología, la cultura y la relación humana con la tierra. Trata conceptos que evocan consideraciones filosóficas profundas, como el impacto de la tecnología en la naturaleza y la sociedad, la simbiosis entre el hombre y el medio ambiente, y la manera en que la innovación humana se emplea para gestionar los recursos naturales. El poema plantea interrogantes que han sido investigados por diversos filósofos, permitiendo establecer paralelismos con su obra.

1.- Filosofía de la naturaleza: Aristóteles y la ética de la naturaleza

En el poema, la noria se presenta como una herramienta tecnológica fundamental que gestiona los recursos naturales de la región y los transforma en prosperidad. Aristóteles, el filósofo griego, describió la naturaleza como un sistema de causas y fines, donde todo tiene una función específica. En la filosofía de la naturaleza, tal como la describe Aristóteles en sus obras *De Historia Animalium* y *Ética a Nicómaco*, el ser humano es visto como parte de un plan natural mayor, donde su objetivo es comprender y utilizar su entorno de manera que respete el orden natural. En este poema, la tecnología de la noria desempeña un papel similar: aprovecha los recursos naturales de forma que promueve tanto la prosperidad de la región como el mantenimiento del medio ambiente. La noria se percibe como un instrumento que utiliza las corrientes naturales de agua para irrigar los campos, siendo, en cierto sentido, un ejemplo de la filosofía de Aristóteles donde la tecnología contribuye a promover los fines naturales.

2.- Technologie en de menselijke handeling: Heidegger en de 'enframing'

Het gedicht biedt een interessante benadering van technologie, die centraal staat in de filosofie van Martin Heidegger. In zijn beroemde werk *Die Frage nach der Technik* (De vraag naar de techniek) stelt Heidegger dat technologie de manier verandert waarop mensen de wereld ervaren en begrijpen. Hij introduceert het concept van "enframing" (Gestell), waarbij technologie de wereld en de natuur reduceert tot een object van beheersing en productiviteit. In het gedicht zien we het waterwiel als een technologisch hulpmiddel dat de natuurlijke omgeving en de hulpbronnen beheert. Dit zou volgens Heidegger kunnen worden geïnterpreteerd als een voorbeeld van het 'enframing', waarbij de natuur en de natuurlijke bronnen niet langer als iets wilds en ongetemd worden gezien, maar als iets dat beheerd en geherstructureerd kan worden om menselijke doelen te dienen. Het waterwiel verandert de natuurlijke stroom van het water in een gecontroleerd proces van irrigatie, waardoor de natuur niet langer vrij en oncontroleerbaar is, maar dienstbaar aan menselijke behoeften.

3.- De relatie tussen natuur en cultuur: Rousseau en de vervreemding van de natuur

Jean-Jacques Rousseau, in zijn werk *Du Contrat Social* en *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* (Discours over de oorsprong en de gronden van de ongelijkheid onder de mensen), benadrukt de vervreemding van de mens van de natuur door de vooruitgang van de beschaving.

2.- Tecnología y acción humana: Heidegger y el 'enframing'

El poema ofrece un enfoque interesante sobre la tecnología, tema central en la filosofía de Martin Heidegger. En su famoso trabajo *Die Frage nach der Technik* (La pregunta por la técnica), Heidegger sostiene que la tecnología cambia la forma en que los seres humanos experimentan y comprenden el mundo. Introduce el concepto de "enframing" (Gestell), mediante el cual la tecnología reduce el mundo y la naturaleza a un objeto de control y productividad. En el poema vemos la noria como una herramienta tecnológica que gestiona el entorno natural y sus recursos. Según Heidegger, esto podría interpretarse como un ejemplo de 'enframing', donde la naturaleza ya no es vista como algo salvaje e indómito, sino como algo que puede ser gestionado y reestructurado para servir a fines humanos. La noria transforma el flujo natural del agua en un proceso controlado de irrigación, con lo cual la naturaleza deja de ser libre e incontrolable para estar al servicio de las necesidades humanas.

3.- La relación entre naturaleza y cultura: Rousseau y la alienación de la naturaleza

Jean-Jacques Rousseau, en sus obras *Du Contrat Social* y *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* (Discurso sobre el origen y los fundamentos de la desigualdad entre los hombres), enfatiza la alienación del hombre respecto a la naturaleza debido al progreso de la civilización.

Volgens Rousseau was de vooruitgang van de beschaving, inclusief technologische innovaties zoals waterwielen en andere mechanische hulpmiddelen, de oorzaak van de vervreemding van de mens van zijn natuurlijke staat. Het gedicht roept een gevoel op van verbondenheid met de natuur, maar tegelijkertijd de technologische beheersing van deze natuur door het waterwiel. Dit kan worden gezien als een representatie van Rousseau's idee dat technologische vooruitgang zowel bevrijdend als vervreemdend kan zijn, afhankelijk van hoe het wordt gebruikt. De waterwielen hebben de capaciteit om de natuurlijke rijkdom van de regio te benutten, maar tegelijkertijd wordt de natuur gecontroleerd en omgevormd, wat leidt tot de vraag of deze controle de oorspronkelijke, ongerepte staat van de natuur heeft aangetast.

4.- Filosofie van de economie en arbeid: Marx en de materialistische visie op technologie

Karl Marx had een materialistische visie op de geschiedenis en technologie, zoals gepresenteerd in zijn werk *Das Kapital*. Marx stelde dat technologie, zoals het waterwiel, een cruciale rol speelt in de manier waarop de productie wordt georganiseerd en hoe arbeid wordt ingezet in een kapitalistisch systeem. In het gedicht wordt het waterwiel gepresenteerd als een middel dat de landbouwproductie verhoogt en de welvaart bevordert. Dit is een voorbeeld van hoe technologie een directe invloed heeft op de productieve krachten van de samenleving. De waterwielen verhogen de productiecapaciteit van het land, wat een positieve invloed heeft op de economie van de regio. Marx zou benadrukken dat de technologie, hoewel bevorderlijk voor de productie, ook in handen is van de heersende klasse, die de vruchten van deze technologische vooruitgang geniet.

Según Rousseau, el avance de la civilización, incluyendo innovaciones tecnológicas como las norias y otros ingenios mecánicos, fue la causa de la alienación del hombre de su estado natural. El poema evoca un sentimiento de conexión con la naturaleza, pero al mismo tiempo de dominio tecnológico sobre ella mediante la noria. Esto puede verse como una representación de la idea de Rousseau de que el progreso tecnológico puede ser tanto liberador como alienante, dependiendo de su uso. Las norias tienen la capacidad de aprovechar la riqueza natural de la región, pero al mismo tiempo la naturaleza es controlada y transformada, lo que plantea la cuestión de si este control ha afectado el estado original y virgen de la misma.

4.- Filosofía de la economía y el trabajo: Marx y la visión materialista de la tecnología

Karl Marx tenía una visión materialista de la historia y la tecnología, tal como se presenta en su obra *Das Kapital*. Marx sostenía que la tecnología, como la noria, desempeña un papel crucial en la forma en que se organiza la producción y cómo se emplea el trabajo en un sistema capitalista. En el poema, la noria se presenta como un medio que aumenta la producción agrícola y promueve la prosperidad. Este es un ejemplo de cómo la tecnología tiene una influencia directa en las fuerzas productivas de la sociedad. Las norias aumentan la capacidad de producción de la tierra, lo que influye positivamente en la economía regional. Marx subrayaría que la tecnología, aunque beneficiosa para la producción, también está en manos de la clase dominante, que disfruta de los frutos de este progreso tecnológico.

Dit roept de vraag op in hoeverre de voordelen van de technologie eerlijk verdeeld worden tussen de arbeiders en de heersende elite, en of de werkers die het waterwiel bedienen werkelijk profiteren van de rijkdom die het genereert.

5.- De esthetiek van de natuur en de technologie: Nietzsche en de 'wil tot macht'

In Friedrich Nietzsche's filosofie van de "wil tot macht", zoals uiteengezet in *Also sprach Zarathustra*, speelt de mens een actieve rol in het creëren van zijn eigen toekomst en het vormgeven van de wereld om zich heen. Nietzsche zou mogelijk de manier waarop het waterwiel de natuur 'beheerst' kunnen zien als een manifestatie van de "wil tot macht" van de mens. Het waterwiel is niet louter een passief hulpmiddel, maar een uitdrukking van de menselijke drang om de natuur naar eigen hand te zetten en de omgeving te controleren. De techniek van het waterwiel stelt de mens in staat om de natuurlijke hulpbronnen te gebruiken voor eigen gewin, wat zou kunnen worden gezien als een voorbeeld van Nietzsche's idee van de mens die zijn eigen wereld creëert en zijn lot in handen neemt. Het waterwiel wordt een middel om macht te verkrijgen over de natuur, en door deze macht te benutten, wordt de mens sterker en meer zelfbepaald.

6.- Het idee van de utopie en de gemeenschap: Plato en de filosofie van de ideale staat

Het gedicht roept, door zijn nadruk op vruchtbaarheid en welvaart, ook de idealen op van Plato, vooral in *De Staat* (*Politeia*), waarin hij de ideale samenleving beschrijft. Voor Plato zou de verdeling van hulpbronnen en de gemeenschappelijke arbeid (zoals de waterwielen en de molens) de basis vormen voor een rechtvaardige samenleving.

Esto plantea la pregunta de hasta qué punto los beneficios de la tecnología se distribuyen equitativamente entre los trabajadores y la élite gobernante, y si los operarios que manejan la noria se benefician realmente de la riqueza que esta genera.

5.- La estética de la naturaleza y la tecnología: Nietzsche y la 'voluntad de poder'

En la filosofía de la "voluntad de poder" de Friedrich Nietzsche, expuesta en *Also sprach Zarathustra*, el ser humano desempeña un papel activo en la creación de su propio futuro y en la configuración del mundo que le rodea. Nietzsche vería posiblemente la manera en que la noria 'domina' la naturaleza como una manifestación de la "voluntad de poder" del hombre. La noria no es simplemente una herramienta pasiva, sino una expresión del impulso humano por adaptar la naturaleza a sus propósitos y controlar el entorno. La técnica de la noria permite al hombre utilizar los recursos naturales para su propio beneficio, lo que podría verse como un ejemplo de la idea nietzscheana del hombre que crea su propio mundo y toma las riendas de su destino. La noria se convierte en un medio para obtener poder sobre la naturaleza y, al ejercer este poder, el hombre se vuelve más fuerte y más autodeterminado.

6.- La idea de la utopía y la comunidad: Platón y la filosofía del estado ideal

El poema evoca también, a través de su énfasis en la fertilidad y la prosperidad, los ideales de Platón, especialmente en *La República* (*Politeia*), donde describe la sociedad ideal. Para Platón, la distribución de recursos y el trabajo comunitario (como las norias y los molinos) constituirían la base de una sociedad justa.

In de context van het gedicht kan men de waterwielen zien als een symbolische weergave van de manier waarop technologie en natuurlijke hulpbronnen in harmonie kunnen worden gebracht voor het welzijn van de gemeenschap. De vruchtbaarheid van het land en de overvloedige oogst zijn visies van een soort utopisch systeem waarin de natuur optimaal wordt benut voor het welzijn van allen. Dit roept vragen op over de verdeling van deze rijkdom en de rechtvaardigheid van het systeem, thema's die centraal staan in Plato's filosofie van de ideale staat.

7.- Ecologische ethiek: Arne Naess en de diepe ecologie

Tot slot kan het gedicht ook worden verbonden met de ideeën van Arne Naess, de grondlegger van de diepe ecologie, die pleitte voor een ecologische ethiek die de intrinsieke waarde van de natuur erkent. In tegenstelling tot een utilitaire benadering van de natuur, die de natuur ziet als iets dat alleen maar nuttig is voor menselijke doeleinden, benadrukt Naess dat de natuur ook een waarde heeft op zichzelf, onafhankelijk van de menselijke behoeften. Het gedicht kan worden gezien als een reflectie op de symbiose tussen mens en natuur, waarbij de technologie (het waterwiel) in harmonie werkt met de natuurlijke omgeving om welvaart te genereren. Toch roept het ook vragen op over de mate waarin deze technologie de natuur controleert en hoe deze symbiose de natuurlijke omgeving beïnvloedt op de lange termijn.

En el contexto del poema, se pueden ver las norias como una representación simbólica de la manera en que la tecnología y los recursos naturales pueden ponerse en armonía para el bienestar de la comunidad. La fertilidad de la tierra y la cosecha abundante son visiones de una suerte de sistema utópico en el que la naturaleza se aprovecha de forma óptima para el bien de todos. Esto plantea interrogantes sobre el reparto de esta riqueza y la justicia del sistema, temas centrales en la filosofía platónica del estado ideal.

7.- Ética ecológica: Arne Naess y la ecología profunda
Por último, el poema también puede vincularse con las ideas de Arne Naess, fundador de la ecología profunda, quien abogaba por una ética ecológica que reconozca el valor intrínseco de la naturaleza. A diferencia de un enfoque utilitario que ve la naturaleza solo como algo útil para los fines humanos, Naess subraya que la naturaleza tiene un valor por sí misma, independiente de las necesidades humanas. El poema puede verse como una reflexión sobre la simbiosis entre el hombre y la naturaleza, donde la tecnología (la noria) trabaja en armonía con el entorno natural para generar prosperidad. No obstante, también invita a cuestionar hasta qué punto esta tecnología controla la naturaleza y cómo esta simbiosis afecta el entorno natural a largo plazo.

Conclusie

Het gedicht *Waterwiel* in *Aldarache* bevat veel filosofische thema's die zich lenen voor diepgaande reflectie over de menselijke relatie met natuur, technologie en samenleving. Van Aristoteles' visie op de harmonie tussen natuur en mens, via Heidegger's idee van technologie als 'enframing', tot Marx's materialistische benadering van technologie en de invloed op de productie, biedt het gedicht verschillende invalshoeken om na te denken over de rol van technologie in de maatschappij. De thematiek van vruchtbaarheid, welvaart en de omgang met natuurlijke hulpbronnen biedt een rijke basis voor verdere filosofische discussie.

Conclusión

El poema "Noria en Aldarache" contiene múltiples temas filosóficos que invitan a una reflexión profunda sobre la relación humana con la naturaleza, la tecnología y la sociedad. Desde la visión de Aristóteles sobre la armonía entre naturaleza y hombre, pasando por la idea de Heidegger de la tecnología como 'enframing', hasta el enfoque materialista de Marx sobre la tecnología y su influencia en la producción, el poema ofrece diferentes perspectivas para pensar el papel de la técnica en la sociedad. La temática de la fertilidad, la prosperidad y la gestión de los recursos naturales constituye una base rica para el debate filosófico posterior.

11 Waterwielen

1

Achthonderd vijftientig, jaar
Abd al-Rahman stichtte stad.
Naam werd Mursiya aldaar,
water vloeide in elk bad.

2

Het droge land kreeg weer kracht,
hoog boven het diepe dal.
Het pompte water met macht,
bloemen bloeiden overal.

3

Saquadī zong toen zijn lied,
van het rad dat muziek maakt.
Water dat door goten schiet,
dat de ziel van mensen raakt.

4

De noria tilde hoog,
uit Segura water diep.
Wat voorheen was dor en droog,
werd de plek waar leven riep.

5

Idrīsī beschreef de boot,
molen op de kalme stroom.
In de tijd van oorlogsnood,
was er brood voor elke droom.

6

Rodezno wiel draaide zacht,
horizontaal in de vliet.
Met ietswat mindere kracht,
als men in Castillo ziet.

Norias de Agua

1

Ochocientos veinticinco, año,
Abd al-Rahman fundó la ciudad.
Nombre Mursiya allí en lo alto,
agua fluyó en cada hogar.

2

La tierra seca recobró fuerza,
alta sobre el profundo valle.
Bombearon agua con gran potencia,
flores brotaron por doquier.

3

Saḡundī cantó entonces su canto,
del rueda que hace música.
Agua que por acequias salta,
que toca el alma de la gente.

4

La noria levantó alto,
del Segura el agua profunda.
Lo que antes era seco y árido,
se volvió lugar donde la vida llama.

5

Idrīsī describió la barca,
molino en la corriente calma.
En tiempos de guerra y necesidad,
había pan para todo sueño.

6

Rodezno giraba suave,
horizontal en el canal.
Con algo menos de fuerza,
como se ve en Castilla.

7

Verticaal voor sterke val,
vlakke wielen voor de rust.
Samen werkten zij voor al,
velden werden zacht gekust.

8

Door acequias het stroomt,
naar de velden op de berg.
Waar de boer van oogsten droomt,
tegen droogte, vroeger erg.

9

Het wiel kreunde in de nacht,
liederen van oude tijd.
Water gaf aan Murcia kracht,
zoals vroeger in de strijd.

10

Van Umayyad tot nu aan,
bleef het rad de stad getrouw.
Tegen droogte bleef het gaan,
vastgelegd in steen en bouw.

11

Aan Segura's groene kant,
staan de wielen op de wacht.
Sierraad van het spaanse land,
dat ons wijsheid heeft gebracht.

12

O waterwiel, zing je lied,
symbool van de hopen licht.
Zolang men de stormen ziet,
blijft op water ons gezicht.

7

Vertical para fuerte caída,
ruedas planas para la quietud.
Juntas trabajaron para todos,
los campos fueron besados suave.

8

Por acequias fluye el agua,
hacia los campos en la loma.
Donde el labrador sueña con cosechas,
contra la sequía, antes tan dura.

9

La rueda gemía en la noche,
canciones de tiempos antiguos.
El agua dio fuerza a Murcia,
como antes en la lucha.

10

Desde los Omeyas hasta hoy,
la rueda quedó fiel a la ciudad.
Contra la sequía siguió adelante,
grabado en piedra y en obra.

11

A la orilla verde del Segura,
están las ruedas en guardia.
Adorno del suelo español,
que nos trajo sabiduría.

12

Oh noria de agua, canta tu canción,
símbolo de esperanzas y luz.
Mientras se vean las tormentas,
en el agua queda nuestro rostro.

11.1 Slotopmerking

Het gedicht Waterwielen biedt een rijke verkenning van de historische, technologische en symbolische betekenis van waterwielen, vooral binnen de context van de regio Murcia en zijn geschiedenis. De waterwielen worden gepresenteerd als meer dan enkel werktuigen voor irrigatie; ze zijn het hart van de regio, symbool van de verbinding tussen natuur en cultuur, en vertegenwoordigen de kracht van technologie in het vormgeven van de samenleving. Het gedicht behandelt de rol van waterwielen in de agrarische ontwikkeling, de waterhuishouding en de groei van steden als Mursiya, en laat zien hoe deze technologische innovaties de regio Murcia door de eeuwen heen hebben beïnvloed. Dit werk biedt niet alleen een historische reflectie, maar ook een filosofische beschouwing van de relatie tussen mens en natuur, technologie en cultuur.

1.- Technologie als symbolische kracht: de waterwielen als meer dan werktuigen

In het gedicht wordt het waterwiel gepresenteerd als een technologische innovatie die niet enkel functioneert als een hulpmiddel, maar als een kracht die de regio vormt en het leven van de bewoners van Murcia mogelijk maakt. In vers 1 wordt het waterwiel gepresenteerd als het hart van de stad Mursiya, opgericht door Abd al-Rahman in 825. Het water dat door de wielen wordt gedreven, is niet slechts een materieel middel voor irrigatie, maar een symbool van de wederopstanding van het land, de vruchtbaarheid en de vitaliteit van de stad. Het gedicht legt de nadruk op de vitaliteit van het water en zijn centrale rol in het dagelijks leven van de stad en de regio.

Observación final

El poema "Ruedas de Agua" ofrece una rica exploración del significado histórico, tecnológico y simbólico de las norias, especialmente dentro del contexto de la región de Murcia y su historia. Las norias se presentan como algo más que simples herramientas de irrigación; son el corazón de la región, un símbolo de la conexión entre la naturaleza y la cultura, y representan el poder de la tecnología para dar forma a la sociedad. El poema aborda el papel de las norias en el desarrollo agrario, la gestión del agua y el crecimiento de ciudades como Mursiya, mostrando cómo estas innovaciones tecnológicas han influido en la región de Murcia a lo largo de los siglos. Esta obra ofrece no solo una reflexión histórica, sino también una consideración filosófica sobre la relación entre el hombre y la naturaleza, la tecnología y la cultura.

1.- La tecnología como fuerza simbólica: las norias como algo más que herramientas

En el poema, la noria se presenta como una innovación tecnológica que no solo funciona como un instrumento, sino como una fuerza que moldea la región y hace posible la vida de los habitantes de Murcia. En la primera estrofa, la noria aparece como el corazón de la ciudad de Mursiya, fundada por Abd al-Rahmán en el año 825. El agua impulsada por las ruedas no es simplemente un recurso material para el riego, sino un símbolo de la resurrección de la tierra, la fertilidad y la vitalidad de la ciudad. El poema enfatiza la vitalidad del agua y su papel central en la vida cotidiana de la urbe y la región.

Dit roept filosofische vragen op over de relatie tussen mens en technologie. Hoe beïnvloedt technologie niet alleen de materiële wereld, maar ook de symbolische en culturele dimensies van een samenleving?

Deze vraag is ook aanwezig in de filosofie van Martin Heidegger, die in zijn werk *Die Frage nach der Technik* (De vraag naar de techniek) stelt dat technologie de manier waarop we de wereld ervaren verandert. Heidegger wijst op de gevaren van technologie als iets wat de natuur tot een middel maakt, maar in dit gedicht wordt de technologie van het waterwiel gepresenteerd als een middel dat de natuur en het menselijke leven met elkaar verbindt. De waterwielen hebben niet alleen een praktische functie, maar worden een symbool van de gemeenschap, van de culturele en technische ontwikkeling die samenhangen met de agrarische en stedelijke bloei van de regio.

2.- De historische betekenis van het waterwiel: technologie in een culturele context

Het gedicht neemt de lezer mee door de geschiedenis van de waterwielen, van de tijd van Abd al-Rahman in 825 tot de moderne tijd. Het gedicht reflecteert op de manier waarop de waterwielen de regio Murcia door de eeuwen heen hebben beïnvloed. In vers 4 wordt het waterwiel geïntroduceerd als een symbool van de opbloei van het land en de stad. Door de technologie van de waterwielen werd het land, dat voorheen dor en droog was, opnieuw vruchtbaar gemaakt. Dit is een centrale gedachte in de geschiedenis van het waterbeheer in Murcia, waar de techniek van het waterwiel het mogelijk maakte om de regio te transformeren in een vruchtbaar en welvarend gebied.

Esto plantea interrogantes filosóficos sobre la relación entre el hombre y la tecnología: ¿Cómo influye la tecnología no solo en el mundo material, sino también en las dimensiones simbólicas y culturales de una sociedad?

Esta cuestión también está presente en la filosofía de Martin Heidegger, quien en su obra *Die Frage nach der Technik* (La pregunta por la técnica) sostiene que la tecnología cambia nuestra forma de experimentar el mundo. Heidegger señala los peligros de la tecnología como algo que convierte a la naturaleza en un mero recurso, pero en este poema, la tecnología de la noria se presenta como un vínculo que une la naturaleza con la vida humana. Las norias no solo cumplen una función práctica, sino que se convierten en un símbolo de la comunidad, del desarrollo cultural y técnico ligado al florecimiento agrícola y urbano de la región.

2.- El significado histórico de la noria: la tecnología en un contexto cultural

El poema conduce al lector a través de la historia de las norias, desde la época de Abd al-Rahmán en el 825 hasta la era moderna. Refleja cómo estas estructuras han influido en la región de Murcia a través de los siglos. En la cuarta estrofa, la noria se introduce como símbolo del auge de la tierra y la ciudad. Gracias a la tecnología de las norias, tierras antes áridas y secas volvieron a ser fértiles. Este es un concepto central en la historia de la gestión hídrica en Murcia, donde la técnica de la noria permitió transformar la región en un área próspera y fecunda.

Deze transformatie van de regio kan worden gekoppeld aan de ideeën van Karl Marx, die in zijn werk *Das Kapital* de relatie tussen technologie, arbeid en het productieve proces onderzoekt. Marx stelde dat technologie de manier waarop productie plaatsvindt verandert en dat dit de sociale en economische structuren van een samenleving beïnvloedt. In het geval van Murcia heeft de technologie van het waterwiel de landbouwproductie verhoogd, de welvaart van de regio vergroot en een sociale verandering teweeggebracht. De waterwielen hebben het mogelijk gemaakt om de natuur te controleren en te beheersen, wat de basis werd voor de economische welvaart van de regio. De gemeenschap die afhankelijk was van de technologie van het waterwiel was niet alleen productief, maar ook cultureel verbonden door het gedeelde gebruik van water.

3.- De filosofie van het water: symboliek van natuur en cultuur

De manier waarop water in dit gedicht wordt gepresenteerd, roept vragen op over de symbolische betekenis van water in de filosofie. Water is een van de oudste symbolen in de menselijke geschiedenis en wordt vaak gezien als het symbool van leven, zuivering en transformatie. In dit gedicht wordt water gepresenteerd als een levenskracht die door de regio stroomt, van de oude tijd tot het heden. Het waterwiel, dat water uit de rivier Segura haalt, wordt gepresenteerd als de bron van alle vruchtbaarheid en welvaart. Het gedicht benadrukt de symbiotische relatie tussen water, de natuur en de gemeenschap. Deze verbondenheid wordt ook belicht in de filosofie van Heraclitus, die in zijn denken de stroom van water als een symbool voor de constante verandering en het dynamische karakter van het leven beschouwde.

Esta transformación puede vincularse con las ideas de Karl Marx, quien en su obra *El Capital* investiga la relación entre la tecnología, el trabajo y el proceso productivo. Marx sostenía que la tecnología altera el modo en que se produce y que esto influye en las estructuras sociales y económicas de una sociedad. En el caso de Murcia, la tecnología de la noria aumentó la producción agrícola, incrementó la riqueza regional y provocó un cambio social. Las norias permitieron controlar y dominar la naturaleza, sentando las bases de la prosperidad económica. La comunidad que dependía de esta tecnología no solo era productiva, sino que estaba culturalmente unida por el uso compartido del agua.

3.- La filosofía del agua: simbología de naturaleza y cultura

La forma en que se presenta el agua en este poema plantea preguntas sobre su significado simbólico en la filosofía. El agua es uno de los símbolos más antiguos de la historia humana, vista a menudo como emblema de vida, purificación y transformación. En este poema, el agua se presenta como una fuerza vital que fluye por la región desde tiempos remotos hasta el presente. La noria, que extrae agua del río Segura, se presenta como la fuente de toda fertilidad y prosperidad. El poema subraya la relación simbiótica entre el agua, la naturaleza y la comunidad. Esta conexión también se ilumina en la filosofía de Heráclito, quien consideraba el flujo del agua como un símbolo del cambio constante y el carácter dinámico de la vida.

Water in dit gedicht staat niet alleen voor de fysieke stroom van water, maar ook voor de culturele en historische stroom die het leven van de mensen in Murcia door de eeuwen heen beïnvloedt.

De ideeën van Jürgen Habermas over de publieke sfeer en de communicatie binnen gemeenschappen kunnen ook relevant zijn voor dit gedicht. Habermas benadrukte de rol van gemeenschappelijke middelen en infrastructuren in het creëren van sociale cohesie. In dit gedicht zijn de waterwielen een gemeenschappelijk goed, een symbool van de gedeelde belangen van de gemeenschap in de regio. De waterwielen verbinden de mens met de natuur en creëren een gemeenschappelijk doel: het verbeteren van de levensomstandigheden en het bevorderen van de welvaart van de regio.

4.- De cyclus van het waterwiel: duurzaamheid en de ecologische benadering

Het waterwiel wordt niet alleen gepresenteerd als een technologisch hulpmiddel, maar ook als een symbool van de duurzaamheid van het land en de ecologische omgang met natuurlijke hulpbronnen. In vers 9 klinkt het waterwiel in de nacht, een referentie naar de constante en onophoudelijke werking van het wiel door de tijd heen. Dit idee van duurzaamheid en continuïteit kan worden gekoppeld aan de ecologische filosofie van Arne Naess, de grondlegger van de diepe ecologie. Naess benadrukte de noodzaak om de natuur te waarderen om haar intrinsieke waarde en niet alleen vanwege de materiële voordelen die zij biedt. In het gedicht is de manier waarop het waterwiel onophoudelijk doorwerkt een uitdrukking van de blijvende invloed van de natuurlijke krachten op het leven van de mensen.

El agua en este poema no solo representa el flujo físico, sino también el flujo cultural e histórico que marca la vida de los murcianos a lo largo de los siglos.

Las ideas de Jürgen Habermas sobre la esfera pública y la comunicación comunitaria también pueden ser relevantes aquí. Habermas destacó el papel de los recursos e infraestructuras comunes en la creación de cohesión social. En este poema, las norias son un bien común, un símbolo de los intereses compartidos de la comunidad regional. Las norias conectan al hombre con la naturaleza y crean un propósito común: mejorar las condiciones de vida y fomentar la prosperidad de la región.

4.- El ciclo de la noria: sostenibilidad y el enfoque ecológico

La noria no solo se presenta como un ingenio tecnológico, sino también como un símbolo de la sostenibilidad de la tierra y del trato ecológico con los recursos naturales. En la novena estrofa se escucha la noria en la noche, una referencia al funcionamiento constante e incesante de la rueda a través del tiempo. Esta idea de sostenibilidad y continuidad puede vincularse con la filosofía ecológica de Arne Naess, fundador de la ecología profunda. Naess enfatizó la necesidad de valorar la naturaleza por su valor intrínseco y no solo por los beneficios materiales que ofrece. En el poema, la manera en que la noria trabaja sin descanso es una expresión de la influencia duradera de las fuerzas naturales en la vida de las personas.

Het waterwiel staat symbool voor de continuïteit van het natuurlijke proces en de menselijke interactie met de natuur, wat in de context van diepe ecologie kan worden gezien als een harmonieuze relatie tussen mens en milieu.

5.- Het waterwiel als symbool van menselijke hoop en vooruitgang

Het gedicht eindigt met een ode aan het waterwiel, dat een symbool wordt van hoop en vooruitgang voor de regio en haar bewoners. De laatste regels van het gedicht zeggen: “O waterwiel, zing je lied, / symbool van de hopen licht.” Dit benadrukt de rol van het waterwiel als een symbool van de menselijke strijd tegen droogte en de hoop op een betere toekomst. Dit thema van vooruitgang door middel van technologie resoneert met de ideeën van Auguste Comte, de grondlegger van het positivisme, die geloofde in de vooruitgang van de mensheid door wetenschap en technologie. Het gedicht benadrukt de hoop die verbonden is met de technologische vooruitgang en het geloof in de menselijke capaciteit om de natuur te controleren en te verbeteren.

6.- De rol van de technologie in het ethische en sociale weefsel

De technologie van het waterwiel speelt een cruciale rol in het sociale en ethische weefsel van de regio. Het stelt de gemeenschap in staat om in harmonie met de natuur te leven, en tegelijkertijd een structurele verbetering van de samenleving te realiseren. In de filosofie van John Rawls, bekend om zijn theorie van de rechtvaardigheid, wordt technologie gezien als een middel om gelijkheid en welvaart te bevorderen, maar altijd onder het principe van “rechtvaardigheid als eerlijkheid.”

Representa la continuidad del proceso natural y la interacción humana con la naturaleza, lo que en el contexto de la ecología profunda puede verse como una relación armoniosa entre el hombre y el medio ambiente.

5.- La noria como símbolo de esperanza humana y progreso

El poema concluye con una oda a la noria, que se convierte en un símbolo de esperanza y progreso para la región y sus habitantes. Los últimos versos dicen: “¡Canta, noria, tu canción! / ¡Eres luz de la ilusión!”. Esto subraya el papel de la noria como emblema de la lucha humana contra la sequía y la esperanza de un futuro mejor. Este tema del progreso a través de la tecnología resuena con las ideas de Auguste Comte, padre del positivismo, quien creía en el avance de la humanidad mediante la ciencia y la técnica. El poema resalta la esperanza ligada al progreso tecnológico y la fe en la capacidad humana para controlar y mejorar la naturaleza.

6.- El papel de la tecnología en el tejido ético y social

La tecnología de la noria desempeña un papel crucial en el tejido social y ético de la región. Permite a la comunidad vivir en armonía con la naturaleza y, al mismo tiempo, realizar una mejora estructural de la sociedad. En la filosofía de John Rawls, conocido por su teoría de la justicia, la tecnología se ve como un medio para promover la igualdad y el bienestar, pero siempre bajo el principio de “la justicia como equidad”.

Het waterwiel, als symbool van gezamenlijke arbeid en gedeelde middelen, zou in deze context kunnen worden gezien als een techniek die bijdraagt aan een meer rechtvaardige samenleving.

Conclusie

Het gedicht *Waterwielen* biedt een diepgaande reflectie op de relatie tussen technologie, natuur en de menselijke samenleving. Het behandelt de technologie van het waterwiel niet alleen als een praktisch hulpmiddel, maar als een cultureel en symbolisch middel dat de regio van Murcia door de eeuwen heen heeft beïnvloed. Door de filosofische lens van verschillende denkers – van Aristoteles en Marx tot Heidegger en Naess – kunnen we de dieperliggende thema's van het gedicht verder onderzoeken, van de invloed van technologie op de natuur tot de ethische en ecologische implicaties van menselijke vooruitgang. Het gedicht biedt niet alleen een historische reflectie, maar ook een filosofische overweging van de manier waarop menselijke innovaties de loop van de geschiedenis beïnvloeden en onze relatie met de wereld om ons heen bepalen.

La noria, como símbolo de trabajo conjunto y recursos compartidos, podría verse en este contexto como una técnica que contribuye a una sociedad más justa.

Conclusión

El poema "Ruedas de Agua" ofrece una profunda reflexión sobre la relación entre tecnología, naturaleza y sociedad humana. Trata la tecnología de la noria no solo como una herramienta práctica, sino como un medio cultural y simbólico que ha influido en la región de Murcia a lo largo de los siglos. A través de la lente filosófica de diversos pensadores — desde Aristóteles y Marx hasta Heidegger y Naess— podemos profundizar en los temas subyacentes del poema, desde la influencia de la tecnología en la naturaleza hasta las implicaciones éticas y ecológicas del progreso humano. El poema ofrece no solo una reflexión histórica, sino también una consideración filosófica sobre cómo las innovaciones humanas afectan el curso de la historia y determinan nuestra relación con el mundo que nos rodea.

11.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht Waterwielen heeft zeker raakvlakken met filosofie, omdat het verschillende concepten en thema's onderzoekt die in de filosofische traditie vaak centraal staan. Het gedicht onderzoekt de relatie tussen technologie en de natuur, de invloed van menselijke activiteit op het milieu, en de ethische en maatschappelijke implicaties van het gebruik van technologie om de natuur te beheersen. Door het gebruik van waterwielen als symbolen van zowel technologische vooruitgang als de verbondenheid met de natuur, biedt het gedicht verschillende filosofische perspectieven, die we kunnen linken aan de ideeën van diverse denkers. Het gedicht raakt aan belangrijke filosofische thema's zoals de rol van de technologie in de maatschappij, het menselijke gebruik van natuurlijke hulpbronnen, de ethiek van de natuur en de ontwikkeling van de samenleving.

1.- De relatie tussen mens, natuur en technologie: Aristoteles en de 'Oorzaak'

In het gedicht wordt het waterwiel gepresenteerd als een hulpmiddel dat de natuurlijke hulpbronnen van de regio benut om de landbouw te verbeteren en het land vruchtbaar te maken. Dit roept vragen op over de rol van de technologie in de natuur, een onderwerp dat al werd besproken door Aristoteles in zijn werken over natuurfilosofie. Aristoteles beschreef de natuur als een systeem van oorzaken en doelen, waarbij alles in de natuur zijn plaats heeft in een groter geheel. Hij benadrukte dat de menselijke activiteit, mits in harmonie met de natuur, een goed doel moet dienen. Het waterwiel in het gedicht kan worden gezien als een voorbeeld van hoe de mens technologie inzet om de natuur te verbeteren, in plaats van deze te exploiteren.

Consideraciones filosóficas

El poema Ruedas de agua tiene sin duda afinidades con la filosofía, ya que explora diversos conceptos y temas que a menudo ocupan un lugar central en la tradición filosófica. El poema examina la relación entre la tecnología y la naturaleza, la influencia de la actividad humana en el medio ambiente y las implicaciones éticas y sociales del uso de la tecnología para dominar la naturaleza. Mediante el uso de las ruedas de agua como símbolos tanto del progreso tecnológico como de la conexión con la naturaleza, el poema ofrece diversas perspectivas filosóficas que pueden vincularse a las ideas de distintos pensadores. El poema aborda importantes temas filosóficos como el papel de la tecnología en la sociedad, el uso humano de los recursos naturales, la ética de la naturaleza y el desarrollo de la sociedad.

1.- La relación entre el ser humano, la naturaleza y la tecnología: Aristóteles y la “Causa”

En el poema, la rueda de agua se presenta como una herramienta que aprovecha los recursos naturales de la región para mejorar la agricultura y hacer fértil la tierra. Esto plantea preguntas sobre el papel de la tecnología en la naturaleza, un tema que ya fue tratado por Aristóteles en sus obras de filosofía natural. Aristóteles describía la naturaleza como un sistema de causas y fines, en el que todo en la naturaleza tiene su lugar dentro de un conjunto mayor. Subrayaba que la actividad humana, siempre que esté en armonía con la naturaleza, debe servir a un buen fin. La rueda de agua en el poema puede verse como un ejemplo de cómo el ser humano utiliza la tecnología para mejorar la naturaleza en lugar de explotarla.

Dit reflecteert Aristoteles' idee dat de mens, door gebruik te maken van zijn rede en technologie, zijn omgeving kan transformeren op een manier die in overeenstemming is met de natuurlijke orde.

2.- Het gebruik van technologie en de ontvreemding van de natuur: Heidegger en 'Enframing'

Het gedicht roept ook een filosofisch idee op dat werd gepopulariseerd door Martin Heidegger in zijn essay *Die Frage nach der Technik* (De vraag naar de techniek). Heidegger onderzocht hoe technologie de manier verandert waarop we de wereld ervaren en hoe we onze relatie met de natuur begrijpen. In zijn theorie van “enframing” (Gestell) stelt Heidegger dat technologie de natuur reduceert tot een object dat kan worden beheerd en gecontroleerd door de mens. Dit gebeurt wanneer de natuur niet langer wordt gezien als iets dat intrinsieke waarde heeft, maar als een hulpbron die ten dienste staat van de menselijke belangen. Het waterwiel in het gedicht kan worden geïnterpreteerd als een symbool van deze technologische controle over de natuur. Hoewel de waterwielen worden gepresenteerd als hulpmiddelen die de vruchtbaarheid bevorderen, kunnen ze ook worden gezien als instrumenten die de natuur transformeren en deze beheersbaar maken, wat Heidegger als een problematische benadering van de natuur beschouwde.

3.- De ethiek van de natuur: Rousseau en de 'Ongelijkheid'

Jean-Jacques Rousseau was een voorvechter van het idee dat de technologische vooruitgang en de groei van de beschaving de mens vervreemden van zijn natuurlijke staat.

Esto refleja la idea aristotélica de que el ser humano, mediante el uso de la razón y la tecnología, puede transformar su entorno de una manera acorde con el orden natural.

2.- El uso de la tecnología y la alienación de la naturaleza: Heidegger y el “Enmarcamiento”

El poema también evoca una idea filosófica popularizada por Martin Heidegger en su ensayo *Die Frage nach der Technik* (La pregunta por la técnica). Heidegger examinó cómo la tecnología transforma la manera en que experimentamos el mundo y cómo comprendemos nuestra relación con la naturaleza. En su teoría del “enmarcamiento” (*Gestell*), Heidegger sostiene que la tecnología reduce la naturaleza a un objeto que puede ser gestionado y controlado por el ser humano. Esto ocurre cuando la naturaleza deja de ser vista como algo con valor intrínseco y pasa a ser considerada un recurso al servicio de los intereses humanos. La rueda de agua en el poema puede interpretarse como un símbolo de este control tecnológico sobre la naturaleza. Aunque las ruedas de agua se presentan como herramientas que fomentan la fertilidad, también pueden verse como instrumentos que transforman la naturaleza y la hacen manejable, algo que Heidegger consideraba un enfoque problemático de la naturaleza.

3.- La ética de la naturaleza: Rousseau y la “Desigualdad”

Jean-Jacques Rousseau fue un defensor de la idea de que el progreso tecnológico y el crecimiento de la civilización alejan al ser humano de su estado natural.

In zijn werk *Du Contrat Social en Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* (Over de oorsprong en de gronden van de ongelijkheid onder de mensen), beschrijft Rousseau hoe de menselijke samenleving, door de opkomst van privébezit en technologische innovaties, de natuurlijke deugden van de mens heeft aangetast. In de context van het gedicht kan men zich afvragen in hoeverre de technologie van het waterwiel bijdraagt aan deze vervreemding van de natuur. Het waterwiel, hoewel het de landerijen vruchtbaar maakt en de gemeenschap van water voorziet, kan ook worden gezien als een middel dat de natuur beheerst en haar oorspronkelijk ongerepte staat verandert. Dit roept ethische vragen op over de rol van technologie in de menselijke relatie met de natuur. Volgens Rousseau zou de mens in zijn oorspronkelijke, natuurlijke staat een eenvoudig en rechtvaardig leven leiden, maar de vooruitgang van de technologie, zoals het waterwiel, zou de mens verder kunnen vervreemden van deze oorspronkelijke staat.

4.- De ethiek van technologie en de menselijke vooruitgang: Marx en de 'Materialistische Geschiedenis'

Het gedicht benadrukt de technologische vooruitgang die het waterwiel heeft gebracht, van de tijd van de Umayyaden tot de moderne tijd. De introductie van technologie zoals het waterwiel verhoogde de productiviteit en zorgde voor een welvarendere samenleving. Dit idee kan worden gekoppeld aan de filosofie van Karl Marx, die in zijn werk *Das Kapital* en *de Geschiedenis der Materialistischen Auffassung* (De geschiedenis van de materialistische benadering) betoogde dat technologie en productie de basis vormen voor maatschappelijke verandering en de manier waarop sociale en economische structuren functioneren.

En sus obras *Du Contrat Social* y *Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes* (Discurso sobre el origen y los fundamentos de la desigualdad entre los hombres), Rousseau describe cómo la sociedad humana, a través del surgimiento de la propiedad privada y de las innovaciones tecnológicas, ha deteriorado las virtudes naturales del ser humano. En el contexto del poema, cabe preguntarse hasta qué punto la tecnología de la rueda de agua contribuye a esta alienación de la naturaleza. La rueda de agua, aunque hace fértiles las tierras y proporciona agua a la comunidad, también puede verse como un medio que domina la naturaleza y transforma su estado originalmente intacto. Esto plantea cuestiones éticas sobre el papel de la tecnología en la relación humana con la naturaleza. Según Rousseau, el ser humano en su estado natural original llevaría una vida sencilla y justa, pero el avance de la tecnología, como la rueda de agua, podría alejarlo aún más de ese estado original.

4.- La ética de la tecnología y el progreso humano: Marx y la “Historia materialista”

El poema destaca el progreso tecnológico que ha traído la rueda de agua, desde la época de los omeyas hasta la era moderna. La introducción de tecnologías como la rueda de agua aumentó la productividad y dio lugar a una sociedad más próspera. Esta idea puede vincularse con la filosofía de Karl Marx, quien en su obra *Das Kapital* y en la *Historia de la concepción materialista* sostuvo que la tecnología y la producción constituyen la base del cambio social y del funcionamiento de las estructuras sociales y económicas.

Het waterwiel, als een technologie die de productie van voedsel en de welvaart van de regio verhoogt, zou volgens Marx een essentieel instrument zijn voor de economische ontwikkeling van de regio. Marx zou echter ook wijzen op de manier waarop de voordelen van deze technologische vooruitgang mogelijk ongelijk verdeeld zouden kunnen zijn. De technologie van het waterwiel zou de welvaart van de regio hebben verhoogd, maar Marx zou ook de sociale gevolgen ervan onderzoeken, zoals de verdeling van de productieve middelen en de invloed op de arbeidersklasse.

5.- Het verlangen naar macht en controle: Nietzsche en de 'Wil tot Macht'

In Friedrich Nietzsche's filosofie speelt de “wil tot macht” een centrale rol. In zijn werk *Also sprach Zarathustra* beschrijft hij hoe de mens zich voortdurend strekt naar zelfverbetering, niet alleen fysiek maar ook mentaal en spiritueel. De mens zoekt naar controle en macht over zijn omgeving, en in het geval van het waterwiel wordt deze controle over de natuur symbolisch weergegeven. Het waterwiel stelt de mens in staat om de natuurlijke stroom van water te beheersen en zijn wil op de natuur uit te oefenen. Dit zou Nietzsche kunnen zien als een uitdrukking van de “wil tot macht” van de mens om zijn omgeving naar zijn hand te zetten. Het waterwiel stelt de mens in staat de natuur te domineren en te gebruiken voor zijn eigen gewin, wat overeenkomt met de Nietzscheaanse gedachte van de mens die zijn omgeving controleert om zijn eigen doelen te bereiken. Dit symboliseert de menselijke kracht om de natuur naar zijn eigen hand te zetten, een idee dat Nietzsche zelf als een essentieel kenmerk van menselijke vooruitgang zag.

La noria de agua, como tecnología que incrementa la producción de alimentos y la prosperidad de la región, sería para Marx un instrumento esencial para el desarrollo económico de la zona. Sin embargo, Marx también señalaría la forma en que los beneficios de este progreso tecnológico podrían estar distribuidos de manera desigual. La tecnología de la rueda de agua habría aumentado la riqueza de la región, pero Marx también examinaría sus consecuencias sociales, como la distribución de los medios de producción y su impacto en la clase trabajadora.

5.- El deseo de poder y control: Nietzsche y la “Voluntad de poder”

En la filosofía de Friedrich Nietzsche, la “voluntad de poder” desempeña un papel central. En su obra Así habló Zaratustra, describe cómo el ser humano se esfuerza constantemente por la superación de sí mismo, no solo física, sino también mental y espiritualmente. El ser humano busca el control y el poder sobre su entorno, y en el caso de la rueda de agua este control sobre la naturaleza se representa de manera simbólica. La rueda de agua permite al ser humano dominar el flujo natural del agua y ejercer su voluntad sobre la naturaleza. Nietzsche podría ver esto como una expresión de la “voluntad de poder” del ser humano para moldear su entorno según sus propios fines. La rueda de agua permite al ser humano dominar la naturaleza y utilizarla en su propio beneficio, lo que concuerda con la idea nietzscheana de que el ser humano controla su entorno para alcanzar sus propios objetivos. Esto simboliza la capacidad humana de someter la naturaleza a su voluntad, una idea que Nietzsche consideraba un rasgo esencial del progreso humano.

6.- Ecologische ethiek: Deep Ecology en de relatie tussen mens en natuur

Arne Naess, de grondlegger van de diepe ecologie, pleitte voor een ethiek die de intrinsieke waarde van de natuur erkent en de mens aanmoedigt om op een ecologisch verantwoorde manier met de natuur om te gaan. Volgens Naess zou de mens niet alleen de natuur moeten gebruiken voor zijn eigen doeleinden, maar zou hij ook een ethische verantwoordelijkheid moeten voelen voor het behoud van de natuur en haar waarde buiten menselijke belangen. Het gedicht biedt een interessante benadering van de natuur, aangezien het waterwiel in harmonie met de natuur werkt om de vruchtbaarheid van de regio te verbeteren. De technologie van het waterwiel lijkt in het gedicht te fungeren als een middel om de natuur in stand te houden, terwijl de mens tegelijkertijd zijn behoeften vervult. Dit biedt een mooi voorbeeld van hoe technologie in evenwicht kan worden gebracht met ecologische verantwoordelijkheid. Het waterwiel helpt de regio te floreren, maar zonder de natuur te schaden, wat in overeenstemming is met Naess's visie op de diepe ecologie, waarin de mens een symbiotische relatie met de natuur heeft.

7.- De menselijke geschiedenis en de cyclus van vooruitgang: Hegel en de dialectiek

In de filosofie van Georg Wilhelm Friedrich Hegel speelt de dialectiek een belangrijke rol. Hegel beschouwde de menselijke geschiedenis als een dynamisch proces van veranderingen, waarin tegenstellingen zich ontwikkelen en uiteindelijk in een hogere synthese uitmonden.

6.- Ética ecológica: la ecología profunda y la relación entre el ser humano y la naturaleza

Arne Naess, fundador de la ecología profunda, abogó por una ética que reconozca el valor intrínseco de la naturaleza y anime al ser humano a relacionarse con ella de manera ecológicamente responsable. Según Naess, el ser humano no solo debería utilizar la naturaleza para sus propios fines, sino también sentir una responsabilidad ética por su conservación y por su valor más allá de los intereses humanos. El poema ofrece una aproximación interesante a la naturaleza, ya que la rueda de agua funciona en armonía con ella para mejorar la fertilidad de la región. En el poema, la tecnología de la rueda de agua parece actuar como un medio para preservar la naturaleza, al tiempo que el ser humano satisface sus necesidades. Esto ofrece un buen ejemplo de cómo la tecnología puede equilibrarse con la responsabilidad ecológica. La rueda de agua ayuda a que la región florezca sin dañar la naturaleza, lo que coincide con la visión de Naess sobre la ecología profunda, en la que el ser humano mantiene una relación simbiótica con la naturaleza.

7.- La historia humana y el ciclo del progreso: Hegel y la dialéctica

En la filosofía de Georg Wilhelm Friedrich Hegel, la dialéctica desempeña un papel fundamental. Hegel consideraba la historia humana como un proceso dinámico de cambios, en el que las contradicciones se desarrollan y finalmente desembocan en una síntesis superior.

Het gedicht kan worden gezien als een reflectie van de dialectische vooruitgang van de regio, waarbij de introductie van het waterwiel een keerpunt markeert in de ontwikkeling van de regio. Het waterwiel stelt de mens in staat om een natuurlijk probleem (het gebrek aan water in een droog gebied) op te lossen door middel van technologie. Dit kan worden gezien als een dialectisch proces waarbij de menselijke inspanning zich vertaalt in een technologische oplossing, die vervolgens leidt tot de opkomst van een welvarende samenleving.

Conclusie

Het gedicht *Waterwielen* biedt een rijke en veelzijdige reflectie op de rol van technologie, natuur en de mens in de geschiedenis. Het onderzoekt de impact van het waterwiel op de regio Murcia door de eeuwen heen, en biedt daarbij stof voor diepgaande filosofische overwegingen. Van de ethiek van de natuur en de technologie, zoals besproken door Rousseau en Heidegger, tot de sociale en economische implicaties van technologie volgens Marx, raakt het gedicht aan belangrijke filosofische thema's die zowel de voordelen als de nadelen van technologische vooruitgang benadrukken. Het biedt een uitnodiging om na te denken over hoe technologie de menselijke samenleving en de natuur vormgeeft, en de ethische verantwoordelijkheden die de mens heeft in het gebruik van technologie voor het welzijn van zowel de samenleving als de natuur.

El poema puede interpretarse como una reflexión sobre el progreso dialéctico de la región, en el que la introducción de la rueda de agua marca un punto de inflexión en su desarrollo. La rueda de agua permite al ser humano resolver un problema natural —la escasez de agua en una región seca— mediante la tecnología. Esto puede entenderse como un proceso dialéctico en el que el esfuerzo humano se traduce en una solución tecnológica que, a su vez, conduce al surgimiento de una sociedad próspera.

Conclusión

El poema Ruedas de agua ofrece una reflexión rica y polifacética sobre el papel de la tecnología, la naturaleza y el ser humano a lo largo de la historia. Examina el impacto de la rueda de agua en la región de Murcia a través de los siglos y ofrece, al mismo tiempo, material para profundas consideraciones filosóficas. Desde la ética de la naturaleza y la tecnología, tratadas por Rousseau y Heidegger, hasta las implicaciones sociales y económicas de la tecnología según Marx, el poema aborda importantes temas filosóficos que ponen de relieve tanto los beneficios como los riesgos del progreso tecnológico. Constituye una invitación a reflexionar sobre cómo la tecnología da forma a la sociedad humana y a la naturaleza, así como sobre las responsabilidades éticas que tiene el ser humano en el uso de la tecnología para el bienestar tanto de la sociedad como de la naturaleza.

12 Ibn Hud

1

Ibn Hud kreeg licht op groen,
Vallei nu zes dorpen groot.
Vijf dorpen waren er toen,
Villanueva's stond in rood.

2

Hud in Ulea geen troon,
Blanca's kasteel was heel sterk.
Velen hadden daar hun loon,
Almohaden aan het werk.

3

Blanca's naam nog niet bekend,
Sujur als de rots spitsig.
Plek door de tijd nog decent,
Peña Negra's naam mistig.

4

Die jaren, kasteel gebouwd,
Almohaden zeer machtig.
Beek en stroom was voor behoud,
wijs uit Atlas en krachtig.

5

Murcia viel in hun hand,
heel het dal werd toen hun brood.
Bouw van fort in Blanca's land,
Puerto Losilla werd groot.

1
Ibn Hud recibió luz verde,
el valle contaba seis aldeas.
Cinco existían ya entonces,
Villanueva destacaba en rojo.

2
Hud no tuvo trono en Ulea,
el castillo de Blanca era fuerte.
Muchos allí ganaban su sustento,
almohades trabajando sin cesar.

3
Blanca aún no tenía nombre,
Sujur, la roca afilada.
Lugar que el tiempo respetó,
Peña Negra, nombre difuso.

4
En aquellos años se alzó el castillo,
los almohades eran muy poderosos.
Arroyos y corrientes se preservaban,
sabiduría del Atlas, firme y fuerte.

5
Murcia cayó en sus manos,
todo el valle fue entonces su sustento.
Se edificó un fuerte en tierra de Blanca,
el puerto de la Losilla cobró importancia.

6

Al-Arbuna was het toen,
graan op het karavaanspoor.
Weg naar Madrid gaf veel poen,
Niet iedereen was daar voor.

7

Romeinse weg met veel steen,
ruiters stonden daar paraat.
Controle was algemeen,
handel was daarmee gebaat.

8

Over Segura rivier,
lag Darrax toen van de Staat.
Heuvel was daar hun kwartier,
goederen van elke maat.

9

Almohaden hadden graan,
belasting in de vallei.
Zagen zo hun voedsel staan,
Graanschuur in Darrax, zwaar karwij.

10

Blanca ontstond in die tijd,
door de vrouwen goed geleid.
Uit Marokko is een feit,
door de strijders daar verblijd.

6

Al-Arbuna era su nombre entonces,
grano sobre la ruta de caravanas.
El camino hacia Madrid daba riqueza,
no todos estaban allí por convicción.

7

Calzada romana de muchas piedras,
jinetes permanecían alerta.
El control era general,
y el comercio salía beneficiado.

8

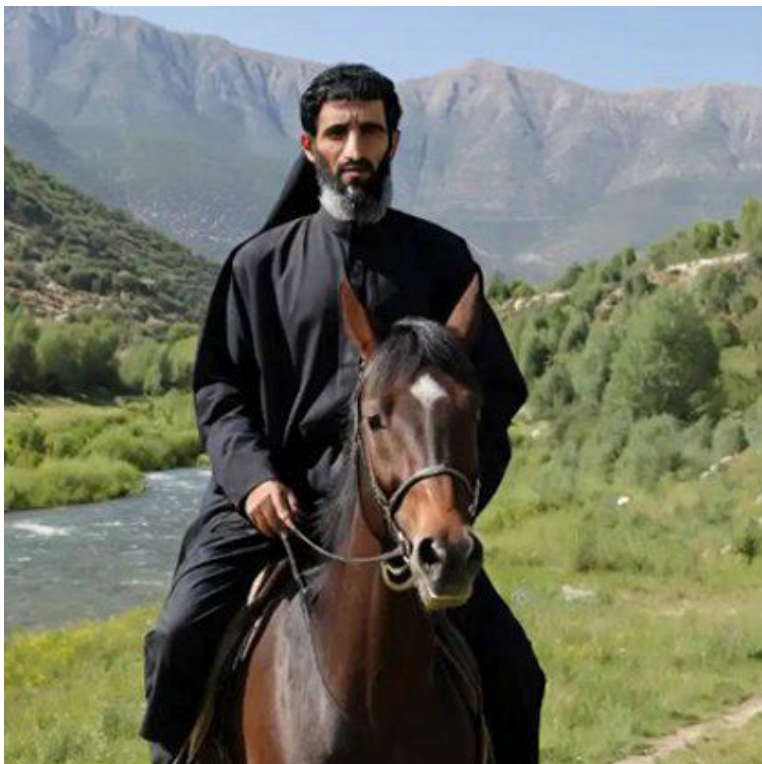
Sobre el río Segura,
se alzaba Darrax, entonces del Estado.
La colina era su cuartel,
mercancías de toda clase.

9

Los almohades poseían el grano,
el tributo recaía en el valle.
Así aseguraban su sustento,
granero en Darrax, dura tarea.

10

Blanca nació en aquel tiempo,
bien guiada por las mujeres.
Procedentes de Marruecos, es un hecho,
celebradas por los guerreros.

Ibn Hud: De Heerser van de Valleï Als machtig leider overzag Ibn Hud de strategische rijkdom van het Ricote-dal, van de sterke kastelen in Blanca tot de graanschuren van Darrax. Onder zijn bewind bloeide de handel langs de oude Romeinse wegen en werden de dorpen versterkt door de krachtige wijsheid uit de Atlas. Dit beeld toont de vastberadenheid van een heerser die de controle behield over het karavaanspoor en de vitale Segura-rivier.

Ibn Hud: De Uitdager van de Almohaden Als charismatisch leider leidde Ibn Hud de opstand die de macht van de Almohaden in het zuiden van Al-Andalus brak. In de Ricotevallei verving hij de vreemde overheersing door een eigen bewind, waarbij hij de controle overnam over de sterke kastelen en de vruchtbare gronden langs de Segura. Dit beeld toont de vastberadenheid van de man met enkelen van zijn volgelingen die Murcia weer tot het centrum van een onafhankelijk koninkrijk maakte.

12.1 Slotopmerking

Slotbeschouwing: De Architectuur van de Macht en de Filosofie van de Overleving in de Ricote-vallei

De geschiedenis van de Ricote-vallei, zoals gevat in de voorgaande verzen over Ibn Hud, de Almohaden en de opkomst van Blanca (Al-Sujur), vormt een complex weefsel waarin politieke strategie, sociaal-economische systemen en menselijke veerkracht samenvloeien. De periode rond het jaar 1228 markeert niet slechts een reeks machtswisselingen, maar illustreert een fundamentele filosofische zoektocht naar orde, stabiliteit en legitimiteit. In deze uitgebreide analyse wordt uiteengezet hoe de beheersing van de natuur en de organisatie van de samenleving de basis vormden voor een historisch kantelpunt in zuidoostelijk al-Andalus.

1. De Metafysica van de Beheersing: Ruimte en Structuur

Een centraal thema in de analyse van de verzen is de transformatie van het landschap als een uiting van politieke wil. In de filosofie van de ruimte is de fysieke omgeving nooit neutraal; zij wordt geproduceerd door de machthebber om controle uit te oefenen. In de Ricote-vallei werd deze productie zichtbaar door de strategische positionering van forten en wegen.

1.- De keuze voor het kasteel van Blanca boven een troon in Ulea (strofe 2) is een illustratie van wat Niccolò Machiavelli zou omschrijven als politiek realisme.

Observación final

Consideración final: La arquitectura del poder y la filosofía de la supervivencia en el valle de Ricote

La historia del valle de Ricote, tal como queda recogida en los versos precedentes sobre Ibn Hud, los almohades y el surgimiento de Blanca (Al-Sujur), constituye un entramado complejo en el que confluyen la estrategia política, los sistemas socioeconómicos y la resiliencia humana. El período en torno al año 1228 no marca únicamente una sucesión de cambios de poder, sino que ilustra una búsqueda filosófica fundamental de orden, estabilidad y legitimidad. En este análisis amplio se expone cómo el dominio de la naturaleza y la organización de la sociedad constituyeron la base de un punto de inflexión histórico en el sureste de al-Ándalus.

1. La metafísica del control: espacio y estructura

Un tema central en el análisis de los versos es la transformación del paisaje como expresión de la voluntad política. En la filosofía del espacio, el entorno físico nunca es neutral; es producido por el poder para ejercer control. En el valle de Ricote, esta producción se hizo visible mediante la disposición estratégica de fortalezas y caminos.

1.- La elección del castillo de Blanca frente a un trono en Ulea (estrofa 2) ilustra lo que Niccolò Machiavelli describiría como realismo político.

Macht rust niet op traditie alleen, maar op de effectiviteit van de verdedigingswerken. Het kasteel was de materialisatie van de Almohadische autoriteit. 2.- De benaming Al-Sujur of Peña Negra (strofe 3) duidt op de fenomenologie van de rots. De spitsige rots is niet slechts een geologisch object, maar een ankerpunt voor de identiteit van de nederzetting. Het biedt een verticale bescherming die de bewoners een gevoel van onschendbaarheid geeft. 3.- De Romeinse weg (strofe 7) fungeert als de verbinding tussen het lokale en het imperiale. In de filosofie van de verbinding is de weg het instrument waarmee de staat de periferie aan het centrum bindt. De plaveiselstenen zijn de dragers van handel, maar ook van de militaire ruiters die de orde handhaven.

2. Biopolitiek: Het Beheer van het Leven via Graan en Water

De verzen leggen een sterke nadruk op de controle over graan, water en belastingen. Dit raakt aan wat moderne filosofen zoals Michel Foucault 'biopolitiek' noemen: de machtsvorm die zich richt op het beheer van de biologische behoeften van de bevolking om gehoorzaamheid af te dwingen.

1.- De graanschuur in Darrax (strofe 9) was het zenuwcentrum van de vallei. Wie de graanvoorraad beheert, beheert de hartslag van de samenleving. In de middeleeuwse context was voedsel de meest directe vorm van politieke legitimiteit. Het "zware karwij" van de opslag en distributie was de prijs voor sociale rust. 2.- De "beek en stroom" (strofe 4) en de kennis uit de Atlas wijzen op de technocratische wijsheid van de Almohaden.

El poder no se sustenta únicamente en la tradición, sino en la eficacia de las defensas. El castillo fue la materialización de la autoridad almohade.

2.- La denominación Al-Sujur o Peña Negra (estrofa 3) remite a la fenomenología de la roca. La roca afilada no es solo un objeto geológico, sino un punto de anclaje para la identidad del asentamiento. Ofrece una protección vertical que otorga a los habitantes una sensación de invulnerabilidad.

3.- La calzada romana (estrofa 7) actúa como vínculo entre lo local y lo imperial. En la filosofía de la conexión, el camino es el instrumento mediante el cual el Estado vincula la periferia con el centro. Los sillares del pavimento sostienen el comercio, pero también a los jinetes militares que mantienen el orden.

2. Biopolítica: el control de la vida a través del grano y el agua

Los versos ponen un fuerte énfasis en el control del grano, el agua y los impuestos. Esto se relaciona con lo que filósofos modernos como Michel Foucault denominan “biopolítica”: una forma de poder orientada a la gestión de las necesidades biológicas de la población para imponer obediencia.

1.- El granero de Darrax (estrofa 9) era el centro neurálgico del valle. Quien controla las reservas de grano controla el latido de la sociedad. En el contexto medieval, el alimento era la forma más directa de legitimidad política. El “duro trabajo” del almacenamiento y la distribución era el precio de la paz social. 2.- El “arroyo y la corriente” (estrofa 4) y el conocimiento procedente del Atlas remiten a la sabiduría tecnocrática de los almohades.

Waterbeheer is een filosofische daad van ordening; het dwingt de natuur in een stramien dat de menselijke productie dient. De acequias waren de aderen van het politieke lichaam. 3.- De belastingheffing in Al-Arbuna (strofe 6) en bij de Puerto de la Losilla (strofe 5) illustreert het sociaal contract. De handelaren betaalden voor bescherming. Dit creëerde een systeem van wederzijdse afhankelijkheid tussen de reiziger en de wachter.

3. Sociale Ontologie: De Rol van het Gezin en de Vrouw

Een cruciaal aspect dat in de laatste strofe naar voren komt, is de stichting van het dorp Blanca door de vestiging van gezinnen. Dit raakt aan de sociale ontologie: de leer van de aard van sociale entiteiten en hoe gemeenschappen ontstaan.

1.- Volgens de filosofie van Aristoteles is het gezin de kleinste bouwsteen van de staat. Een nederzetting die enkel uit militairen bestaat, is een tijdelijk kampement. Pas door de aanwezigheid van "vrouwen uit Marokko" (strofe 10) werd Blanca een duurzame entiteit. De zorg en de reproductie verving de strijd als fundament van de samenleving. 2.- De integratie van Marokkaanse moeders met de lokale context creëerde een hybride identiteit. Dit proces van 'territorialisering' zorgde ervoor dat de machthebbers wortels schoten in de vallei. De "verblijde strijders" vonden een reden voor hun aanwezigheid die verder ging dan louter bezetting: het stichten van een thuis. 3.- De overgang van de militaire logica naar de sociale logica is wat een 'plaats' verandert in een 'oord'. Een oord heeft herinneringen, gezinnen en een toekomst. De vrouwen waren de bewaarders van deze overgang.

La gestión del agua es un acto filosófico de ordenación: somete la naturaleza a un esquema que sirve a la producción humana. Las acequias eran las arterias del cuerpo político.

3.- La recaudación de impuestos en Al-Arbuna (estrofa 6) y en el Puerto de la Losilla (estrofa 5) ilustra el contrato social. Los comerciantes pagaban por protección. Esto generaba un sistema de dependencia mutua entre el viajero y el guardián.

3. Ontología social: el papel de la familia y de la mujer

Un aspecto crucial que emerge en la última estrofa es la fundación del poblado de Blanca mediante el asentamiento de familias. Esto remite a la ontología social: la doctrina sobre la naturaleza de las entidades sociales y el origen de las comunidades.

1.- Según la filosofía de Aristóteles, la familia es el elemento constitutivo más pequeño del Estado. Un asentamiento formado únicamente por militares es un campamento temporal. Solo con la presencia de “mujeres procedentes de Marruecos” (estrofa 10) Blanca se convirtió en una entidad duradera. El cuidado y la reproducción sustituyeron a la guerra como fundamento de la sociedad.

2.- La integración de madres marroquíes en el contexto local creó una identidad híbrida. Este proceso de “territorialización” permitió que los gobernantes echaran raíces en el valle. Los “guerreros complacidos” encontraron una razón para su presencia que iba más allá de la simple ocupación: la creación de un hogar.

3.- El paso de la lógica militar a la lógica social es lo que transforma un “lugar” en un “hogar”. Un hogar posee recuerdos, familias y un futuro. Las mujeres fueron las guardianas de esta transición.

4. Ibn Hud en de Wisseling van de Macht

Het jaar 1228, waarin Ibn Hud "licht op groen" kreeg, markeert het einde van de Almohadische dominantie en de opkomst van een lokale leider. Dit proces kan worden geanalyseerd via de filosofie van de geschiedenis van Ibn Khaldun.

1.- Ibn Khaldun stelde dat rijken vallen wanneer hun sociale cohesie (Asabiyyah) verzwakt. De Almohaden waren "machtig en krachtig" (strofe 4), maar werden uiteindelijk slachtoffer van hun eigen sedentarisering. Ibn Hud maakte gebruik van dit momentum om een nieuwe eenheid te smeden. 2.- De uitbreiding van de vallei naar "zes dorpen groot" (strofe 1) toont aan dat macht expansief moet zijn om te overleven. De afwezigheid van Villanueva in die vroege periode herinnert de lezer aan de organische groei van politieke systemen; een rijk is nooit af, het is altijd in wording of in verval. 3.- De weerstand tegen de belasting op het karavaanspoor (strofe 6) toont de frictie tussen de staat en het individu. Niet iedereen was "daar voor". Deze interne spanning is de motor van politieke verandering en leidde uiteindelijk tot de verschuivingen onder Ibn Hud.

5. De Ethiek van de Handel en de Romeinse Weg

De Romeinse weg (strofe 7) is meer dan een logistiek pad; het is een ethische ruimte waar regels en controle gelden.

1.- De aanwezigheid van ruiters die "paraat stonden" garandeerde de veiligheid die nodig is voor ethische handel. Zonder veiligheid is er geen sprake van een vrije markt, maar van roof.

4. Ibn Hud y el cambio de poder

El año 1228, en el que Ibn Hud recibió “luz verde”, marca el final de la dominación almohade y el surgimiento de un líder local. Este proceso puede analizarse a través de la filosofía de la historia de Ibn Jaldún.

1.- Ibn Jaldún sostenía que los imperios caen cuando se debilita su cohesión social (asabiyyah). Los almohades eran “poderosos y fuertes” (estrofa 4), pero finalmente fueron víctimas de su propia sedentarización. Ibn Hud aprovechó este momento para forjar una nueva unidad.

2.- La expansión del valle hasta convertirse en “seis aldeas” (estrofa 1) demuestra que el poder debe expandirse para sobrevivir. La ausencia de Villanueva en ese periodo temprano recuerda al lector el crecimiento orgánico de los sistemas políticos: un reino nunca está terminado, siempre está en formación o en decadencia.

3.- La resistencia al impuesto sobre la ruta de caravanas (estrofa 6) muestra la fricción entre el Estado y el individuo. No todos estaban “allí por voluntad propia”. Esta tensión interna es el motor del cambio político y condujo finalmente a las transformaciones bajo Ibn Hud.

5. La ética del comercio y la vía romana

La calzada romana (estrofa 7) es más que una vía logística; es un espacio ético donde rigen normas y control.

1.- La presencia de jinetes “en estado de alerta” garantizaba la seguridad necesaria para un comercio ético. Sin seguridad no hay mercado libre, sino saqueo.

De controle was dus "algemeen" omdat het de enige manier was om de rechtvaardigheid van de transacties te waarborgen. 2.- De weg verbond de Ricote-vallei met de grotere centra zoals Murcia en Madrid. In de filosofie van de kosmopolis is de kleine vallei via de weg verbonden met de rest van de bekende wereld. Dit heft het isolement op en dwingt tot een universele standaard van maten en gewichten ("goederen van elke maat", strofe 8). 3.- De winst of de "poen" (strofe 6) was de drijfveer achter de infrastructurele inspanningen. De staat investeerde in de weg omdat de weg de staat voedde. Dit is een vroege vorm van mercantilistische filosofie.

6. De Psychologie van de Rust en de Orde

De overgang van conflict naar orde brengt een specifieke psychologische toestand teweeg bij de bevolking. Wanneer alles "decent" is en de handel "gebaat", ontstaat er een ruimte voor cultuur en reflectie.

1.- De "wijsheid uit de Atlas" (strofe 4) was niet alleen technisch, maar ook filosofisch. Het was de wijsheid van het evenwicht. Men nam van de natuur wat nodig was (het water van de beek) zonder de bron te vernietigen. Dit is een vroege vorm van ecologische ethiek. 2.- De rust in de vallei was het resultaat van een 'sociale vrede' die werd afgedwongen door de kracht van de Almohaden. Hoewel dit autoritair was, bood het de stabiliteit waarin dorpen konden ontstaan. In de politieke filosofie is dit het dilemma tussen absolute vrijheid en veilige orde. De bewoners van Blanca kozen voor de orde van het fort.

El control era por tanto “general” porque era la única manera de asegurar la justicia de las transacciones.

2.- El camino conectaba el valle de Ricote con centros mayores como Murcia y Madrid. En la filosofía de la cosmópolis, el pequeño valle queda vinculado, a través del camino, con el resto del mundo conocido. Esto elimina el aislamiento y obliga a un estándar universal de pesos y medidas (“mercancías de toda clase”, estrofa 8).

3.- El beneficio o la “ganancia” (estrofa 6) fue el motor de los esfuerzos infraestructurales. El Estado invertía en el camino porque el camino alimentaba al Estado. Esta es una forma temprana de filosofía mercantilista.

6. La psicología de la paz y del orden

La transición del conflicto al orden genera un estado psicológico específico en la población. Cuando todo es “decente” y el comercio resulta “beneficiado”, se crea un espacio para la cultura y la reflexión.

1.- La “sabiduría del Atlas” (estrofa 4) no era solo técnica, sino también filosófica: la sabiduría del equilibrio. Se tomaba de la naturaleza lo necesario (el agua del arroyo) sin destruir la fuente. Esta es una forma temprana de ética ecológica.

2.- La paz en el valle fue el resultado de una “paz social” impuesta por la fuerza almohade. Aunque autoritaria, proporcionó la estabilidad necesaria para que surgieran aldeas. En la filosofía política, este es el dilema entre libertad absoluta y orden seguro. Los habitantes de Blanca optaron por el orden del castillo.

3.- De "mistige" naam van Peña Negra (strofe 3) suggereert dat geschiedenis ook een proces is van vergeten en herinneren. De namen veranderen, maar de geografische noodzaak van de plek blijft hetzelfde. De rots dwingt de mens tot een bepaalde vorm van bouwen en leven.

7. De Betekenis van Aldarache en Darrax

De rol van Darrax als "kwartier van de staat" (strofe 8) is essentieel voor het begrip van de gecentraliseerde macht in de dertiende eeuw.

1.- De staat was niet een abstract concept, maar een fysieke aanwezigheid op de heuvel. De graanschuur was de manifestatie van het gezag. Dit weerspiegelt de Hobbesiaanse gedachte dat de soeverein de beschermer is van de middelen van bestaan. 2.- De belasting in de vorm van graan (strofe 9) was een directe koppeling tussen de arbeid van de boer en de macht van de militair. Dit schiep een hiërarchie die de sociale ontologie van de vallei bepaalde voor generaties. 3.- De transitie van "Al-Arbuna" naar de latere dorpsstructuren toont de veerkracht van de lokale economie. Ondanks de zware belastingen bleef de vallei vruchtbaar en aantrekkelijk voor nieuwe machthebbers zoals Ibn Hud.

8. Conclusie voor de Lezer

De synthese van deze analyse leidt tot het inzicht dat de Ricote-vallei in de dertiende eeuw een microkosmos was van de universele menselijke strijd om organisatie en betekenis. De verzen over Ibn Hud en de Almohaden herinneren de lezer eraan dat macht nooit statisch is. Zij moet voortdurend worden onderhouden door architectuur, technologie en de zorg voor de gemeenschap.

3.- El nombre “brumoso” de Peña Negra (estrofa 3) sugiere que la historia es también un proceso de olvido y memoria. Los nombres cambian, pero la necesidad geográfica del lugar permanece. La roca obliga al ser humano a una determinada forma de construir y de vivir.

7. El significado de Aldarache y Darrax

El papel de Darrax como “cuartel del Estado” (estrofa 8) es esencial para comprender el poder centralizado del siglo XIII.

1.- El Estado no era un concepto abstracto, sino una presencia física en la colina. El granero era la manifestación de la autoridad. Esto refleja la idea hobbesiana de que el soberano es el protector de los medios de subsistencia.

2.- El impuesto en forma de grano (estrofa 9) establecía un vínculo directo entre el trabajo del campesino y el poder militar. Esto creó una jerarquía que determinó la ontología social del valle durante generaciones.

3.- La transición de “Al-Arbuna” a las estructuras aldeanas posteriores muestra la resiliencia de la economía local. A pesar de las fuertes cargas fiscales, el valle siguió siendo fértil y atractivo para nuevos gobernantes como Ibn Hud.

8. Conclusión para el lector

La síntesis de este análisis conduce a la comprensión de que el valle de Ricote en el siglo XIII fue un microcosmos de la lucha humana universal por la organización y el significado. Los versos sobre Ibn Hud y los almohades recuerdan al lector que el poder nunca es estático: debe mantenerse constantemente mediante arquitectura, tecnología y el cuidado de la comunidad.

De overwinning van de Almohaden was een overwinning van de techniek en de orde; de opkomst van Ibn Hud was een overwinning van de lokale wil en de veranderende sociale cohesie. In het midden van dit alles stonden de vrouwen en kinderen die van een militair strategisch punt een dorp maakten. De "zwarte rots" van Blanca staat er nog steeds als een zwijgende getuige van deze filosofische en historische dynamiek. Het leert de lezer dat de geschiedenis niet alleen wordt geschreven met zwaarden, maar met de stenen van een kasteel en de korrels van een graanschuur.

1.- De stabiliteit van een rijk rust op de beheersing van de logistieke keten (water, wegen, graan). 2.- Sociale transformatie vindt plaats wanneer een militaire macht overgaat in een gezinscultuur. 3.- De fysieke geografie (de rots, de rivier) dicteert de vormen van menselijke organisatie. 4.- Politieke legitimiteit is onlosmakelijk verbonden met de zorg voor de primaire levensbehoeften van de bevolking.

La victoria de los almohades fue una victoria de la técnica y del orden; el ascenso de Ibn Hud fue una victoria de la voluntad local y de la transformación de la cohesión social. En medio de todo ello se encontraban las mujeres y los niños, que transformaron un punto estratégico militar en una aldea. La “roca negra” de Blanca permanece aún como testigo silencioso de esta dinámica histórica y filosófica. Enseña al lector que la historia no se escribe solo con espadas, sino con las piedras de un castillo y los granos de un granero.

- 1.- La estabilidad de un reino se basa en el control de la cadena logística (agua, caminos, grano).
- 2.- La transformación social se produce cuando el poder militar da paso a una cultura familiar.
- 3.- La geografía física (la roca, el río) determina las formas de organización humana.
- 4.- La legitimidad política está inseparablemente ligada al cuidado de las necesidades primarias de la población.

12.2 Filosofische beschouwingen

Het gedicht over Ibn Hud en de sociaal-politieke structuren van de Ricote-vallei in de dertiende eeuw bevat een diepe filosofische laag die de loutere historische beschrijving overstijgt. Het raakt aan fundamentele vragen over de aard van macht, de organisatie van de menselijke samenleving en de ethiek van het beheer van schaarse middelen. Voor de lezer van een historisch-filosofisch boek volgt hier een analyse waarin de connectie tussen deze poëtische regels en het denken van invloedrijke filosofen wordt blootgelegd.

De Filosofie van de Macht en de Ruimtelijke Ordening

In de kern beschrijft het gedicht een proces van territoriale organisatie. De manier waarop een heerser zoals Ibn Hud of een collectieve macht zoals de Almohaden een landschap vormgeeft, is een uiting van politieke filosofie.

1.- De Macht als Architect: Niccolò Machiavelli. De overgang van macht in 1228, waarbij Ibn Hud "licht op groen" kreeg, illustreert het politiek realisme van Niccolò Machiavelli. Hij stelde in "Il Principe" dat macht niet slechts rust op morele aanspraken, maar op de effectieve beheersing van strategische punten. Het kasteel van Blanca, dat als "heel sterk" wordt omschreven, fungeert hier als de materialisatie van de politieke wil. Machiavelli zou beargumenteren dat de Almohaden begrepen dat een troon in Ulea minder waarde had dan een onneembaar fort op de Peña Negra. Macht is in deze context een technisch-organisatorisch probleem: wie de hoogste rots en de sterkste muren bezit, dicteert de werkelijkheid.

Consideraciones filosóficas

El poema sobre Ibn Hud y las estructuras sociopolíticas del valle de Ricote en el siglo XIII contiene una profunda capa filosófica que trasciende la mera descripción histórica. Aborda cuestiones fundamentales sobre la naturaleza del poder, la organización de la sociedad humana y la ética de la gestión de los recursos escasos. Para el lector de un libro histórico-filosófico, se presenta a continuación un análisis que pone de manifiesto la conexión entre estos versos poéticos y el pensamiento de filósofos influyentes.

La filosofía del poder y la ordenación del espacio

En su núcleo, el poema describe un proceso de organización territorial. La manera en que un gobernante como Ibn Hud o un poder colectivo como los almohades configuran un paisaje constituye una expresión de filosofía política.

1.-El poder como arquitecto: Niccolò Machiavelli.

La transición del poder en 1228, en la que Ibn Hud “recibió luz verde”, ilustra el realismo político de Niccolò Machiavelli. En *Il Principe* sostuvo que el poder no se basa únicamente en pretensiones morales, sino en el control efectivo de los puntos estratégicos. El castillo de Blanca, descrito como “muy fuerte”, actúa aquí como la materialización de la voluntad política. Machiavelli habría argumentado que los almohades comprendieron que un trono en Ulea tenía menos valor que una fortaleza inexpugnable en la Peña Negra. El poder es, en este contexto, un problema técnico-organizativo: quien posee la roca más alta y los muros más sólidos dicta la realidad.

2.- De Biopolitiek van het Graan: Michel Foucault. Het gedicht legt een sterke nadruk op de graanschuur in Darrax en de belasting op het karavaanspoor. Dit sluit aan bij het concept van biopolitiek, ontwikkeld door Michel Foucault. Hij betoogde dat moderne machtsvormen (die in de middeleeuwen hun oorsprong vonden) niet alleen gaan over het recht om te straffen, maar over het beheer van het leven zelf. Door graan op te slaan als "belasting in de vallei", beheert de staat de biologie van de bevolking. Honger en verzadiging worden politieke instrumenten. De graanschuur is de plek waar de staat de overleving van de onderdaan garandeert in ruil voor gehoorzaamheid.

3.- De Sociale Cohesie en de Cyclus van Macht: Ibn Khaldun. De Noord-Afrikaanse filosoof Ibn Khaldun is onmisbaar voor de analyse van dit gedicht. In zijn werk "Muqaddimah" beschreef hij het concept van 'Asabiyyah' (sociale cohesie). De Almohaden, die "wijs uit de Atlas" kwamen, bezaten een sterke cohesie die hen in staat stelde de Ricote-vallei te domineren. Echter, strofe 10 beschrijft de vestiging van gezinnen en moeders uit Marokko. Ibn Khaldun zou hierin de overgang zien van een dynamische strijdgroep naar een sedentaire cultuur. Zodra een machthebber zich vestigt en dorpen sticht ("Blanca ontstond"), begint volgens Khaldun de onvermijdelijke verzachting van de macht, die uiteindelijk de weg vrijmaakt voor nieuwe leiders zoals Ibn Hud.

De Ethiek van de Handel en de Weg

De vermelding van de Romeinse weg en de tolheffing raakt aan de ethische fundamenten van de economie.

2.-La biopolítica del grano: Michel Foucault.

El poema pone un fuerte énfasis en el granero de Darrax y en el impuesto sobre la ruta caravanera. Esto se vincula con el concepto de biopolítica desarrollado por Michel Foucault. Sostenía que las formas modernas de poder —cuyo origen se remonta a la Edad Media— no se limitan al derecho de castigar, sino que se centran en la gestión de la vida misma. Al almacenar grano como “tributo en el valle”, el Estado administra la biología de la población. El hambre y la saciedad se convierten en instrumentos políticos. El granero es el lugar donde el Estado garantiza la supervivencia del súbdito a cambio de obediencia.

3.-La cohesión social y el ciclo del poder: Ibn Jaldún.

El filósofo norteafricano Ibn Jaldún es indispensable para el análisis de este poema. En su obra *Muqaddima* describió el concepto de *asabiyya* (cohesión social). Los almohades, que procedían “sabios del Atlas”, poseían una fuerte cohesión que les permitió dominar el valle de Ricote. Sin embargo, la estrofa 10 describe el asentamiento de familias y madres procedentes de Marruecos. Ibn Jaldún habría visto en ello la transición de un grupo guerrero dinámico a una cultura sedentaria. Una vez que el poder se asienta y funda aldeas (“Blanca surgió”), comienza, según Jaldún, el inevitable ablandamiento del poder, que finalmente abre el camino a nuevos líderes como Ibn Hud.

La ética del comercio y el camino

La mención de la vía romana y del cobro de peajes remite a los fundamentos éticos de la economía.

4.- Het Sociaal Contract: Thomas Hobbes en Jean-Jacques Rousseau. De ruiters die "paraat stonden" bij de Romeinse weg om de handel te beschermen, vormen de kern van het sociaal contract. Thomas Hobbes zou in "Leviathan" stellen dat de handelaar bereid is belasting ("poen") te betalen in ruil voor de veiligheid die de staat biedt tegen de natuurtoestand van totale wetteloosheid. Daarentegen wijst de regel "niet iedereen was daar voor" op de spanningen die Jean-Jacques Rousseau beschreef: wanneer wordt een collectieve afspraak een instrument van onderdrukking? De belasting op het graan en het karavaanspoor is de prijs van de orde, maar het gedicht erkent dat deze orde voor sommigen een last is.

5.- De Rechtvaardige Prijs: Thomas van Aquino. Hoewel de context islamitisch is, was de filosofie van de dertiende eeuw universeel in haar zoektocht naar de 'justum pretium' (rechtvaardige prijs). De controle op "goederen van elke maat" wijst op een morele marktordening. De middeleeuwse filosoof Thomas van Aquino betoogde dat handel alleen moreel verdedigbaar is als er sprake is van rechtvaardigheid en transparantie. De ruiters en de douaneposten bij de Puerto de la Losilla waren niet alleen bedoeld voor extractie, maar ook voor de handhaving van een handelsstandaard die essentieel was voor de bloei van Murcia en de vallei.

De Fenomenologie van de Omgeving

De manier waarop het gedicht de natuurlijke elementen koppelt aan menselijk ingrijpen, heeft een fenomenologische diepgang.

4.-El contrato social: Thomas Hobbes y Jean-Jacques Rousseau.

Los jinetes que “permanecían alerta” junto a la vía romana para proteger el comercio constituyen el núcleo del contrato social. Thomas Hobbes afirmaría en *Leviatán* que el comerciante está dispuesto a pagar impuestos (“dinero”) a cambio de la seguridad que el Estado ofrece frente al estado de naturaleza de total anarquía. Por otro lado, el verso “no todos estaban a favor” señala las tensiones descritas por Jean-Jacques Rousseau: ¿cuándo un acuerdo colectivo se convierte en un instrumento de opresión? El impuesto sobre el grano y la ruta caravanera es el precio del orden, pero el poema reconoce que este orden supone una carga para algunos.

5.-El precio justo: Tomás de Aquino.

Aunque el contexto es islámico, la filosofía del siglo XIII fue universal en su búsqueda del *justum pretium* (precio justo). El control sobre “mercancías de toda clase” apunta a una ordenación moral del mercado. El filósofo medieval Tomás de Aquino sostuvo que el comercio solo es moralmente defendible cuando existe justicia y transparencia. Los jinetes y los puestos de control en el Puerto de la Losilla no estaban destinados únicamente a la extracción fiscal, sino también a la aplicación de un estándar comercial que era esencial para la prosperidad de Murcia y del valle.

La fenomenología del entorno

La manera en que el poema vincula los elementos naturales con la intervención humana posee una profundidad fenomenológica.

6.- De Woning van de Mens: Martin Heidegger. In de strofen over "beek en stroom" en de "spitsige rots" zien we wat Martin Heidegger omschreef als het 'wonen'. Volgens Heidegger is wonen niet louter verblijven, maar het inrichten van een wereld. De Almohaden gebruikten hun wijsheid om het water te kanaliseren, wat een daad is van 'ontbergen': het ontsluiten van de potentie van de natuur. De Peña Negra is niet langer slechts een brok steen, maar wordt een 'oord' door de bouw van het kasteel. De menselijke aanwezigheid geeft betekenis aan de geografie, waardoor een "mistige" naam verandert in een historisch feit.

7.- De Ethiek van de Zorg: Carol Gilligan. De laatste strofe is filosofisch significant omdat zij de focus verschuift van de strijders naar de vrouwen. Dit raakt aan de moderne 'care ethics' (zorgethiek), maar vindt zijn wortels in de klassieke filosofie over de 'oikos' (het huishouden). Waar strijders territorium veroveren, zijn het de vrouwen die een samenleving 'stichten'. De "vrouwen uit Marokko" brachten de stabiliteit en de reproductieve kracht die nodig was om Blanca te laten ontstaan. Zonder deze zorgende factor zou het kasteel slechts een lege huls blijven. Het gedicht erkent hiermee dat de basis van de beschaving niet in de oorlog ligt, maar in de opbouw van het gezin en de gemeenschap.

De Politieke Economie van de Vallei

8.- Het Materialisme: Karl Marx. Hoewel een anachronisme in de dertiende eeuw, is de materialistische analyse hier zeer toepasbaar. De basis van de macht in de Ricote-vallei was de 'onderbouw': het graan, het water en de weg.

6.-La morada del ser humano: Martin Heidegger.

En las estrofas sobre “arroyo y corriente” y la “roca puntiaguda” se observa lo que Martin Heidegger definió como el habitar. Para Heidegger, habitar no es simplemente residir, sino configurar un mundo. Los almohades utilizaron su saber para canalizar el agua, lo que constituye un acto de desocultamiento: liberar el potencial de la naturaleza. La Peña Negra deja de ser solo un bloque de piedra para convertirse en un “lugar” mediante la construcción del castillo. La presencia humana otorga significado a la geografía, transformando un nombre “brumoso” en un hecho histórico.

7.-La ética del cuidado: Carol Gilligan.

La última estrofa es filosóficamente significativa porque desplaza el foco de los guerreros hacia las mujeres. Esto conecta con la moderna ética del cuidado, pero hunde sus raíces en la filosofía clásica del oikos (el hogar). Mientras los guerreros conquistan territorio, son las mujeres quienes “fundan” una sociedad. Las “mujeres procedentes de Marruecos” aportaron la estabilidad y la fuerza reproductiva necesarias para que Blanca pudiera surgir. Sin este factor de cuidado, el castillo habría permanecido como una cáscara vacía. El poema reconoce así que la base de la civilización no reside en la guerra, sino en la construcción de la familia y la comunidad.

La economía política del valle

8.-El materialismo: Karl Marx. Aunque anacrónico para el siglo XIII, el análisis materialista resulta aquí altamente aplicable. La base del poder en el valle de Ricote fue la infraestructura material: el grano, el agua y el camino.

Wie deze productiemiddelen beheerde, bepaalde de 'bovenbouw': de politieke status van de dorpen. Het gedicht bevestigt dat "heel het dal toen hun brood" werd. De politieke strijd tussen de Almohaden en Ibn Hud was in essentie een strijd om de controle over de calorieën en de handelsstromen. Marx zou beargumenteren dat de "schatting" die men in koor betaalde, de wijze was waarop de heersende klasse haar positie bestendigde.

9.- De Deugd van de Matigheid: Aristoteles. De "wijsheid uit de Atlas" duidt op een vorm van 'Phronesis' (praktische wijsheid), een kernbegrip bij Aristoteles. Het beheren van een kwetsbare vallei vereist matigheid. Te veel belasting leidt tot opstand, te weinig tot zwakte. Het gedicht toont de balans die de Almohaden zochten: zij bouwden voor "behoud". De ethiek van Aristoteles stelt dat het goede midden de weg naar geluk is. De bloei van de zes dorpen onder Ibn Hud suggereert dat deze balans, ondanks de druk, gedurende een bepaalde periode werd gevonden.

Conclusie voor de Lezer

Dit gedicht is veel meer dan een kroniek van feiten. Het is een beschouwing over hoe menselijke wijsheid, geweld en zorg samen een beschaving boetsen. Het toont aan dat vrede en welvaart geen passieve toestanden zijn, maar het resultaat van actieve handhaving en technische intelligentie. De namen van de filosofen die hierboven zijn genoemd, bieden een kader om de diepere motieven van de historische actoren te begrijpen.

Quien controlaba estos medios de producción determinaba la superestructura: el estatus político de las aldeas. El poema confirma que “todo el valle se convirtió entonces en su pan”. La lucha política entre los almohades e Ibn Hud fue, en esencia, una lucha por el control de las calorías y de los flujos comerciales. Marx habría argumentado que el “tributo” pagado colectivamente fue el medio mediante el cual la clase dominante consolidó su posición.

9.-La virtud de la moderación: Aristóteles.

La “sabiduría del Atlas” alude a una forma de *phronesis* (prudencia o sabiduría práctica), concepto central en Aristóteles. La gestión de un valle frágil exige moderación. Una fiscalidad excesiva conduce a la revuelta; una demasiado laxa, a la debilidad. El poema muestra el equilibrio que los almohades intentaron alcanzar, construyendo para el “mantenimiento”. La ética aristotélica sostiene que el justo medio es el camino hacia el bien. El florecimiento de los seis pueblos bajo Ibn Hud sugiere que este equilibrio, pese a las tensiones, fue alcanzado durante un cierto periodo.

Conclusión para el lector

Este poema es mucho más que una crónica de hechos. Es una reflexión sobre cómo la sabiduría humana, la violencia y el cuidado configuran conjuntamente una civilización. Demuestra que la paz y la prosperidad no son estados pasivos, sino el resultado de una gestión activa y de una inteligencia técnica. Los nombres de los filósofos mencionados ofrecen un marco para comprender los motivos profundos de los actores históricos.

1.- Macht is onlosmakelijk verbonden met de controle over fysieke en biologische bronnen. 2.- De weg is de ader van de staat, maar ook de bron van fiscale spanning. 3.- De vrouw is de werkelijke stichter van de sedentaire cultuur door de omvorming van een militair kamp naar een dorp. 4.- Historische legitimiteit vloeit voort uit het vermogen om de "beek en stroom" ten gunste van de gemeenschap te beheersen.

De Ricote-vallei fungeert in deze analyse als een microkosmos van de wereldgeschiedenis, waar de universele strijd tussen chaos en orde wordt beslecht in de schaduw van de Peña Negra. De lezer wordt uitgenodigd om de geschiedenis niet slechts als een serie jaartallen te zien, maar als een voortdurende filosofische dialoog over de inrichting van het menselijk bestaan.

- 1.-El poder está inseparablemente ligado al control de los recursos físicos y biológicos.
- 2.-El camino es la arteria del Estado, pero también la fuente de tensiones fiscales.
- 3.-La mujer es la verdadera fundadora de la cultura sedentaria mediante la transformación de un campamento militar en una aldea.
- 4.-La legitimidad histórica surge de la capacidad de gestionar el “arroyo y la corriente” en beneficio de la comunidad.

En este análisis, el valle de Ricote funciona como un microcosmos de la historia universal, donde la lucha eterna entre caos y orden se decide a la sombra de la Peña Negra. El lector es invitado a contemplar la historia no solo como una sucesión de fechas, sino como un diálogo filosófico continuo sobre la organización de la existencia humana.

13 De Kleur van de Macht

1

Zwart was niet de kleur van hen,
die de Almohaden zijn.
inzicht beschreven door pen,
aan hun kleren wit en fijn.

2

Zwart kwam uit het Oosten aan,
Abbasiden aan de macht.
Lieten venster opstaan,
voor de oude duisterkracht.

3

In de twaalfde eeuwentijd,
was de kleurenstrijd heel groot.
Zwart stond voor de oude strijd,
wit was redding in de nood.

4

Ibn Tumart, deze profeet,
vond dat zwart de dwaling was.
mensen leerde van zijn kreet,
stond op witte klerentas.

5

Zwart was symbool van het kwaad,
van de monarchie en pracht.
Wit was voor de vroomste staat,
zonder wereldse macht.

6

Vaandels wit in deze hand,
trokken door het droge dal.
Zwart verdween uit het verstand,
door een vroom en luid geschal.

El color del poder

1

El negro no era su color,
el de los almohades fue distinto.
El saber quedó escrito por la pluma,
sus ropas eran blancas y puras.

2

El negro llegó desde Oriente,
con los abasíes en el poder.
Abrieron una ventana entonces
a la antigua fuerza de la oscuridad.

3

En el tiempo del siglo XII,
la lucha de los colores fue intensa.
El negro representaba la vieja contienda,
el blanco era salvación en la necesidad.

4

Ibn Tūmart, aquel profeta,
afirmó que el negro era el error.
Enseñó a la gente con su llamado,
alzándose con vestiduras blancas.

5

El negro era símbolo del mal,
de la monarquía y del esplendor.
El blanco pertenecía al Estado piadoso,
libre del poder mundano.

6

Estandartes blancos en sus manos
avanzaron por el valle seco.
El negro desapareció de la conciencia,
ante un fervor piadoso y resonante.

7
Tegenover het kasteel,
werd vroeger Negra genoemd.
Kreeg toen het dorp zijn kleurdeel,
werd het witte volk geroemd.

8
Negra was de donkerheid,
almoraviden op troon.
Aldarache zocht de tijd,
van het witte en het schoon.

9
In de Ricote vallei,
vloot het water hel en klaar.
Zwart was daar die tijd niet bij,
wit was heerser en pilaar.

10
In Marokko en de stad,
werd de zwarte vlag geweerd.
Wie het witte kleed bezat,
werd door iedereen geëerd.

11
Zwart werd gezien als een rouw,
om een leer die niet meer klopt.
Wit stond voor de ware trouw,
waar de dwaling werd gestopt.

12
Zwart was dus de kleurenles,
van de vijand in het veld.
Wit was voor het groot succes,
van de goede geloofsheld.

7

Frente al castillo,
antes llamado Negra,
el pueblo recibió entonces su color
y el pueblo blanco fue ensalzado.

8

Negra era la oscuridad,
los almorávides en el trono.
Aldarache buscó su tiempo,
el del blanco y lo puro.

9

En el valle de Ricote
el agua fluía clara y luminosa.
El negro no estaba allí en ese tiempo,
el blanco era señor y pilar.

10

En Marruecos y en la ciudad,
la bandera negra fue rechazada.
Quien vestía el manto blanco
era honrado por todos.

11

El negro se veía como luto
por una doctrina ya errónea.
El blanco representaba la lealtad verdadera,
donde el extravío fue detenido.

12

Así, el negro fue la lección del color
del enemigo en el campo.
El blanco fue el gran triunfo
del héroe de la fe verdadera.

13.1 Slotopmerking

Analyse van de Kleurendialectiek: Wit Ideaal op een Zwart Fundament

De geschiedenis van de Ricote-vallei, en in het bijzonder de transitie van de nederzetting al-Sujur naar de latere identiteiten Negra en Blanca, biedt een fascinerend inzicht in de wijze waarop macht en religieuze ideologie zich vertalen naar visuele symboliek. In deze analyse staat de paradoxale relatie centraal tussen de Almohadische voorkeur voor wit en de onverzettelijke zwarte realiteit van de Peña Negra.

1.- De Ideologische Constructie van het Wit

De Almohaden (al-Muwahhidun) hanteerden een esthetiek die direct voortvloeide uit hun theologische dogma. Hun beweging was gebaseerd op de Tawhid (de eenheid Gods) en een strikte morele purificatie.

1.- De Afwijzing van de Abbasidische Traditie: Zoals het gedicht in strofe 2 en 10 beschrijft, was de keuze voor wit een bewuste politieke daad. De Abbasiden in het Oosten gebruikten zwart als symbool van hun kalifaat. Voor de Almohaden vertegenwoordigde dit zwart de "oude duisterkracht": een versteende, corrupte machtsstructuur die zij wensten te vervangen door een dynamische, zuivere leer. 2.- De Kleur van de Profeet en de Hervorming: In de islamitische traditie geniet wit de status van de kleur van rituele zuiverheid (tahira). Door wit te dragen en witte vaandels te voeren (strofe 6), presenteerden de Almohaden zich niet als een nieuwe monarchie, maar als een terugkeer naar de oorspronkelijke vroomheid van de Profeet.

Observación final

Análisis de la dialéctica del color: ideal blanco sobre un fundamento negro

La historia del valle de Ricote, y en particular la transición del asentamiento de al-Sujur hacia las identidades posteriores de Negra y Blanca, ofrece una visión fascinante de la manera en que el poder y la ideología religiosa se traducen en simbolismo visual. En este análisis ocupa un lugar central la relación paradójica entre la preferencia almohade por el blanco y la inquebrantable realidad negra de la Peña Negra.

1.- La construcción ideológica del blanco

Los almohades (al-Muwahhidun) aplicaron una estética que procedía directamente de su dogma teológico. Su movimiento se basaba en la tawhīd (la unidad de Dios) y en una estricta purificación moral.

1.- El rechazo de la tradición abasí: Tal como describe el poema en las estrofas 2 y 10, la elección del blanco fue un acto político consciente. Los abasíes de Oriente utilizaban el negro como símbolo de su califato. Para los almohades, ese negro representaba la “antigua fuerza oscura”: una estructura de poder petrificada y corrupta que deseaban sustituir por una doctrina dinámica y pura.

2.- El color del Profeta y la reforma: En la tradición islámica, el blanco goza del estatus de color de la pureza ritual (ṭahāra). Al vestir de blanco y portar estandartes blancos (estrofa 6), los almohades no se presentaban como una nueva monarquía, sino como un retorno a la piedad originaria del Profeta.

3.- Zichtbaarheid als Gezag: Het witte kleed (strofe 10) was een uniform van discipline. Het maakte de volgelingen van Ibn Tumart onmiddellijk herkenbaar en onderscheidde de "goede geloofsheld" van de "dwaling" van de vijand.

2.- De Ontologie van de Peña Negra: Kracht en Legitimiteit

Een terugkerende vraag in de geschiedschrijving is waarom een groepering die zwart associeerde met de vijand, haar strategische bolwerk vestigde op een gitzwarte rots. De verklaring hiervoor ligt in het onderscheid tussen de vergankelijke kleur van de mens (kleding en vlaggen) en de eeuwige kleur van de schepping (het gesteente).

1.- De Symboliek van de Onverwoestbaarheid: Een zwarte rots werd in de middeleeuwse Arabische filosofie niet als "kwaad" gezien, maar als "nobel" (su'dad). Het zwarte gesteente van de Peña Negra fungeerde als een natuurlijk fundament dat standvastigheid en onverzettelijkheid uitstraalde. Het was de fysieke manifestatie van een macht die niet kon worden omvergeworpen. 2.- De Heiligheid van de Zwarte Steen: De referentie naar de Hajar al-Aswad (de Zwarte Steen) in de Ka'aba is cruciaal. Zwart was de kleur van het goddelijke mysterie en de onschendbaarheid. Bouwen op een zwarte rots gaf de vesting een aura van gezegende bescherming, die boven de menselijke kleurpolitiek uitsteeg. 3.- Architecturale Psychologie: Door een kasteel van lichte materialen (tapia) op de donkere rots te bouwen, creëerden de Almohaden een dramatisch visueel contrast.

3.- Visibilidad como autoridad: El vestido blanco (estrofa 10) era un uniforme de disciplina. Hacía a los seguidores de Ibn Tūmart inmediatamente reconocibles y distinguía al “héroe de la fe verdadera” del “error” del enemigo.

2.- La ontología de la Peña Negra: fuerza y legitimidad

Una pregunta recurrente en la historiografía es por qué un grupo que asociaba el negro con el enemigo estableció su bastión estratégico sobre una roca completamente negra. La explicación reside en la distinción entre el color perecedero del ser humano (vestimenta y banderas) y el color eterno de la creación (la piedra).

1.- El simbolismo de la indestructibilidad: En la filosofía árabe medieval, una roca negra no se consideraba “maligna”, sino “noble” (su‘dad). La piedra negra de la Peña Negra funcionaba como un fundamento natural que irradiaba firmeza e inquebrantabilidad. Era la manifestación física de un poder que no podía ser derrocado.

2.- La sacralidad de la piedra negra: La referencia a la Ḥayār al-Aswad (la Piedra Negra) de la Kaaba es crucial. El negro era el color del misterio divino y de la inviolabilidad. Construir sobre una roca negra otorgaba a la fortaleza un aura de protección bendita que trascendía la política humana del color.

3.- Psicología arquitectónica: Al edificar un castillo con materiales claros (tapia) sobre la roca oscura, los almohades crearon un contraste visual dramático.

Dit versterkte de perceptie van het kasteel als een baken van licht dat boven de aardse schaduwen zweefde, een effect dat zowel bewondering als vrees inboezemde bij reizigers in de vallei.

3.- De Transitie van de Naam: Van al-Sujur naar Negra en Blanca

De naamgeving van de locatie volgt de verschuivingen in de politieke en sociale werkelijkheid van de regio.

1.- De Oorsprong (1180-1220): Tijdens de hoogtijdagen van de Almohaden was de plek waarschijnlijk bekend als al-Sujur, een functionele naam verbonden aan de vestingwerken. In deze periode was de "witte heerser" de dominante visuele kracht in de vallei. 2.- De Vermelding van Negra (1281): Na de christelijke verovering en de overdracht aan de Orde van Santiago, werd de topografische realiteit van de rots de leidende factor in de naamgeving. "Negra" markeerde het moment waarop de fysieke aard van de plek (de donkere rots) belangrijker werd dan de vervlogen Almohadische ideologie. 3.- De Geboorte van Blanca (14e eeuw): De uiteindelijke hernoeming naar "Blanca" aan het einde van de veertiende eeuw kan worden gezien als een taalkundige overwinning van de witte traditie. Of de naam nu verwijst naar een adellijke figuur of naar de lichte kleur van het kasteel, het herstelde het visuele evenwicht van de vallei in de naamgeving.

4.- De Hydraulische en Economische Realiteit van de Vallei

De macht van de Almohaden en hun opvolgers rustte niet alleen op symboliek, maar op de beheersing van de natuurlijke hulpbronnen in de Ricote-vallei.

Esto reforzaba la percepción del castillo como un faro de luz que flotaba por encima de las sombras terrenales, un efecto que inspiraba tanto admiración como temor en los viajeros del valle.

3.- La transición del nombre: de al-Sujur a Negra y Blanca

La denominación del lugar sigue los desplazamientos de la realidad política y social de la región.

1.- El origen (1180-1220): Durante el apogeo almohade, el lugar probablemente era conocido como al-Sujur, un nombre funcional vinculado a las fortificaciones. En este periodo, el “gobernante blanco” era la fuerza visual dominante en el valle.

2.- La mención de Negra (1281): Tras la conquista cristiana y la cesión a la Orden de Santiago, la realidad topográfica de la roca se convirtió en el factor decisivo de la denominación. “Negra” marcó el momento en que la naturaleza física del lugar (la roca oscura) pasó a ser más relevante que la ideología almohade ya desaparecida.

3.- El nacimiento de Blanca (siglo XIV): La renominación definitiva como “Blanca” a finales del siglo XIV puede interpretarse como una victoria lingüística de la tradición blanca. Ya sea que el nombre remita a una figura noble o al color claro del castillo, restableció el equilibrio visual del valle en la toponimia.

4.- La realidad hidráulica y económica del valle

El poder de los almohades y de sus sucesores no se sustentaba únicamente en el simbolismo, sino en el control de los recursos naturales del valle de Ricote.

1.- De Beheersing van de Segura: Het heldere water van de rivier (strofe 9) was de levensader. De Almohaden introduceerden of verfijnden geavanceerde irrigatietechnieken, zoals waterraden (norias), die het droge dal transformeerden. 2.- De Karavaan van de Rijkdom: De vallei was een centrum voor de teelt van de grana (Kermes-schildluis). De combinatie van het zwart van de rots, het wit van de muren en het rood van de kleurstof vormde een palet van economische en politieke macht. 3.- De Bescherming van het Graan: De vesting op de Peña Negra was essentieel voor de beveiliging van de graanopslag in nabijgelegen versterkingen zoals Darrax (Aldarache). Het zwarte schild van de rots beschermde de materiële basis van de gemeenschap.

5.- Conclusie voor de Lezer: De Synthese van Steen en Geest

De analyse van "De Kleur van de Macht" leert dat voor de middeleeuwse bewoner van de Ricote-vallei kleurgebruik nooit willekeurig was. Het was een taal die religieuze trouw, politieke legitimiteit en psychologische dominantie communiceerde.

1.- Wit was de intentie: Het vertegenwoordigde de spirituele aspiratie, de zuiverheid van de leer en de verbondenheid met de goddelijke hervorming. 2.- Zwart was het fundament: Het vertegenwoordigde de aardse kracht, de onwrikbare autoriteit van de staat en de onschendbaarheid van de heilige traditie. 3.- De Dialectiek van het Contrast: De kracht van de Almohaden lag in hun vermogen om deze twee polen te verenigen. Zij plaatsten hun witte ideaal bovenop een zwarte realiteit, waardoor beide kleuren in waarde toenamen.

1.- El dominio del Segura: El agua clara del río (estrofa 9) era la arteria vital. Los almohades introdujeron o perfeccionaron técnicas avanzadas de irrigación, como las norias, que transformaron el valle seco.

2.- La caravana de la riqueza: El valle fue un centro de cultivo de la grana (cochinilla del quermes). La combinación del negro de la roca, el blanco de los muros y el rojo del tinte formaba una paleta de poder económico y político.

3.- La protección del grano: La fortaleza de la Peña Negra era esencial para asegurar el almacenamiento de grano en fortificaciones cercanas como Darrax (Aldarache). El escudo negro de la roca protegía la base material de la comunidad.

5.- Conclusión para el lector: la síntesis de piedra y espíritu

El análisis de El color del poder muestra que para el habitante medieval del valle de Ricote el uso del color nunca fue arbitrario. Era un lenguaje que comunicaba fidelidad religiosa, legitimidad política y dominación psicológica.

1.- El blanco era la intención: Representaba la aspiración espiritual, la pureza de la doctrina y la vinculación con la reforma divina.

2.- El negro era el fundamento: Representaba la fuerza terrenal, la autoridad inamovible del Estado y la inviolabilidad de la tradición sagrada.

3.- La dialéctica del contraste: La fuerza de los almohades residía en su capacidad para unir ambos polos. Situaron su ideal blanco sobre una realidad negra, aumentando así el valor simbólico de ambos colores.

De Peña Negra in Blanca blijft zodoende een monument van een tijd waarin de kleur van een gewaad en de kleur van een rots samen de loop van de geschiedenis bepaalden. Hoewel de witte vaandels uiteindelijk vergingen, bleef de rots de zwijgende getuige van een macht die ooit probeerde de aarde te kleuren naar het beeld van een hemelse zuiverheid. De transitie van de namen al-Sujur, Negra en Blanca weerspiegelt de voortdurende menselijke behoefte om betekenis te geven aan de harde stenen van het verleden.

La Peña Negra de Blanca permanece así, como un monumento de una época, en la que el color de un vestido y el color de una roca determinaron conjuntamente el curso de la historia. Aunque los estandartes blancos acabaron desapareciendo, la roca quedó como testigo silencioso de un poder que una vez intentó colorear la tierra según la imagen de una pureza celestial. La transición de los nombres al-Sujur, Negra y Blanca refleja la constante necesidad humana de otorgar significado a las duras piedras del pasado.

13.2 Filosofische beschouwingen

Dit gedicht heeft onmiskenbaar met filosofie te maken, en niet op een oppervlakkige of vrijblijvende manier. Het gedicht *De Kleur van de Macht* functioneert als een symbolisch-filosofische tekst waarin kleur wordt gebruikt als drager van ideeën over macht, legitimiteit, waarheid, moraal en geschiedenis. Wat volgt is een uitgebreide analyse van circa 1500 woorden in het Nederlands, bedoeld voor de lezer van een boek, waarin de filosofische dimensie van het gedicht zorgvuldig wordt blootgelegd. De namen van de filosofen worden expliciet vermeld. Er worden geen tabellen gebruikt. Waar opsommingen noodzakelijk zijn, gebeurt dit volgens de gevraagde nummering.

Filosofie in poëtische vorm: een inleiding

Het gedicht *De Kleur van de Macht* is geen louter historisch of esthetisch werk, maar een tekst die opereert op het snijvlak van poëzie, politieke filosofie, religieuze symboliek en historische ontologie. De inzet van kleur – zwart en wit – is geen decoratief middel, maar fungeert als een conceptueel instrument waarmee abstracte ideeën over waarheid, gezag en legitimiteit zichtbaar worden gemaakt. Daarmee sluit het gedicht aan bij een lange filosofische traditie waarin symbolen worden gebruikt om onzichtbare structuren van denken en macht te articuleren.

De kernvraag die het gedicht impliciet stelt, luidt: hoe wordt macht gelegitimeerd, ervaren en herinnerd? Het antwoord wordt niet gegeven in de vorm van een theorie, maar in beelden, contrasten en historische verwijzingen. Precies daarin ligt de filosofische kracht van de tekst.

Consideraciones filosóficas

Este poema tiene de manera inequívoca una relación con la filosofía, y no de forma superficial ni circunstancial. El poema *El color del poder* funciona como un texto simbólico-filosófico en el que el color se utiliza como portador de ideas sobre el poder, la legitimidad, la verdad, la moral y la historia. Lo que sigue es un análisis amplio, de aproximadamente 1500 palabras en neerlandés, destinado al lector de un libro, en el que se expone cuidadosamente la dimensión filosófica del poema. Los nombres de los filósofos se mencionan de forma explícita. No se utilizan tablas. Cuando las enumeraciones son necesarias, se presentan según la numeración solicitada.

Filosofía en forma poética: una introducción

El poema *El color del poder* no es una obra meramente histórica o estética, sino un texto que opera en la intersección de la poesía, la filosofía política, el simbolismo religioso y la ontología histórica. El uso del color —negro y blanco— no es un recurso decorativo, sino que funciona como un instrumento conceptual mediante el cual se hacen visibles ideas abstractas sobre la verdad, la autoridad y la legitimidad. De este modo, el poema se inscribe en una larga tradición filosófica en la que los símbolos se emplean para articular estructuras invisibles del pensamiento y del poder.

La pregunta central que el poema plantea de forma implícita es la siguiente: ¿cómo se legitima, se experimenta y se recuerda el poder? La respuesta no se ofrece en forma de teoría, sino a través de imágenes, contrastes y referencias históricas. Precisamente en ello reside la fuerza filosófica del texto.

Kleur als filosofisch symbool

In de filosofie is kleur zelden neutraal. Al bij Plato en Aristoteles verschijnt kleur als iets dat niet alleen waargenomen wordt, maar ook betekenis draagt. In dit gedicht wordt kleur ingezet als drager van morele en politieke waarde. Zwart en wit functioneren als tegenpolen, maar niet als eenvoudige morele tegenstellingen. Het gedicht laat zien dat deze tegenstelling historisch, ideologisch en contextueel bepaald is.

Zwart verschijnt als symbool van oude macht, erfelijke monarchie, Abbasidische traditie en verstarring. Wit daarentegen staat voor hervorming, zuiverheid, morele strengheid en religieuze herbronning. Dit sluit aan bij een klassiek filosofisch motief: de strijd tussen het oude en het nieuwe, tussen traditie en hervorming, tussen schijn en waarheid.

Politieke filosofie en macht: Machiavelli

Een eerste filosofische lezing van het gedicht kan worden verbonden met Niccolò Machiavelli. In *Il Principe* stelt Machiavelli dat macht niet rust op morele goedheid, maar op effectiviteit, zichtbaarheid en beheersing van symbolen. Het gedicht laat zien hoe de Almohaden kleur inzetten als politiek instrument. Door zwart af te wijzen en wit te omarmen, wordt een nieuwe orde zichtbaar gemaakt, niet alleen ideologisch maar ook visueel.

Het witte vaandel, het witte kleed en het collectieve afzweren van zwart functioneren als wat Machiavelli een zichtbaar teken van gezag zou noemen. Macht moet gezien worden om te bestaan.

El color como símbolo filosófico

En la filosofía, el color rara vez es neutral. Ya en Platón y Aristóteles, el color aparece no solo como algo que se percibe, sino también como algo que porta significado. En este poema, el color se emplea como portador de valor moral y político. El negro y el blanco funcionan como polos opuestos, pero no como simples contradicciones morales. El poema muestra que esta oposición está determinada histórica, ideológica y contextualmente.

El negro aparece como símbolo del poder antiguo, de la monarquía hereditaria, de la tradición abasí y del estancamiento. El blanco, en cambio, representa la reforma, la pureza, la severidad moral y la renovación religiosa. Esto se vincula con un motivo filosófico clásico: la lucha entre lo viejo y lo nuevo, entre tradición y reforma, entre apariencia y verdad.

Filosofía política y poder: Maquiavelo

Una primera lectura filosófica del poema puede vincularse con Niccolò Machiavelli. En *Il Principe*, Maquiavelo sostiene que el poder no se fundamenta en la bondad moral, sino en la eficacia, la visibilidad y el control de los símbolos. El poema muestra cómo los almohades utilizan el color como instrumento político. Al rechazar el negro y adoptar el blanco, se hace visible un nuevo orden, no solo ideológicamente, sino también de forma visual.

El estandarte blanco, la vestimenta blanca y el rechazo colectivo del negro funcionan como lo que Maquiavelo denominaría un signo visible de autoridad. El poder debe ser visto para existir.

Het gedicht beschrijft hoe wit niet alleen een innerlijke overtuiging is, maar een publieke, performatieve daad. Daarmee wordt kleur een vorm van politieke communicatie.

Religieuze waarheid en moraal: Ibn Tumart en islamitische filosofie

Het gedicht verwijst expliciet naar Ibn Tumart, de geestelijke grondlegger van de Almohadische beweging. Filosofisch gezien staat Ibn Tumart in een traditie waarin waarheid wordt opgevat als eenheid (tawhid) en waarin morele zuivering noodzakelijk is om politieke legitimiteit te verkrijgen. Wit is hier niet zomaar een kleur, maar een uitdrukking van morele correctheid.

In de islamitische filosofie, zoals ontwikkeld door denkers als Al-Farabi en Ibn Sina (Avicenna), bestaat een nauwe band tussen waarheid, orde en de juiste inrichting van de samenleving. Het gedicht echoot deze gedachte door wit te presenteren als de kleur van de ware orde, en zwart als teken van afwijking en dwaling. Dit is geen esthetisch oordeel, maar een ontologisch standpunt: kleur weerspiegelt de staat van de wereld.

Biopolitiek en disciplineren: Michel Foucault

Hoewel anachronistisch in historische zin, is het denken van Michel Foucault bijzonder geschikt om de mechanismen in het gedicht te begrijpen. Foucault beschrijft hoe macht zich manifesteert via disciplineren van lichamen, zichtbaarheid en normalisering. Het witte kleed in het gedicht functioneert precies zo: het maakt het lichaam herkenbaar, controleerbaar en ingebed in een morele orde.

El poema describe cómo el blanco no es solo una convicción interior, sino un acto público y performativo. De este modo, el color se convierte en una forma de comunicación política.

Verdad religiosa y moral: Ibn Tūmart y la filosofía islámica

El poema hace referencia explícita a Ibn Tūmart, el fundador espiritual del movimiento almohade. Desde un punto de vista filosófico, Ibn Tūmart se sitúa en una tradición en la que la verdad se concibe como unidad (*tawḥīd*) y en la que la purificación moral es necesaria para obtener legitimidad política. El blanco no es aquí un simple color, sino una expresión de corrección moral.

En la filosofía islámica, tal como fue desarrollada por pensadores como Al-Fārābī e Ibn Sīnā (Avicena), existe una estrecha relación entre la verdad, el orden y la correcta organización de la sociedad. El poema hace eco de esta idea al presentar el blanco como el color del orden verdadero y el negro como signo de desviación y error. No se trata de un juicio estético, sino de una postura ontológica: el color refleja el estado del mundo.

Biopolítica y disciplinamiento: Michel Foucault

Aunque anacrónico desde un punto de vista histórico, el pensamiento de Michel Foucault resulta especialmente adecuado para comprender los mecanismos que aparecen en el poema. Foucault describe cómo el poder se manifiesta a través del disciplinamiento de los cuerpos, la visibilidad y la normalización. La vestimenta blanca en el poema funciona precisamente de este modo: hace al cuerpo reconocible, controlable e integrado en un orden moral.

Het weren van de zwarte vlag en het collectief dragen van wit is een vorm van symbolische disciplineren. Het lichaam wordt drager van ideologie. Daarmee laat het gedicht zien dat macht niet alleen via wapens of wetten werkt, maar via uiterlijk, ritueel en herhaling. Dit is een kerninzicht van Foucaults filosofie van de macht.

Historische dynamiek en sociale cohesie: Ibn Khaldun

Een centrale filosofische sleutel tot het gedicht ligt bij Ibn Khaldun en zijn theorie van *asabiyyah*, sociale cohesie. Volgens Ibn Khaldun ontstaat macht uit gedeelde overtuiging en morele eenheid, maar verliest zij haar kracht zodra deze eenheid verstijft tot gewoonte. Het gedicht beschrijft precies zo'n overgang: zwart als kleur van een oude, uitgeputte orde, wit als teken van een nieuwe, nog vitale gemeenschap.

De overgang van Negra naar Blanca kan gelezen worden als een symbolische verplaatsing van cohesie. De gemeenschap herdefinieert zichzelf via kleur, en daarmee via identiteit. Dit is geen oppervlakkige naamsverandering, maar een filosofische herordening van de sociale werkelijkheid.

Fenomenologie van plaats en betekenis: Martin Heidegger

Het gedicht krijgt een diepere laag wanneer het gelezen wordt in het licht van Martin Heidegger. Heidegger stelt dat betekenis ontstaat waar mens en plaats elkaar ontmoeten in het wonen. De Peña Negra is niet zomaar een rots, maar een plaats die betekenis krijgt door menselijke interpretatie en bewoning.

La prohibición de la bandera negra y el uso colectivo del blanco constituyen una forma de disciplinamiento simbólico. El cuerpo se convierte en portador de ideología. De este modo, el poema muestra que el poder no actúa únicamente a través de armas o leyes, sino mediante la apariencia, el ritual y la repetición. Este es un núcleo fundamental de la filosofía foucaultiana del poder.

Dinámica histórica y cohesión social: Ibn Jaldún

Una clave filosófica central para el poema se encuentra en Ibn Jaldún y su teoría de la *'asabiyya*, la cohesión social. Según Ibn Jaldún, el poder surge de la convicción compartida y de la unidad moral, pero pierde su fuerza cuando esta unidad se rigidiza en costumbre. El poema describe precisamente una transición de este tipo: el negro como color de un orden antiguo y agotado, el blanco como signo de una comunidad nueva y aún vital.

La transición de Negra a Blanca puede leerse como un desplazamiento simbólico de la cohesión. La comunidad se redefine a sí misma a través del color y, con ello, a través de la identidad. No se trata de un simple cambio de nombre, sino de una reorganización filosófica de la realidad social.

Fenomenología del lugar y del significado: Martin Heidegger

El poema adquiere una dimensión más profunda cuando se lee a la luz de Martin Heidegger. Heidegger sostiene que el significado surge allí donde el ser humano y el lugar se encuentran en el habitar. La Peña Negra no es simplemente una roca, sino un lugar que adquiere significado mediante la interpretación y la ocupación humanas.

De paradox van een witte ideologie op een zwarte rots is filosofisch rijk. Het laat zien dat menselijke idealen altijd rusten op een materiële werkelijkheid die niet volledig te beheersen is. De rots blijft zwart, ongeacht de kleur van vlaggen of kleding. Dit sluit aan bij Heideggers idee dat de aarde zich nooit volledig laat reduceren tot menselijke projecten.

Ethiek van zorg en gemeenschap: Aristoteles en Carol Gilligan

Hoewel het gedicht sterk politiek en religieus is, bevat het ook een ethische dimensie. De overgang van strijd naar gemeenschap, impliciet aanwezig in de slotstrofen, raakt aan het denken van Aristoteles, voor wie het goede leven (eudaimonia) alleen mogelijk is binnen een goed geordende gemeenschap.

Daarnaast kan de rol van gemeenschap en continuïteit worden gelezen in het licht van Carol Gilligan en haar zorgethiek. Waar macht vaak wordt geassocieerd met strijd en dominantie, laat het gedicht zien dat duurzaamheid ontstaat door zorg, stabiliteit en herhaling. Wit wordt zo niet alleen de kleur van strijd tegen dwaling, maar ook van behoud en continuïteit.

Dialectiek van zwart en wit: een filosofische opsomming

De filosofische betekenis van het gedicht kan kernachtig worden weergegeven in de volgende opsomming, zonder reductie tot simplisme:

1.- Zwart functioneert als symbool van historische zwaarte, traditie en materiële werkelijkheid, niet noodzakelijk als moreel kwaad.

La paradoja de una ideología blanca sobre una roca negra es filosóficamente rica. Muestra que los ideales humanos siempre se apoyan en una realidad material que no puede ser completamente dominada. La roca permanece negra, independientemente del color de las banderas o de las vestimentas. Esto se corresponde con la idea heideggeriana de que la tierra nunca puede reducirse por completo a los proyectos humanos.

Ética del cuidado y comunidad: Aristóteles y Carol Gilligan

Aunque el poema es marcadamente político y religioso, también contiene una dimensión ética. El paso de la lucha a la comunidad, implícitamente presente en las estrofas finales, remite al pensamiento de Aristóteles, para quien la vida buena (eudaimonía) solo es posible dentro de una comunidad bien ordenada.

Además, el papel de la comunidad y de la continuidad puede leerse a la luz de Carol Gilligan y su ética del cuidado. Allí donde el poder suele asociarse con la lucha y la dominación, el poema muestra que la sostenibilidad surge del cuidado, la estabilidad y la repetición. El blanco se convierte así no solo en el color de la lucha contra el error, sino también en el del mantenimiento y la continuidad.

Dialéctica del negro y el blanco: una enumeración filosófica

El significado filosófico del poema puede expresarse de forma concisa en la siguiente enumeración, sin reducirlo al simplismo:

- 1.- El negro funciona como símbolo de peso histórico, tradición y realidad material, no necesariamente como mal moral.

- 2.- Wit fungeert als teken van morele intentie, religieuze zuivering en politieke hervorming.
- 3.- De spanning tussen zwart en wit vormt een dialectiek waarin macht zichzelf legitimeert door contrast.
- 4.- De blijvende aanwezigheid van de zwarte rots toont de grenzen van ideologie en de hardheid van de werkelijkheid.
- 5.- De overgang van kleur is tegelijk een overgang van identiteit, geheugen en historische interpretatie.

Slotbeschouwing: poëzie als filosofisch medium

Het gedicht *De Kleur van de Macht* is filosofisch omdat het vragen stelt die verder reiken dan het historische moment waarin het gesitueerd is. Het onderzoekt hoe macht zichtbaar wordt, hoe waarheid wordt verbeeld en hoe gemeenschappen zichzelf begrijpen via symbolen. Door kleur te gebruiken als filosofisch medium, wordt abstract denken toegankelijk gemaakt zonder het te versimpelen.

In die zin staat het gedicht in een traditie die teruggaat tot Plato's mythen, Augustinus' symboliek, islamitische politieke theologie en moderne machtskritiek. De tekst nodigt de lezer uit om geschiedenis niet te zien als een reeks feiten, maar als een denkproces waarin steen, kleur, geloof en macht onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Daarmee is het antwoord op de vraag ondubbelzinnig: dit gedicht heeft diepgaand met filosofie te maken, zowel in inhoud als in vorm.

- 2.- El blanco actúa como signo de intención moral, purificación religiosa y reforma política.
- 3.- La tensión entre negro y blanco constituye una dialéctica mediante la cual el poder se legitima a través del contraste.
- 4.- La presencia permanente de la roca negra muestra los límites de la ideología y la dureza de la realidad.
- 5.- El cambio de color es al mismo tiempo un cambio de identidad, de memoria y de interpretación histórica.

Consideración final: la poesía como medio filosófico
El poema *El color del poder* es filosófico porque plantea preguntas que van más allá del momento histórico en el que se sitúa. Examina cómo el poder se hace visible, cómo se representa la verdad y cómo las comunidades se comprenden a sí mismas a través de símbolos. Al utilizar el color como medio filosófico, el pensamiento abstracto se hace accesible sin ser simplificado.

En este sentido, el poema se inscribe en una tradición que se remonta a los mitos de Platón, el simbolismo de Agustín, la teología política islámica y la crítica moderna del poder. El texto invita al lector a no entender la historia como una simple sucesión de hechos, sino como un proceso de pensamiento en el que piedra, color, fe y poder están indisolublemente unidos.

Por ello, la respuesta a la pregunta es inequívoca: este poema tiene una relación profunda con la filosofía, tanto en su contenido como en su forma.

14 Van Almohaad naar Negra

1

Toen de Almohaden daar,
heersten met hun witte vaan.
Was hun leer heel streng en klaar,
zag men zwart als zonde aan.

2

Tweeëntachtig kwam,
Castilië aan de macht.
Toen men de regio nam,
werd een nieuwe naam bedacht.

3

Het kasteel kreeg toen de naam,
Negra op de steile rots.
Zwart en donker was de faam,
van die oude vesting trots.

4

Vijftig jaar na hun vertrek,
was het wit al lang vergaan.
Op die hooggelegen plek,
zag men nu het Negra staan.

5

Aldarache aan de vliet,
tegenover het kasteel.
Waar men nu nog Darrax ziet,
kreeg het water als zijn deel.

6

In Segura's diepe loop,
draaide reeds het grote wiel.
Het gaf boeren nieuwe hoop,
leven voor de landbouwziel.

De Almohade a Negra

1

Cuando los almohades allí,
reinaban con su estandarte blanco.
Su doctrina era rígida y severa,
y lo negro se veía como pecado.

2

En el ochenta y dos llegó,
Castilla al poder asentada.
Al tomar la región entera,
un nuevo nombre fue trazado.

3

El castillo recibió entonces,
el nombre de Negra en la roca abrupta.
Oscura y negra fue su fama,
orgullo firme de antigua fortaleza.

4

Cincuenta años tras su partida,
lo blanco ya había desaparecido.
En aquel lugar elevado,
se alzaba ahora el nombre Negra.

5

Aldarache junto al cauce,
frente al castillo erguido.
Donde aún hoy Darrax se nombra,
el agua obtuvo su destino.

6

En el hondo curso del Segura,
giraba ya la gran rueda.
Daba a los campesinos esperanza,
vida al alma de la tierra entera.

7

Syrisch was het slim ontwerp,
opgepompte waterstroom.
Door het rad, zo groot en scherp,
werd de vallei als een droom.

8

Vruchtenbomen overal,
perzik en de frisse vijg.
In het groene, diepe dal,
Oogstte men van elke twijg.

9

Het gesteun en het gekreun,
klonk bij dag en in de nacht.
Een muzikale dreun,
die het land de rijkdom bracht.

10

Citroenen geel en fris,
muilezel.toen voor het transport.
Ver weg van gevreesde mis,
naar de stad, gaf meer comfort.

11

Vierhonderd kilometer,
was de reis naar verre oord.
In de markten prijs beter,
werd hun roem steeds aangehoord.

12

Negra werd Blanca pas later,
toen tijden werden verlicht.
Het wiel draait met veel water,
in een lang eeuwigheidsdicht.

7

De origen sirio fue su diseño,
corriente de agua elevada.
Por la rueda, grande y precisa,
el valle se volvió un sueño en marcha.

8

Árboles frutales por doquier,
melocotón y la higuera fresca.
En el valle verde y profundo,
se cosechaba de cada rama abierta.

9

El gemido y el crujir,
sonaban de día y de noche.
Un rumor casi musical,
que al campo traía riqueza y broche.

10

Limones amarillos y frescos,
la mula servía de transporte.
Lejos de la miseria temida,
hacia la ciudad daba soporte.

11

Cuatrocientos kilómetros,
era el viaje hacia tierras lejanas.
Mejor precio en los mercados,
crecía su fama en voces humanas.

12

Negra pasó a ser Blanca más tarde,
cuando los tiempos se hicieron claros.
La rueda gira con abundante agua,
en un largo poema de lo eterno y humano.

14.1 Slotopmerking

Slotbeschouwing: De Dialectiek van Wit en Zwart – De Almohadische Strategie op al-Sujur

De geschiedenis van de Ricote-vallei in de twaalfde en dertiende eeuw laat zich lezen als een complex palimpsest, waarin religieuze overtuigingen, militaire noodzaak en esthetische keuzes onlosmakelijk met elkaar verweven zijn. In deze analyse staat het contrast centraal tussen de onverzettelijke zwarte rots en de zuivere witte verschijning van de Almohaden. Het is een verkenning van de symboliek van de macht op een locatie die wij tegenwoordig kennen als Blanca, maar die in de periode van de Almohadische dominantie waarschijnlijk de naam al-Sujur droeg.

1.- De Kleur Wit als Ideologisch Manifest

Voor de Almohaden (al-Muwahhidun), de belijders van de eenheid van God, was de kleur wit niet louter een kledingkeuze, maar een fundamenteel onderdeel van hun politieke en religieuze identiteit. Deze keuze was gebaseerd op een strikt puriteinse interpretatie van de islam en fungeerde als een voortdurende herinnering aan hun missie van hervorming en zuiverheid.

1.- Religieuze Fundamenten: In de islamitische traditie geniet wit de status van de kleur van de Profeet, symbool staand voor rituele zuiverheid (tahira) en goddelijk licht. Door zich in wit linnen of witte wol te hullen, maten de Almohaden zich een aura van spirituele autoriteit aan. Het was de kleur van de hervorming, een visueel signaal dat zij terugkeerden naar de kern van het geloof.

Observación final

La dialéctica del blanco y el negro – La estrategia almohade en al-Sujur

La historia del valle de Ricote en los siglos XII y XIII puede leerse como un palimpsesto complejo, en el que creencias religiosas, necesidad militar y elecciones estéticas se entrelazan de manera inseparable. En este análisis ocupa un lugar central el contraste entre la roca negra, inquebrantable, y la aparición blanca y pura de los almohades. Se trata de una exploración de la simbología del poder en un lugar que hoy conocemos como Blanca, pero que durante el período de dominación almohade probablemente llevaba el nombre de al-Sujur.

1.- El color blanco como manifiesto ideológico

Para los almohades (al-Muwahhīdūn), defensores de la unidad absoluta de Dios, el color blanco no era una simple elección vestimentaria, sino un componente fundamental de su identidad política y religiosa. Esta elección se basaba en una interpretación estrictamente puritana del islam y funcionaba como un recordatorio permanente de su misión de reforma y pureza.

1.- Fundamentos religiosos:

En la tradición islámica, el blanco goza del estatus de color del Profeta, símbolo de pureza ritual (ṭahāra) y de luz divina. Al vestirse con lino o lana blancos, los almohades se atribuían un aura de autoridad espiritual. Era el color de la reforma, una señal visual de retorno a la esencia de la fe.

2.- Politiek Onderscheid: De keuze voor wit was tevens een krachtige afwijzing van de Abbasidische traditie, die zwart als kleur van de staatsmacht gebruikte. Voor de Almohaden stond zwart in die context symbool voor de luxe, corruptie en decadentie van de heersers die zij wensten te vervangen. Wit was de kleur van de nieuwe orde, de kleur van de rechtvaardigheid. 3.- De Status van de Pelgrim: De witte gewaden, die deden denken aan de ihram van pelgrims in Mekka, suggereerden dat de soldaten en bewoners op al-Sujur zich in een permanente staat van spirituele toewijding bevonden. De grens tussen de aardse strijd en de hemelse plicht vervaagde in de witte plooien van hun kledij.

2.- De Zwarte Rots: Het Fundament van de Macht
Het roept de vraag op waarom een groepering die zwart als symbool van zonde en decadentie beschouwde, ervoor koos haar belangrijkste vesting te bouwen op een prominente zwarte rots, de Peña Negra. De verklaring hiervoor ligt in het onderscheid tussen morele symboliek en materiële werkelijkheid. De Almohaden zagen in de zwarte rots niet het kwaad, maar de onverwoestbare kracht van de schepping.

1.- De Symboliek van de As-Sakhra: In de Almohadische kosmologie vertegenwoordigde de zwarte rots de as-Sakhra, de vaste grond en het onwrikbare fundament. Het was de aarde in haar meest pure, onveranderlijke vorm. Een kasteel bouwen op deze ondergrond betekende dat de macht van de kalief verankerd was in de eeuwigheid van de natuur zelf.

2.- Distinción política:

La elección del blanco constituía asimismo un rechazo explícito de la tradición abasí, que utilizaba el negro como color del poder estatal. Para los almohades, el negro simbolizaba en ese contexto el lujo, la corrupción y la decadencia de los gobernantes a los que pretendían sustituir. El blanco era el color del nuevo orden, el color de la justicia. 3.- El estatus del peregrino: Las vestiduras blancas, que evocaban el iḥrām de los peregrinos en La Meca, sugerían que los soldados y habitantes de al-Sujur se encontraban en un estado permanente de consagración espiritual. La frontera entre la lucha terrenal y el deber celestial se desdibujaba en los pliegues blancos de su indumentaria.

2.- La roca negra: el fundamento del poder

Surge entonces la pregunta de por qué un grupo que consideraba el negro como símbolo de pecado y decadencia eligió construir su principal fortaleza sobre una prominente roca negra, la Peña Negra. La explicación reside en la distinción entre simbolismo moral y realidad material. Los almohades no veían en la roca negra el mal, sino la fuerza indestructible de la creación.

1.- La simbología de la as-Sakhra:

En la cosmología almohade, la roca negra representaba la as-Sakhra, el suelo firme y el fundamento inamovible. Era la tierra en su forma más pura e inalterable. Construir un castillo sobre esta base significaba anclar el poder del califa en la eternidad misma de la naturaleza.

2.- Strategisch Contrast: De visuele strategie van de Almohaden was gestoeld op contrast. Een witgeklede wachter of een met wit kalkmortel (tabiya) opgetrokken muur op de Peña Negra was van kilometers afstand zichtbaar. Dit creëerde een effect van alomtegenwoordig toezicht. De zwarte rots fungeerde als een natuurlijk podium dat de witte verschijning van de machthebbers naar voren duwde, waardoor hun aanwezigheid in de vallei onvermijdelijk en monumentaal werd. 3.- Psychologische Dominantie: Het contrast tussen het menselijke, witte licht van de beschaving en de rauwe, donkere natuur van de rots symboliseerde de overwinning van de goddelijke orde op de chaos. Het kasteel van al-Sujur leek als een stralend baken boven de vallei te zweven, een teken van morele superioriteit dat boven de aardse schaduwen uitsteeg.

3.- De Praktische en Economische Logica

Naast spirituele en symbolische redenen was de kleurkeuze op de zwarte rots ingegeven door nuchtere, praktische wijsheid die de overleving en rijkdom van de gemeenschap diende.

1.- Thermische Beheersing: In de verzengende hitte van de Ricote-vallei absorbeert de zwarte rots enorme hoeveelheden zonne-energie. Witte kleding was de meest rationele keuze voor de bewoners om de lichaamstemperatuur te reguleren. De "wijsheid uit de Atlas" omvatte de kennis dat reflectie van licht essentieel was voor fysiek comfort in een dergelijke extreme omgeving. 2.- De Grana-teelt en het Witte Canvas: Blanca, of al-Sujur, was een centrum voor de productie van de kostbare rode kleurstof uit de grana (Kermes-schildluis).

2.- Contraste estratégico:

La estrategia visual almohade se basaba en el contraste. Un vigía vestido de blanco o un muro levantado con mortero de cal blanca (tabiya) sobre la Peña Negra era visible a kilómetros de distancia. Esto generaba un efecto de vigilancia omnipresente. La roca negra funcionaba como un escenario natural que realizaba la presencia blanca del poder, haciendo su dominio inevitable y monumental. 3.- Dominación psicológica: El contraste entre la luz blanca, humana y civilizadora, y la naturaleza oscura y áspera de la roca simbolizaba la victoria del orden divino sobre el caos. El castillo de al-Sujur parecía flotar como un faro resplandeciente sobre el valle, signo de una superioridad moral que se elevaba por encima de las sombras terrenales.

3.- La lógica práctica y económica

Además de razones espirituales y simbólicas, la elección cromática sobre la roca negra obedecía a una sabiduría práctica y racional, orientada a la supervivencia y la prosperidad de la comunidad.

1.- Regulación térmica:

En el calor abrasador del valle de Ricote, la roca negra absorbía enormes cantidades de energía solar. La vestimenta blanca era la opción más racional para regular la temperatura corporal. La “sabiduría del Atlas” incluía el conocimiento de que la reflexión de la luz era esencial para el confort físico en un entorno tan extremo. 2.- El cultivo de la grana y el lienzo blanco: Blanca, o al-Sujur, fue un centro de producción del valioso tinte rojo obtenido de la grana (cochinilla Kermes).

Wit linnen en witte wol vormden het essentiële basismateriaal voor de textielindustrie. De alomtegenwoordigheid van wit in de vesting was dus ook een uiting van de economische potentie: elke inwoner droeg in feite het canvas voor de rijkdom die naar de markten van Murcia zou vloeien. 3.- Functioneel Toezicht: Voor de effectieve inning van belastingen en het beheer van de acequias was het cruciaal dat de militairen en opzichters goed zichtbaar waren. De witte kleding op de zwarte ondergrond maakte hen onmiddellijk herkenbaar voor de boeren in de velden en de reizigers bij de douanepost van El Puerto de La Losilla.

4.- Van al-Sujur naar Negra: De Verschuiving van de Naam

Het onderzoek naar de naamgeving van de locatie onthult veel over de verschuiving in perceptie. Waar de Almohaden de plek waarschijnlijk al-Sujur noemden — een naam verbonden aan de vestingwerken — zien we in documenten uit het jaar 1281 de naam "Negra" verschijnen. Dit markeert de overgang naar de Castiliaanse periode, waarin de fysieke eigenschap van de rots de leidraad werd voor de identificatie van de plaats.

1.- De Ontmanteling van het Wit: Na de Castiliaanse machtsovername in 1282 verdween de ideologische noodzaak voor de witte verschijning. De Almohadische leer vervaagde en wat overbleef was de naakte, zwarte rots. De naam Negra was een erkenning van de topografische realiteit die onder de witte sluier van de Almohaden had gelegen. 2.- Zwart als Identiteit: Terwijl de Almohaden zwart als zonde zagen, werd voor de latere bewoners de donkere rots een bron van trots en identiteit.

El lino y la lana blancos constituían la base indispensable de la industria textil. La omnipresencia del blanco en la fortaleza era, por tanto, también una expresión de potencial económico: cada habitante portaba, en esencia, el lienzo de la riqueza destinada a los mercados de Murcia. 3.- Vigilancia funcional: Para la recaudación eficaz de impuestos y la gestión de las acequias, era crucial que los militares y supervisores fueran claramente visibles. La vestimenta blanca sobre el fondo negro los hacía inmediatamente reconocibles para los campesinos en los campos y para los viajeros en el puesto de control de El Puerto de La Losilla.

4.- De al-Sujur a Negra: el desplazamiento del nombre

El estudio de la toponimia revela mucho sobre el cambio de percepción. Mientras que los almohades probablemente llamaban al lugar al-Sujur —nombre ligado a las fortificaciones—, en documentos de 1281 aparece ya el nombre “Negra”. Esto marca la transición al período castellano, en el que la característica física de la roca pasó a ser el principal rasgo identificador.

1.- El desmantelamiento del blanco: Tras la toma del poder por Castilla en 1282, desapareció la necesidad ideológica de la apariencia blanca. La doctrina almohade se desvaneció y lo que quedó fue la roca negra desnuda. El nombre Negra reconocía la realidad topográfica que había estado oculta bajo el velo blanco almohade. 2.- El negro como identidad:

Mientras que para los almohades el negro era símbolo de pecado, para los habitantes posteriores la roca oscura se convirtió en fuente de orgullo e identidad.

De "vesting trots" op de steile rots ontleende haar faam aan haar onverzettelijke en donkere aanblik. De kleur die voorheen werd gemeden, werd nu de naamgever van de gemeenschap. 3.- De Continuïteit van de Rots: Ongeacht de politieke kleur van de heerser bleef de Peña Negra het onveranderlijke element in het landschap. De naamswijziging naar Negra weerspiegelde een terugkeer naar de aarde, weg van de transcendente aspiraties van de witte vaan.

5.- De Hydraulische Ziel van de Vallei

Terwijl de discussie over wit en zwart de bovenbouw van de samenleving betreft, werd de onderbouw gevormd door de techniek en de landbouw. Het gedicht memoreert de transformatie van de vallei door de komst van het waterrad en de graanschuren.

1.- Darrax en Aldarache: Tegenover het kasteel lag de vesting Aldarache (Darrax), die nauw verbonden was met het waterbeheer en de opslag van goederen. Het water van de Segura werd getemd en herverdeeld, wat de landbouwziel van de vallei tot leven bracht. 2.- Het Syrische Ontwerp: Het waterrad, een slim Syrisch ontwerp, fungeerde als de hartslag van de vallei. Het gepompte water veranderde het droge land in een droom van vruchtbaarheid. De perzik, de vijg en de citroen gedijden door deze technologische ingreep, waardoor de vallei een centrum van rijkdom werd. 3.- De Karavanen van de Roem: De rijkdom van de vallei beperkte zich niet tot de regio. Muilezels transporteerden later de vruchten over afstanden van wel vierhonderd kilometer naar verre markten. De roem van de vruchten uit de vallei overtrof de grenzen van Castilië en Al-Andalus, gedreven door de prijs en kwaliteit die elders niet geëvenaard werden.

La “fortaleza orgullosa” sobre la roca escarpada debía su fama a su aspecto oscuro e inexpugnable. El color antes evitado se transformó en nombre de la comunidad. 3.- La continuidad de la roca: Independientemente del color político del gobernante, la Peña Negra permaneció como elemento inmutable del paisaje. El cambio de nombre reflejó un retorno a la tierra, alejándose de las aspiraciones trascendentes del estandarte blanco.

5.- El alma hidráulica del valle

Mientras el debate sobre el blanco y el negro afecta a la superestructura de la sociedad, la infraestructura estuvo determinada por la técnica y la agricultura. El poema recuerda la transformación del valle gracias a la llegada de la noria y los graneros.

1.- Darrax y Aldarache: Frente al castillo se alzaba la fortaleza de Aldarache (Darrax), estrechamente vinculada a la gestión del agua y al almacenamiento de bienes. El agua del Segura fue dominada y redistribuida, dando vida al alma agrícola del valle.

2.- El diseño sirio: La noria, de ingenioso diseño sirio, funcionaba como el latido del valle. El agua elevada transformó la tierra seca en un sueño de fertilidad. El melocotón, la higuera y el limón prosperaron gracias a esta intervención tecnológica, convirtiendo el valle en un centro de riqueza. 3.- Las caravanas de la fama: La prosperidad del valle no se limitó a la región. Las mulas transportaban los frutos a distancias de hasta cuatrocientos kilómetros hacia mercados lejanos. La fama de los productos del valle superó las fronteras de Castilla y de al-Ándalus, impulsada por precios y calidad sin parangón.

In de analyse van de overgang van de Almohadische naar de Hudidische periode moet de lezer rekening houden met een cruciale symbolische breuk die de basis kan hebben gelegd voor de latere naamgeving van de locatie.

6.- De Hudidische Kleuromslag en de Naamgeving: Na de verovering van al-Sujur door Ibn Hūd in 1228 vond er een radicale visuele transformatie plaats die verder ging dan een loutere machtswisseling. Ibn Hūd nam de kleur zwart aan als zijn officiële symbool, als een bewuste provocatie en een totale afwijzing van de Almohadische witte zuiverheid. Historisch gezien bestaat de sterke mogelijkheid dat Ibn Hūd niet alleen de vaandels verving, maar ook de fysieke verschijning van het kasteel en de nederzetting naar zijn hand zette door elementen zwart te laten verven of te bekleden. Deze "totaalzwart-esthetiek" veranderde de beleving van de plek fundamenteel; waar het kasteel onder de Almohaden nog een wit baken op een donkere rots was, werd het onder Ibn Hūd een eenduidig zwart bastion. Het is aannemelijk dat deze indringende visuele identiteit zo diep in het collectieve geheugen van de regio werd gegrift, dat de plek in de volksmond en in latere documenten (zoals in 1281) simpelweg de naam "Negra" kreeg. In dit scenario is de naam Negra dus niet alleen een verwijzing naar de geologie van de rots, maar ook een blijvend taalkundig litteken van de Hudidische zwartkleuring die de Almohadische witte geschiedenis moest uitwissen.

7.- Conclusie: Een Dialectiek in Steen en Stof

De Almohaden gebruikten al-Sujur als een podium om hun visie op een zuivere wereld te projecteren. De zwarte rots was niet de vijand van hun leer, maar de noodzakelijke achtergrond om hun witte ideaal te doen schitteren.

En el análisis del paso del período almohade al hudí, el lector debe tener en cuenta una ruptura simbólica crucial que pudo sentar las bases de la posterior denominación del lugar.

6.- El giro cromático hudí y la denominación

Tras la conquista de al-Sujur por Ibn Hūd en 1228 se produjo una transformación visual radical que fue más allá de un simple cambio de poder. Ibn Hūd adoptó el color negro como símbolo oficial, en una provocación consciente y un rechazo total de la pureza blanca almohade. Existe una fuerte posibilidad histórica de que Ibn Hūd no solo sustituyera los estandartes, sino que también modificara la apariencia física del castillo y del asentamiento, mandando pintar o recubrir de negro diversos elementos. Esta “estética totalmente negra” transformó profundamente la percepción del lugar: donde bajo los almohades el castillo había sido un faro blanco sobre una roca oscura, bajo Ibn Hūd se convirtió en un bastión uniformemente negro. Es plausible que esta identidad visual tan intensa quedara grabada en la memoria colectiva de la región, de modo que el lugar pasara a ser denominado simplemente “Negra” en el uso popular y en documentos posteriores (como el de 1281). En este escenario, el nombre Negra no aludiría solo a la geología de la roca, sino también a una cicatriz lingüística duradera de la negrura hudí destinada a borrar la historia blanca almohade.

7.- Conclusión: una dialéctica en piedra y tejido

Los almohades utilizaron al-Sujur como escenario para proyectar su visión de un mundo purificado. La roca negra no era enemiga de su doctrina, sino el fondo necesario para hacer brillar su ideal blanco.

Het contrast tussen wit en zwart was de taal waarin zij hun morele en politieke superioriteit communiceerden aan eenieder die door de vallei trok.

1.- Wit symboliseerde de intentie: De spirituele hervorming en de discipline van de kalief. 2.- Zwart symboliseerde de fundamente: De onwrikbare kracht van de rots en de onvermijdelijkheid van de macht. 3.- De Naam Negra symboliseerde de materie: De terugkeer naar de fysieke realiteit na het vertrek van de witte ideologie, versterkt door de Hudidische interventie die de kleur zwart als politiek symbool omarmde.

Het kasteel op de zwarte rots herinnert de lezer eraan dat macht altijd een spel van contrasten is. De Almohaden begrepen dat om het licht van hun leer te laten zien, zij de diepste schaduwen van de aarde moesten opzoeken en bezetten. Hoewel de witte vaan uiteindelijk verging en plaatsmaakte voor de naam Negra, blijft de Peña Negra de zwijgende getuige van een tijd waarin de kleur van een gewaad en de kleur van een rots samen de loop van de geschiedenis bepaalden. De vallei, met haar draaiende waterrad en haar vruchtbare twijgen, blijft een eeuwigheidsdicht waarin de kleuren van het verleden nog steeds naklinken in de stenen van het heden.

El contraste entre blanco y negro fue el lenguaje mediante el cual comunicaron su superioridad moral y política a todos los que atravesaban el valle.

- 1.- El blanco simbolizaba la intención: la reforma espiritual y la disciplina del califa.
- 2.- El negro simbolizaba los fundamentos: la fuerza inquebrantable de la roca y la inevitabilidad del poder.
- 3.- El nombre Negra simbolizaba la materia: el retorno a la realidad física tras la desaparición de la ideología blanca, reforzado por la intervención hudi que adoptó el negro como símbolo político.

El castillo sobre la roca negra recuerda al lector que el poder es siempre un juego de contrastes. Los almohades comprendieron que, para mostrar la luz de su doctrina, debían ocupar las sombras más profundas de la tierra. Aunque el estandarte blanco se desvaneció y dio paso al nombre Negra, la Peña Negra permanece como testigo silencioso de una época en la que el color de una vestidura y el color de una roca determinaron conjuntamente el curso de la historia. El valle, con su noria giratoria y sus ramas fértiles, sigue siendo un poema de eternidad en el que los colores del pasado aún resuenan en las piedras del presente.

14.2 Filosofische beschouwingen

Analyse: De Filosofie van de Ricote-vallei en de Dialectiek van Macht

Het gepresenteerde gedicht "Van Almohaad naar Negra" en de bijbehorende slotbeschouwing over de enclave Blanca (het historische al-Sujur) vormen een rijk tekstueel weefsel dat diep geworteld is in de filosofische tradities van zowel de oosterse als westerse wereld. De overgang van kleuren, de technologische beheersing van de natuur en de politieke verschuivingen laten zich niet louter historisch verklaren, maar vereisen een analyse vanuit de metafysica, de politieke filosofie en de esthetica.

Hieronder volgt een uitgebreide analyse van de filosofische concepten die in deze geschiedenis besloten liggen.

1.- De Dialectiek van Wit en Zwart: Hegel en de Strijd om Erkenning

In de overgang van de Almohadische witte vaan naar de Hudidische en Castiliaanse zwarte identiteit (Negra) herkennen we de dialectische methode van Georg Wilhelm Friedrich Hegel.

1.- These: De Almohadische Zuiverheid: De Almohaden presenteerden een absolute "these" van witte zuiverheid. Voor hen was wit niet louter een kleur, maar de belichaming van de Geest (Geist) die probeert op te stijgen boven de materiële zonde (het zwarte). De witte vaan op al-Sujur was de manifestatie van een religieuze waarheid die de wereld wilde zuiveren.

Consideraciones filosóficas

Análisis: La filosofía del valle de Ricote y la dialéctica del poder

El poema presentado «De Almohaad a Negra» y la reflexión final que lo acompaña sobre el enclave de Blanca (el histórico al-Sujur) constituyen un rico entramado textual profundamente arraigado tanto en las tradiciones filosóficas orientales como occidentales. La transición de los colores, el dominio tecnológico de la naturaleza y los desplazamientos políticos no pueden explicarse únicamente desde una perspectiva histórica, sino que requieren un análisis desde la metafísica, la filosofía política y la estética.

A continuación, se presenta un análisis detallado de los conceptos filosóficos que subyacen a esta historia.

1.- La dialéctica del blanco y el negro: Hegel y la lucha por el reconocimiento

En la transición del estandarte blanco almohade a la identidad negra hudí y castellana (Negra) reconocemos el método dialéctico de Georg Wilhelm Friedrich Hegel.

1.- Tesis: la pureza almohade: Los almohades presentaron una “tesis” absoluta de pureza blanca. Para ellos, el blanco no era simplemente un color, sino la encarnación del Espíritu (Geist) que aspira a elevarse por encima del pecado material (el negro). El estandarte blanco en al-Sujur era la manifestación de una verdad religiosa que pretendía purificar el mundo.

2.- Antithese: De Hudidische Provocatie: De machtsovername door Ibn Hūd in 1228 vormt de "antithese". Door alles zwart te verven en zwart als officieel symbool aan te nemen, ontkende hij de geldigheid van de Almohadische these. Dit is de "negatie" van het witte ideaal, een bewuste poging om de betekenis van de ruimte fundamenteel te veranderen door het tegenovergestelde te installeren.

3.- Synthese: De Naam Negra: De uiteindelijke vestiging van de naam "Negra" in 1281 kan worden gezien als een vorm van Aufhebung. De ideologische strijd tussen wit en zwart loste op in een nieuwe, materiële identiteit die de geschiedenis van beide voorgangers in zich droeg, maar geworteld bleef in de zwarte rots.

2.- De Politieke Macht en het Panopticum: Michel Foucault

De visuele strategie die in de tekst wordt beschreven — witte wachters op een zwarte rots — sluit naadloos aan bij de theorieën over macht en toezicht van Michel Foucault.

1.- Zichtbaarheid als Valstrik: Foucault analyseerde hoe macht werkt door middel van zichtbaarheid. In de slotbeschouwing wordt opgemerkt dat witte figuren op de Peña Negra van kilometers afstand zichtbaar waren. Dit creëert een effect vergelijkbaar met het Panopticum: de bewoners in de vallei wisten dat zij gezien konden worden, zelfs als zij de wachter niet direct aankeken. De macht werd geïnternaliseerd door de constante visuele aanwezigheid van het Almohadische wit.

2.- Biopolitiek en de Noria: De beheersing van de Segura door het grote wiel (de noria) is een voorbeeld van wat Foucault "biopolitiek" noemde.

2.- Antítesis: la provocación hudí: La toma del poder por Ibn Hūd en 1228 constituye la “antítesis”. Al teñirlo todo de negro y adoptar el negro como símbolo oficial, negó la validez de la tesis almohade. Se trata de la “negación” del ideal blanco, un intento consciente de transformar radicalmente el significado del espacio mediante la imposición de su opuesto. 3.- Síntesis: el nombre Negra: La fijación definitiva del nombre “Negra” en 1281 puede entenderse como una forma de *Aufhebung*. La lucha ideológica entre el blanco y el negro se disolvió en una nueva identidad material que incorporaba la historia de ambos predecesores, pero permanecía arraigada en la roca negra.

2.- El poder político y el panóptico: Michel Foucault
La estrategia visual descrita en el texto —guardianes blancos sobre una roca negra— se ajusta perfectamente a las teorías de Michel Foucault sobre el poder y la vigilancia.

1.- La visibilidad como trampa

Foucault analizó cómo el poder opera a través de la visibilidad. En la reflexión final se señala que las figuras blancas sobre la Peña Negra eran visibles a kilómetros de distancia. Esto genera un efecto comparable al del Panóptico: los habitantes del valle sabían que podían ser observados, incluso sin ver directamente al vigilante. El poder se interiorizaba mediante la presencia visual constante del blanco almohade. 2.- Biopolítica y la noria: El control del Segura mediante la gran rueda hidráulica (la noria) constituye un ejemplo de lo que Foucault denominó “biopolítica”.

De staat beheert niet alleen het territorium, maar ook de levensstromen: het water, de perziken en de citroenen. De machthebber die het waterrad en de graanschuur van Darrax controleert, controleert de biologische overleving van de landbouwziel. 3.- Ruimtelijke Ordening: De hernoeming van al-Sujur naar Negra en de logistieke lijnen naar de stad Murcia tonen aan hoe macht de ruimte organiseert om economische rijkdom (de grana-teelt) te maximaliseren en onrust te minimaliseren.

3.- De Mens en de Techniek: Martin Heidegger

De strofen over het waterrad en de transformatie van de vallei tot een "droom" roepen vragen op over de essentie van techniek, zoals geformuleerd door Martin Heidegger.

1.- Het Ontbergen van de Natuur: Heidegger stelde dat techniek een manier is van "ontbergen" (Entbergen). Het Syrische ontwerp van het waterrad ontbergt de verborgen potentie van de Segura-rivier. De rivier is niet langer alleen stromend water, maar wordt een "bestel" (Bestand) van energie en vruchtbaarheid die de vallei voorziet van perziken en vijgen. 2.- De Muziek van de Machine: Het "gesteun en gekreun" van het rad bij dag en nacht is de stem van de techniek. Voor Heidegger kan techniek de mens vervreemden, maar in het gedicht lijkt er sprake van een symbiose: de muzikale dreun brengt rijkdom en geeft hoop. De techniek wordt hier ervaren als een ontsluiting van de wereld, een "eeuwigheidsdicht". 3.- De Woonplek: De bouw van het kasteel op de steile rots is een daad van "bouwen, wonen en denken". De Almohaden en hun opvolgers richtten de ruimte in om een menselijk verblijf mogelijk te maken te midden van een harde, zwarte geologie.

El Estado no solo administra el territorio, sino también los flujos vitales: el agua, los melocotones y los limones. Quien controla la noria y el granero de Darrax controla la supervivencia biológica del alma agrícola. 3.- Ordenación espacial: El cambio de nombre de al-Sujur a Negra y las líneas logísticas hacia la ciudad de Murcia muestran cómo el poder organiza el espacio para maximizar la riqueza económica (el cultivo de la grana) y minimizar la inestabilidad.

3.- El ser humano y la técnica: Martin Heidegger

Las estrofas sobre la noria y la transformación del valle en un “sueño” plantean interrogantes sobre la esencia de la técnica, tal como la formuló Martin Heidegger.

1.- El desocultamiento de la naturaleza

Heidegger sostuvo que la técnica es una forma de “desocultamiento” (Entbergen). El diseño sirio de la noria desoculta el potencial oculto del río Segura. El río deja de ser solo agua corriente para convertirse en una “reserva” (Bestand) de energía y fertilidad que abastece al valle de melocotones e higos. 2.- La música de la máquina; El “gemido y crujido” de la rueda, día y noche, es la voz de la técnica. Para Heidegger, la técnica puede alienar al ser humano, pero en el poema parece existir una simbiosis: el rumor musical genera riqueza y ofrece esperanza. La técnica se experimenta aquí como una apertura del mundo, como un “poema de eternidad”. 3.- El lugar de habitar; La construcción del castillo sobre la roca escarpada es un acto de “construir, habitar y pensar”. Los almohades y sus sucesores configuraron el espacio para hacer posible la morada humana en medio de una geología dura y negra.

4.- De Eenheid van het Zijn: Ibn Arabi en de Mystiek
Aangezien de Almohaden heersten in een tijd van grote mystieke bloei in al-Andalus, is de invloed van filosofen zoals Ibn Arabi onmiskenbaar in de symboliek van de tekst.

1.- Wahdat al-Wujud (De Eenheid van het Zijn): Ibn Arabi leerde dat de schepping een spiegel is van het goddelijke. In de slotbeschouwing wordt de zwarte rots beschreven als de as-Sakhra, het fundament van de schepping. Het wit van de Almohaden en het zwart van de rots zijn geen tegengestelde essenties, maar verschillende manifestaties van dezelfde goddelijke werkelijkheid. 2.- De Kleur als Kleet: De mystieke filosofie ziet kleuren vaak als "kleden" die over de werkelijkheid worden geworpen. De witte vaan was het kleet van de Tawhid (de eenheid). De Hudidische zwartkleuring was een ander kleet. De rots zelf echter blijft onveranderlijk; zij is de essentie die alle kleuren draagt zonder zelf te veranderen. 3.- De Reis naar de Stad: De karavaan met citroenen en de reis van vierhonderd kilometer kunnen symbool staan voor de spirituele reis van de ziel. De rijkdom die van "elke twijg" wordt geoogst, is niet alleen materieel, maar ook een oogst van wijsheid en inzicht.

5.- Sociale Dynamiek en Verval: Ibn Khaldun
De verschuiving van namen en het vergaan van het "wit" vijftig jaar na het vertrek van de Almohaden past perfect in de geschiedfilosofie van Ibn Khaldun.

1.- Asabiyyah (Sociale Cohesie): Ibn Khaldun stelde dat dynastieën opkomen door Asabiyyah, een sterke groepsband. De Almohaden brachten deze kracht mee uit de Atlas, gesymboliseerd door hun "witte vaan" en strenge leer.

4.- La unidad del ser: Ibn Arabi y la mística

Dado que los almohades gobernaron en una época de gran florecimiento místico en al-Ándalus, la influencia de pensadores como Ibn Arabi es innegable en la simbología del texto.

1.- Wahdat al-Wujud (la unidad del ser): Ibn Arabi enseñó que la creación es un espejo de lo divino. En la reflexión final, la roca negra se describe como la as-Sakhra, el fundamento de la creación. El blanco de los almohades y el negro de la roca no son esencias opuestas, sino manifestaciones distintas de una misma realidad divina. 2.- El color como vestidura: La filosofía mística concibe los colores como “vestiduras” que se proyectan sobre la realidad. El estandarte blanco era la vestidura del Tawḥīd (la unidad). La negrura hudí fue otra vestidura. La roca, sin embargo, permanece inmutable; es la esencia que porta todos los colores sin transformarse. 3.- El viaje hacia la ciudad: La caravana de limones y el viaje de cuatrocientos kilómetros pueden simbolizar el viaje espiritual del alma. La riqueza cosechada “de cada rama” no es solo material, sino también una cosecha de sabiduría y conocimiento.

5.- Dinámica social y decadencia: Ibn Jaldún

El cambio de nombres y la desaparición del “blanco” cincuenta años después de la partida de los almohades encajan perfectamente en la filosofía de la historia de Ibn Jaldún. 1.- Asabiyyah (cohesión social) Ibn Jaldún sostuvo que las dinastías surgen gracias a la asabiyyah, una fuerte cohesión grupal. Los almohades llevaron consigo esta fuerza desde el Atlas, simbolizada por su “estandarte blanco” y su doctrina estricta.

2.- De Cyclus van Opkomst en Ondergang: Volgens Ibn Khaldun duurt een dynastie zelden langer dan drie of vier generaties. De tekst bevestigt dit: "vijftig jaar na hun vertrek was het wit al lang vergaan". De religieuze strengheid maakt plaats voor sedentair comfort en uiteindelijk voor een nieuwe macht (Castilië of Ibn Hūd) die de symbolen van de voorganger wist. 3.- De Stad en de Handel: De nadruk op de markt in de stad, de prijsoptimalisatie en het transport per muilezel weerspiegelt de overgang van een nomadische of militaire organisatie naar een urbane handelseconomie, een centraal thema in Khalduns Muqaddimah.

6.- De Esthetiek van de Schaduw: Jun'ichirō Tanizaki
Hoewel Tanizaki een moderne Japanse filosoof is, biedt zijn werk over "De lof der schaduw" een interessant perspectief op het contrast tussen wit en zwart in de vesting Negra. 1.- De Schoonheid van het Donkere: Tanizaki betoogde dat schoonheid niet bestaat in de dingen zelf, maar in de patronen van schaduwen, in het licht en het donker, die door de dingen worden gecreëerd. De "trots" van de vesting Negra schuilt precies in haar donkere faam. 2.- De Reflectie van het Witte: In de Almohadische strategie diende het witte linnen om het weinige licht op de donkere rots te vangen en te reflecteren. De schoonheid van al-Sujur lag niet in het wit alleen, maar in de dialoog met de "diepste schaduwen van de aarde". 3.- De Verlichting: Strofe 12 spreekt over tijden die "werden verlicht". Vanuit esthetisch perspectief betekent verlichting vaak het verdwijnen van de schaduw, maar de tekst herinnert de lezer eraan dat de rots zwart blijft; de verlichting is een verandering in menselijke perceptie, niet in de materie zelf.

2.- El ciclo de ascenso y decadencia: Según Ibn Jaldún, una dinastía rara vez supera las tres o cuatro generaciones. El texto lo confirma: “cincuenta años después de su partida, el blanco ya se había desvanecido”. La severidad religiosa da paso al confort sedentario y, finalmente, a un nuevo poder (Castilla o Ibn Hūd) que borra los símbolos del anterior. 3.- La ciudad y el comercio: El énfasis en el mercado urbano, la optimización de precios y el transporte en mulas refleja la transición de una organización nómada o militar hacia una economía urbana y comercial, tema central de la Muqaddima de Ibn Jaldún.

6.- La estética de la sombra: Jun'ichirō Tanizaki
Aunque Tanizaki es un filósofo japonés moderno, su obra *El elogio de la sombra* ofrece una perspectiva sugerente sobre el contraste entre blanco y negro en la fortaleza de Negra. 1.- La belleza de lo oscuro: Tanizaki sostuvo que la belleza no reside en las cosas mismas, sino en los patrones de sombra, en el juego de luz y oscuridad que generan. El “orgullo” de la fortaleza Negra radica precisamente en su fama oscura. 2.- El reflejo del blanco: En la estrategia almohade, el lino blanco servía para captar y reflejar la escasa luz sobre la roca oscura. La belleza de al-Sujur no residía únicamente en el blanco, sino en el diálogo con las “sombras más profundas de la tierra”. 3.- La iluminación: La estrofa 12 habla de tiempos que “se iluminaron”. Desde una perspectiva estética, la iluminación suele implicar la desaparición de la sombra, pero el texto recuerda al lector que la roca sigue siendo negra; la iluminación es un cambio en la percepción humana, no en la materia misma.

7.- Conclusie: De Filosofische Synthese in het Eeuwigheidsdicht

De analyse van de geschiedenis van al-Sujur/Negra onthult een wereld die gedreven wordt door diepe filosofische overtuigingen. De lezer kan de volgende conclusies trekken uit de relatie tussen de tekst en de filosofie: 1.- Macht is Visueel: De strijd tussen de Almohaden en Ibn Hūd was een strijd tussen twee esthetische systemen. Wit en zwart waren filosofische statements over de aard van God, de staat en de mens. 2.- De Natuur is de Basis: Ongeacht de kleur van de vaan of de naam van het kasteel, de zwarte rots (de materie) blijft het fundament. Filosofisch gezien vertegenwoordigt de rots de "vaste grond" van de werkelijkheid die elke menselijke interpretatie overleeft. 3.- De Techniek geeft Betekenis: Het waterrad is de brug tussen de rauwe natuur en de menselijke droom. Het is een instrument van hoop dat de landbouwziel bevrijdt van de willekeur van de elementen. 4.- De Geschiedenis is een Palimpsest: Namen veranderen (al-Sujur, Negra, Blanca), maar elke naam voegt een nieuwe betekenislaag toe. De Hudidische zwartkleuring was een poging tot uitwissing, maar werd uiteindelijk een onderdeel van de identiteit van de plek.

Het gedicht en de slotbeschouwing laten zien dat de Ricote-vallei niet slechts een geografische locatie is, maar een filosofisch landschap waar de grote vragen over zuiverheid, macht, techniek en tijd in steen zijn uitgehakt. Het "eeuwigheidsdicht" van het draaiende wiel herinnert de lezer eraan dat de menselijke geschiedenis een voortdurende poging is om kleur en betekenis te geven aan de onverzettelijke rots van het bestaan.

7.- Conclusión: la síntesis filosófica en el poema de eternidad

El análisis de la historia de al-Sujur/Negra revela un mundo impulsado por profundas convicciones filosóficas. De la relación entre texto y filosofía pueden extraerse las siguientes conclusiones: 1.- El poder es visual: La lucha entre los almohades e Ibn Hūd fue una confrontación entre dos sistemas estéticos. El blanco y el negro eran declaraciones filosóficas sobre la naturaleza de Dios, del Estado y del ser humano. 2.- La naturaleza es el fundamento: Independientemente del color del estandarte o del nombre del castillo, la roca negra (la materia) permanece como base. Filosóficamente, la roca representa el “suelo firme” de la realidad que sobrevive a toda interpretación humana. 3.- La técnica otorga sentido: La noria es el puente entre la naturaleza bruta y el sueño humano. Es un instrumento de esperanza que libera al alma agrícola de la arbitrariedad de los elementos. 4.- La historia es un palimpsesto: Los nombres cambian (al-Sujur, Negra, Blanca), pero cada nombre añade una nueva capa de significado. La negrura hudí fue un intento de borrado, pero acabó convirtiéndose en parte de la identidad del lugar.

El poema y la reflexión final muestran que el valle de Ricote no es solo una localización geográfica, sino un paisaje filosófico en el que las grandes cuestiones sobre pureza, poder, técnica y tiempo han sido esculpidas en piedra. El “poema de eternidad” de la rueda giratoria recuerda al lector que la historia humana es un intento constante de dar color y significado a la roca inquebrantable de la existencia.

15 Het Rode Goud van Negra

1

Op de rotsen van de nacht,
groeit de kleine eikenboom.
Rode grana geeft de macht,
kleurstof van een oude droom.

2

Quermes op de takken groen,
schild van het insect zo klein.
Mannen die de oogst nu doen,
voor de wol en zijde fijn.

3

Ibn Mardanis zag het al,
hoe de rode kracht ontstond.
In het diepe groene dal,
oogstte men van deze grond.

4

Al-Sujur werd toen beroemd,
om de kleur van het gewaad.
Negra werd de plek genaamd,
waar de zwarte rots nu staat.

5

Xinosa moslims, toen vijf,
trokken naar de verre vliet.
Langs de weg, een heel bedrijf,
vonden zij slechts groot verdriet.

6

Plukkers van het rode zaad,
 bezig op het droge veld.
Mannen vol van nijd en haat,
handen vol onwettig geld.

El Oro Rojo de Negra

1

Sobre las rocas de la noche,
crece el pequeño roble.
La grana roja da poder,
tinte de un sueño antiguo.

2

Quermes en ramas verdes,
escudo del insecto pequeño.
Hombres que hacen la cosecha,
para lana y seda fina.

3

Ibn Mardaniš ya lo vio,
cómo nacía la fuerza roja.
En el valle verde y profundo,
se cosechaba de esta tierra.

4

Al-Sujur se hizo entonces famosa,
por el color del vestido.
Negra fue llamado el lugar,
donde se alza la roca negra.

5

Musulmanes de Xinoxá, eran cinco,
partieron hacia la lejana ribera.
A lo largo del camino, un gran oficio,
hallaron tan solo gran tristeza.

6

Recolectores de la semilla roja,
ocupados en el campo seco.
Hombres llenos de envidia y odio,
manos colmadas de dinero ilícito.

7

In Ricote zat de heer,
die plukkers alles ontnam.
en gaf het hen nimmer weer,
zaken waarmee men aankwam.

8

Zestienhonderd was losprijs,
voor vrijheid van vier mannen.
Het was een zeer dwaze reis,
van plukkers met veel plannen.

9

Zestig sous en spullen kwijt,
alles werd hun daar geroofd.
In harde dertiende tijd,
werd geen enkel woord geloofd.

10

Koning Jaime schreef een brief,
naar de man van het proces.
Noemde deze heer een dief,
gaf hem een juridisch les.

11

Gombau kreeg het streng bevel,
geef hun goederen terug.
Doe het juiste en heel snel,
maar over de Ricote brug.

12

Negra blijft de rode bron,
van de kleur voor het textiel.
Onder deze hete zon,
draait de tijd haar eeuwig wiel.

7

En Ricote residía el señor,
que a los recolectores todo les quitó,
y jamás se lo devolvió,
bienes con los que acudieron.

8

Mil seiscientos fue el rescate,
por la libertad de cuatro hombres.
Fue un viaje muy insensato,
de recolectores con muchos planes.

9

Sesenta sous y bienes perdidos,
todo les fue allí arrebatado.
En el duro tiempo del trece,
ninguna palabra fue creída.

10

El rey Jaime escribió una carta,
al hombre del proceso.
Llamó ladrón a ese señor,
y le dio una lección jurídica.

11

Gombau recibió la orden severa:
devuelve sus bienes.
Haz lo justo y con rapidez,
al otro lado del puente de Ricote.

12

Negra permanece como la fuente roja,
del color para el textil.
Bajo este sol ardiente,
el tiempo hace girar su rueda eterna.

15.1 Slotopmerking

Analyse van het Rode Goud van Negra: Macht, Kleur en Rechtspraak in de Ricote-vallei

De geschiedenis van de Ricote-vallei laat zich niet alleen lezen via de verplaatsingen van legers of de bouw van kastelen, maar ook via de extractie van natuurlijke rijkdommen die de economische ruggengraat van koninkrijken vormden. Het gedicht "Het Rode Goud van Negra" belicht een specifiek en cruciaal aspect van deze geschiedenis: de teelt en oogst van de grana (quermes), en de politieke en juridische spanningen die deze kostbare kleurstof teweegbracht. Voor de lezer van dit boek vormt deze analyse een diepere duik in de sociaal-economische werkelijkheid van het middeleeuwse Murcia en Valencia.

1.- De Economische Erfenis van Ibn Mardanis

Zoals men terecht zou kunnen opmerken, vormde de grana-teelt een "goudmijn" voor de heersers van de twaalfde eeuw. Ibn Mardanis, de befaamde "Wolfskoning" (1147-1172), begreep de waarde van belastingen op exportproducten.

1.- De Grondstof als Staatsbelang: De grana was in de twaalfde eeuw geen bijproduct, maar een strategische grondstof. De rode kleurstof, gewonnen uit het quermes-insect op de *Quercus coccifera* (strofe 1 en 2), was essentieel voor de opkomende zijde- en wolindustrie in steden als Murcia en Almería. 2.- Fiscale Opbrengsten:

Observación final

Análisis del Oro Rojo de Negra: poder, color y justicia en el Valle de Ricote

La historia del Valle de Ricote no se comprende únicamente a través de los desplazamientos de ejércitos o la construcción de castillos, sino también mediante la extracción de recursos naturales que constituyeron la columna vertebral económica de los reinos medievales. El poema «El Oro Rojo de Negra» ilumina un aspecto específico y crucial de esa historia: el cultivo y la recolección de la grana (quermes), así como las tensiones políticas y jurídicas que generó este valioso colorante. Para el lector de este libro, este análisis supone una inmersión más profunda en la realidad socioeconómica del Murcia y del Valencia medievales.

1.- La herencia económica de Ibn Mardaniš

Como puede observarse con fundamento, el cultivo de la grana constituyó una auténtica “mina de oro” para los gobernantes del siglo XII. Ibn Mardaniš, el célebre “Rey Lobo” (1147-1172), comprendió perfectamente el valor fiscal de los productos destinados a la exportación.

1.- La materia prima como interés del Estado: la grana no era en el siglo XII un subproducto marginal, sino una materia prima estratégica. El tinte rojo, obtenido del insecto quermes que vive sobre la *Quercus coccifera* (estrofas 1 y 2), era esencial para la floreciente industria de la seda y la lana en ciudades como Murcia y Almería.

2.- Ingresos fiscales:

De controle over de oogstgebieden, zoals de omliggende bergen van al-Sujur (het latere Negra), stelde Ibn Mardanis in staat om aanzienlijke belastingen te heffen op zowel de extractie als het transport. Dit financierde mede zijn uitgebreide militaire campagnes en zijn prestigieuze bouwprojecten. 3.- De Continuïteit van Kennis: De Almohaden die hem opvolgden, behielden deze infrastructuur. De overgang van de naam al-Sujur naar Negra (strofe 4) markeert niet alleen een taalkundige verschuiving, maar ook de blijvende identificatie van de plek met haar meest waardevolle fysieke kenmerken: de zwarte rots en de daarop groeiende "rode bron".

2.- De Ecologie van de Kleur: De *Quercus Coccifera*
Het gedicht opent met de beschrijving van de "kleine eikenboom". Dit is de botanische basis van de rijkdom van Negra.

1.- Het Insect en de Boom: De grana-kleurstof is een dierlijk product dat afhankelijk is van een plantaardige gastheer. De vrouwelijke schildluis (*Kermes vermilio*) nestelt zich op de takken van de coscoja of hulsteik. De oogst was intensief en tijdgebonden; men moest de insecten plukken vlak voordat de eitjes uitkwamen om de maximale kleurkracht te behouden. 2.- De Zwarte Rots als Microklimaat: De Peña Negra bood de ideale omstandigheden voor deze struikgewassen. De thermische eigenschappen van de zwarte rots en de vochtigheid van de nabijgelegen Segura-rivier creëerden een uniek microklimaat waar de quermes welig kon tieren. 3.- De Kleur van de Macht: De rode kleurstof (scharlaken) was in de Middeleeuwen duurder dan goud. Het dragen van kleding geverfd met grana uit de Ricote-vallei was een direct signaal van status en rijkdom.

el control de las zonas de recolección, como las montañas circundantes de al-Sujur (la posterior Negra), permitió a Ibn Mardaniš imponer importantes tributos tanto sobre la extracción como sobre el transporte. Estos ingresos financiaron en parte sus amplias campañas militares y sus prestigiosos proyectos constructivos.

3.- Continuidad del conocimiento: los almohades que le sucedieron mantuvieron esta infraestructura. El paso del nombre al-Sujur a Negra (estrofa 4) no indica solo un cambio lingüístico, sino también la identificación persistente del lugar con sus rasgos físicos más valiosos: la roca negra y la “fuente roja” que crecía sobre ella.

2.- La ecología del color: la *Quercus coccifera*

El poema se abre con la descripción del “pequeño roble”, base botánica de la riqueza de Negra.

1.- El insecto y el árbol: la grana es un producto animal que depende de un huésped vegetal. La cochinilla hembra (*Kermes vermilio*) se fija a las ramas de la coscoja o encina carrasca. La recolección era intensiva y estacional: los insectos debían recogerse justo antes de la eclosión de los huevos para conservar la máxima potencia cromática.

2.- La roca negra como microclima: la Peña Negra ofrecía condiciones ideales para estos matorrales. Las propiedades térmicas de la roca oscura y la humedad procedente del cercano río Segura creaban un microclima único en el que el quermes prosperaba de manera excepcional.

3.- El color del poder: el tinte rojo (escarlata) era en la Edad Media más valioso que el oro. Vestir prendas teñidas con grana del Valle de Ricote constituía una señal directa de estatus y riqueza.

3.- Het Incident van 1308: Een Grensconflict

De strofen 5 tot en met 9 beschrijven een specifiek historisch incident dat is vastgelegd in de archieven van de Kroon van Aragón. Dit voorval uit 1308 tussen plukkers uit Xinoxà (Valencia) en mannen uit Ricote (Murcia) legt de breuklijnen van de middeleeuwse samenleving bloot.

1.- De Plukkers van Xinoxà: Vijf moslims (Mudéjars) uit het territorium van Jaime II trokken naar Negra. Dit toont aan dat de roem van de grana-gronden van Negra koninkrijksgrenzen oversteeg. Ondanks de politieke scheiding tussen Murcia en Valencia in 1305, bleven de economische patronen van de oogst bestaan. 2.- De Overval en de Roof: De mannen uit Ricote, ondergeschikt aan de Orde van Santiago, traden op als grensbewakers en opportunisten. De diefstal van "zestig sous en spullen" (strofe 9) was een zware slag voor de plukkers, die hun hele uitrusting en proviand verloren. 3.- De Paradox van de Losprijs: De meest schokkende wending in dit relaas is de rol van de Commandeur van de Orde van Santiago. In plaats van recht te spreken, incasseerde hij een losprijs van zestienhonderd sous voor de vrijheid van de mannen. Dit bedrag was astronomisch en suggereert dat de plukkers of hun heer (Gondisalbus Garsie) beschikten over aanzienlijke middelen, of dat de Commandeur de waarde van de grana-expertise zeer hoog inschatte.

4.- Juridische Interventie: De Brief van Koning Jaime II

De strofen 10 en 11 introduceren de figuur van de koning als ultieme scheidsrechter. De brief aan Gombau d'Entença is een belangrijk document in de diplomatieke geschiedenis van de regio.

3.- El incidente de 1308: un conflicto fronterizo

Las estrofas 5 a 9 describen un episodio histórico concreto documentado en los archivos de la Corona de Aragón. Este suceso de 1308, entre recolectores de Xinoxá (Valencia) y hombres de Ricote (Murcia), pone de manifiesto las fracturas de la sociedad medieval.

1.- Los recolectores de Xinoxá: cinco musulmanes (mudéjares) procedentes del territorio de Jaime II se desplazaron a Negra. Ello demuestra que la fama de los campos de grana de Negra transcendía las fronteras de los reinos. A pesar de la separación política entre Murcia y Valencia en 1305, los patrones económicos de la recolección continuaron vigentes.

2.- El asalto y el robo: los hombres de Ricote, subordinados a la Orden de Santiago, actuaron como guardianes fronterizos y oportunistas. El robo de “sesenta sueldos y enseres” (estrofa 9) supuso un golpe devastador para los recolectores, que perdieron todo su equipamiento y provisiones.

3.- La paradoja del rescate: el giro más impactante del relato es el papel del comendador de la Orden de Santiago. En lugar de impartir justicia, exigió un rescate de mil seiscientos sueldos por la libertad de los hombres. Esta suma, extraordinariamente elevada, sugiere que los recolectores o su señor (Gondisalbus Garsie) disponían de importantes recursos, o bien que el comendador valoraba enormemente el conocimiento técnico de la grana.

4.- Intervención jurídica: la carta del rey Jaime II

Las estrofas 10 y 11 introducen la figura del rey como árbitro supremo. La carta dirigida a Gombau d'Entença constituye un documento clave en la historia diplomática de la región.

1.- De Koning als Beschermmer: Jaime II kon het niet tolereren dat zijn onderdanen (zelfs als zij moslims waren) onrechtmatig werden behandeld in een naburig territorium. Zijn brief was een krachtig machtsvertoon tegenover de Orde van Santiago. 2.- Het Etiket "Dief": Door de Commandeur of zijn mannen direct als "dief" te bestempelen, doorbrak de koning de diplomatieke hoffelijkheid. Dit onderstreept de ernst van de situatie; de roof van grana-plukkers werd gezien als een aanval op de handelsvrijheid en de koninklijke autoriteit. 3.- De Ricote Brug: De instructie om de goederen terug te halen "over de Ricote brug" (strofe 11) is zowel fysiek als symbolisch. De brug over de Segura markeerde de grens tussen de verschillende jurisdicties. Het was de plek waar de gestolen goederen en de eer van de plukkers hersteld moesten worden.

5.- Sociale Hiërarchie en Geloofwaardigheid

De zin "In harde dertiende tijd, werd geen enkel woord geloofd" (strofe 9) raakt aan de kern van de sociale ongelijkheid in deze periode.

1.- De Kwetsbaarheid van de Minderheid: Hoewel de Mudéjars essentieel waren voor de economie (zij bezaten de landbouwkundige en industriële kennis voor de grana-oogst), hadden zij juridisch een zwakke positie. Zonder de steun van een machtige beschermheer of de koning zelf was hun getuigenis waardeloos tegenover die van een christelijke heer. 2.- Rechtvaardigheid als Onderhandeling: In deze "harde tijd" was rechtvaardigheid vaak het resultaat van een politieke afweging. De interventie van de koning was waarschijnlijk minder gemotiveerd door mededogen met de vijf plukkers, en meer door de noodzaak om zijn fiscale belangen en zijn soevereiniteit te verdedigen.

1.- El rey como protector: Jaime II no podía tolerar que sus súbditos —aunque fueran musulmanes— fueran tratados injustamente en un territorio vecino. Su carta representó una firme demostración de autoridad frente a la Orden de Santiago.

2.- El calificativo de “ladrón”: al denominar directamente “ladrón” al comendador o a sus hombres, el rey rompió las formas diplomáticas habituales. Esto subraya la gravedad del asunto: el asalto a los recolectores de grana fue considerado un ataque a la libertad comercial y a la autoridad real.

3.- El puente de Ricote: la orden de devolver los bienes “sobre el puente de Ricote” (estrofa 11) tiene un sentido físico y simbólico. El puente sobre el Segura marcaba la frontera entre jurisdicciones y era el lugar donde debían restituirse tanto los bienes robados como el honor de los recolectores.

5.- Jerarquía social y credibilidad

La frase “en duro tiempo del trece, no se creyó palabra alguna” (estrofa 9) toca el núcleo de la desigualdad social de la época.

1.- La vulnerabilidad de la minoría: aunque los mudéjares eran esenciales para la economía —pues poseían el saber agrícola e industrial de la grana—, su posición jurídica era débil. Sin el apoyo de un protector poderoso o del propio rey, su testimonio carecía de valor frente al de un señor cristiano.

2.- La justicia como negociación: en ese “tiempo duro”, la justicia era a menudo el resultado de un cálculo político. La intervención del rey estuvo probablemente motivada menos por compasión hacia los cinco recolectores que por la necesidad de proteger sus intereses fiscales y su soberanía.

6.- De Symbolische Kleuren van de Vallei

De verzen weerspiegelen een krachtig kleurenpalet dat de identiteit van de regio definieert: het zwart van de rots en het rood van de grana.

1.- Zwart als Onveranderlijkheid: De Peña Negra blijft de "bron". De zwarte rots is de getuige van alle machtswisselingen, van Ibn Mardanis tot de Orde van Santiago en de Castiliaanse koningen. Het is de bodem waarop alles rust. 2.- Rood als Vitaliteit: De grana zorgt voor de beweging; het trekt plukkers aan, veroorzaakt conflicten, vult schatkisten en verft de gewaden van de elite. Het rood is de kleur van het leven en de economische activiteit in de vallei. 3.- De Zon als Tijdloos Element: De "hete zon" in strofe 12 herinnert de lezer eraan dat de natuurlijke cyclus van de grana-oogst doorgaat, ongeacht de menselijke wetten of de namen van de dorpen.

7.- Conclusie voor de Lezer

Het gedicht "Het Rode Goud van Negra" slaagt erin om een complex historisch document uit 1308 te vertalen naar een menselijk verhaal van arbeid, onrecht en verzet. Voor de lezer biedt dit onderzoek naar de grana-cultuur drie belangrijke inzichten:

6.- Los colores simbólicos del valle

Los versos reflejan una potente paleta cromática que define la identidad de la región: el negro de la roca y el rojo de la grana.

1.- Negro como permanencia: la Peña Negra permanece como “la fuente”. La roca negra es testigo de todos los cambios de poder, desde Ibn Mardaniš hasta la Orden de Santiago y los reyes castellanos. Es el sustrato sobre el que todo se asienta.

2.- Rojo como vitalidad: la grana genera movimiento; atrae recolectores, provoca conflictos, llena arcas y tiñe las vestiduras de las élites. El rojo es el color de la vida y de la actividad económica del valle.

3.- El sol como elemento intemporal: el “sol ardiente” de la estrofa 12 recuerda al lector que el ciclo natural de la grana continúa, al margen de las leyes humanas o de los nombres de los pueblos.

7.- Conclusión para el lector

El poema «El Oro Rojo de Negra» logra traducir un complejo documento histórico de 1308 en un relato humano de trabajo, injusticia y resistencia. Para el lector, este estudio de la cultura de la grana ofrece tres enseñanzas fundamentales:

- 1.- De Ricote-vallei als Economisch Knooppunt: Negra was meer dan een strategisch kasteel; het was een industriële zone waar kostbare grondstoffen werden gewonnen die de wereldmarkten bereikten.
- 2.- De Complexiteit van de Grenssamenleving: De interactie tussen moslimplukkers, christelijke ridders en een koning uit een ander rijk toont aan dat de middeleeuwse grens een dynamische plek was waar samenwerking en conflict hand in hand gingen.
- 3.- De Blijvende Kracht van de Plek: De identiteit van Blanca (het voormalige Negra) is onlosmakelijk verbonden met deze periode van "rode macht". De grana heeft de geschiedenis van de vallei letterlijk en figuurlijk kleur gegeven.

De overgang van de twaalfde naar de veertiende eeuw in de vallei was een tijd waarin de zwarte rots zijn geheimen prijs gaf in de vorm van het rode goud. Terwijl de namen van de heersers vergingen, bleef de rots de drager van de vruchten en het bloed van de geschiedenis. De documenten van Jaime II en de poëzie van deze verzen houden de herinnering levend aan die vijf mannen die naar de verre vliet trokken, op zoek naar de schat van de eikenboom, en daarbij ongewild de hoofdrolspelers werden in een internationaal drama over rechtvaardigheid en bezit.

- 1.- El Valle de Ricote como nudo económico: Negra fue más que un castillo estratégico; fue una zona industrial donde se extraían materias primas de gran valor destinadas a los mercados internacionales.
- 2.- La complejidad de la sociedad fronteriza: la interacción entre recolectores musulmanes, caballeros cristianos y un rey de otro reino muestra que la frontera medieval era un espacio dinámico donde cooperación y conflicto coexistían.
- 3.- La fuerza perdurable del lugar: la identidad de Blanca (la antigua Negra) está indisolublemente ligada a este período de “poder rojo”. La grana ha coloreado la historia del valle de forma literal y simbólica.

El tránsito del siglo XII al XIV en el valle fue un tiempo en el que la roca negra reveló sus secretos en forma de oro rojo. Mientras los nombres de los gobernantes se desvanecían, la roca permaneció como portadora de los frutos y de la sangre de la historia. Los documentos de Jaime II y la poesía de estos versos mantienen viva la memoria de aquellos cinco hombres que se dirigieron a la lejana ribera en busca del tesoro del roble, convirtiéndose sin pretenderlo en protagonistas de un drama internacional sobre justicia y propiedad.

15.2 Filosofische beschouwingen

De Metafysica van de Kleur en de Ethiek van de Macht: Een Filosofische Analyse

Het gedicht "Het Rode Goud van Negra" overstijgt de historische anekdote van een juridisch conflict uit 1308. Het raakt aan fundamentele filosofische vraagstukken betreffende de aard van de werkelijkheid (ontologie), de rechtvaardigheid van menselijk handelen (ethiek) en de wijze waarop wij betekenis verlenen aan tekens en kleuren (semiotiek). De overgang van de Almohadische en Huididische erfenis naar de Castiliaanse machtsstructuren biedt een rijk decor voor een filosofische verhandeling over de menselijke conditie.

1.- De Ontologie van de Kleur: Aristoteles en Goethe
Wanneer het gedicht spreekt over de "rode grana" die op de "rotsen van de nacht" groeit, betreedt de lezer het domein van de kleurfilosofie.

1.- De Materiële Substantie: Voor de Griekse filosoof Aristoteles waren kleuren geen abstracties, maar eigenschappen die inherent verbonden zijn aan de materie. De grana uit de strofen 1 en 2 is in aristotelische zin een "accident" (een eigenschap) van de coscoja-eik, maar in de economische werkelijkheid van Negra wordt het de "substantie" van de macht. De kleur is niet louter visueel; het is de drager van de politieke realiteit. 2.- De Psychologie van de Kleur: Johann Wolfgang von Goethe stelde in zijn *Farbenlehre* dat kleuren niet alleen natuurkundige verschijnselen zijn, maar ook morele en zintuiglijke uitwerkingen hebben.

Consideraciones filosóficas

La Metafísica del Color y la Ética del Poder: Un Análisis Filosófico

El poema "El oro rojo de Negra" trasciende la anécdota histórica de un conflicto jurídico de 1308. Toca cuestiones filosóficas fundamentales relativas a la naturaleza de la realidad (ontología), la justicia del actuar humano (ética) y el modo en que otorgamos significado a los signos y colores (semiótica). La transición de la herencia almohade y hudí a las estructuras de poder castellanas ofrece un rico escenario para un tratado filosófico sobre la condición humana.

1. La Ontología del Color: Aristóteles y Goethe

Cuando el poema habla de la "grana roja" que crece en las "rocas de la noche", el lector entra en el dominio de la filosofía del color.

1. La Sustancia Material: Para el filósofo griego Aristóteles, los colores no eran abstracciones, sino propiedades inherentemente ligadas a la materia. La grana de las estrofas 1 y 2 es, en sentido aristotélico, un "accidente" (una propiedad) de la coscoja, pero en la realidad económica de Negra se convierte en la "sustancia" del poder. El color no es meramente visual; es el portador de la realidad política. 2. La Psicología del Color: Johann Wolfgang von Goethe sostuvo en su Teoría de los colores que estos no son solo fenómenos físicos, sino que también tienen efectos morales y sensoriales.

Het contrast tussen het zwart van de rots en het rode van de grana (strofe 12) creëert een spanning die Goethe zou omschrijven als een strijd tussen licht en duisternis. Het rood is hier de "hoogste graad van energie", het symbool van een actieve, bloeiende vallei tegenover de passieve, onveranderlijke steen.

2.- De Politieke Macht en de Staat: Niccolò Machiavelli en Thomas Hobbes

De handelingen van de mannen uit Ricote en de reactie van Koning Jaime II (strofe 10) roepen vragen op over de aard van soevereiniteit en macht.

1.- De Realpolitik: Hoewel Niccolò Machiavelli later schreef, is zijn filosofie in de strofen 6 en 7 herkenbaar. De "heer van Ricote" handelt uit puur eigenbelang en machtswellust. In een machiavellistisch perspectief is moraal ondergeschikt aan de consolidatie van bezit. De roof van de plukkers is een uiting van de brute kracht die nodig is om een territorium te beheersen wanneer de centrale wet ver weg is. 2.- De Leviathan en het Onrecht: Voor Thomas Hobbes is de mens in de natuurstaat een wolf voor zijn medemens (*homo homini lupus*). Het incident in de dertiende eeuw (strofe 9) toont deze staat van wetteloosheid aan. Zonder de ingreep van een hogere macht (de koning als Leviathan) is er geen veiligheid. De brief van Jaime II fungeert als het maatschappelijk verdrag dat de willekeur van de Commandeur moet beteugelen om de sociale orde en de economische stroom (de grana-handel) te herstellen.

El contraste entre el negro de la roca y el rojo de la grana (estrofa 12) crea una tensión que Goethe describiría como una lucha entre la luz y la oscuridad. El rojo es aquí el "grado máximo de energía", el símbolo de un valle activo y floreciente frente a la piedra pasiva e inmutable.

2. El Poder Político y el Estado: Maquiavelo y Hobbes
Las acciones de los hombres de Ricote y la reacción del Rey Jaime II (estrofa 10) plantean interrogantes sobre la naturaleza de la soberanía y el poder.

1. La Realpolitik: Aunque Niccolò Machiavelli escribió más tarde, su filosofía es reconocible en las estrofas 6 y 7. El "señor de Ricote" actúa por puro interés propio y ansia de poder. Desde una perspectiva maquiavélica, la moral está subordinada a la consolidación de la posesión. El robo de los recolectores es una expresión de la fuerza bruta necesaria para controlar un territorio cuando la ley central está lejos. 2. El Leviatán y la Injusticia: Para Thomas Hobbes, el hombre en estado de naturaleza es un lobo para el hombre (*homo homini lupus*). El incidente del siglo XIV (estrofa 9) demuestra este estado de anarquía. Sin la intervención de un poder superior (el rey como Leviatán), no hay seguridad. La carta de Jaime II funciona como el contrato social que debe frenar la arbitrariedad del Comendador para restaurar el orden social y el flujo económico (el comercio de la grana).

3.- De Ethiek van het Onrecht: Emmanuel Levinas en John Rawls

De "harde dertiende tijd" waarin "geen enkel woord werd geloofd" (strofe 9) nodigt uit tot een ethische reflectie op de Ander en op rechtvaardigheid.

1.- Het Gelaat van de Ander: De Franse filosoof Emmanuel Levinas stelde dat de ontmoeting met de ander een onmiddellijk ethisch appel op ons doet. De vijf plukkers uit Xinoxia worden in het gedicht echter gedehumaniseerd; zij worden gereduceerd tot hun economische waarde of hun status als gevangene. De "nijd en haat" van de rovers is een weigering om het gelaat van de ander te erkennen. De ethiek ontbreekt waar de hebzucht de overhand neemt. 2.- De Sluier van Onwetendheid: De filosoof John Rawls ontwikkelde het concept van de "veil of ignorance" om rechtvaardigheid te toetsen. Als de mannen uit Ricote niet wisten wie zij zelf waren (plukker of heer), zouden zij nooit instemmen met een systeem waarin men willekeurig van zijn vrijheid en bezit kan worden beroofd. Het onrecht in het gedicht komt voort uit een fundamenteel gebrek aan deze vorm van sociale rechtvaardigheid.

4.- De Fenomenologie van de Tijd: Martin Heidegger

Het gedicht eindigt met het beeld van het "eeuwig wiel" van de tijd onder de hete zon.

1.- Geworpenheid: Martin Heidegger sprak over de "geworpenheid" van de mens (Geworfenheit). De plukkers zijn geworpen in een tijd en een landschap (de Ricote-vallei) waar zij onderworpen zijn aan machten die zij niet controleren. De zwarte rots is de "Aarde" die aanwezig is ongeacht de menselijke geschiedenis. 2.- De Cyclus van de Tijd:

3. La Ética de la Injusticia: Emmanuel Levinas y John Rawls

El "duro tiempo del trece" en el que "no se creía ninguna palabra" (estrofa 9) invita a una reflexión ética sobre el Otro y la justicia.

1. El Rostro del Otro: El filósofo francés Emmanuel Levinas sostuvo que el encuentro con el otro nos hace un llamado ético inmediato. Sin embargo, los cinco recolectores de Xinoxá son deshumanizados en el poema; se ven reducidos a su valor económico o a su estatus de prisioneros. La "envidia y el odio" de los ladrones es una negativa a reconocer el rostro del otro. La ética brilla por su ausencia donde la codicia toma el mando.

2. El Velo de la Ignorancia: El filósofo John Rawls desarrolló el concepto del "velo de la ignorancia" para evaluar la justicia. Si los hombres de Ricote no supieran quiénes eran ellos mismos (recolector o señor), jamás aceptarían un sistema en el que uno puede ser privado arbitrariamente de su libertad y posesiones. La injusticia en el poema nace de una falta fundamental de esta forma de justicia social.

4. La Fenomenología del Tiempo: Martin Heidegger

El poema termina con la imagen de la "rueda eterna" del tiempo bajo el sol abrasador.

1. El "Estar-arrojado": Martin Heidegger habló del "estado de arrojado" del hombre (Geworfenheit). Los recolectores están arrojados a un tiempo y a un paisaje (el Valle de Ricote) donde están sometidos a poderes que no controlan. La roca negra es la "Tierra" que está presente independientemente de la historia humana. 2. El Ciclo del Tiempo:

Voor Heidegger is de tijd geen lineaire reeks momenten, maar de horizon van ons zijn. Het "eeuwig wiel" in strofe 12 suggereert een cyclische tijdservaring die eigen is aan de landbouw en de natuur (de jaarlijkse grana-oogst). Terwijl de koningen brieven schrijven en ridders roven, blijft de natuurlijke cyclus van de zon en de groei onveranderd. De menselijke geschiedenis is een kortstondige rimpeling op de oppervlakte van deze diepere tijd.

5.- De Semiologie van de Naam: Michel Foucault en Ferdinand de Saussure

De transformatie van al-Sujur naar Negra (strofe 4) en later naar Blanca is een filosofisch proces van naamgeving en betekenisgeving.

1.- Het Teken en de Betekenis: Ferdinand de Saussure stelde dat de relatie tussen de klank (signifiant) en het concept (signifié) arbitrair is. De naam "Negra" is echter niet arbitrair; het is een indexicaal teken dat verwijst naar de fysieke kleur van de rots. In het gedicht wordt de naam echter meer dan een aanduiding; het wordt een symbool van de "donkerheid" van de macht. 2.- Archeologie van het Weten: Michel Foucault zou de verschuiving van namen analyseren als een verandering in de episteme (het denkkader). Onder Ibn Mardanis (strofe 3) was de naam verbonden aan een bloeiende bio-economie. Onder de Orde van Santiago werd de naam "Negra" onderdeel van een militair en juridisch discours van controle en pignoratie (inbeslagname). Namen zijn dus geen neutrale labels, maar instrumenten van de machthebber om de werkelijkheid te ordenen.

Para Heidegger, el tiempo no es una serie lineal de momentos, sino el horizonte de nuestro ser. La "rueda eterna" en la estrofa 12 sugiere una experiencia cíclica del tiempo propia de la agricultura y la naturaleza (la cosecha anual de la grana). Mientras los reyes escriben cartas y los caballeros roban, el ciclo natural del sol y el crecimiento permanece inalterado. La historia humana es un breve parpadeo en la superficie de este tiempo más profundo.

5. La Semiología del Nombre: Michel Foucault y Ferdinand de Saussure

La transformación de al-Sujur a Negra (estrofa 4) y más tarde a Blanca es un proceso filosófico de denominación y significación.

1.-El Signo y el Significado: Ferdinand de Saussure sostuvo que la relación entre el sonido (significante) y el concepto (significado) es arbitraria. Sin embargo, el nombre "Negra" no es arbitrario; es un signo indexical que remite al color físico de la roca. En el poema, el nombre se convierte en algo más que una designación: es un símbolo de la "oscuridad" del poder. 2. Arqueología del Saber: Michel Foucault analizaría el cambio de nombres como un cambio en la episteme (el marco de pensamiento). Bajo Ibn Mardanis (estrofa 3), el nombre estaba vinculado a una bioeconomía floreciente. Bajo la Orden de Santiago, el nombre "Negra" pasó a formar parte de un discurso militar y jurídico de control y pignoración (incautación). Los nombres no son etiquetas neutras, sino instrumentos del soberano para ordenar la realidad.

6.- De Dialectiek van de Waarde: Karl Marx en Adam Smith

Het goudmijntje van de belastingen en de losprijs van zestienhonderd sous (strofe 8) kunnen economisch-filosofisch worden geduid.

1.- Gebruikswaarde versus Ruilwaarde: Karl Marx zou in de grana een perfect voorbeeld zien van een product waar de gebruikswaarde (het verven van kleding) volledig wordt overschaduwd door de ruilwaarde (het geld dat het oplevert in belastingen en losgeld). De plukkers worden in het gedicht vervreemd van hun arbeid; zij plukken het "rode goud", maar het resultaat van hun werk wordt hen met geweld ontnomen door de bezitters van de productiemiddelen (het land van de Orde). 2.- De Onzichtbare Hand: Voor Adam Smith zou de handel in grana de drijvende kracht moeten zijn achter de welvaart van de regio. Het incident in 1308 toont echter wat er gebeurt als de "onzichtbare hand" van de markt wordt vervangen door de "zichtbare vuist" van de lokale heer. Het economische proces wordt verstoord door politieke willekeur, wat de koning dwingt tot een correctie van de markt via juridische weg.

6. La Dialéctica del Valor: Karl Marx y Adam Smith
La "mina de oro" de los impuestos y el rescate de mil seiscientos sueldos (estrofa 8) pueden interpretarse económica y filosóficamente.

1. Valor de Uso frente a Valor de Cambio: Karl Marx vería en la grana un ejemplo perfecto de un producto donde el valor de uso (teñir ropa) queda totalmente eclipsado por el valor de cambio (el dinero que genera en impuestos y rescates). Los recolectores en el poema son enajenados de su trabajo; recolectan el "oro rojo", pero el resultado de su esfuerzo les es arrebatado por la fuerza por los dueños de los medios de producción (las tierras de la Orden).

2. La Mano Invisible: Para Adam Smith, el comercio de la grana debería ser el motor de la prosperidad de la región. El incidente de 1308 demuestra, sin embargo, lo que sucede cuando la "mano invisible" del mercado es sustituida por el "puño visible" del señor local. El proceso económico se ve perturbado por la arbitrariedad política, lo que obliga al rey a una corrección del mercado por vía jurídica.

7.- Conclusie voor de Lezer: De Synthese van Steen, Kleur en Geest

De lezer kan uit dit gedicht concluderen dat de geschiedenis van Negra een doorlopende filosofische dialoog is tussen materie en geest.

1.- De Onverzettelijkheid van de Steen: De zwarte rots (Negra) vertegenwoordigt de harde, ontologische werkelijkheid die elke menselijke interpretatie overleeft. 2.- De Vluchtigheid van de Kleur: De rode grana staat voor de menselijke cultuur, de economie en de zintuiglijke rijkdom die voortdurend in beweging is en telkens opnieuw wordt bevochten. 3.- De Noodzaak van het Recht: De figuur van Jaime II en de brief aan Gombau (strofe 10 en 11) symboliseren het menselijke streven naar een ethische orde in een wereld die gedomineerd wordt door hebzucht en geweld.

De filosofische betekenis van het gedicht ligt in de erkenning dat wij als mensen niet alleen bewoners zijn van een landschap, maar ook makers van betekenis. De plukkers van de veertiende eeuw waren niet alleen op zoek naar kleurstof; zij waren ongewild betrokken in een grootse filosofische strijd over wie de werkelijkheid mag benoemen, wie de vruchten van de aarde mag bezitten en wie het recht heeft om gehoord en geloofd te worden. De Ricote-vallei fungeert hierbij als een laboratorium voor de menselijke geest, waar de hete zon en de zwarte steen het decor vormen voor een eeuwigdurend onderzoek naar macht, kleur en rechtvaardigheid.

7. Conclusión para el Lector: La Síntesis de Piedra, Color y Espíritu

El lector puede concluir de este poema que la historia de Negra es un diálogo filosófico continuo entre la materia y el espíritu.

1. La Inflexibilidad de la Piedra: La roca negra (Negra) representa la dura realidad ontológica que sobrevive a cualquier interpretación humana.

2. Lo Volátil del Color: La grana roja representa la cultura humana, la economía y la riqueza sensorial que está en constante movimiento y que debe ser defendida una y otra vez.

3. La Necesidad del Derecho: La figura de Jaime II y la carta a Gombau (estrofas 10 y 11) simbolizan la aspiración humana hacia un orden ético en un mundo dominado por la codicia y la violencia.

La importancia filosófica del poema radica en el reconocimiento de que nosotros, como seres humanos, no somos solo habitantes de un paisaje, sino también creadores de significado. Los recolectores del siglo XIV no solo buscaban tinte; estaban involucrados involuntariamente en una gran lucha filosófica sobre quién puede nombrar la realidad, quién puede poseer los frutos de la tierra y quién tiene el derecho a ser escuchado y creído. El Valle de Ricote funciona aquí como un laboratorio para el espíritu humano, donde el sol abrasador y la piedra negra forman el escenario para una investigación eterna sobre el poder, el color y la justicia.

16 BIBLIOGRAFÍA

Libros escritos por Govert Westerveld

La mayoría de mis libros, escritos en inglés, alemán, español, francés, árabes y holandés se hallan en la Biblioteca Nacional de La Haya (Koninklijke Bibliotheek en La Haya).

Nº	Year	Title	ISBN
01	1990 2014	Las Damas: ciencia sobre un tablero I Las Damas: ciencia sobre un tablero I. 132 pages. Lulu Editors.	84-7665-69 Softcover
02	1992 2014	Damas españolas: 100 golpes de apertura coronando dama. 116 pages. Lulu Editors. Damas españolas: 100 golpes de apertura coronando dama. 116 pages. Lulu Editors.	84-604-3888-0 None
03	1992 2014	Damas españolas: 100 problemas propios con solamente peones. Damas españolas: 100 problemas propios con solamente peones. 108 pages. Lulu Editors.	84-604-3887-2 None
04	1992 2014	Las Damas: ciencia sobre un tablero, II Las Damas: ciencia sobre un tablero, II. 124 pages. Lulu Editors.	84-604-3886-4 None

05	1992 2014	Las Damas: ciencia sobre un tablero, III Las Damas: ciencia sobre un tablero, III. 124 pages. Lulu Editors.	84-604-4043-5 None
06	1992	Libro llamado Ingenio...juego de marro de punta: hecho por Juan de Timoneda. (Now not edited).	84-604-4042-7
07	1993 2014	Pedro Ruiz Montero: Libro del juego de las damas vulgarmente nombrado el marro. Pedro Ruiz Montero: Libro del juego de las damas vulgarmente nombrado el marro. 108 pages. Lulu Editors.	84-604-5021-X None
08	1997	De invloed van de Spaanse koningin Isabel la Católica op de nieuwe sterke dame in de oorsprong van het damen moderne schaakspel. Spaanse literatuur, jaren 1283-1700. In collaboration with Rob Jansen. 329 pages. (Now not edited)	84-605-6372-3 hardcover
09	1997 2014 2014	Historia de Blanca, lugar más islamizado de la región murciana, año 711-1700. Foreword: Prof. Dr. Juan Torres Fontes, University of Murcia. 900 pages. Historia de Blanca, lugar más islamizado de la región murciana, año 711-1700. Volume I. 672 pages. Lulu Editors. Historia de Blanca, lugar más islamizado de la región murciana, año 711-1700. Volume I. 364	84-923151-0-5 978-1-291-80895-7 paperback 978-1-29-80974-9

		pages. Lulu Editors.	
10	2001	Blanca, “El Ricote” de Don Quijote: expulsión y regreso de los moriscos del último enclave islámico más grande de España, años 1613-1654. 552 pages. Lulu Editors.	84-923151-1-3
	2014	Foreword of Prof. Dr. Franciso Márquez Villanueva – University of Harvard – USA. 1004 pages.	978-1-291-80122-4 Paperback
	2014	Blanca, “El Ricote” de Don Quijote: expulsión y regreso de los moriscos del último enclave islámico más grande de España, años 1613-1654. 568 pages. Lulu Editors.	978-1-291-80311-2
11	2004	Morisco Ricote, tomo I	Without publishing
12	2004	La reina Isabel la Católica: su reflejo en la dama poderosa de Valencia, cuña del ajedrez moderno y origen del juego de damas. In collaboration with José Antonio Garzón Roger. Foreword: Dr. Ricardo Calvo. Generalidad Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Esport. Secretaria Autònoma de Cultura. 426 pages.	84-482-3718-8 paperback
13	2006	Los tres autores de La Celestina. Volume I. Foreword: Prof. Ángel Alcalá – University of New York. 441 pages.	10:84-923151-4-8
	2009		None

		(bubok.com) Los tres autores de La Celestina. Volume I. 441 pages (bubok.com)	
14	2007 2014 2014	Miguel de Cervantes Saavedra, Ana Felix y el morisco Ricote del Valle de Ricote en “Don Quijote II” del año 1615 (capítulos 54, 55, 63, 64 y 65. Dedicated to Prof.Francisco Márquez Villanueva of the University of Harvard. 384 pages. El Morisco Ricote del Valle de Ricote. Volume I. 306 pages. Lulu Editors El Morisco Ricote del Valle de Ricote. Volume II. 318 pages. Lulu Editors.	10:84-923151-5-6 978-1-326-09629-8 Hardcover 978-1-326-09679-3 Hardcover
15	2008	Damas Españolas: El contragolpe. 112 pages. Lulu Editors.	10:84-923151-9-2
16	2008 2015	Biografía de Doña Blanca de Borbón (1336-1361). El pontificado y el pueblo en defensa de la reina de Castilla. 142 pages. Biografía de doña Blanca de Borbón (1336-1361). 306 pages. Lulu Editors	10:84-923151-7-2 978-1-326-47703-5 Hardcover en KB
17	2008	Biografía de Don Fadrique, Maestre de la Orden de Santiago (1342-1352). 122 pages. Biografía de Don Fadique, Maestre de la Orden de Santiago. 228 pages. Lulu Editors.	10:84-923151-6-4 978-1-326-47359-4 Hardcover
18	2008 2009	Los tres autores de La Celestina. Volume II. 142 pages. (Now not	10:978-84-612-604-0-9 None

		edited) Los tres autores de La Celestina. Volume II. 142 pages. Ebook (bubok.com)	
19	2008 2015	El reino de Murcia en el tiempo del rey Don Pedro, el Cruel (1350-1369). 176 pages El reino de Murcia en el tiempo del rey Don Pedro I el Cruel (1350-1369). 336 pages. Lulu Editors	13:978-84-612-6037-9 978-1-326-47531-4 Hardcover
20	2008 2015	Los comendadores del Valle de Ricote. Siglos XIII-XIV. Volume I. 178 pages Los Comendadores del Valle de Ricote. Siglox XIII-XIV. 316 pages. Lulu Editors.	13:978-84-612-6038-6 978-1-326-47485-0 Hardcover
21	2009 2015 2015	Doña Blanca y Don Fadrique (1333-1361) y el cambio de Negra (Murcia) a Blanca. 511 pages. De Negra a Blanca. Tomo I. 520 pages. De Negra a Blanca Tomo II. 608 pages Lulu Editors	13:978-84-612-6039-3 978-1-326-47805-6 Hardcover 978-1-326-47872-8 Hardcover
22	2009 2015	Los tres autores de La Celestina. Volume III. 351 pages. (Godofredo Valle de Ricote). Los tres autores de La Celestina. Volume III. 424 pages. (bubok.com)	13:978-84-613-2191-9 None
23	2009 2015	Los tres autores de La Celestina. Volume IV. 261 pages. (Godofredo Valle de Ricote). Tres autores de La Celestina. Volumen IV. 312 pages. Ebook (bubok.com)	13:978-84-613-2189-6 None

24	2010	El monumento del Morisco Ricote y Miguel de Cervantes Saavedra. 80 pages.	13:978-84-613-2549-8
25	2011 2012	Un ejemplo para España, José Manzano Aldeguez, alcalde de Beniel (Murcia), 1983-2001. 470 pages. Foreword: Ramón Luis Valcárcel Sisa. (Now not edited) Un ejemplo para España, José Manzano Aldeguez, alcalde de Beniel (Murcia), 1983-2001. 470 pages. Ebook (bubok.com)	978-84-614-9221-3 None
26	2012	The History of Checkers of William Shelley Branch. 182 pages. (Now not edited).	None
27	2013	Biografía de Juan Ramírez de Lucena. (Embajador de los Reyes Católicos y padre del ajedrecista Lucena). 240 pages. Lulu Editors.	978-1-291-66911-4
28	2016	El tratado contra la carta del Prothonotario de Lucena. 182 pages. (Now not edited)	None
29	2012	La obra de Lucena: “Repetición de amores”. 83 pages. (Now not edited)	None
30	2012	El libro perdido de Lucena: “Tractado sobre la muerte de Don Diego de Azevedo”. 217 pages. (bubok.com)	None
31	2012	De Vita Beata de Juan de Lucena. 86 pages. (Ebook – bubok.com)	None
32	2013	Biografía de Maurice Raichenbach, campeón mundial de las damas	978-1-291-68772-9 Paperback

		entre 1933-1938. Volume I. 357 pages. Lulu Editors.	
33	2013	Biografía de Maurice Raichenbach, campeón mundial de las damas entre 1933-1938. Volume II. 300 pages. Lulu Editors.	978-1-291-68769-9 Paperback
34	2013	Biografía de Amadou Kandié, jugador fenomenal senegal's de las Damas entre 1894-1895. 246 pages. Lulu Editors.	978-1-291-68450-6 Paperback
35	2013	The History of Alquerque-12. Spain and France. Volume I. 388 pages. Lulu Editors	978-1-291-66267-2 Paperback
36	2013	Het slechtste damboek ter wereld ooit geschreven. 454 pages. Lulu Editors.	978-1-291-68724-8 Paperback
37	2013	Biografía de Woldouby. 239 pages. Lulu Editors.	978-1-291-68122-2 Paperback
38	2013	Juan del Encina (alias Lucena), autor de Repetición de amores. 96 pages. Lulu Editors	978-1-291-63347-4
39	2013	Juan del Encina (alias Francisco Delicado). Retrato de la Lozana Andaluza. 352 pages. Lulu Editors.	978-1-291-63782-3
40	2013	Juan del Encina (alias Bartolomé Torres Naharro). Propalladia. 128 pages. Lulu Editors	978-1-291-63527-0
41	2013	Juan del Encina, autor de las comedias Thebayda, Ypolita y Serafina. 92 pages. Lulu Editors	978-1-291-63719-9
42	2013	Juan del Encina, autor de la Carajicomedia. 128 pages. Lulu Editors	978-1-291-63377-1
43	2013	El Palmerín de Olivia y	978-1-291-62963-7

		Juan del Encina. 104 pages. Lulu Editors	
44	2013	El Primaleón y Juan del Encina. 104 pages. Lulu Editors.	978-1-291-61480-7
45	2013	Hernando del Castillo seudónimo de Juan del Encina. 96 pages. Lulu Editors	978-1-291-63313-9
46	2013	Amadis de Gaula. Juan del Encina y Alonso de Cardona. 84 pages. Lulu Editors	978-1-291-63990-2
47	2013	Sergas de Esplandián y Juan del Encina. 82 pages. Lulu Editors	978-1-291-64130-1
48	2013	History of Checkers (Draughts). 180 pages. Lulu Editors.	978-1-291-66732-5 Paperback
49	2013	Mis años jóvenes al lado de Ton Sijbrands and Harm Wiersma, futuros campeones mundiales. 84 pages. Lulu Editors.	978-1-291-68365-3 Paperback
50	2013	De Spaanse oorsprong van het Dam- en moderne Schaakspel. Volume I. 382 pages. Lulu Editors.	978-1-291-66611-3 Paperback
51	2013	Alonso de Cardona, el autor de la Questión de amor. 88 pages. Lulu Editors.	978-1-291-65625-1
52	2013	Alonso de Cardona. El autor de la Celestina de Palacio, Ms. 1520. 96 pages. Lulu Editors.	978-1-291-67505-4
53	2013	Biografía de Alonso de Cardona. 120 pages. Lulu Editors.	978-1-291-68494-0
54	2014	Tres autores de La Celestina: Alonso de Cardona, Juan del Encina y Alonso de Proaza. 168 pages. Lulu Editors.	978-1-291-86205-8
55	2014	Blanca, una página de su	None

		historia: Expulsión de los moriscos. (With Ángel Ríos Martínez). 280 pages. Lulu Editors.	
56	2014	Ibn Sab'in of the Ricote Valley, the first and last Islamic place in Spain. 288 pages. Lulu Editors.	978-1-326-15044-0 Hardcover
57	2015	El complot para el golpe de Franco. 224 pages. Lulu Editors.	978-1-326-16812-4 Hardcover
58	2015	De uitdaging. Van damsport tot topproduct. Hoe de damsport mij hielp voedingsproducten van wereldklasse te creëren. 312 pages. Lulu Editors.	978-1-326-15470-7 Hardcover
59	2015	The History of Alquerque-12. Remaining countries. Volume II. 436 pages. Lulu Editors.	978-1-326-17935-9 paperback
60	2015	Your visit to Blanca, a village in the famous Ricote Valley. 252 pages. Lulu Editors.	978-1-326-23882-7 Hardcover
61	2015	The Birth of a new Bishop in Chess. 172 pages. Lulu Editors.	978-1-326-37044-2 Hardcover
62	2015	The Poem Scachs d'amor (1475). First Text of Modern Chess. 144 pages. Lulu Editors.	978-1-326-37491-4 Hardback
63	2015	The Ambassador Juan Ramírez de Lucena, the father of the chessbook writer Lucena. 226 pages. Lulu Editors.	978-1-326-37728-1 Hardcover
64	2015	Nuestro ídolo en Holanda: El senegalés Baba Sy campeón mundial del juego de las damas (1963-1964). 272 pages. (bubok.com).	None
65	2015	Baba Sy, the World Champion of 1963-1964	978-1-326-39729-6 Hardcover

		of 10x10 Draughts. Volume I. 264 pages. Lulu Editors.	
66	2015	The Training of Isabella I of Castile as the Virgin Mary by Churchman Martin de Cordoba. 172 pages. Lulu Editors.	978-1-326-40364-5 Hardcover
67	2015	El Ingenio ó Juego de Marro, de Punta ó Damas de Antonio de Torquemada. 228 pages. Lulu Editors.	978-1-326-40451-2 Hardcover
68	2015	Baba Sy, the World Champion of 1963-1964 of 10x10 Draughts. Volume II. 204 pages. Lulu Editors.	978-1-326-43862-3 Hardcover
69	2016	The Origin of the Checkers and Modern Chess Game. Volume I. 316 pages. Lulu Editors.	978-1-326-60212-3 Hardcover
70	2015	The Origin of the Checker and Modern Chess Game. Volume III. 312 pages. Lulu Editors.	978-1-326-60244-4
71	2015	Woldouby's Biography, Extraordinary Senegalese checkers player during his stay in France 1910-1911. 236 pages. Lulu Editors.	978-1-326-47291-7 Hardcover
72	2015	La Inquisición en el Valle de Ricote. (Blanca, 1562). 264 pages. Lulu Editors.	978-1-326-49126-0 Hardcover
73	2015	History of the Holy Week Traditions in the Ricote Valley. (With Ángel Ríos Martínez). 140 pages. Lulu Editors.	978-1-326-57094-1 Hardcover
74	2016	Revelaciones sobre Blanca. 632 pages. Lulu Editores.	978-1-326-59512-8 Hardcover
75	2016	Muslim history of the Región of Murcia (715-	978-1-326-79278-7 Hardcover

		1080). Volume I. 308 pages. Lulu Editors.	
76	2016	Researches on the mysterious Aragonese author of La Celestina. 288 pages. Lulu Editors.	978-1-326-81331-4 Hardcover
77	2016	The life of Ludovico Vicentino degli Arrighi between 1504 and 1534. 264 pages. Lulu Editors	978-1-326-81393-2 Hardcover
78	2016	The life of Francisco Delicado in Rome: 1508-1527. 272 pages. Lulu Editors.	978-1-326-81436-6 Hardcover
79	2016	Following the Footsteps of Spanish Chess Master Lucena in Italy. 284 pages. Lulu Editors.	978-1-326-81682-7 Hardcover
80	2016	Historia de Granja de Rocamora: La Expulsión en 1609-1614. 124 pages. Lulu Editors.	978-1-326-85145-3 Hardcover
81	2013	De Spaanse oorsprong van het Dam- en Moderne Schaakspel. Deel II. 384 pages. Lulu Editors.	978-1-291-69195-5 paperback
82	2015	The Spanish Origin of the Checkers and Modern Chess Game. (De Spaanse oorsprong van het Dam- en Moderne Schaakspel) Volume III. 312 pages. Lulu Editores.	978-1-326-45243-8 Hardcover
83	2014	El juego de las Damas Universales (100 casillas). 100 golpes de al menos siete peones. 120 pages.	13-978-84-604-3888-0
84	2009	Siglo XVI, siglo de contrastes. (With Ángel Ríos Martínez). 153 pages. (bubok.com). Authors: Ángel Ríos Martínez & Govert Westerveld	978-84-613-3868-9

85	2010	Blanca, una página de su historia: Último enclave morisco más grande de España. 146 pages. (bubok.com). Authors: Ángel Rios Martínez & Govert Westerveld	None
86	2017	Ibn Sab'in del Valle de Ricote; El último lugar islámico en España. 292 pages. Lulu Editors.	978-1-326-99819-6 Hardcover
87	2017	Blanca y sus hierbas medicinales de antaño. 120 pages. Lulu Editors.	978-0244-01462-9 Hardcover
88	2017	The Origin of the Checkers and Modern Chess Game. Volume II. 300 pages. Lulu Editors	978-0-244-04257-8 Hardcover
89	2017	Muslim History of the Region of Murcia (1080-1228). Volume II. 308 pages. Lulu Editors	978-0-244-64947-0
90	2018	History of Alquerque-12. Volume III. 516 pages. Lulu Editors.	978-0-244-07274-2 Paperback
91	2015	La Celestina: Lucena y Juan del Encina. Volume I. 456 pages. Lulu Editores.	978-1-326-47888-9 Hardcover
92	2015	La Celestina: Lucena y Juan del Encina. Volume II. 232 pages. Lulu Editores	978-1-326-47949-7 Hardcover
93	2018	La Celestina: Lucena y Juan del Encina. Volume III. 520 pages. Lulu Editors.	978-0-244-65938-7
94	2018	La Celestina: Lucena y Juan del Encina. Volume IV. 248 pages. Lulu Editors.	978-0-244-36089-4
95	2018	La Celestina: Lucena y Juan del Encina. Volume V. (In press)	978-0-244-57803-9 Lulu Editors
96	2018	Draughts and La Celestina's creator	978-0-244-05324-6

		Francesch Vicent (Lucena), author of: Peregrino y Ginebra, signed by Hernando Diaz. 412 pages. Lulu Editors.	
97	2018	Draughts and La Celestina's creator Francesch Vicent (Lucena) in Ferrara. 316 pages. Lulu Editors.	978-0-244-95324-9
98	2018	Propaladia Lucena	In Press
99	2018	Question de Amor Lucena	In Press
100	2018	My Young Years by the side of Harm Wiersma and Ton Sijbrands, Future World Champions – 315 pages. Lulu Editors.	978-0-244-66661-3 Lulu Editors
101	2018	The Berber Hamlet Aldarache in the 11th-13th centuries. The origin of the Puerto de la Losilla, the Cabezo de la Cobertera and the village Negra (Blanca) in the Ricote Valley. 472 pages. Lulu Editors.	978-0-244-37324-5 Lulu Editors Hardcover
103	2018	La gloriosa historia española del Juego de las Damas – Tomo I. 172 pages. Lulu Editors.	978-0-244-38353-4 Lulu Editors Hardcover
102	2018	La gloriosa historia española del Juego de las Damas – Tomo II. 148 pages. Lulu Editors.	978-0-244-08237-6 Lulu Editors Hardcover
104	2018	La gloriosa historia española del Juego de las Damas – Tomo III. 176 pages. Lulu Editors.	978-0-244-98564-6 Lulu Editors Hardcover
105	2018	La fabricación artesanal de papel en Negra (Blanca) Murcia. (Siglo XIII)	978-0-244-11700-9 Lulu Editors Hardcover
106	2018	La aldea bereber Aldarache en los siglos	In Press

		XI-XIII. El origen del Puerto de la Losilla, el Cabezo de la Cobertera y el pueblo Negra (Blanca) en el Valle de Ricote.	
107	2018	Analysis of the Comedy and Tragicomedy of Calisto and Melibea. Lulu Editors. 131 pages. Lulu Editors.	978-0-244-41677-5 Lulu Editors Hardcover
108	2018	Diego de San Pedro and Juan de Flores: the pseudonyms of Lucena, the son of doctor Juan Ramírez de Lucena. Lulu Editors. 428 pages. Lulu Editors.	978-0-244-72298-2 Lulu Editors Hardcover
109	2018	Dismantling the anonymous authors of the books attributed to the brothers Alfonso and Juan de Valdés. 239 pages. Lulu Editors.	978-0-244-26453-6 Lulu Editors
110	2018	Revelation of the true authors behind Villalon's books and manuscripts. 429 pages. Lulu Editors.	978-0-244-56448-3 Lulu Editors
111	2018	Doubt about the authorship of the work Asno de oro published in Seville around 1513. 225 pages. Lulu Editors.	978-1-792-03946-1 KDP Amazon
112	2018	Damas Españolas: Reglas y estrategia. Tomo I. 138 pages. Lulu Editors.	978-0-244-86526-9 Lulu Editors
113	2019	<i>El Lazarillo</i> , initiated by Lucena and finished by Bernardo de Quirós. 282 pages. Lulu Editors.	978-0-244-56495-7 Lulu Editors
114	2019	Damas Españolas: Direcciones para jugar bien. Tomo II. 150 pages. Lulu Editors.	978-0-244-56529-9 Lulu Editors
115	2019	Damas Españolas: Principios elementales y	978-0-244-26573-1 Lulu Editors

		Golpes. Tomo III. 142 Pages. Lulu Editors	
116	2019	Damas Españolas: Concepto combinativo y Juego posicional. Tomo IV. 117 pages. Lulu Editors.	978-0-244-26590-8 Lulu Editors
117	2019	Een zwarte bladzijde in de geschiedenis van Murcia. Wetenswaardigheden over de gehuchten en dorpen langs de vreemde route van de twee vermiste Nederlanders in de Spaanse deelstaat Murcia. 303 bladzijden. Lulu Editors	978-0-244-56569-5 Lulu Editors
118	2019	Damas Españolas: La partida. Tomo V. 130 páginas. Lulu Editors	978-0-244-86605-1 Lulu Editors
119	2019	Damas Españolas: Los problemas. Tomo VI. 114 páginas. Lulu Editors. Hardcover	978-0-244-26643-1 Lulu Editors
120	2020	Tradiciones y costumbres holandesas. Vida familiar, social y comercial. 312 pages. Lulu Editors.	978-0-244-56551-0 Lulu Editors
121	2020	Gonzalo Fernández de Oviedo (Lucena), the unknown son of the Embassador Juan Ramírez de Lucena and author of La Celestina. Volume I. 414 pages. Lulu Editors.	978-0-244-27298-2 Lulu Editors
122	2020	Gonzalo Fernández de Oviedo (Lucena), the unknown son of the Embassador Juan Ramírez de Lucena and author of La Celestina. Volume II. 422 pages. Lulu Editors.	978-0-244-87333-2 Lulu Editors

123	2020	Muslim History of the Region of Murcia (1229-1304). Volume III. 300 pages. Lulu Editors	In Press
124	2020	Juan de Sedeño and Fernando de Rojas	978-1-71686-700-2 Lulu Editors
125	2020	Gonzalo Fernández de Oviedo, the author of <i>Lazarillo</i> and <i>Viaje de Turquía</i>	978-1-71679-758-3 Lulu Editors
126	2020	Testament of Fernando de Rojas. Pursuit of the missing writer	978-1-71680-426-7 Lulu Editors
127	2020	Gonzalo Fernández de Oviedo and Fernando de Rojas – the Authors of Repetición de Amores and Arte de Ajedrez. 265 pages. Lulu Editors.	978-1-71674-220-0 Lulu Editors
128	2020	Gonzalo Fernández de Oviedo and Continuations of La Celestina. 671 pages. Lulu Editors	978-1-71670-562-5 Lulu Editors
129	2020	My family tree. 53 pages. Lulu Editors	978-1-71668-665-8 Lulu Editors
130	2020	El Gran Capitán, obra escrita por Fernando de Rojas & Gonzalo Fernández de Oviedo 77 pages. Lulu Editors	978-1-71665-818-1 Lulu Editors
131	2020	Gonzalo Fernández de Oviedo y sus obras. Tomo I. 276 pages. Lulu Editors	978-1-71665-331-5 ©
132	2020	Analysing Literary Works in Fernando de Rojas' Will. Volume I. 719 pages. Lulu Editors	978-1-71665-894-5 ©
133	2020	Relatos blanqueños	In Press
134	2020	Draughts is more difficult than chess. El juego de damas es más difícil que el ajedrez. 97 pages. Lulu Editors	978-1- 716-43612-3 ©
135	2021	Discovering Blanca. 10	978-1-716-37511-8

		routes to discover its natural and cultural wealth. Authors: José Molina Ruíz, M ^a Luz Tudela Serrano, Virginia Guillén Serrano, Govert Westerveld – 159 pages	
136	2021	Una idea de la vida en Blanca alrededor del año 1900. Authors: Ángel Ríos Martínez, Govert Westerveld – 148 pages Lulu Editors	978-1-716-27209-7
137	2021	Beautiful introductory forcing moves and hidden combinations. Years 1885 – 1933 256 pages – Lulu editors	978-1-716-17015-7
138	2021	Cambiando Blanca por Ricote alrededor del año 1900. 195 pages – Lulu Editors	978-1-716-55470-4
139	2021	Draughts dictionary English, Spanish, French, Arabic, Dutch 147 Pages. Lulu Editors	978-1-008-99182-8
140	2021	Tactics & Strategies of the World Champion (1895-1912) Isidore Weiss in Draughts 349 pages. Lulu Editors.	978-1-008-96582-9
141	2021	250 New Positions of the World Champion (1895-1912) Isidore Weiss in Draughts. 283 pages. Lulu Editors	978-1-008-96563-8
142	2021	Innovative Creativity of the World Champion (1895-1912) Isidore Weiss in Draughts. 333 pages. Lulu Editors	978-1-008-96561-4
143	2021	Las Tácticas & Estrategias del Campeón Mundial (1895-1912) Isidore Weiss en el Juego de Damas.	978-1-4717-9926-6
144	2021	250 Nuevas posiciones	978-1-7947-2194-4

		del Campeón Mundial (1895-1912) Isidore Weiss en el Juego de Damas.	
145	2021	Creatividad Innovativa del Campeón Mundial (1895-1912) Isidore Weiss en el Juego de Damas.	978-1-7947-1992-7
146	2021	Tactique & Stratégie du Jeu de Dames par Isidore Weiss	978-1-291-77299-9
147	2021	250 Nouvelles positions dans le Jeu de Dames du champion du monde (1895-1912) Isidore Weiss.	978-1-7947-0355-1
148	2021	Créativité innovante dans le Jeu de Dames du champion du monde (1895-1912) Isidore Weiss.	978-1-7947-0052-9
149	2021	Tactiek & Strategie van het Damspel door Isidore Weiss	978-1-7947-8747-6
150	2021	250 Nieuwe Damposities van de Wereldkampioen (1895-1912) Isidore Weiss	978-1-7947-2512-6
151	2021	Innovatieve Creativiteit van de Wereldkampioen (1895-1912) Isidore Weiss in de Damsport.	978-1-7947-1967-5
152	2021	Tattica & Strategia del Campione del Mondo (1895-1912) Isidore Weiss nel gioco della dama	978-1-387-60954-3
153	2021	250 Nuove Posizioni del Campione del Mondo (1895-1912) Isidore Weiss nel gioco della Dama	978-1-7947-7386-8
154	2021	Creatività innovadora del Campione del Mondo (1895-1912) Isidore	978-1-7947-4069-3

		Weiss nel gioco della Dama	
155	2021	Taktik & Strategie des Weltmeisters (1895-1912) Isidore Weiss in Dame	978-1-387-92348-9
156	2021	250 Neue Positionen des Weltmeisters (1895-1912) Isidore Weiss in Dame	978-1-7947-1197-6
157	2021	Innovative Kreativität des Weltmeisters (1895-1912) Isidore Weiss in Dame.	978-1-7947-1068-9
158	2021	As táticas & Estratégias do Campeão Mundial (1895-1912) Isidore Weiss no Jogo de Damas	978-1-84799-808-8
159	2021	250 Novas Posições do Campeão Mundial (1895-1912) Isidore Weiss no Jogo de Damas	978-1-7947-3420-3
160	2021	Criatividade inovadora do Campeão Mundial (1895-1912) Isidore Weiss no Jogo de Damas	978-1-4717-7858-2
161	2021	Joseph Dentroux, le premier problémiste le plus vieux deu monde	978-1-7948-0419-7
162	2021	Estrategia para la utilización integral y comercialización de algunos sub-productos de los citricos	978-1-7947-4227-7
163	2022	Enkele gegevens over de geschiedenis van het Fries dammen	978-1-716-02445-0
164	2022	Revelaciones sobre Blanca. Tomo II	978-1-716-01266-2
165	2022	Draughts heroes of the 100 squares (1850-1912). Letters A-H. Volume I	978-1-4583-8122-4
166	2022	Draughts Poems from France, Spain, Germany, Poland, The Netherlands, The United States,	978-1-4717-5248-3

		Sweden, Great Britain, and Russia.	
167	2022	Doctor Manuel Cárcelos Sabater. Revolucionario en el Cantón de Cartagena, en la Cirugía y en el Juego de Damas	978-1-4716-4610-2
168	2022	Finales del juego de damas según Dr. Carlos Rodríguez Lafora. Breve biografía.	978-1-4710-7103-4
169	2022	Libro del Juego de Damas según un Canónigo del Sacromonte de la Ciudad de Granada	978-1-716-27209-7
170	2022	Tapas van weleer uit Blanca (Murcia); behorende tot de morisken streek Ricote dat Cervantes in 1615 beschreef in Don Quijote II	978-1-4710-4443-4
171	2022	Tapas of yesteryear from Blanca (Murcia); belonging to the Morish Ricote region that Cervantes described in Don Quijote II in 1615	978-1-4710-3976-8
172	2022	Hearty Appetite Eduardo Sánchez Molina Traductor: Govert Westerveld	978-1-4710-0610-4
173	2022	Gezonde Eetlust Eduardo Sánchez Molina Traductor: Govert Westerveld	978-1-4709-7871-6
174	2022	Libro de los autos para el recluta-miento de los soldados de milicia de Blanca (1635-1642)	Ebook, sin ISBN
175	2022	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Reconstrucción de	DOI: 10.13140/ RG.2.2.17424.28161

		«Flores y lágrimas» Tomo I	
176	2023	El poeta blanqueño Antonio Molina González (1850-1919) Poemas	DOI: 10.13140/ RG.2.2.15582.72006
177	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. «Ratos perdidos» Tomo II	DOI: 10.13140/ RG.2.2.13488.02569
178	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Historia de unos amores Tomo III	DOI: 10.13140/ RG.2.2.10434.04802
179	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Polémica charadística I Tomo IV	DOI: 10.13140/ RG.2.2.24871.62880
180	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Cuestión de Bombo Tomo V	DOI: 10.13140/ RG.2.2.32670.41283
181	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Polémica charadística II Tomo VI	DOI: 10.13140/ RG.2.2.32303.41127
182	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Polémica charadística III Tomo VII	DOI: 10.13140/ RG.2.2.27873.17768 978-1-4466-4580-2
183	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Mocedades Tomo VIII	DOI: 10.13140/ RG.2.2.25130.49606
184	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Fruta del tiempo Tomo IX	DOI: 10.13140/ RG.2.2.25372.97920 978-1-4466-4553-6
185	2023	José Rodríguez López (1863-1890), el guardia	DOI: 10.13140/ RG.2.2.31140.14723

		civil poeta de Blanca (Murcia).	
186	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Crónicas del Pasado. (1889-1911). Tomo I Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4467-4749-0
187	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Crónicas del Pasado (1912-1937). Tomo II Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4461-9648-9
188	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Desde España a Filipinas. Tomo III Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4467-5232-6
189	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Esbozos forenses. Tomo IV Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4467-5196-1
190	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Auras de arriba. Tomo V Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4467-0973-3
191	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Luciérnagas y Sensitivas. Tomo VI	978-1-4467-0926-9
192	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Poemas 1889-1911 Tomo VII Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4467-3469-8
193	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Poemas 1912-1937. Tomo VIII Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4466-9079-6
194	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Testimonios sobre Tirso Camacho. Tomo	

		IX Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
195	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Monólogos científicos. Tomo X. Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
196	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Poemas de Sevilla. Tomo XI. Por Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4461-9511-6
197	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Poemas de Sevilla Tomo XII. Por Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
198	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Regionalismo andaluz. Tomo XIII Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4467-5185-5
199	2023	Tirso Camacho (1870-1937). Joyas y Tradiciones Sevillanas. Tomo XVIII Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
200	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Los grandes maestros. Tomo XIX Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	Pendiente
201	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Ingreso en la Academia. Tomo XVI Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	978-1-4466-6929-7
202	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Academia de las Buenas Letras. Tomo XVII Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
203	2023	Tirso Camacho (1870-	

		1937) Premios. Tomo XIV Con Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
204	2023	Tirso Camacho (1870-1937) Biografía de Tirso Camacho. Tomo XV Por Manuel Enrique Gutiérrez Camacho	
205	2023	Fitología y Dendrología en Blanca (Murcia)	978-1-4467-3821-4
206	2023	Juego de Damas Cognitivo Inglés Tomo I	978-1-4467-6681-1
207	2023	Juego de Damas Cognitivo Alemán Tomo I	978-1-4467-6650-7
208	2023	Juego de Damas Cognitivo Francés Tomo I	978-1-4467-6600-2
209	2023	Juego de Damas Cognitivo Español Tomo I	978-1-4467-6584-5
210	2023	Juego de Damas Cognitive Portugués Tomo I	978-1-4467-5340-8
211	2023	Juego de Damas Cognitivo Italiano Tomo I	978-1-4467-6465-7
212	2023	Juego de Damas Cognitivo Holandés Tomo I	978-1-4467-5320-0
213	2023	Juego de Damas Cognitivo Ruso Tomo I	ebook
214	2023	Juego de Damas Cognitivo Árabe Tomo I	ebook
215	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Muestras sin valor Tomo X	978-1-4466-4549-9
216	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. En Serio y Broma	978-1-4466-4633-5

		Tomo XI	
217	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Hojarasca - Tomo XII	978-1-4466-4492-8
218	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. De Militar y Paisano Tomo XIII	
219	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Varios Tomo XIV	
220	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Poemas desconocidos Tomo XV	
221	2023	Carlos Cano y Cathalan Tomo XVI.	
222	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Biografías - Tomo XVII	
223	2023	Carlos Cano y Núñez (1846-1922). Poeta de padres blanqueños. Balart – Tomo XVIII	
224	2023	La chute d'un peuple	978-1-4467-2175-9
225	2023	La caída de un pueblo	978-1-4467-2201-5
226	2023	De val van een volk	978-1-4467-2204-6
227	2023	Der Untergang eines Volkes	978-1-4467-2169-8
228	2023	The Fall of a People	978-1-4467-2196-4
229	2023	Cognitivo polaco Volumen I	978-1-4466-6352-3
230	2023	Juego de Damas Cognitivo Holandés Tomo II	Private
231	2023	Cognitivo inglés Volumen II	978-1-4466-6289-2
232	2023	Cognitivo alemán Volumen II	

233	2023	Cognitivo francés Volumen II	
234	2023	Cognitivo español Volumen II	
235	2023	Cognitivo portugués Volumen II	
236	2023	Cognitivo italiano Volumen II	
237	2023	Cognitivo ruso Volumen II	
238	2023	Cognitivo árabe Volumen II	
239	2023	Cognitivo polaco Volumen II	
240	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). Crónica del pasado. Tomo I Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	ebook
241	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). Poemas. Tomo II. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	ebook
242	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). El Conde de Lavapiés. Tomo III Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	ebook
243	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). Sangre Azul. Tomo IV. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	ebook
244	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). El Anónimo. Tomo V Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	ebook

245	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). El Fin de una Leyenda. Tomo VI Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	ebook
246	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). La Modelo. Tomo VII. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	Ebook
247	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). Los Pintores. Tomo VIII. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	
248	2023	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). Lidia y Don Roque. Tomo IX. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	
249	2023	Instantes Inmortalizados: Poemas de María de Yarmouth (c. 1862 – 1892)	
250	2024	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). La Aldea. Tomo X. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	
251	2024	Antonio Molina González 2ª edición Govert Westerveld Ángel Ríos Martínez	
252	2024	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). De Telón adentro. Tomo X Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	
253	2024	La Voz de Panocho,	

		Tomo I	
254	2024	La Voz de Panocho, Tomo II	
255	2024	La Voz de Panocho, Tomo III	
256	2024	La Voz de Panocho, Tomo IV	
257	2024	La Voz de Panocho, Tomo V Miguel Rubio Arroniz Documentos	
258	2024	Alfredo Trigueros Candel (1884-1959). Esclavos del odio. Tomo XII. Ángel Ríos Martínez, Ángel Cano Molina y Govert Westerveld.	
259	2024	Cor Westerveld Deel I	Private use
260	2024	Antonio Molina González Cristianos consejos Ángel Ríos Martínez Govert Westerveld	
261	2024	La Voz de Panocho. Tomo VI. El escritor de costumbres murcianas: Diego Espinosa y Carrillo (1824-1875)	
262	2024	El antiguo nombre árabe de Blanca (Murcia).	
263	2024	La Voz de Panocho. Raíces de una Tradición: El Entierro de la Sardina en Murcia, 1851-1879. Tomo VII.	
264	2024	Expulsión y Repoblación (1610-1613). El informe del Padre Pereda. Estudio, compilación y notas de GW.	

265	2024	Expulsie en Herbevolking (1610-1613). Het verslag van Pater Pereda. Studie, compilatie en notities van GW.	
266	2024	Expulsion and Repopulation (1610-1613). The Report of Father Pereda. Study, Compilation, and Notes by GW.	
267		Vertreibung und Wiederbesiedlung (1610-1613). Der Bericht von Pater Pereda. Studie, Zusammenstellung und Anmerkungen von GW.	
268		Expulsion et Répopulation (1610-1613). Le rapport du Père Pereda. Étude, compilation et notes de GW.	
269	2025	Ibn Al-Abbār (1199-1262) Al-Hulla al-Siyara Introducción al Legado árabe de mi Paisano Reinhart Dozy	978-1-300-64801-7
270	2025	La Cuna de la Revuelta de Ibn Hud: El Castillo de la Peña Negra (Al-Sujur) en Blanca	978-1-300-64795-9
271	2025	Budd al ‘arif español	Ebook
272	2025	La Huerta Blanqueña: una fuente oculta de compuestos activos curativos.	Ebook
273	2025	El Misterio de la Verdad en la Naturaleza	Ebook
274	2025	El Origen de los Apellidos blanqueños (1555-1654).	Ebook
275	2025	Filosofische Natuurpoëzie	Ebook

		Dutch - español	
276	2025	La Voz de Panocho. Ramón Baquero López (1814-1854) Tomo VIII	Ebook
277	2025	Hun kruis was hun handtekening Gedichten (Poesía) Dutch	Ebook
278	2025	In de Schaduw van de Sinaasappelboom: De Poezië van Ibn Zaydün Dutch	Ebook
279	2025	Levenshof in de Schaduw der Tijd Gedichten (Poesía) Dutch - español	Ebook
280	2025	Entre Dos Fuegos: El Castillo de Negra y la Invasión Aragonesa de Murcia. (1296-1304)	Ebook
281	2025	Waar de Rivier Zingt. Poëzie uit het Hart van Blanca.	Ebook
282	2025	Versterking van Onder- nemend denken via Dammen & Schaken: 30 Belangrijke Cognitieve Verbindingen. Deel III. Dutch	Ebook
283	2025	De Schittering van Al- Andalus: Vrouwelijke Schoonheid in Vroege Islamitische Poëzie. Dutch	Ebook
284	2025	Enhancing Business Think-ing Through Checkers & Chess: 30 Key Cognitive Connections. Volume III	Ebook
285	2025	Renforcer l'Esprit d'Entreprise par le Jeu de Dames et d'Échecs: 30 Connexions cognitives clés. Volume III.	Ebook

286	2025	Stärkung des unternehmer-ischen Denkens durch Dame und Schach: 30 wichtige kognitive Verknüpfungen. Band III.	Ebook
287	2025	Ibn Zaydün: Poëtisch Erfgoed en Nieuwe Inzichten.	Ebook
288	2025	Carl Gustav Jung in mijn Fabriek. Van Dammer, Verkoper en Innovator tot Historicus en Filosoof.	Ebook
289	2025	Ibn Khafaja - Diwan Een bries in de Olijfbomen	Ebook
290	2025	In de Schaduw van de Citroenbomen in Blanca.. Filosofie uit de Ricote vallei.	Ebook
291	2025	Biografía de Antonio Molina González	Ebook
292	2025	Het welriekende hof in Blanca: Filosofie van de vruchtbomen in de poëzie van Al-Andalus	Ebook
293	2025	De Damspelende Schillenboer. Door innovatie naar wereld-zaken. Carl Gustav Jung in mijn fabriek.	Ebook
294	2025	Onder de bomen van het Verleden. Filosofische Poëzie en Zakenpartners in de Tuinen van Blanca	Ebook
295	2025	Draughts Heroes of the 100 Squares (1850-1912) Letters A – H - Volume I – second Edition	Ebook
296	2025	Het welriekende hof in Blanca: Waar de 15 bomen van Al-Andalus nog fluisteren	Ebook
297	2025	La nueva dama poderosa	Ebook

		en el ajedrez y las damas: Isabel la Católica según mi hipótesis de 1994	
298	2025	Del error cronológico a la relectura histórica: El granero fortificado de Aldarache como testimonio del poder almorávide en el Valle de Ricote (1091-1147).	Ebook
	2025	The New Powerful Lady in Chess and Draughts: Queen Isabella the Catholic. According to My 1994 Hypothesis	Ebook
300	2025	San Joy – Pedanía de Blanca	Ebook
301	2025	Avempace y la Tradición Hermética en el Valle de Ricote: El Sabio Solitario en la Cultura Andalusí	Ebook
302	2026	Omwandelingen. Spiegelingen in de stroom Filosofische Reflectie op het wateroppervlak	Ebook

De tuinen van Blanca en de Ricote-vallei in de provincie Murcia, met hun weelderige schoonheid en meditatieve kracht, vormen volgens mij het perfecte decor voor een hernieuwde lezing van deze klassieke poëzie. Ze doen in niets onder voor de landschappen van het oude Al-Andalus, en de echo daarvan leeft voort in Blanca en haar bewoners.

Dit boek laat zich niet reduceren tot een verzameling gedichten die louter esthetisch gelezen willen worden. Hoewel poëzie het dragende medium vormt, reikt de opzet verder dan een klassieke bloemlezing. Elk gedicht wordt gevolgd door een slotopmerking, tot stand gekomen in dialoog met een kenner, waarin context, historische resonanties en mogelijke interpretatielijnen voorzichtig worden aangereikt. Deze toelichtingen zijn niet bedoeld als sluitende verklaringen, maar als openingen: vensters waardoor de lezer het gedicht vanuit een ander perspectief kan benaderen.